

MIHAIL G. BOIAGI

GRAMATICĂ ROMÂNĂ

SAU

MACEDO-ROMÂNĂ

REEDITATĂ

CU O INTRODUCERE ȘI UN VOCABULAR

DE

PER. PAPAHAGI

BUCUREȘTI

TIPOGRAFIA CURȚII REGALE, F. GÖBL FIU

No. 19, STRADA REGALĂ, No. 19

1915.

MIHAIL G. BOIAGI

GRAMATICĂ ROMÂNĂ

SAU

MACEDO-ROMÂNĂ

REEDITATĂ

CU O INTRODUCERE ȘI UN VOCABULAR

DE

PER. PAPAHAGI

BUCUREȘTI

—
TIPOGRAFIA CURȚII REGALE, F. GÖBL FII

No. 19, STRADA REGALĂ, No. 19

1915.

MIHAIL G. BOIAGI

GRAMATICĂ ROMÂNĂ

SAU

MACEDO-ROMÂNĂ

REEDITATĂ

CU O INTRODUCERE ȘI UN VOCABULAR

DE

PER. PAPAHAGI

BUCUREȘTI

TIPOGRAFIA CURȚII REGALE, F. GÖBL FII

No. 19, STRADA REGALĂ, No. 19

1915.

INTRODUCERE

O PAGINĂ CULTURALĂ DIN VIAȚA AROMÂNILOR

Inceputurile de cultură sigure la Aromâni, după cum am arătat și aiurea¹⁾, le găsim mai cu seamă printre Aromânii din Albania, cu centrul principal Moscopole. Aci, din timpuri vechi, educațiunea s'a făcut în limba maternă.

Este adevărat, caracterele de care se serveau erau grecești; cuvintele însă, limba era cea aromânească. Părintele Faveyrial și Aposlol Margarit ne o spun aceasta clar în scrierea lor <Études historiques sur les Valaques du Pinde²⁾>.

<Les Bulgares d'Ohrida³⁾ par exemple, apprenaient le bulgare; les Albanais de Bitouki apprenaient l'albanais, et les Valaques de Moscopolis, de Nicolitza et d'ailleurs commençaient l'éducation d'un enfant par sa langue maternelle. Le fait est d'autant moins douteux que nous-mêmes avons touché et vu de nos yeux l'alphabet généralement suivi dans

¹⁾ Por. Papahagi. *Scriitorii aromâni în sec. al XVIII, Buc. 1909; Din trecutul cultural al Aromânilor, Buc. 1912.*

²⁾ Constantinople 1881, pag. 148.

³⁾ Cfr. Избѣтня, III, 1911 Sofia, Охридскиятъ робожъ, pag. 225; Bătrânii seriu I. bulgară cu litere grecești (în Ohrida) și unii dintre ei pot vorbi chiar grecește, pag. 148—149.

VI

les écoles valaques de Moscopolis. Les caractères graphiques en étaient grecs; mais la langue, l'idiome en était valaque. Les exercices de lecture y étaient suivis de prières diverses, également en valaque.

« Il y a plus. Actuellement encore les Valaques de Bellitza, près d'Ochrida, ceux de Prizrend et d'autres ne correspondent entre eux qu'en valaque au moyen des caractères grecs. Bien des Albanais font la même chose ».

Acest lucru s'a petrecut până la deschiderea școlilor române și s'a continuat în parte și după aceasta, mai ales în Albania, în comunele și satele, unde nu s'au deschis școli românești.

De aci, din regiunea Moscopolei, au eșit scriitori aromâni, ce ni s'au transmis, precum sunt Cavalioti, Ucuta, Daniil, Codex Dimonie, și cari, urmând deprinderii, s'au servit și ei de caractere grecești pentru transcrierea limbei lor românești.

Cultura ce se făcea în școlile din Moscopole, Nicolița, Gramoste, ca și cea a Megalovlahiților din Pind și Tesalia, cert, potrivit timpului, nu era extraordinară. Ca pretutîndeni pe vremea aceea se mărginea la abecedar, psaltire, apostol, evanghelie și niscaiva cărți cu cuprins religios ¹⁾.

Nouă nu ni s'au transmis decât foarte puține scrieri aromânești. Abecedarul lui Ucuta, *Ἐισαγωγικὴ διδασκαλία* a lui Daniil, vocabularul greco-româno-albanez al lui Cavalioti și Codex Dimonie, toate concepute românește și redată cu caractere grafice grecești. Că și altele vor fi fost nu încapă îndoială ²⁾. Dacă n'am fost învredniciți să dăm peste ele, pricina trebuie căutată în fanatismul clerului grecesc ³⁾, care s'a îngrijit să le distrugă, punându-le la index.

¹⁾ Acest fel de instrucțiune a durat până târziu și în sec. al XIX. Insu-mi am apucat aceasta. Vezi «*Din literatura populară a Aron.*», cap. «Instrucțiunea».

²⁾ În *Études historique sur les Valaques du Pinde*, Constantinopole, 1881, pag. 172-174, se amintește între altele și de o gramatică scrisă în aromânește și grecește; iar eu îmi amintesc de faptul că exista la Vlaho-Clisura o evanghelie care se cetia aromânește.

³⁾ Aceste pagini rușinoase ale clerului grecesc ar merita ele singure un volum. Ele se referă nu numai la cultura și scrierile aromânești, ci în genere la tot ce nu eră grecesc în peninsula balcanică.

Considerarea că abia după un secol, printr'o simplă întâmplare, reușim să găsim un singur exemplar din abecedarul lui Ucuta, din *Noua pedagogie*, ne poate da măsura înverșunării cu care a fost prigonită scrisoarea aromânească de acești reprezentanți ai cuvântului lui Dumnezeu.

Avea cuvinte puternice să trâmbițeze apăsăt Ucuta în prečuvântarea opului său, când zicea: «Căci scrie apostolul Pavel către corintieni în epistola I, cap. XIV. v. XVI: dacă m'aș închină în limba străină, sufletul mi se închină, dar mintea îmi este fără fruct!»; «Voiu să mă închin și cu sufletul și cu mintea»; «căci zice Pavel [cap. XIV, v. 13]: acela care cetește pe limbă străină, las' să roage pe Dumnezeu să-i dea pricepere, ca să spună pe limba lui. Precum și noi îl rugăm pe Domnul să ne dea lumină, ca să o spunem în a noastră limbă».

Știa, atât el cât și mai târziu Boiagi, ce așteaptă încercările lor cutezătoare din partea dușmanilor declarați ai limbei lor.

Informațiuni sigure avem că la Moscopole, după cum ne spune scrierea *Études historiques sur les Valaques du Pinde*, pag. 172—174, au apărut în limba română, pe lângă un alfabet, ce se distribuia gratuit copiilor săraci, scris cu caractere grecești, dar românește și însoțit de oarecari rugăciuni, și alte scrieri, între care și o gramatică:

Une grammaire valaco-grecque avec syntaxe, qui passait pour un chef-d'oeuvre et qu'on faisait apprendre aux enfants. Il s'en trouve encore des exemplaires; et il serait bon qu'on la réimprimât ».

Din această gramatică, văzută de către institutorul Tomara, cel dintâi care deschise la Ohrida școala română, în care cultura se făcea după cărțile românești din România, nu se mai găsește nici un exemplar.

Din cele de mai sus se vede că prea puține sunt scrierile aromânești vechi salvate dela pierzare. În afară de acestea, au mai apărut în Budapesta, unde se refugiase o colonie puternică moscopoleană, după distrugerea Moscopolei, *Măestria*

VIII

Ghiuvăsirii românești cu litere latinești, care sunt literele Românilor ceale vechi, datorită lui Roja (Rosa) și gramatica lui Mihail Boiagi, care face obiectul acestei introduceri.

La acestea s'ar putea adăoga și dicționarul în manuscris a lui Ianovici, despre care am făcut o dare de samă de mult în «Gazeta Macedoniei» .

După cum vedem, prea puține scrieri. Dar tocmai că sunt puține, se cere să fie și cercetate și studiate, fiindcă ele sunt singurele, care ne pot servi la cunoașterea dialectului aromânesc din veacul al XVIII și începutul veacului al XIX. Nu datorim noi oare în bună parte vocabularului lui Cavalioti, interesul arătat de istoricul Thunmann Aromânilor? Nu probele de limbă publicate de Daniil deșteaptă pe dealtă parte atenția unui Leake asupra ramurei sudice a neamului nostru?

Insemnătatea lor, evident, este mare.

În afară de cei din urmă trei, primii, Ucuta, Daniil și Cavalioti, înfățișează o pagină culturală a Aromânilor, tratată dejă ¹⁾.

Rosa și Boiagi, ca unii care înlocuiesc caracterele grecești prin cele latinești, și ca unii care trăesc în contact cu Românii din Transilvania, înfățișează a doua încercare a Aromânilor de a-și scrie limba lor și a învăța carte în ea, servindu-se, după cum foarte judicios observă d-l Bianu în *Analele Academiei* ²⁾, de litere latine în redarea limbei lor.

Pentru cei mai însemnați dintre toți aceștia scriitori aromâni, nu greșim acordând primul loc lui Mih. G. Boiagi, ori cât de mult a imprimat operei sale un caracter savant, influențat de curentul de atunci latinist, curent inaugurat de către cei trei mari patrioți și învățați transilvăneni Gh. Șincai, Samuil Micu și Petru Maior.

Inrăuirile suferite se recunosc ușor și se pot îndrepta la nevoie, iar meritul lucrării rămâne. El ne dă gramatica aro-

¹⁾ În «*Scriitori Aromâni, etc.*», și în parte în *Din trecutul cultural al Aromânilor.*»

²⁾ Seria II, t. XXX, pag. 6—7.

mânească cea mai complectă și mai metodic întocmită, înfățișând dialectul aromânesc așa cum se auzeă printre Aromânii din Albania.

Un singur exemplu ne arată cu prisosință această mare însemnătate a operei sale.

Niciodată Boiagi, cunoscător altcum al mai multor limbi, al limbei grecești, bulgărești, albanezești și daco-românești pentru a nu aminti acî decât limbile balcanice, niciodată nu este influențat de sintaxa particulară a acestora. Nicăiri ca la dânsul nu vei vedeă întrebuițate numele de orașe, la întrebarea *unde?* arătând mișcarea sau starea pe loc, altfel decât așa cum se aude și azi în Aromâna, adică fără prepoziție: *Alexandru . . se îngropă Alexandria*, Alexandru. . . fu îngropat la Alexandria p. 135; *așunsemu câtră seară Cela (=Țela)*, ajunserăm spre seară la Țela p. 172; *noi durnjimu Cela*, noi dormirăm la Țela p. 173. Intocmai cum se întrebuiță și în limba clasică latină.

După cât îmi reamintesc, în afară de Codex Dimonie și Boiagi, nicăiri nu mai întâmpinăm conservarea acestei interesante forme latinești pe vremea aceia. Dacă deci print'o împrejurare odrecare, această formă ar fi dispărut din dialectul aromânesc, după apariția gramaticii, așa după cum a dispărut fură urmă din daco-româna, cu siguranță că păstrarea ei în gramatica amintită ar fi constituit o mărturie prețioasă de existența acestei forme până la începutul secolului al XIX.

Iată deci cum studiul acestor autori dialectali contribuie la umplerea unor goluri din istoria limbei românești; și ce goluri? Este vorba de păstrarea în dialectul aromânesc a unor forme latinești. privite ca rare chiar în l. latină, și păstrate și uzitate numai în latina clasică, forme neexistente azi în nici o limbă romanică, în afară de diaiectul aromânesc ¹⁾.

Pe lângă acestea, Boiagi ca și Rosa înfățișează și o pagină culturală și națională de cea mai mare însemnătate pentru

¹⁾ Cfr. P. Papahagi, Forme vechi păstrate în dialectul aromân (Semănătorul , 1910).

trecutul Aromânilor. Adăpat de curentul de vigoare națională ce-și face drum printre Români din Austro-Ungaria, luptă, ca să aducă la redeșteptare națională pe conaționali săi, aromâni, atât din imperiul austro-ungar cât și pe cei rămași acasă.

În afară de polemicile ce le va fi avut acest reprezentant al Aromânilor pe acea vreme prin presă sau cu cuvântul cu dușmanii de moarte ai limbei aromânești, și care le negau origina, naționalitatea, romanitatea limbei lor, găsim în chiar precuvântarea ce-i însoțește gramatica, cel mai monumental strigăt de protestare în contra unor asemenea învinuiri. Această precuvântare fiind dată numai în grecește și nemțește, socotosc necesar să o redau aci și în românește, ca oricine citind-o, să se convingă de căldura de care este însuflețit acest mare patriot pentru cele sfinte.

* * *

«Orice limbă este o înfățișare a spiritului omenesc; cu cât mai multe limbi învață cineva cu atât mai multe laturi cunoaște mintea lui și prin urmare cu atât mai multilateral devine el însuși. De aci proverbul păstrat încă din timpul lui Ennius: *quot linguas calles, tot homines vales*. Dar această multilateralitate, ca să zic așa, nu o poate cineva câștiga cu nici un chip prin una și aceeași limbă, chiar dacă această limbă ar fi cea mai desăvârșită. Rezultă de aci că dorința acelor care suspină, ca lumea să aibă una și aceeași limbă, este pe atât de greșită din punctul de vedere al folosului, pe cât de prostească este din acela al punerii ei în practică.

* * *

«Limba noastră românească, vorbită de patru milioane de suflete, politicește foarte răspândite pentru a putea alcătui un tot însemnat (din contră cât de însemnat nu se prezintă neamul unit al Ungurilor de două trei milioane), și care, chiar în țara atât de fericită prin natura însăși, în țara numită de

locuitorii săi Valahia ¹⁾, este nevoită să cedeze, în cercurile înalte, limbei stăpânitorilor, — are totuși cele mai sigure cheazășii în surorile sale, în limba italiană, franceză și ispaniolă, cam ce ar putea deveni ea când întregul neam românesc, atât din clasele de sus cât și din cele de jos, s'ar ocupa bucuos cu ea și ar cultiva-o.

Sororile sale mai sus amintite au fost și ele la început tot așa de neîngrijite și lăsate în părăsire, dacă nu cumva chiar și mai mult decât limba română, după cum mărturisesc primele lor probe păstrate; cu toate acestea azi, de pildă limba italiană este limba universală în arta cântului pentru toată Europa, chiar acolo unde se vorbește și se scrie nemțește, englezește și franțuzește.

* * *

Prin urmare Românului n'are de ce să-i fie rușine de limba sa, din contră el are să se simtă mândru cu ea, și când el își va împodobî, își va cultivă spiritul, limba îl va urmă, ca să zic așa, bucuos, în orice caz mai bucuos ca multe alte limbi. Așa dară, pentru considerațiunile greu de combătut înșirate aci, devin evidente flecăriile prostești ale pedantului Neofit Duca, carele, fiindcă el nu cunoșteă altă limbă, i-ar fi plăcut să distrugă toate limbile din lume, iar în locul lor să introducă limba sa, macaroniceasca limbă greacă (după cum o numesc în batjocură conaționalii săi proprii). Și într'atât de orb este zelul său în această privință, încât dorește această transformare, cu toate că însuși declară pretutindeni, că Românii sunt mai apți pentru cultură, mai buni și mai dispuși pentru cele frumoase decât înșiși grecii. Fiind împins deci numai de orbirea și ignoranța sa ridiculă, poate, în mod provocător, să întrebe, unde au Românii țară, orașe, preoți, legi, nobelime, etc? ²⁾.

* * *

¹⁾ În textul german se mai adaogă: *so wie in der Moldau*, «precum și în Moldova».

²⁾ Aluzie la discursul lui Neofitos Duca, *Λόγος περί καταστάσεως σχολαίου* adresat Românilor din Aminciu (Mețova) și publicat ca introducere la scrierea: *Μαξίμου Τυρτου λόγος*, Viena, 1810. Vezi: *Scriitorii Aromâni*, pag. 15--17.

«Am crezut de cuvîntă totuși să amintesc numai de ignoranța ridiculă a acestui sicofant, dară ea nu merită să fie și combătută; atîta numai declar, că dacă Români ar fi fost chiar Hotentoți, și totuși ar fi avut dreptul și datoria să se cultive prin propria lor limbă ca mijloc de desăvârșire. Limba română, face parte însă cum am arătat mai sus dintre acele limbi moderne care sună mai frumos ca toate. Apoi este o limbă vorbită de 4 milioane de Români, un număr ce nu poate fi desprețuit, cel puțin de un grec, ai cărui conaționali abia dacă întrec în această privință pe Români.

* * *

Dar să revin la lucrarea mea, care este gramatica de față a limbei macedono-române, așa cum o vorbesc Românii din Sudul Dunării, și care, comparată cu idiomul vorbit în Nordul Dunării, nu va fi fără de folos atît pentru acei de aceeași origine, cât și pentru străini și învățați.

* * *

«Ca alfabet al acestei limbi românești am introdus pe cel latinesc, după cum au procedat cu mult înaintea mea toate fiicile limbei latinești.

* * *

«Apoi am făcut aceasta și din considerația că alfabetul latinesc nu prezintă atâtea lipsuri, cel puțin câte prezintă cel grecesc, pentru limbile străine; iar întrebuițarea lui nu-i așa de isbitoare, fiind întrebuițat în toată Europa și de toate limbile europene.

* * *

Am fi avut un ajutor îmbelșugat, dacă am fi recurs la imitarea latinească a lucrării Sf. Ciril, anume dacă am fi întrebuițat drept bază a alfabetului caracterele latinești a, b, v, g, d, e, z, i, j, k, l, m, n, o, p, r, s, t, u, f; iar pentru celelalte ж, x, u, y, ш, щ, ъ, ѱ, Ѵ, ne-am fi șilit să găsim noi semne

șimple, sau ne-am fi împrumutat din caracterele alfabetului cîilic, introducând oarecari prefaceri în forma lor, după schema latinească; toate celelalte metoade, precum metoada de combinare a două și trei caractere pentru exprimarea unui singur sunet, precum și metoada de curînd încercată, adică: simpla împletire a caracterelor latinești (mod, care se împotrivesc puțin teoriei stihografiei, lasă însă de dorit din punct de vedere estetic), toate, aceste metoade, sunt supuse totdeauna unor temeinice controverse! Iar pilda întregii Europe apusene, ai cărei critici în ale gramaticii suspină după această metoadă, s'ar cuveni să ne cumințească mai ales, ci nu să ne servească drept desviniuire, sau îndemn la imitație.

* * *

«Prima parte conține studiul literilor și pronunțarea lor, precum și prefacerile, care se întâmplă cu numele și verbele. În partea a doua am căutat, pe cât mi-a fost cu putință de scurt, să înșir cele nouă părți de cuvînt. Iar în partea a treia am tratat în rezumat sintaxa părților de cuvînt. Apoi am adăugat câțiva dialogi în cele trei limbi, fabule și narațiuni istorice, pentru distragere și deprindere. *Autorul*».

În Viena 1 Sept. 1813.

* * *

După cum oricine vede, această prefață conține un îndemn la simțire națională, care înalță; cuprinde idei, care contribuie la deșteptarea unui popor; aruncă sămînța, germenul unui curent de redeșteptare pentru Aromâni.

Invățat în adevărata accețiune a cuvîntului — cunoștea limbile balcanice și multe limbi europenești — tratează cu competența cuvenită importanța limbei materne pentru educațiunea unui popor; are conștiința superiorității Românilor față de popoare ca Grecii și credința că limba română ar putea deveni organ de cultură perfect, când ar fi îngrijită și cultivată, întocmai ca și limbile surori. Cu mândria omului conștient,

pune la locul său pe sicofanți ale căror «flecării proștești» nici nu merită măcar să fie combătute, când cutează să conteste Românilor, că n'ar avea limbă și că n'ar avea dreptul și datorita să o cultive.

Revenind la lucrarea lui, ne spune verde, că dorește să dea gramatica limbei macedono-române, așa cum o vorbesc Români din Sudul Dunării, și aceasta, *ca să fie «de folos atât pentru acei de aceeași origine cât și pentru străini și învațați»*. Nu urmărește crearea unei limbi a parte pentru Aromâni, acest învățat, pătruns de sigur de ideea, că toți Români trebuie să se servească de o singură limbă literară.

În chestiunea ortografiei, sau, cum se mărginește el a spune, a alfabetului, este partizan al întrebuintării unui singur semn pentru exprimarea unui sunet și numai în cazuri de imposibilitate, recurge la combinarea caracterelor. Desleagă cu alte cuvinte această chestie, care ține aproape un secol în frământare pe învățații și instituțiunile neamului nostru, și dacă nu o desleagă în mod definitiv, de sigur, cum observă slavistul Kopitar încă de la 1829, nu i-a lipsit decât un mecena! În tot ce ne spune însă cuvântul său este limpede și judecata sănătoasă și senină, iar simțirea-i neprihănită.

Dacă cuvintele lui n'au prins și nu și-au făcut drum cum trebuiă printre Aromâni din peninsula balcanică, dacă energica lui simțire și cugetare națională nu devine curent, aceasta se datorește măsurilor de prigonire luate de Patriarhia din Constantinopol, care, odată cu apariția gramaticii, a și lansat o excomunicare a ei, către organele bisericești, prin care autorul era afurisit, excomunicat, iar opera condamnată să fie distrusă, după cum ne spune poetul H. Grandea în prefața ce însoțește *Cartea de allégere* a lui Andreiu al Bagavii¹⁾.

* * *

Dacă ar fi să-i găsim vreo scădere gramaticii lui Boiagi ar fi în modul cum ne redă unele sunete din dialectul aromâ-

¹⁾ București 1889.

nesc; aceasta se datorește cu siguranță curentului latinist din Transilvania. Citind însă Parabola Fiului Pierdut > publicată de Kopitar, după transcrierea făcută de Boiagi, toate aceste mici scăderi din gramatica sa se pot ușor vedeă și îndreptă, căci parabola este redată perfect foneticește, așa cum vorbiau p'atunci Aromânii.

Să nu uităm pe de altă parte, că în Boiagi avem primul scriitor aromân și că aceștia, până la găsirea formei perfecte, sunt nevoiți să încerce, să dibuească, să fie luați de curente. Adăpat de cultura greacă sau românească de pe acea vreme, nu puteă fi cu totul neatins de curențele vremii, care, la greci, pretindeau, spre ciuda multora, întrebuintarea limbei elinești și disprețul cel mai desăvârșit pentru neogreaca; iar la Români o apropiere cât mai mare de limba latină! Nici Bulgarii n'au fost scutiți de această luptă; și ei la început au căutat să scrie cât mai apropiat de limba slavă veche „на стана черковно-славѣнски“, pe când alții scriau în diferite dialecte, în cel vestic, estic, macedonean, etc.

Firește, nu ne putem așteptă dela Boiagi, pe vremea aceea, și cu curențele la ordinea zilei să ne dea niște materiale riguros științifice, care să ne servească la studiile dialectologiei române; în afară însă de lipsa riguros științifică a materialului aromânesc din gramatica sa, care poate încurcă pe unul care nu cunoaște dialectul și care nu ține în destul samă de regulile formulate de Boiagi; și afară de cuvintele tehnice introduse de el, împins de nevoia de a se puteă exprima, fiindcă nu le găseă în dialect, modul cum este tratată limba nu lasă nimic de dorit. Toate regulile sunt scoase și formulate după limba adevărată, cea vorbită a Aromânilor, ci nu introduse după niscaiva gramatici străine. Aceasta se observă dela început până la sfârșit, când tratează despre litere și rostirea lor, despre accent și despre părțile de cuvânt precum și despre sintaxă.

* * *

Scopul nostru în această introducere nu-i de a supune

gramatica lui Boiagi unui studiu fundamental. Am vrut numai să scoatem în evidență însemnătatea ce înfățișază asemenea lucrări și ideile de care era însuflețit autorul.

Despre viața și opera autorului s'au ocupat Kopitar în studiul său intitulat: «*Albanische, walachische und bulgarische Sprache*» și apărut la 1829 în revista «*Jahrbücher der Literatur*»¹⁾. La pag. 65, 66, 72, 76 ne vorbește despre Boiagi. Astfel la pag. 65, după ce, vorbind despre dialectul aromânesc, ne-a întreținut de «*Maestria, etc.*» a lui Rosa, (apărută în 1809), pomenește de Boiagi, în următorii termeni:

«Ganz in Rosa's Ansichten, aber mit einer wieder andern Schreib=Kombination, tritt Mich. G. Bojadschi's «romanische oder macedonowlachische Sprachlehre», Wien 1813,8, in griechischem und deutschem Vortrage auf. Also auch eine Grammatik des macedonisch=Wlachischen Dialekts, der sonst noch ohne andere Literatur ist! Denn diese Walachen, wenigstens die Männer, sprechen meist auch griechisch; ihre griechischen Bischöfe und Mönche liturgiren ihnen griechisch; ihre Kaufleute korrespondiren griechisch; ihre Schulmeister lehren nur griechisch; die eben erwähnten Werklein von Cavallioti und Daniel enthalten das Albanische und Walachische mot, aber nur in der Absicht, um dadurch der Jugend die Erlehnung des griechischen zu erleichtern. *Die griechische Kirche, welche so gedankenlos selbstgefällig die protestantischen Vorwürfe gegen die lateinische Messe anhört und wiederholt, denkt nicht daran, dass die Albanesen und diese Walachen die nämliche Beschwerde aus gleichen Gründen gegen sie selbst führen könnten!* Bojadschi's wieder eigene Kombination des lateinischen Alphabets zur Schreibung des Macedono-Wlachischen Dialekts gehört im ganzen zu den besten, weil sie, ohne, wie die übrigen alle zweyer Herren dienen zu wollen, ihrer Bestimmung, die Sprache, wie sie gesprochen wird, darzustellen, sich noch am meisten treu erhält.

¹⁾ Viena, pag. 59 106.

La pag. 72 reproduce alfabetul lui Boiagi, pentru ca la pag. 76 să ne spună cu privire la chestiunea alfabetului de întrebuințat:

« Und wirklich findet sich der so dem von uns vorgetragene Vorschlag bereits in Bojadschi's Vorrede zu seiner macedonowlachischen Sprachlehre, so dass man annehmen muss, es habe ihm nur ein Stempelschneider, oder vielmehr ein Mäcen gefehlt, um diese Idee auch wirklich zu realisiren ».

Și adaugă în nota, ce însoțește aceste constatări ale lui Kopitar, următoarele:

« Kein Wunder! Fand es doch auch der Verleger von Grimms klassischer «Deutscher Grammatik zu theuer, den nöthigen Verlagskapital von mehreren tausend Thalern für ein Werk, das schon bey dem ersten Bande eine zweyte Auflage nöthig machte, — nur noch wenige Thaler für drey neue Stempel zuzulegen! »

Apoi închee:

Auch er musste also die fehlenden vierzehn Zeichen Theils durch Zuthellung zweyer Dienste an einen Buchstaben (*j* für *ж* und *у*, *z* für *dz* und *z*), theils durch Gruppierung mehrerer Buchstaben zu einen Dienste (*sh* für *ш*; *cs* für *ч*; *lj*, *nj*, *gj* für *л* (= *л'*), *н* (*н'*), *ћ*), theils endlich durch Beschnörkelung, Betüpfelung, etc. der einfachen Buchstaben (*ç* für *ц*, selbst *ѣ* gehört auch hieher) zusammenbringen. Doch bleibt ihm das Verdienst, selbstunter seinen nicht = etymologistischen Gefährten, am meisten nach Kürze und Einfachheit gestrebt zu haben.

La pag. 101—103 ne dă *Parabola fiului pierdut*, produsă la sfârșitul acestei introduceri, transcrisă pentru Kopitar de însuși Boiagi, cu totul foneticește.

Miklosich ¹⁾, Picot, Bolintineanu, Cipariu, Papiu Ilarian și alții în urma acestora, ne dau notițe puține, și câte-odată nesigure, despre vieța și opera autorului.

¹⁾ Miklosich, *Rumun. Untersuchungen*; Émil Picot *Les Roumains de Macédoine*, Paris 1875 pag. 43; Bolintineanu, *Călătorii la Români din Macedonia*, Buc. 1862, pag. 51; Cipariu, *Principia*, Blaj 1866, pag. 88—90; Papiu, *Vieța și operele lui Gh. Șincai*, București 1866, pag. 10.

Alte notițe despre acest autor găsim în diferitele scrieri de istoria limbei sau literaturii române, precum în Densușianu Ar. ¹⁾, I. Nădejde ²⁾, Pop Vasile ³⁾, Albumul Macedo-român ⁴⁾, G. Alexici ⁵⁾, N. Iorga ⁶⁾, D. E. ⁷⁾ și alții.

Ce ne spune Iorga în «Contribuțiuni la ist. lit. rom., la începutul sec. al XIX, p. 2, despre ce știm asupra lui Boiagi, mai jos vom vedea că aceste cunoștințe se înmulțesc, deși nu grozav de mult.

Massimu ⁸⁾ a încercat să ne dea o gramatică după Boiagi, aplicând însă sistemul ortografic al său propriu, cel etimologic; din această cauză această gramatică, întocmită și făcută cu scopul laudabil de a fi introdusă și răspândită printre Aromâni ca un mijloc de propagandă, nu și-a putut atinge ținta. Ea n'a putut pe de altă parte să aibă vre o valoare oarecare pentru oamenii de știință, întru cât modul cum sunt redată cuvintele nu prezintă nici o garanție pentru filologi.

După Massimu a prelucrat apoi Athanasescu Gramatica sa macedo-română.

Mai târziu la 1863 a fost retipărită întocmai de poetul D. Bolintineanu, care a însoțit-o de următoarele cuvinte:

«Mihael Gheorge Boiagi, român din Macedonia, este cel dăntâiu ce a făcut o gramatică în limba Română-Macedonă. Gramatica sa este tipărită în Viena la anul 1813, când era emigrat și trăia acolo, dând lecții de limba greacă modernă. Această gramatică este scrisă în trei limbi: Română, Greacă, Germană. Acest bărbat, fiu al civilizatei și învățatei colonii

¹⁾ *Ist. limbii și lit. rom.*, Iași 1894, pag. 332—334;

²⁾ *Ist. limbii și lit. rom.*, Iași 1886, pag. 97—98;

³⁾ *Conspect al lit. rom. și literaturii ei*. Buc. 1875 I;

⁴⁾ București 1880 (pag. 81 de G. Misail); (pag. 107 de G. Popescu);

⁵⁾ *Concursuri literare* vol. XXXVII; *Geschichte d. rum. Literatur*, Leipzig 1906, pag. 54.

⁶⁾ *Ist. liter. rom. în sec. XVIII, II*, București 1901, pag. 313.

⁷⁾ *Enciclopedia Română*, Sibiu 1898, I, art. *Boiadji*, Mihail, unde se face și aprecierea greșită asupra sistemului ortografic fonetic întrebuintat de autor, care, după D. E. ar fi imitat după cel german: toate cuvintele românești sunt scrise cu litere latine și cu o ortografie fonetică imitată după cea germană.

⁸⁾ I. Massimu, *Rapede ideea de gramatică macedoromâncască*, Buc. 1862.

din Moscopolea sau Voscopolea, a mai lăsat alte scrieri, din care traducția câtor-va evanghelii. El este cel dântăiu ce avu ținuragiul să zică lumii în fața atâtor popoare al căror interes era a ascunde naționalitatea română din Macedonia, că între Slavi, Albanezi și Greci este un popor român plin de viață, de virtuți străbune, de naționalitate. Această gramatică a devenit cu totul rară, și anevoie de aflat; un singur exemplar s'a mai găsit, după care învățatul în litere D. Massimu a compus o noă gramatică. D. Massimu nu apucase a termină bine următoarele rânduri:

«Meritar-ar să o retipărească Românii în eterna memorie, a bărbatului învățat ce consacră toată viața sa la luminarea națiunii sale și care fără îndoire, se depuse în mormânt cu o mare amărăciune sufletească, văzând că toate silințele sale fuseseră deșerte, de oare ce compatrioții lui se arătasera surzi la chemările lui. . . »

«Și D. C. Negri, ce totdeauna a avut fericita și meritoasa idee de a face ceva pentru acești Români macedoneni, se oferî a retipări cu cheltuiala sa proprie gramatica lui Boiagi, ca un demn monument al naționalității Românilor aureliani.

«Retipărirea dar a acestei Gramatici o suntem datori D-lui Negri; am dorî ca și alți patrioți să vie în ajutorul operelor ce sunt a se tipări în această limbă».

Un studiu amănunțit asupra acestei gramatici, cu oare care pretenții, s'a făcut de Arno Dunker: «*Der Grammatiker Bojadži*»¹⁾, care ne dă la sfârșit și un glosar, cuprinzând cuvintele toate.

Despre valoarea și scăderile acestui studiu a tratat în mod foarte amănunțit, nu însă întotdeauna fără greșeli, învățatul profesor Jarnik, în *Zeitschrift für romanische Philologie*²⁾.

* * *

Cu privire la viața lui Boiagi de asemenea nu suntem

¹⁾ Leipzig 1895, pag. 1—146.

²⁾ Anul 1897, vol. XXI, pag. 261—277.

prea luminați. După Émil Picot, opul citat, s'ar fi născut la 1780 în Budapesta. Iar Dunker relevă, că cuvintele lui Boiagi, dela pag. 133, care spune: *eu escu Budimu nascutu*, s'ar referi chiar la persoana autorului. Socotesc că aceasta nu-i de loc o dovadă. Probabil în pasajul citat aci, Boiagi a vrut să dea numai un exemplu de întrebuințarea numelor de orașe fără propoziții. A spus deci: *eu escu Budimu nascutu*, cum ar fi putut spune și: *tu ești Budimu nascutu*.

Mai probabilă este părerea lui Bolintineanu, care ne spune în prefața reprodusă mai sus, că era *emigrat* în Viena și trăia acolo, dând lecții de limba greacă modernă.

Sigur știm că el la 1813 era profesor de neo-grețește la școala neo-grecească din Viena; la 1819 se îndeletnicea cu traducerea și publicarea scrierii pedagogice a lui Comenius; iar la 1829 așază pe aromânește pentru slavistul Kopitar *Parabola fiului pierdut*.

Din notele culese la Budapesta pe la anul 1908, note care spre marea mea nemulțumire din împrejurări foarte dureroase, nu le pot avea la îndemână de trei-ani de zile, rezultă întru cât nu mă înșală memoria, că Boiagi moare la 1842, Februarie 3 în Budapesta¹⁾. Greșit deci ne spune Papiu că el ar fi murit în Luca²⁾.

În registrul de înmormântări al bisericei macedo-române din Pesta se poate controla ușor această dată. Sigur este că înainte de 1842 nu are loc moartea sa.

În afară de scrierile mai jos amintite, Boiagi a scris și în limba sârbă și bulgară.

Papiu Ilarian, în *Vieța și operele lui Șincal*³⁾, pag. 11, ne spune următoarele despre scrierile lăsate de Boiagi:

Boiagi muri în Lucca-Cipariu loc. c. În *Leucothea* II, 198, 203, vedem însemnate încă următoarele două opere de

¹⁾ Nu pot garanta dacă este 1842, Februarie 3 sau nu cumva 1843, Februarie 2.

²⁾ Vezi mai jos.

³⁾ Buc. 1869.

Boiagi: a) *Orbis pictus* de Amos Comenius, tradus în zece limbi, latina, franceza, italiana, daco și macedo-româna, neogreaca, rusă, serbă, ungară și germană, în 4⁰, anunțat în Viena la 1819; b) *Scurta gramatica neogreacă pentru jurnimea greaca și pentru germani*. Viena 1821.

Cu privire la *Orbis pictus*, despre care se pomenește aci, găsim în "Ερμης ὁ λόγιος¹⁾", revistă ce apărea pe vremea aceea în Viena, următorul apel pe neo-grecește iscălit de însuși Boiagi supt titlul Εἰδησις (știre, informațiune) și pe care îl reproduc în traducere românească și în rezumat.

Ioan A. Comenius, care se născu în Moravia la 1592, și murì în Amsterdam la 1671, în etate de 79 ani, a adus mare folos pe terenul didactic prin renumita sa scriere, *Orbis pictus*, atât pe vremea când trăia cât și după aceasta. Polonia, Suedia, Danemarca, Transilvania și Olanda îl invitară ca să îndrepteze și sa pună într'o ordine mai bună școalele. Este de admis că a fost foarte vărsat în metoda sa; cu toate astea este cât se poate de sigur că această metodă, atât atunci cât și acum încă, este cel mai bun antidot împotriva unor lucruri care nu se înțeleg și care trebuiesc memorizate nerațional, pentru că în cartea aceea se învață ușor și repede. Arată foloasele ei și anunță că o tipărește în zece limbi, observând:

« In limba neogrecească, în cele două dialecte românești și în cea serbească, se publică abia pentru prima dată, ἐκδίδεται ἡδὴ κατὰ πρώτην φοράν .

Arată titlul ce va purta pe grecește Ἰω. Ἀμω. Κομηνίου δεκάγλωσσος, formatul în 4⁰ și pe hârtie bună. Prețul este pus 5 fiorini hârtie, iar în bani turcești 7 piastri (groși) sau fiorini argint 2. și dă în acelaș timp o listă de persoanele la care se pot face abonamentele și anume:

Viena,	la D-1	Mihail Chiopéca.
Veneția	>	Alexe Nicolaidés.
Buda	>	Gheorghe M. τζάππα (Ceapa).
București	> »	Const. D. Capșa.

1) Ἐρμης ὁ λόγιος, Viena 1819, pag. 394.

Braşov la D-nii Orghidan şi Zaharia.
 Zenlin la D-l Ghina Vâlcu şi fii
 Tesalonic, » N. Sterghiu.
 Iaşi, Stavru Const. Radovici.
 Ianina » » învăţatul Atanas Balida.
 Cipru, » » *G. B. Beneducci et figli.*
 Constantinopol, la D-l D. Schiná şi C-nie.
 Marsilia » » Capuda, consul general otoman.
 Miscovtza (Mişcolţ), la D-l Naum M. Dona.
 Moscova la D-l Anastas Scendru.
 Odesa » Teodor Serafin.
 Paris, » » baronul Sachelariu.
 Pesta, » Gh. Muciu.
 Petersburg » » Gavrilovici-Socolovici.
 Seres, » Cucungheli.
 Sibiu, » Hagi-Const. Pop.
 Smirna, la fraţii V. Castu.
 Triest, la D-l I. Carcioti.
 Hios, fraţii Vlastu.

Iar domnii, cărora li s'au încredinţat listele de abonaţi, sunt rugaţi să trimită cinstitele nume ale abonaţilor la prea nobilul domn Simon George Sina, nobil de Hodu şi Kisdia (εις των αρχοντα Χόδου και Κισδιάς) sau la prea nobilul şi laudatul d. Zinoviu C. Pop la Viena.

In Viena 24 Aprilie 1819,

iscălit: Μυχαήλ Γ. Μποιατζής¹⁾

Intru cât Boiagi va fi lăsat şi alte scrieri, între cari şi o evanghelie, după cum susţine Bolintineanu în prefaţa ediţiunii dela 1863 a acestei gramatici, nu putem şti. Foarte probabil însă că a mai lăsat. In Macedonia însu-ni îmi reamintesc cum la Vlacho-Clisura, între 1882—1886, după cum am mai spus-o²⁾

¹⁾ La pag. 31, din *Contrib. la ist. lit. rom. la înc. sec. XIX*, d. N. Iorga ne dă în facsimil iscălitura lui Boiagi.

²⁾ Per. Papahagi, *Scriitori Aromâni*, p. 18.

se cetia în biserica St. Nicolae, Dunineca, evangelia în limba română, după un exemplar bogat împodobit în aur și pietre scumpe, care, astăzi, nu știu prin ce întâmplare, a dispărut. Asemenea evanghelii au fost și în alte localități aromânești. Dim. Bolintineanu, în prefața ce însoțește retipărirea gramaticii lui Boiagi, ne spune, că acesta a mai lăsat alte scrieri, din care traducția câtorva evanghelii; iar editorul Anuarului institutului românesc din Leipzig observă la acestea: In Macedonia se povestește, că se cetiau înainte în deosebite biserici evangeliile traduse de Boiagi și cari, după ivirea mișcării naționale a Aromânilor, au fost pretutindeni îndepărtate de către episcopii greci, așa că nu s'a putut da de nici un exemplar > ¹⁾. Tot acolo am reprodus mărturia părintelui I. Georgiades Murnu, preot la biserica macedo-română din Budapesta, care mi-a comunicat, că această evanghelie, vroind a o lua și nimici arhiereul grec din Castoria, în trecerea sa prin Vlaho-Clisura, preotul Papa-Sofronie a ascuns-o. Murind preotul, copiii săi în zadar au căutat-o, căci nu i-au putut da de urmă. Aceste informațiuni le ținea părintele Murnu din gura unuia din fiii lui Papa-Sofronie, ajuns în serviciu la biserica macedo-română din Buda Pesta.

* * *

Titlul lucrării lui Boiagi este cel reprodus întocmai, după această introducere. Din el se vede, că Boiagi, cum de altfel și în cursul gramaticii, întrebuințează pentru desemnarea termenului de <românesc>, neogrecescul ρωμανικός și germ. <romanisch : Γράμματικὴ ρωμανικὴ, Romanische Sprachlehre și apoi impropriul termen <μακεδονοβλαχικὴ>, germ. *Macedonowlachisch(e)*;

Drept motto dă cuvintele lui Horatius:

«Dimidium facti, qui caepit, habet, sapere aude.

Incipe

Horat.

* * *

¹⁾ A. Dunker, *der Grammatiker Bojauž'i*, Leipzig 1896, pag. 2, nota 1.

Lucrarea este închinată prea nobilului domn Demetru Nicola cavalier de Nitta, care, după cum observă A. Dunker ¹⁾, după relațiile procurate de noi, își trage origina tot din Moscopole și are urmași la Bitule (Macedonia) și în Austria. Așa că și familia Nitta din Crușova și Serbia tot din această nobilă familie face parte.

Iată în ce modești și sinceri termini este concepută dedicația către acest mare aromân, fără de care însemnata operă a lui Boiagi n'ar fi văzut lumina:

«Excelente Protector,

Nedesăvârșită și cu lipsuri este încercarea de față, pe care vi o dedic cu cele mai călduroase sentimente de grațitudine. Adevărat e, că binefacerile Excelenței voastre către mine cer din parte-mi un sacrificiu mai însemnat; cu toate acestea chiar dovada cea mai puternică de recunoștință ar fi fost în totdeauna prea slabă față de bine facerile pe care mi le arătați; intențiile însă cu care vă prezint încercarea de față sunt dintre cele mai curate, încât nu mă opresc să dedic această mică lucrare aceluia, căruia îi datoresc nemărginite grațitudini.

«Ceea ce excelența voastră ați arătat că sunteți față de mine și față de alții, nici nu vreau, și, chiar de-aș vrea, nici nu sunt vrednic să o exprim, ci numai o păstrez și o simt în adâncul inimei până la ultima suflare a vieții mele.

Primiți deci încercarea prezentă ca o mică dovadă de recunoștința mea, uitându-vă mai mult la sinceritatea inimei decât la micimea darului, ce vi-l oferă,

Respectuosul Excelenței voastre

Mihail G. Boiagi».

* * *

In glosarul întocmit la finele gramaticii, am arătat, când

¹⁾ *Op. cit.* pag. 3.

a fost nevoie, care sunt cuvintele introduse, împrumutate sau făurite de Boiagi.

Cuvinte ca *cunoaștere*, alături de *cunoștere*, *cunuscătoru* etc. considerate ca «schwülstig gebaut» de către Dunker, sunt forme și cuvinte întrebuințate și astăzi toată ziua la Aromâni. Nu doresc să fac vre o vină lui Dunker, dar multe sunt enormitățile la așa zisele cuvinte inventate sau fabricate de Boiagi. Câteva exemple numai: *facatoru* (făcătoru), *insirinatu*, *careta*, *casătorlji* și alte multe, sunt cuvinte întrebuințate în dialectul aromânesc.

Apoi cuvintele *indâru*, *inprapâ*, *semanarea*, *sumenja* (conștiința), *voltă*, *znuia*, sunt de asemenea cuvinte ce se aud și azi parte la toți Aromânii, în genere toate la Românii din Albania. Cuvântul *semanare*, mângâere, consolare, îl întâmpinăm și în Ucuta ¹⁾ supt forma «sămănătoru»:

Amira de nșeru, samanatoare, duhlu a ndriptatel'i, tine ți ești rușido, Impărate ceresc (din cer), mângâitorule, duhul adevărului (dreptății), care pretutindeni ești 81/25.

Noi nu ne putem pronunța cu siguranță asupra originii acestui cuvânt; cu oarecare probabilitate l'am putea deriva din «*examinator*», iar verbul din «*examinare*»; greutăți de înțeles și chiar fonetice însă există.

Znuescu, am arătat în glosarul dela *Scrit. arom.* p. 261, că se derivă din *nou* cu prefixul *s*,—după analogia vorbelor începătoare cu *s*—și devenit *z* din pricina următoarei consoane *n*. *Volta* este cert de origine italienească. În graiul Aromânilor din Albania mai există și alte cuvinte, în care se vede influența italiană, ca *fede*, credință, *libertate*, etc.

Sunt multe lipsurile și neexactitățile din studiul lui Dunker, scris de altfel cu cele mai curate intențiuni. M'am oprit asupra acestor câtorva exemple, ca cetitorul să-și poată face numai o idee.

* * *

¹⁾ Papahagi, *Scrittori aromâni*, glosar pag. 243, art. *sămănătoru*.

Numele de *boiagi* este turcesc și se derivă dela *boia* (culoare), plus sufixul turcesc *-gi*, care servește la formarea de substantive care fac, îndeplinesc ceva (nomina agentis). El înseamnă vopsitor . Aci este locul să spun, că până cam la sfârșitul sec. trecut fiecare oraș, comună și sat aromânesc din peninsula balcanică era bogat în tot felul de meserii, încât nici un obiect de care simte nevoie cineva pentru trebuințele casei nu venia din afară, ci era produsul industriei casnice aromânești. Meseriile ca *boiagi*, *cușitar*¹⁾, *k'eptinar*²⁾, *argintar*, etc., etc., erau în onoare și practicate de oameni care treceau de notabili în sat.

Boiagi-ul se ocupă cu vopsitul cănurilor, care serveau la țesutul chelimurilor, velințelor, cergilor, *scutecului* (un fel de abă); apoi al tortului, ce servea la împletitul ciorapilor, *polilor* (șorțuri felurite), brânelor și altora.

Secretul vopsirei se transmitea de multe ori din tată în fiu. Nu oricine putea vopsi, ca să nu se iea culoarea la soare sau la spălat.

* * *

Dorința mea a fost ca lucrarea aceasta să apară în 1913, când se împlinise un secol dela prima ediție. Evenimentele desfășurate atunci însă m'au oprit de a mă putea ocupa cu tipărirea ei. S'a cules deci în 1914 și dacă am tot amânat să o dau la lumină până acuma, am făcut-o pentru cuvântul, că am vrut să utilizez oarecari date cu privire la viața și activitatea lui Boiagi, și care am tot sperat, că, liniștindu-se lucrurile în orient, îmi va fi îngăduit să le aduc dela Bitule, unde se află dela 1912. N'am putut și a mai amâna darea la lumină a operei lui Boiagi este peste putință.

* * *

1) Armurier; 2) cel care face daraci, spete și alte obiecte de răsboiu.

Țin să exprim aci cele mai călduroase ale mele sentimente de recunoștință sinceră D-lui Mihail Popescu, vrednicul administrator al Casei școalelor, prin bunăvoința și interesul căruia avem nemărginita mulțumire să reînnoim amintirea unuia dintre nemuritorii patrioți aromâni.

Incheind, nu mă pot oprî de a nu-mi exprimă marea mea părere de rău că autorii aromâni dela sfârșitul secol. al XVIII și începutul sec. al XIX, care prezintă atâta importanță pentru a fi lăsat cunoscutele pagini culturale și naționale, nu mai figurează deloc dela o vreme în cărțile didactice de istoria limbei și literaturii românești. Cum am vrea oare să inspirăm conștiința națională, s'o întreținem și s'o dezvoltăm, fără să pomenim viitoarelor generațiuni de cele sfinte, în licee, înainte de a sbură fiecare în lumea mare, când poate nu i se va mai da prilej să auză de ele?

Să nu se uite că Aromânii sunt uniți cu Daco-Românii prin limbă, datini, obiceiuri; prin vicisitudinile asemănătoare ale trecutului lor furtunos, care nu i-a putut răpune ca pe alții care respiră acelaș aer ca și ei; să nu se uite că acești Aromâni au nevoie de ajutor, de sacrificii din partea Românilor din Dacia; iar aceștia au datoria de a se interesă de Aromâni și pentru un interes superior ce le aparține lor, Daco-Românilor, acela de a aveà totdeauna cuvânt precumpănitor în peninsula balcanică. Și nu eu sunt unicul care spune aceasta. Au spus-o mulți, iar marea istoric al neamului N. Iorga a trâmbițat-o de nenumărate ori:

Noi avem o îndoită datorie față de (Românii) Transdanubieni ca unii ce suntem cei mai mulți și, cred, mai bine înzestrați, ca unii ce n'au robit nimănuia, noi trebuie să înțrebuițăm asemănările istorice pentru a cere în peninsula

XXVIII

‘ balcanică o egemonie de care ne-am desinteresat, dobitocește, totdeauna ’ 1).

Să ne silim deci a cimentă conștiința națională așa, ca să cuprindă pe toți Românii și să căutăm a repara o greșală neertată, făptuită de curând, căci în manualele vechi de istoria limbei și literaturii românești nu se găsește.

Silistra, 24 April 1915.

1) «*Floarea Dorurilor*», vol. II, No. 6, pag. 83.

PARABOLA FIULUI PIERDUT

(Ineditum, handschriftlich mitgetheilt von dem oben belobten Gramatiker
M. Bojadschi)

[Inedită, împărtășită în manuscris de gramaticul M. Boiagi, lăudat mai sus.
Nota lui Kopitar] ¹⁾.

Țăse Domnul paravulă aista: Un om aveă doî h'il'î. Și țăse nă tinerlu di iel'î a tătă sūf: Tată, dă-n'î părtea, ți n'î cade di avérea. Și lă împărță tuti'puta. Și după nú multe țăle adună tute h'il'lu ațel tinerlu, și înk'isî în hoară dipărtoasă, și acolò răspândî avérea lui, bănă'ndalui dismălărát. Și după ți xudisî iel tute, se féte fóame máre tru hóara ațeá, și iel înțipú si lișá'nă. Și se dúse și se alik'î di un di înțitate a hóaril'î ațil'eî, și lu pitricú la ágarle a lui, si páscă porți. Și-l'î ierá dor, si șă umplă pă'ntielu, a lui di gl'inde, ți mănecă pórți, și vărnu nu l'î dedeá. Și după ți véne întrá'su țăse: Cățî argát(î) a tată n'ui tipurésu di păne, e iéu k'erdu di fóame. As me scol și as n'ergu la tătă n'u, și va si l'î țăc: Tătă, amărtipsii în țer și di înănta tă, și nu ahărzescu piá si me cl'em h'il'(ü) a tă'î ²⁾. Și sculá'nduse véne la tată su. Și níca di dipărte lu vidú tătásu, lu lò n'ila, și curá'ndalui, l'î

¹⁾ Redăm aci bucata aceasta foneticeste, întocmai cum este împărtășită de M. Boiagi, sistemul de transcriere este cel întrebuințat de noi în diferitele publicații folkloristice aromânești. N. E.

²⁾ Citește: A tă'ü.

cădú pri gúșă, ș' lu bășă'. Și l'i dăse h'il'lu: Tătă, amărtipsi înțér și di înă'nta a tá, și nu ahărzescu pǎă ți me cl'em h'il' a tá'u. E tată su dăse catră huzmek'arl'i: scóateț stráneá ațeá próta, și învéastețlu, și dáț nél pre mă'na a lui, și cătăr pre čicóare; și adúteț v'itǎ'llu îngrișatlu, și tǎliátlu si mǎncămu, și si nǎ gudím, cǎ aistu h'il'lu a n'eu mortu ȳerá, și înv'ie [ʎʎijé], k'irút și se aflá'. Și ințipúrá si se gudíască. E h'il'lu a luǐ maǐ mare ȳerá lá ágrul, și v'inándaluǐ se apruk'é di cása, auđă ¹⁾ musik'ie și gócur. Și cl'imándaluǐ un di huzmek'ár intribǎ' ți va si cl'ámă aista. E ațél l'i dăse: Cǎ v'ine frate tu și tǎl'é tătă tu v'itǎ'llu ațel îngrișátlu, cǎ l'i v'ine sǎnátós. Nǎrǎínduse nu vrú se intrǎ ínúntru. Tată su dicára ȳeșínduluǐ lu pǎlăcársiá. E ațél l'i apucrisí, și dăse a tată suǐ: Ia ȳu ahtǎntǎ an' tǎ lucréd, și vǎrnoarǎ nu tǎ cǎlcǎi dimándăčúnea, și a n'ía vǎrnoarǎ nu n'í dedeș ȳed, si me gudésu cu oaspiț'l'i a n'eǐ. E cǎra vine h'il'tu aestu, ți șǎ mǎncǎ' avérea cu putá'nele, l'i tǎl'ás v'itǎ'llu ațél îngrișátlu. Și ațél l'i dăse: Ficóor, tu tótunǎ cu mine ȳești, și túte a méle a tǎle suntu. Mǎ lipseá si nǎ hǎrisím și s'nǎ gudím, cǎ fráte tu aistu mortu ȳerá și înv'ie, și k'erdút și se aflá'».

Dupǎ *Iahbücher der Literatur*, vol. 46, pag. 101—103, publicatǎ de Kopitar, care o ínsoțește de cuvintele:

«Man sieht, dass der macedonisch-walachische Dialekt von dem dacischen sich unterscheidet: 1. Anstatt des Slawischen durch einen stǎrkeren Zusatz von Griechish: v. 11 *paravulǎ*; 12 *tutiputa* von τὸ τίποτε (das Etwas, vie franz. *rien* nach Raynouard, vom lat. *rem*; die Habe, das Vermógen); 13 *hóara* von χόρα; 14 *xudusi* v. ἐξοδεύω; 16 *dedeà* v. δίδωμι; 28 *palacarsia* v. παρακαλῶ et. 2. Durch die feinere, ebenfalls grǎcisirinde Aursprache des Zieschlautes tsch wie tz: *ațél* für *ačel*, *ți* für *če* u. dgl. So spricht auch der Venetianer *uínque* [= *țincue*] statt des toskanischen *cinque* [*čínque*], und *zelosía* für *gelosía*. Der Macedonier aber hat bey den Nachbarn in

¹⁾ Citește: *auđă*.

Serbien wegen dieser Aussprache (иѣну für чѣну) den Spitznamen des Zinzers (Zinzaren) erhalten, ein Name, den eben dieses Lautes halber auch die Mücke (österr. Selse) im Italienischen führt: *la zinzara* .

Observ că *dedea* (= *dedeà*) este derivat din latinul *dedi* (dela vb. *do, dare*), ci nu dela *δέδομαι*; iar prefacerea lui ă în *z*, nu-i influență grecească, ci-i evoluție firească a limbei aromânești. De altfel constatarea autorului, că acest fenomen se găsește și la Venețieni trebuiă să-l puie pe gânduri.

(*Nota editorului*).

Γ Ρ Α Μ Μ Α Τ Ι Κ Η

ΡΩΜΑΝΙΚΗ,

ΗΤΟΙ

Μ Α Κ Ε Δ Ο Ν Ο Β Λ Α Χ Ι Κ Η,

ΣΧΕΔΙΑΣΘΕΙΣΑ ΚΑΙ ΠΡΩΤΟΝ ΕΙΣ ΦΩΣ ἘΧΘΕΙΣΑ

ΥΠΟ

ΜΙΧΑΗΛ Γ. ΜΠΟΪΑΤΖΗ,

ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΥ ΤΗΣ ΕΝΤΑΥΘΑ ΑΠΛΟΣΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

ΣΧΟΛΗΣ.

Romanische,

oder

Macedonowlachische

Sprachelehre.

Verfaßt und zum ersten Male herausgegeben

von

Michaël G. Bojadſchi,

öffentlichen griechischen Lehrer der hiesigen

National-Schule.

EN BIENNΗ ΤΗΣ ΑΟΥΣΤΡΙΑΣ,

EN ΤΗ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑ ΤΟΥ ἸΩΑΝΝΟΥ ΣΝΥΡΕΡ.

1813.

Γ Ρ Α Μ Μ Α Τ Ι Κ Η
ΡΩΜΑΝΙΚΗ,
ΗΤΟΙ
Μ Α Κ Ε Δ Ο Ν Ο Β Λ Α Χ Ι Κ Η,
ΣΧΕΔΙΑΣΘΕΙΣΑ ΚΑΙ ΠΡΩΤΟΝ ΕΙΣ ΦΩΣ ἈΧΘΕΙΣΑ
ΥΠΟ
ΜΙΧΑΗΛ Γ. ΜΠΟΪΑΤΖΗ,
ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΥ ΤΗΣ ΕΝΤΑΥΘΑ ΑΠΛΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ
ΣΧΟΛΗΣ.

Romanische,
oder
Macedonowlachische
Sprachlehre.

Verfaßt und zum ersten Male herausgegeben

von

Michaël G. Bojadſchi,
öffentlichen griechischen Lehrer der hiesigen
National-Schule.

EN BIENNΗ ΤΗΣ ΑΟΥΣΤΡΙΑΣ,

ΕΝ ΤΗ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑ ΤΟΥ ἸΩΑΝΝΟΥ ΣΥΓΓΕΡ.

1813.

Dimidium facti, qui caepit, habet: sapere aude.

Incipe.

Horat.

ΤΩ
ΕΥΓΕΝΕΣΤΑΤΩ
ΚΥΡΙΩ
ΔΗΜΗΤΡΙΩ ΝΙΚΟΛΑΩ ΝΙΤΤΑ.

Dem
Hochedelgebohrnen
Herrn
Demeter Nicolaus Edlen von Niffa.

ΕΥΓΕΝΕΣΤΑΤΕ
ΠΡΟΣΤΑΤΑ!

Hochedelgebobr=
ner Gönner!

Ἄτελές βέβαια καὶ ἐλλειπές
εἶναι τὸ παρὸν πονημάτιον, τὸ
ὁποῖον μὲ μίαν θερμὴν αἰσθησιν
εὐχαριστίας εἰς τὴν ΥΜΕΤΕΡΑΝ
ΕΥΓΕΝΕΙΑΝ ἀφιερώνω. Εἶναι
ἀληθές, ὅτι αἱ πρὸς ἐμὲ εὐερ-
γείαι ΥΜΩΝ ἀπαιτοῦσι παρ'
ἐμοῦ μίαν ἀξιολογοτέραν προσ-
φορὰν, καὶ ἡ ἰσχυροτάτη ἀπό-
δειξις τῆς εὐγνωμοσύνης μου ἦθε-

Es ist ein unvollkommener
und mangelhafter Versuch, den
ich Ihnen im wärmsten Ge=
fühle der Dankbarkeit weihe.
Wahr ist es, Ihre Verdienste
um mich heißen ein be=
deutenderes Opfer, und auch
der stärkste Beweis mei=
ner Erkenntlichkeit würde im
Verhältnisse der Wohltha=
.

λαν μείνη πάντοτε ἀδύνατος κατ' ἀναλογίαν τῶν εὐεργεσιῶν τὰς ὁποίας μοι δεικνύετε· οἱ σκοποὶ ὅμως τοῦς ὁποίους παρβρῖσιάζω ΥΜΙΝ μὲ τὸ παρὸν εἶναι οἱ καθαρώτατοι, ὅθεν δὲν συστέλλομαι εἰς τὸ νὰ ἀφιερῶσω τοῦτό μου τὸ ὀλιγόφυλλον πονημάτιον εἰς ἐκείνον, εἰς τὸν ὁποῖον χρεωστῶ ἀπείρους τὰς χάριτας.

ten, die Sie mir erweisen, immer sehr schwach bleiben; allein, da die Absichten, aus welchen ich gegenwärtigen Versuch erscheinen lasse, die reinsten von der Welt sind, so trage ich kein Bedenken diese wenigen Bogen demjenigen zu widmen, dem ich so vieles zu danken habe.

Ἐκεῖνο ὁποῦ ἡ ΕΥΤΕΝΕΙΑ Was Sie mir und andern
 ΣΑΣ πρὸς ἐμὲ καὶ πρὸς ἄλ- waren und sind, will und darf
 λους ἐφάνητε καὶ εἶσθε, οὔτε ich hier nicht berühren, sondern
 θέλω, οὔτε ἂν θελήσω δὲν trage es in meinem Herzen so
 εἶμαι ἱκανὸς νὰ τὸ ἐκφωνήσω, lange dieses schlägt.
 παρὰ φυλάττω καὶ αἰσθάνομαι
 αὐτὸ ἐν ἀποκρύφῳ μέχρι τε-
 λευταίας μου ἀναπνοῆς.

Δεχθῆτε λοιπὸν τὸ παρὸν Nehmen Sie gegenwärtigen
 μου πονημάτιον ὡς μίαν Versuch als einen schätzbaren Be-
 μικρὰν ἀπόδειξιν τῆς

εὐγνωμοσύνης μου, εἰς τὸ εἰλικρινὲς τῆς καρδίας μᾶλλον, ἢ εἰς τὴν μικρότητα τοῦ δώρου ἀποβλέποντες, τὸ ὁποῖον ΥΜΙΝ προσφέρει.

weiß meiner Dankbarkeit an, und sehen Sie dabei weniger auf die Gabe, als auf das Herz womit dieselbe Ihnen darbringt.

Ὁ ΘΝ ΗΜΕΤΕΡΑΝ ΕΥΓΕΝΕΙΑΝ

Euer

σεβόμενος

Hochedelgebohren verehrender

Μιχαήλ Γ. Μποϊατζῆ.

Michael G. Bojadshi.

Προοίμιον.

Πᾶσα γλῶσσα εἶναι ἕνας χαρακτήρ τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος ὅση οὖν περισσοτέρας γλώσσας τις ἔμεθεν, ἐκ τοσούτῃ περισσοτέρων μερῶν γνωρίζει αὐτὸ τὸ πνεῦμα, καὶ ἐπομένως τοσούτῃ πολυμερέστερος γίνεται αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος. Ἐντεῦθεν ἢ εἰσέτι τοῦ Ἐννίου σωζομένη παροιμία· *quot linguas¹⁾ calles, tot homines vales.* Ἄλλὰ ταύτην τὴν πολυμέρειαν οὕτως εἶπεῖν, δὲν δύναται τις κατ' οὐδένα τρόπον ν' ἀποκτήσῃ διὰ μιᾶς καὶ μόνης γλώσσης, ἂν καὶ κατ' ἀναλογίαν

¹⁾ *linguas.*

Vorrede.

Jede Sprache ist ein Abdruck des menschlichen Geistes. Je mehr Sprachen man daher studirt hat, von desto mehr Seiten hat man diesen Geist kennen gelernt; desto vielseitiger wird man selbst. Daher seit Ennius das altbewährte Sprichwort: *quot linguas¹⁾ calles, tot homines vales.* Diese Vielseitigkeit wird keineswegs durch die Kenntniß einer Sprache, und wäre es selbst die verhältnißmäßig vollkommenste, erreicht. Daher ist der Wunsch, daß die

ἤθελεν εἶναι ἡ ἐντελεστάτη. Ἐντεῦθεν ἡ εὐχὴ τοῦ νὰ ἔχη ὅλος ὁ κόσμος μίαν γλῶσσαν εἶναι τόσον ἐσφαλμένη ἀπὸ μέρους τῆς ὠφελείας, ὅσον ἀνόητος ἀπὸ μέρους τοῦ νὰ βαλθῆ εἰς πράξιν.

Ἡ ἡμετέρα βλαχικὴ γλῶσσα, ἥτις ὀμιλεῖται ὑπὸ τεσσάρων μιλλιουνίων ψυχῶν, ὅμως πολιτικῶς πολλὰ διασπαρμένως, ὥστε νὰ συγκροτίσωσιν ἐν ἀξιόλογον ὅλον, (πόσον δ' ἐκ τοῦ ἐναντίου εἶναι οἱ δύο, ἡ τριῶν μιλλιουνίων ἠνωμένοι Οὐγγροί!) ἥτις καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ἐκ φύσεως μὲν τοσοῦτον εὐτυχῆ, ἀπὸ δὲ τῶν κατοίκων αὐτῆς καλουμένην Βλαχίαν, πρέπει εἰς τὴν ὑψηλότεραν σφαῖραν νὰ ὑποχωρέσῃ εἰς τὴν γλῶσσαν τῶν ἡγεμονευόντων, ἔχει ἐχέγγυους ἀσφαλεστάτας τὰς ἀδελφὰς αὐτῆς, ὅλον τὴν ἰταλικὴν, γαλλικὴν καὶ ἰσπανικὴν γλῶσσαν, τοῦ τι δύναται καὶ αὐτὴ νὰ γένη, ἂν ἤθελεν ἀποκτήσῃ ποτὲ τὴν ἐπιμέλειαν ὅλου τοῦ ἔθνους, ἀπὸ ἀνωτέρου ἕως κατωτέρου βαθμοῦ!

ganze Welt eine Sprache hätte, eben so übereilt von Seite des Nutzens, als er ungereimt von Seite der Ausführbarkeit ist.

Unsere walachische Muttersprache, die von etwa 4 Millionen Seelen geredet wird, die aber bisher politisch zu sehr zerstückelt sind, um eine bedeutende Masse zu bilden, (wie bedeutend sind dagegen die vereinten 2 bis 3 Millionen Ungarn!) die selbst in dem von Natur so glücklichen Lande, das nach seinen Bewohnern die Walachen genannt wird, so wie in der Moldau in der höhern Sphäre der Sprache der Statthalter weichen muß, hat an ihren Schwestern, der italienischen, französischen und spanischen Sprache die sichersten Bürgen, was auch aus ihr werden könnte, wenn sie sich einst der glücklichen Pflege der ganzen Nation, Hoher und Niederer, erfreuen könnte!

Αἱ ἀνωτέρω εἰρημέναι ἀδελφαὶ προέκυψαν ἐξ ἀρχῆς καὶ αὐταὶ ἐκ τῆς αὐτῆς ἀνθυμικῆς μεγαλιτέρας παραμελείας καὶ πτωχείας, ὡς καὶ τὰ σωζόμενα πρῶτα δοκῆματα μᾶλλον ἀποδεικνύουσιν, εἶναι μὲν ὅλον τοῦτο, ἢ ἰταλικὴ παραδείγματος χάριν, ἢ κοινὴ γλῶσσα διὰ τὴν φαλακρῶσαν εἰς ὅλην τὴν Εὐρώπην, ὅπου ἄλλως ἢ γερμανικῆ, ἀγγλικῆ καὶ γαλλικῆ ὁμιλοῦνται καὶ γράφονται.

Ὅθεν ὁ Βλάχος μακρὰν ἀπὸ τὸ νὰ ἐντραπῆ τὴν γλῶσσαν του, θέλει τὴν νομίζει μάλιστα καὶ καύχημά του, καὶ ὅταν αὐτὸς στολίσῃ τὸ πνεῦμά του, θέλει τῷ ἀκολουθήσει προθύμως, οὕτως εἰπεῖν, καὶ ἢ γλῶσσά του, προθυμότερον παρὰ ἄλλαι τινές. Ἐκ τῶν ἀνω εἰρημένων λοιπὸν ἀναντιρρήτων αἰτιῶν γίνονται ἀφ' ἑαυτοῦ των φανεραὶ αἱ ἀνοήτοι φλυαρίαι τοῦ σχολαστικοῦ Νεοφύτου Δούκα, ὅστις ἐπειδὴ αὐτὸς δὲν ἐξεύρει καμμίαν ἄλλην γλῶσσαν, ἀγαπᾷ νὰ ἐξολοθρεύσῃ, ὅλας τὰς γλώσσας τοῦ κόσμου, καὶ ἀντ' αὐτῶν νὰ συστήσῃ

Die ebenerwähnten Schwesternsprachen gingen ursprünglich von gleicher, wenn nicht noch größerer Unbeholfenheit und Armut aus, wie es die noch vorhandenen ersten Versuche beweisen. Und nun ist z. B. die italienische Sprache die allgemeine Sprache für den Gesang in ganz Europa, auch wo man sonst deutsch, englisch, französisch spricht und schreibt!

Weit entfernt also, daß der Blache sich seiner Sprache zu schämen hätte, darf er sich vielmehr Glück dazu wünschen, und wenn er seinen Geist nur bildet, so wird ihm auch die Sprache willig folgen, williger als manche andere. Aus dem Obengesagten, was auf unumstößlichen Grunde beruht, erhellt von selbst die Nichtigkeit der unwürdigen Zumuthungen des Neophytus Duka, eines neugriechischen Bedanten, der, weil er selbst nichts anders kann, (ars et lingua¹⁾ non habet osorem nisi igno-

1) Cit.: *lingua*.

τὴν ἐδικήν του τὴν μακαρωνικὴν γραικικὴν, (καθὼς οἱ ὁμογενεῖς αὐτοῦ περιγελῶντες τὴν ὀνομάζουσι.) Καὶ τόσον τυφλὸς εἶναι ὁ ζῆλος αὐτοῦ, ὥστε εὐχεται ταύτην τὴν μεταβολήν, ἐν ᾗ αὐτὸς ὁμολογεῖ τοὺς Βλάχους πανταχοῦ βελτιουμένους, εὐφυεῖς καὶ προθυμοτέρους εἰς τὰ καλὰ παρὰ τοὺς ἰδίους Γραικοὺς. Ἐκ τῆς αὐτῆς τυφλότητος μόνον καὶ παιδαριώδους ἀμαθείας ὀρμώμενος. δύναται οἷονεὶ προκαλῶν νὰ ἐρωτᾷ ποῦ ἔχουσιν οἱ Βλάχοι ἐπαρχίαν, πόλιν, ἱερεῖς, νόμους, εὐγένειαν; κτ. κτ. —

Μὲν ὅλον τοῦτο μνήμης μόνον ἔπρεπε ν' ἀξιωθῆ ἢ γελοιώδης ἀμάθεια τοῦ συκοφάντου, ἀναιρέσεως δὲ οὐδεμίας. Τόσον δὲ λέγω, ὅτι ἂν οἱ Βλάχοι ἤθελεν εἶναι καὶ Ὀτεντώται, ἤθελεν μείνῃ μὲν ὅλον τοῦτο εἰς αὐτοὺς τὸ δικαίον καὶ τὸ χρέος τοῦ νὰ τελειοποιηθῶσι διὰ τῆς ἰδίας ἑαυτῶν γλώσσης, ὡς προσφυστάτου μέσου εἰς τοῦτο· ἀλλ' οὔτε 4 μιλλιονίων ἀριθμὸς, εἶναι πρᾶγμα εὐκατα-

rantem) alle Sprachen der Welt ausrotten möchte, um sein maccaronisches Griechisch (wie es seine eigenen Landsleute belachen) dafür zu pflanzen! Und so blind ist sein Eifer, daß er dieß wünscht, während er selbst die Wlachen für bildungsfähiger und besser erkennt, als seine eigenen Griechen! Nur in dieser Verblendung und lächerlichen Unwissenheit kann er, wie herausfordernd, fragen: Wo denn der Wlachen Land, Stadt, Priester, Gesetze, Adel zc. seh?

Doch berührt nur müßte diese anmaßende und lächerliche Unwissenheit des Sykophanten werden; Widerlegung braucht sie nicht. Wären die Wlachen Gottentoten, so bleibt ihnen doch immer das Recht und die Pflicht, sich durch ihre eigene Sprache, als durch das zweckmäßigste Mittel, zu vervollkommen. Wir haben dieser Sprache aber schon oben den

φρόνητον, τοῦλάχιστον εἰς ἓνα γραικόν, τοῦ ὁποῖου τῶν δημογλώσσων ὁ ἀριθμὸς δὲν ὑπερβαίνει παρὰ πολὺ τὸν ἀνωτέρω.

Rang neben der wohlklingendsten aller neuen Sprachen mit Recht angetwiesen, und 4 Millionen Wlachen sind keine unbedeutende Volksmasse, am wenigsten für einen Griechen, dessen Sprachgenossen selbst die Zahl der obengenannten kaum übertrifft.

Ἄλλ' ἄς ἔλθω εἰς τὸ ἐδικόν μου ἔργον, τὸ ὅποῖον εἶναι ἡ παροῦσα γραμματικὴ τῆς μακεδονοβλαχικῆς γλώσσης, καθὼς δηλ. συνεθίζεται παρὰ τοῖς πρὸς μεσημβρίαν τοῦ Δανούβειος οἰκοῦσι Βλάχοις, τῆς ὁποίας ὅμως ἡ παράθεσις μὲ τὸ ἰδίωμα τῆς Δανουβεωαρκτικῆς¹⁾ δὲν θέλει εἶναι περιττὴ εἰς τοὺς ὁμογενεῖς οὐδὲ εἰς τοὺς ξένους καὶ πεπαιδευμένους.

Um nun auf meine Arbeit zu kommen, so habe ich hier die Grammatik der Macedonowlachischen Sprache liefern wollen, wie sie überhaupt im Süden der Donau üblich ist. Dar aus wird die Vergleichung mit den Norddonauischen Mundarten für Landsleute, fremde Gelehrte, nicht uninteressant sein.

Ἄλφάβητον ταύτης τῆς βλαχικῆς γλώσσης συνέταξα τὸ λατινικόν, καθὼς ἔκαμαν πολὺ πρότερον καὶ ἔλαι αἱ θυγατέρες τῆς λατινικῆς.

Ich habe das lateinische Alphabet zur Schreibung der wlachischen Sprache combinirt, wie es alle Töchter Sprachen der lateinischen von jeher gethan

Καὶ ἄλλως ἐπειδὴ τὸ λατινικὸν ἀλφάβητον τοῦλάχιστον

Das lateinische Alphabet ist wenigstens nicht mangelhafter

¹⁾ De sigur: Δανουβεωαρκτικῆς.

δὲ εἶναι ἑλλειπέστερον ἀπὸ τὸ γραικικὸν διὰ ξένας γλώσσας, ἦτε κατάχρησις αὐτοῦ εἶναι ἐπωσοῦν ἀνεκτοτέρα κοινή οὕσα κατὰ τὸ παρὸν ἐν χρήσει ἕντος καθ' ὅλην τὴν Εὐρώπην εἰς ὅλας τὰς εὐρωπαϊκὰς γλώσσας.

Τὴν δαψιλεστάτην βοήθειαν ἤθελε προσμένη τις βέβαια ἀπὸ μίαν λατινικὴν μίμησιν τοῦ ἔργου τοῦ ἁγ. Κυρίλλου, ἀνίσως δηλ. τις, ὡς βάζειν μὲν ἤθελε μεταχειρισθῆ τὰ λατινικὰ στοιχεῖα a, b, v, g, d, e, z, i, j, k, l, m, n, o, p, r, s, t, u, f, ἀντὶ δὲ τῶν λοιπῶν **ж, x, и, ч, ш, щ, ѳ, ѣ, ѱ**, ἐφεύρη νέα ἀπλᾶ, ἢ δα- νεισθῆ εἰς τοῦτο παρὰ τοῦ κυριλλικοῦ ἀλφαβήτου μετὰ τινος μεταβολῆς ὅμως τῆς μορφῆς αὐτῶν ἐπὶ τὸ λατινικώτερον σχῆμα· ὅλαι δὲ αἱ λοιπαὶ μέθοδοι, οἷον ἢ δυοῖν ἢ τριῶν στοιχείων σύνθεσις εἰς ἔκφρασιν μιᾶς φωνῆς, αὐτὴ τε ἢ νεωστὶ δοκιμασθεῖσα δηλ. ἢ γυμνὴ συμπλοκὴ τῶν λατινικῶν στοιχείων

als daß griechische für fremde Sprachen, und der Mißbrauch desselben weniger auffallend (anstößig), eben weil er häufiger und gewöhnlicher ist. (Nähmlich, es wird zur Schreibung aller Sprachen des gegenwärtigen Europa gemißbraucht.)

Die ausgiebigste Abhülfe wäre freylich nur von einer lateinischen Nachahmung des Verfahrens des heil. Cyrills, wenn man nämlich die lateinischen Buchstaben: a, b, v, g, d, e, z, i, j, k, l, m, n, o, p, r, s, t, u, f, die auch bey uns entsprechende Laute finden, zum Grunde legte; für die übrigen **ж, x, и, ч, ш, щ, ѳ, ѣ, ѱ**, aber, neue einfache Zeichen hinzu erfände, oder aus dem kyrillischen Alphabete, allenfalls mit einiger Modification ihrer Gestalt, dazu entlehnte, zu erwarten. Alle andern Abhülfen und namentlich die Combinations = Methode (zwey, drey Zeichen zusammen für

(τρόπος, ὅστις εἰς μὲν τὴν θεωρίαν τῆς στοιχειογραφίας ὀλίγον ἐναντιεῖται, μετέχει ὅμως ἄλλως ἀπειροκαλλίας) ὅλαι λέγω αὐταὶ αἱ μέθοδοι . ὑπόκεινται πάντοτε εἰς ἀντιλογίας θεμελιώδεις· καὶ τὸ παράδειγμα πάσης τῆς δυτικῆς Εὐρώπης τῆς ἐποίας οἱ κριτικοὶ στενάζουσι δι' αὐτὴν τὴν μέθοδον, ἔπρεπε νὰ μᾶς σωφρονίσῃ μᾶλλον, ἀλλ' οὐχὶ νὰ χρησιμεύσῃ εἰς ἀθώωσιν, ἢ ἄλλος μίμησιν τοῦ πράγματος.

Εἰς μὲν οὖν τὸ πρῶτον μέρος ἐτέθη ἡ διδασκαλία περὶ τῶν γραμμῶν, τῆς τε προφορᾶς, καὶ τῆς τροπῆς αὐτῶν, ἡ ὁποία συμβαίνει εἰς τὰ ὀνόματα καὶ εἰς τὰ ῥήματα. Εἰς δὲ τὸ δεῦτερον μέρος ἐφρόντισα ὅσον ἐδυνήθην μετὰ συντομίας· νὰ καταστρώσω τὰ ἑννέα μέρη τοῦ λόγου. Καὶ εἰς τὸ τρίτον ἐν συνόψει περὶ τῆς συντάξεως τῶν τοῦ λόγου μερῶν. Μετὰ ταῦτα ἐπρόσθεσα μερικὸς Διαλόγους

einen Laut) und selbst die neuversuchte, der Theorie der Buchstabenchrift weniger widersprechende, aber doch den Geschmack beleidigende, bloße Beschnürkelung der lateinischen Buchstaben werden immer gedründeten Einwendungen ausgesetzt sein. Das Beispiel des ganzen Westeuropas, dessen gründliche Grammatiker alle über diese Methode seufzen, sollte uns zur Warnung, nicht aber zur Entschuldigung oder gar zur Nachahmung dienen.

Der erste Theil enthält also die Lehre von den Buchstaben und deren Aussprache, und von der Verwandlung der Buchstaben welche in den Nennwörtern statt findet. In dem zweiten Theile habe ich mich nach meinen Kräften bemüht kürzlich die neun Theile der Rede zu durchgehen; in dem dritten Theile habe ich kurz von der Wortfügung gehandelt. Hernach habe ich einige Gespräche in allen drey

ις'

καὶ εἰς τὰς τρεῖς γλώσσας, Μύθους καὶ ἱστορικὰς Διηγήσεις χάριν διατριβῆς καὶ γυμνασίας.

Sprachen, Fabeln und historische Erzählungen mitdrucken lassen, zur Unterhaltung und Uebung.

Ἐν Βιέννῃ τῇ 1. Σεπτεμβρίου 1813.

Wien den 1. September 1813.

Ὁ Ἐκδότης.

Der Herausgeber.

ῬΩΜΑΝΙΚΗ, ἩΤΟΙ ΜΑ-
ΚΕΔΟΝΟΒΛΑΧΙΚΗ
ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ.

Romanische, oder Ma-
cedonowlachische
Sprachlehre.

Μέρος Α΄.

Erster Theil.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄.

Erstes Kapitel.

Περὶ τῶν Γραμμάτων καὶ τῆς προ-
φορᾶς αὐτῶν.

Von den Buchstaben und ihrem
Laute.

Οἱ πέραν τοῦ Δουνάβευς
Ῥωμάνοι, ἤγουν Μακεδονο-
βλάχοι δύνανται νὰ μεταχει-
ρισθῶσι τὰ λατινικὰ γράμματα,
τὰ ὅποια εἶναι τὸν ἀριθμὸν
24 καὶ προφέρονται κατὰ τὸν
ἀκόλουθον τρόπον.

Die Romaner jenseits der
Donau, d. h. die Macedono-
wachen können sich der latei-
nischen Buchstaben bedienen,
die an der Zahl 24 sind, und
auf folgende Art ausgesprochen
werden:

Aa, Bb, Cc, Dd, Ee, Ff, Gg, Hh, Ii,

α,	μπε,	τσε,	ντε,	ε,	εφ,	γκε,	χα,	ι,
α.	μπ.	τσ.	ντ.	ε.	φ.	γκ.	χ.	ι.

Jj, Kk, Ll, Mm, Nn, Oo, Pp, Rr,

γιῶτ,	κα,	ελ,	εμ,	εν,	ο,	πε,	ερ,
—	κ.	λ.	μ.	ν.	ο.	π.	ρ.

Ss, Tt, Uu, Vv, Xx, Yy, Zz.

ες,	τε,	ου,	βε,	υξ,	υ,	ζε,
σ.	τ.	ου.	β.	ξ.	υ.	ζ.

A

A, a.

Προφέρεται ὡς τὸ α. οἶον adunare, ἐνώνειν, alavdare, ἐπαινεῖν, arare, ὀργόνειν.

Â, â.

Σεσημειωμένον ἐκφωνεῖται ὡς ἡ μέση φωνή μεταξύ τοῦ α καὶ ο. οἶον farinâ, ἀλεύρι, lanâ, μαλλί, manâ, χερί.

B, b.

Προφέρεται ὡς τὸ μπ. οἶον barba, τὸ γένειον, batu, δέρνω, burete, μανητάρι.

C, c.

Πρὸ τῶν φονηέντων, α, ο, υ, καὶ τῶν συμφόνων ἐκφωνεῖται ὡς τὸ κ. οἶον capu, τὸ κεφάλι, cornu, κέρατον, curcubeta, ἡ κολοκύνθη, clima, τὸ κλίμα, crescu, αὐξάνω.

Ç, ç.

Με τὸν ὑποκάτωθεν ἀπὸ-στροφον πρὸ τῶν ἄνω φονηέντων προφέρεται ὡς τὸ τσ. οἶον faça, τὸ πρόσωπον, cucutu, μαχαῖρι.

Cs, cs.

Ἐκφωνεῖται ὡς τὸ τς ἐν τῇ λέξει τζημπούκι. οἶον csocu, σφυρί, aricsu, σκαντζόχοιρος, tucsine, δαυλός.

A, a.

Lautet wie a. z. B. adunare, vereinigen, alavdare, loben, arare, pflügen.

Â, â.

Mit Bezeichnung lautet wie der Halblaut zwischen a und o, z. B. farinâ, Mehl, lanâ, Wolle, manâ, Hand.

B, b.

Lautet wie b. z. B. barba, der Bart, batu, ich prügle, burete, Schwamm.

C, c.

Lautet vor den Selbstlauten a, o, u und vor den Mitlauten wie k. z. B. capu, Kopf, cornu, Horn, curcubeta, der Kürbis, clima, das Klima, crescu, ich wachse.

Ç, ç.

Mit den Cedille von den ob-erwähnten Selbstlauten lautet wie z. z. B. faça, das Gesicht, cucutu, Messer.

Cs, cs.

Lautet wie tsch. z. B. csocu, Eisenhammer, aricsu, Stachelschwein, tucsine, brennendes Holz.

D, d.

Προφέρεται ὡς τὸ ντ. οἶον dinte, ὀδόντι, dormu, κοιμοῦμαι, dulce, γλυκὺς.

E, e.

Ὡς τὸ ε. οἶον· este, εἶναι, era, ἦτον, eta, ὁ αἰών.

Ea, ea.

Ἐκφωνεῖται διὰ ταχείας φωνῆς, ὥστε νὰ ἀκουσθῇ καὶ τὸ e καὶ τὸ a. οἶον· mea, ἐμὴ, mulcimea, τὸ πλήθος, semnarea, ἡ σημεῖωσις.

F, f.

Ὡς τὸ φ. οἶον· facu, κάμνω, fedea, θρησκεία, frecu, τρίβω.

G, g.

Προφέρεται ὡς τὸ γκ. οἶον· grandine, χαλάζι, grosu, χονδρὸς, gustu, γεύομαι.

Gj, gj.

Ἐκφωνεῖται ὡς τὸ γκ ἐν τῇ λέξει Γκίγκας, οἶον, gjine, καλὰ, gjone, γκιόνι, gjela, τὸ φαγι.

H, h.

Προφέρεται ὡς τὸ χ. οἶον· habinâ, χλιαρόν, herbu, βράζω, hiru, ῥάμμα, lihoanâ, λεχοῦσα.

D, d.

Lautet wie d. ζ. Β. dinte, Zahn, dormu, ich schlafte, dulce, süß.

E, e.

Wie e. ζ. Β. este, er ist era, er war, eta, die Ewigkeit.

Ea, ea.

Wird mit einer Geschwindigkeit ausgesprochen, so daß man den Laut eines jeden hört. ζ. Β. mea, mein, mulcimea, die Menge, semnarea, die Anmerkung.

F, f.

Wie f. ζ. Β. facu, ich mache, fedea, die Religion, frecu, ich reibe.

G, g.

Lautet wie g. ζ. Β. grandine, Hagel, grosu, dick, gustu, ich koste.

Gj, gj.

Lautet wie dj. (ungarisch gh) ζ. Β. gjine, gut, gjone, Solen, gjela, die Speise.

H, h.

Lautet wie das griechische χ. ζ. Β. habinâ, laulich, herbu, ich kochte, hiru, Zwirn, lihoanâ, Wöchnerin.

I, i.

Ὡς τὸ ι οἶον inceptu, ἀρχινῶ, intru, ἐμβαίνω, incarcare, φορτόνειν.

I, i.

Wie i. z. B. inceptu, ich fange an, intru, ich gehe hinein, incarcare, beladen.

J, j.

Ἐκφωνεῖται ὡς τὸ γ, καὶ γράφεται εἰς τὰς παρεφθαρμένας λατινικὰς λέξεις: οἶον japa, φοράδα, jermu, σκωλήμι, jite, κλήμα, ἐξαιροῦνται τὰ ἑλληνικὰ ὀνόματα τὰ ὅποια γράφονται διὰ τοῦ g, προφέρονται ὅμως ὡς τὸ γ. οἶον. Geografia, ἢ Γεωγραφία, Geometria, ἢ Γεωμετρία, Georgi, Γεώργιος, Grigori, Γρηγόριος.

J, j.

Lautet wie das griechische γ, und wird nur in verdorbenen lateinischen Wörtern gebraucht, z. B. japa, die Stute, jermu, Wurm, jite, Weinstock. Ausgenommen sind: die vom griechischen herkommen, welche mit g geschrieben, aber wie ein γ ausgesprochen werden. z. B. Geografia, die Geographie, Geometria, die Geometrie, Georgi, Georg, Grigori, Gregor.

Ĵ, ĵ.

Σεσημειωμένον προφέρεται ποτὲ μὲν ὡς τὸ τς ἐν τῇ λέξει χατζής οἶον jocu, χορεύω, judicu, κρίνω, juru, ὀμνύω ποτὲ δὲ ὡς τὸ γαλλικὸν j. οἶον jale, λύπη, jeru, ἀναμμένον κάρβουνον. *)

Ĵ, ĵ.

Mit Bezeichnung lautet zuweilen wie (ital. gi) dsh. z. B. jocu, ich tanze, judicu, ich urtheile, juru, ich schwöre; zuweilen aber wie das französische j. z. B. jale, Traurigkeit, jeru, glühende Kohle. *)

K, k.

Ἐκφωνεῖται ὡς τὸ κ, καὶ γράφεται μόνον πρὸ τῶν φωνηέντων e, i καὶ y. οἶον Keptu, στῆθος, Kipuru, κωδούνη, Kymvalu, κύμβαλον.

K, k.

Lautet wie k, und wird nur vor den Selbstlauten e, i und y geschrieben. z. B. Keptu, Brust, Kipuru, Klingel, Kymvalu, Zimbel.

*) Τούτου τὴν προφορὰν διὰ ζωσῆς φωνῆς καὶ οὐχὶ ἄλλως δύναται τις νὰ μάθῃ.

*) Dessen Aussprache nicht anders als mündlich erlernt werden muß.

L, l.

Ὡς τὸ λ. οἶον largu, φαρ-
δὺς, legu, δένω, lumea, ὁ κό-
σμος.

Lj, lj.

Προφέρεται ὡς τὸ ἰταλικὸν
gl. οἶον ljinu, λινάρι, fraci-
ljea, ἡ ἀδελφότης, ljepure, λα-
γός.

M, m.

Ὡς τὸ μ. οἶον macinu, ἀ-
λέθω, misuru, μετρῶ, mutu,
βουβός.

N, n.

Ὡς τὸ ν. οἶον natura, ἡ
φύσις, noi, ἡμεῖς, numeru, ἀ-
ριθμῶ.

Nj, nj.

Ἐκφωνεῖται μαλακῶς ὡς τὸ
lj. 1) οἶον njelu, ἀρνί, lunjina,
τὸ φῶς, calcanju, πατοῦνα.

O, o.

Ὡς τὸ ο. οἶον omu, ἀν-
θρῶπος, orbu, τυφλός, osu,
κόκκαλον.

Oa, oa.

Προφέρεται διὰ ταχειάς φω-
νῆς, ὥστε νὰ ἀκουσθῆ καὶ τὸ
o καὶ τὸ a. οἶον oala, τὸ τση-
κάλι, moarte, θάνατος, roata,
ὁ τροχός.

L, l.

Wie l. z. B. largu, breit,
legu, ich binde, lumea, die
Welt.

Lj, lj.

Lautet wie das italienische
gli. z. B. ljinu, Flachs, fra-
ciljea, die Brüderschaft, ljepure,
Haar.

M, m.

Wie m. z. B. macinu, ich
mahle, misuru, ich messe, mutu,
stumm.

N, n.

Wie n. z. B. natura, die
Natur, noi, wir, numeru, ich
zähle.

Nj, nj.

Lautet gelinde wie das ital.
gn. z. B. njelu, Lamm, lunjina,
das Licht, calcanju, Fußsohle.

O, o.

Wie o. z. B. omu, Mensch,
orbu, blind, osu, Wein.

Oa, oa.

Wird mit einer Geschwin-
digkeit ausgesprochen, so daß
man den Laut eines jeden hören
soll. z. B. oala, der Topf, moar-
te, Todt, roata, das Rad.

1) De sigur: gn, nj.

P, p.

᾽Ως τὸ π. οἶον plinu, γεμάτος, potu, ἐμπορῶ, putridu, σαπρός.

R, r.

᾽Ως τὸ ρ. οἶον radacina, ἡ ῥίζα, arbore, δένδρον, rupu, σχίζω.

S, s.

᾽Ως τὸ σ. οἶον sora, ἡ ἀδελφή, spuma, ὁ ἀφρός, surdu, κωφός,

Sh, sh.

Προφέρεται ὡς τὸ σ ἐν τῇ λέξει σερμπέτι. οἶον shapte, ἐπτά, shedu, κάθομαι, beshica, ἡ φοῦσκα.

T, t.

᾽Ως τὸ τ. οἶον tindu, ἐξαπλόνω, tuse, βήχας, tacu, σιωπῶ.

Th, th.

Ἐκφωνεῖται ὡς τὸ θ, καὶ γράφεται εἰς τὰς ἐλληνικὰς καὶ ἐβραϊκὰς λέξεις. οἶον theatru, θέατρον, thronu, θρόνος, Thoma, Θωμάς, Sith, Σήθ.

U, u.

᾽Ως τὸ ου. οἶον ungu, ἀλείφω, umplu, γεμίζω, ursu, ἀρκούδα. Πολλάκις ἐξ εἰς τὸ τέλος

P, p.

Wie p. z. B. plinu, voll, potu, ich kann, putridu, faul.

R, r.

Wie r. z. B. radicina ¹⁾, die Wurzel, arbore, Baum, rupu, ich zerreiße.

S, s.

Wie s. z. B. sora, die Schwester, spuma, der Schaum, surdu, taub.

Sh, sh.

Lautet wie sch. z. B. shapte, sieben, shedu, ich sitze, beshica, die Blase.

T, t.

Wie t. z. B. tindu, ich breite aus, tuse, Husten, tacu, ich schweige.

Th, th.

Lautet wie das griechische θ. Man findet es bey den griechischen und hebräischen Wörtern. z. B. theatru, Theater, thronu, Thron, Thoma, Thomas, Sith, Sith.

U, u.

Wie u. z. B. ungu, ich schmiere, umplu, ich fülle an, ursu, Wolf. Am Ende aber ist es oft

¹⁾ Probabil eroare, în loc de: *radacina* (= rădăcină).

μένει ἀκφώνητον. οἶον batu, δέρονω, moru, ἀποθνήσκω, unu, ξίνας.

unhörbar. ζ. Β. batu, ich prüg=le, moru, ich sterbe, unu, ein.

V, v.

V, v.

Ὡς τὸ β. οἶον vasu, ἀγαεῖον, vedu, βλέπω, vulpe, ἀλωποῦ.

Wie w. ζ. Β. vasu, Ge=schier, vedu, ich sehe, vulpe, Fuchs.

X, x.

X, x.

Ὡς τὸ ξ. οἶον examenu, εξέτασις, praxe, πράξις, Alexandru, Ἀλέξανδρος.

Wie x. ζ. Β. examenu, Prü=fung, praxe, Praxis, Alexandru, Alexander.

Y, y.

Y, y.

Ὡς τὸ υ. καὶ γράφεται μόνον εἰς τὰς ἐλληνικὰς λέξεις οἶον myru, μῦρον, mystiriu, μυστήριον, pyramida, ἡ πυραμίδα.

Wie η. Man findet es nur in den griechischen Wörtern ζ. Β. myru, heil. Öl, mystiriu, Sakrament, pyramida, die Pyramide.

Z, z.

Z, z.

Προφέρεται ποτὲ μὲν ὡς τὸ τζ ἐν τῇ λέξει τζιντζίφα οἶον zinzia, τὸ κρέας τῶν ὀδόντων, zua, ἡ ἡμέρα, zinere, γαμβρός. ποτὲ δὲ ὡς τὸ ζ. οἶον zahare, ζάχαρη, zizane, ζιζάνιον, zefyru, ζέφυρος. *)

Lautet bisweilen wie das ungarische dz. ζ. Β. zinzia, das Zahnsfleisch, zua, der Tag, zinere, Schwiegersohn; bisweilen aber wie das griechische ζ. ζ. Β. zahare, Zucker, zizane, Zwiß, zefyru, Zephyr. *)

*) Καὶ τούτου τὴν προφοράν διὰ τῶν σης φωνῆς δύναται τις νὰ μάθῃ.

*) Auch dessen Aussprache muß mündlich erlernt werden.

Τὰ γράμματα διαιρούνται εἰς Φωνήεντα καὶ εἰς Σύμφωνα.

Φωνήεντα εἶναι:

a, e, i, o, u, y.

Τὰ λοιπὰ πάντα εἶναι Σύμφωνα:

Ἡμεῖς ἔχομεν τῶσας Διφθόγγους, καθ' ὅσους τρόπους δύνανται τὰ φωνήεντα νὰ συνάπτονται· ὅμως δὲν ἀποτελοῦσιν ἓναν μόνον ἦχον, ἀλλὰ πρέπει νὰ ἀκούωνται τὸ καθ' ἓν φωνήεν, ὥστε τὸ ἓνα μακρύνεται. οἶον eu, ἐγὼ, beau, πίνω, sufrençiaoa, τὸ ὄφρυδι.

Die Buchstaben werden in Selbstlaute und Mitlaute eingetheilt.

Selbstlaute sind:

a, e, i, o, u, y.

Alle übrige sind Mitlaute.

Wir haben so vielerlei Doppellaute, auf wievielerlei Art die Selbstlaute können verbunden werden; aber sie haben nicht einerlei Laut, sondern die Selbstlaute müssen gehört werden, so daß der eine lang ausgesprochen wird z. B. eu, ich, beau, ich trinke, sufrençiaoa, das Augenbraun.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Περὶ τοῦ Τόνου.

Ἡμεῖς πρέπει νὰ μεταχειρισθῶμεν ἓναν τόνον, ὅστις ὀνομάζεται βαρεῖα (´), καὶ τίθεται ἐπὶ τὸ ε, εἶναι, με, ἐμὲ, δὲ παρὰ, νὲ, ναὶ κτ. πρὸς ἀντιδιαστολὴν τοῦ e, δὲ, me, καὶ, di,¹⁾ καὶ, ne, οὔτε.

Ὁ Ἀπόστροφος (´) εἶναι πνεῦμα, καὶ ἔχει τὴν δύναμιν νὰ ἀποβάλλῃ τὸ ἓν φωνήεν, ὅταν ἦθελαν συνέλθῃ δύο λέξεις, ἢ πρώτη λήγουσα εἰς φωνήεν, καὶ ἢ δευτέρα ἀρχομένη ἀπὸ φωνήεντος. οἶον un' omu, ἓνας ἀνθρωπος, dá lj' un' acu, δὸς τῷ ἓνα βελόνι.

Zweytes Kapitel.

Von dem Tone.

Wir müssen uns eines Tones bedienen, welcher grave (´) heißt, und wird auf das e, ist, με, mich, di,²⁾ von, νὲ, ja, u. s. f. gesetzt, um sie von, e, aber, me, und, di,¹⁾ und, und ne, weder, zu unterscheiden.

Der Apostroph (´) ist ein Abkürzungszeichen, welcher die Kraft hat, einen Selbstlaut wegzulassen, wenn entweder das vorhergehende Wort mit einem Selbstlaute endigt, oder das folgende Wort mit einem Selbstlaute anfängt z. B. un' omu, ein Mensch, dá lj' un' acu, gib ihm eine Nethenadel.

1) De sigur in loc de: de; 2) De sigur: de.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Drittes Kapitel.

Περὶ τῆς τροπῆς τῶν γραμμάτων.

Von der Verwandlung der Buchstaben.

α. Ὄταν τὸ οὐσιαστικὸν ὄνομα, καὶ τὰ ἀπαρέμφρατα ἀντιὸνόματος λαμβανόμενα παραλήγουσιν εἰς α, καὶ ἡ λήγουσα εἰς ε, τότε ἡ παραλήγουσα α τρέπεται εἰς τὸν πληθυντικὸν ἀριθμὸν εἰς â. οἶον· carte, βιβλίον, cârci, βιβλία, caldare, καζάνι, caldâri, καζάνια, citate, κάστρον, citâci, κάστρα, adunare, σύναξις, adunâri, συναξεις, preimnare, περιδιάβασις, preimnâri, περιδιάβασις.

1. Wenn die vorletzte Sylbe eines Hauptwortes und einer unbestimmten Art der Zeitwörter, welche statt eines Namens gebraucht wird, auf a und die Endsyllbe auf e ausgehet, so wird das a in der vielfachen Zahl in â verwandelt, z. B. carte, Buch, cârci, Bücher, caldare, Kessel, caldâri, Kesseln, citate, Festung, citâci, Festungen, adunare, Versammlung, adunâri, Versammlung, preimnare, Spaziergang, preimnâri, Spaziergänge.

β'. Περὶ τῆς τροπῆς τοῦ α εἰς â ὁποῦ συμβαίνει εἰς τὰ ῥήματα, ἴδε τὴν πρώτην συζυγίαν.

2. Von der Verwandlung des a in â, welche bey den Zeitwörtern vorkommt, siehe die erste Abwandlungsform.

γ'. Ὄταν τόσοι τὰ ὀνόματα ¹⁾ ὅσον καὶ τὰ ῥήματα καταλήγουσιν εἰς bu, τότε ἐπομένου τοῦ i, τρέπεται τὸ b εἰς gj. οἶον· corbu, κόραξ, corgji, κόρακες, orbu, τυφλός, orgji, τυφλοί, porunbu ²⁾, περιστέρι, porungji, περιστέρια, sorbu, ρουφῶ, sorgji, ρουφᾶς, herbu, βράζω, hergji, βράζεις, intrebu, ἐρωτῶ, intregji, ἐρωτᾶς.

3. Sowohl die Namen als auch die Zeitwörter, welche auf bu ausgehen, verändern das b, wenn ihm ein i nachfolget, in gj. z. B. corbu, Raab, corgji, Raabe, orbu, blind, orgji, blinde, porumbu, Taube, porungji, Tauben, sorbu, ich schlürfe, sorgji, du schlürfst, herbu, ich koche, hergji, du kochest, intrebu, ich frage, intregji, du fragest.

δ'. Τὸ e μεταβάλλεται εἰς τὰ ῥήματα εἰς ea, ἐὰν ἡ ἀ-

4. Das e wird bey den Zeitwörtern in ea verwandelt, wenn

¹⁾ Greșală pentru : τὰ ὀνόματα ; ²⁾ greșală pentru : porumbu.

κόλουθος συλλαβή λήγει εις
 â ή e. οἶον legu, δένω, leagâ,
 δένει, plecu, σκύπτω, pleacâ,
 σκύπτει, frecu, τρίβω, freacâ,
 τρίβει, kerdu, χάνω, kearde,
 χάνει, herbu, βράζω, hearbe,
 βράζει.

ε'. Τὸ ο τόσον εις μεταβολήν
 τοῦ γένους, ὅσον καὶ εις τὸν
 σχηματισμὸν τῶν ῥημάτων, ἐὰν
 ἢ ἐπομένη συλλαβὴ λήγει εις
 â ή e, προσλαμβάνει ἓνα a.
 οἶον domnu, κύριος, doamnâ,
 κυρία, mortu, νεκρός, moartâ,
 νεκρά, soaru, πενθερός, soacrâ,
 πενθερά, jocu, χορεύω, joacâ,
 χορεύει, portu, φορῶ, poartâ,
 φορεῖ, dormu, κοιμοῦμαι, doar-
 me, κοιμᾶται, sorbu, ῥουφῶ,
 soarbe, ῥουφᾷ. Ἐν δὲ τοῖς ἀ-
 παρεμφάτοις τρέπουσι τὸ ο εις
 u. οἶον jocu, jucare, potu, pu-
 tere, portu, purtare, dormu,
 durnjire.

ζ'. Τὰ θηλυκὰ ὀνόματα ἐποῦ
 παραλήγουσιν εις τὸν ἐνικὸν
 ἀριθμὸν εις oa. καὶ ἢ λήγουσα
 εις â ή e, ἀποβάλλουσι τὸ a
 εις τὸν πληθυντικὸν ἀριθμὸν,
 ὅταν τρέπουσι τὸ â ή e εις
 i. οἶον moarâ, μῆλος, mori,
 μῆλοι, groapâ, λάκκος, groki,
 λάκκοι, ploae, βροχή, ploi, βρο-
 χαί, oae, πρόβατον, oi, πρό-
 βατα.

ζ'. Τὰ ὀνόματα ὀποῦ παρα-
 λήγουσιν εις ea, ἀποβάλλουσι

darauf eine mit â oder e anfan-
 gende Sylbe folget. z. B. legu,
 ich binde, leagâ, er bindet,
 plecu, ich beige, pleacâ, er
 beiget, frecu, ich reibe, freacâ,
 er reibt, kerdu, ich verlehre,
 kearde, er verlehrt, herbu,
 ich kochte, hearbe, er kocht.

5. Das ο sowohl bey der
 Veränderung des Geschlechtes,
 als auch bey der Abwandlung
 der Zeitwörter, wenn eine Syl-
 be mit â oder e darauf folget,
 nimmt ein a zu sich. z. B. dom-
 nu, Herr, doamnâ, Frau, mor-
 tu, todt, moartâ, todte, soaru,
 Schwiegervater, soacrâ, Schwie-
 germutter, jocu, ich tanze,
 joacâ, er tanzet, portu, ich tra-
 ge, poartâ, er traget, dormu,
 ich schlafe, doarme, er schläft,
 sorbu, ich schlüpfere, soarbe, er
 schüpfert. In der unbestimmten
 Art aber wird das ο in u verwand-
 delt, z. B. jocu, jucare, potu,
 putere, portu, purtare, dormu,
 durnjire.

6. Die Nahmen des weiblichen
 Geschlechtes, deren die vorlehte
 Sylbe in der einfachen Zahl
 oa haben, und die Endsyllbe auf
 â oder e ausgehet, lassen das a,
 wenn sie in der vielfachen Zahl
 ihr â oder e in i verwandeln,
 aus. z. B. moarâ, Mühle, mori,
 Mühlen, groapâ, Grube,
 groki, Gruben, ploae, ploi, Ae-
 gen, oae, oi, Schaaf.

7. Jene Nahmen, welche in
 der vorlehten Sylbe ea haben,

τὸ α εἰς τὸν πληθυντικὸν ἀριθμὸν, ὅταν καταλήγει εἰς ἰ. οἶον pleagâ, πληγή, plezi, πληγαί, searâ, ἑσπέρα, seri, ἑσπέραι, vearâ, καλοκαίρι, veri, καλοκαίρια.

η'. Τὰ ὀνόματα ὁποῦ καταλήγουσιν εἰς gâ, ἢ gu, ἔαν ἔπεται εἰς τὸν πληθυντικὸν ἀριθμὸν μετὰ τὸ g, ἰ ἢ e, μεταβάλλουσι τὸ g εἰς z. οἶον largâ, φαρδεια, larze, φαρδεῖαι, carigu, πλεκοβελόνι, carize, πλεκοβελόνια, lungu, μακρὺς, lunzi, μακρεῖς, pungâ, πουγγί, punzi, πουγγία.

θ'. Ὡσαύτως καὶ εἰς τὰ ρήματα ὁποῦ καταλήγουσιν εἰς gu, ἔαν ἔπεται μετὰ τὸ g, ἰ, ἢ e, τρέπεται τὸ g εἰς z. οἶον plangu, κλαίω, planzi, κλαίεις, planze, κλαίει, frangu, τσακίζω, franzi, τσακίζεις, franze, τσακίζει, alegu, ἐκλέγω, alezi, ἐκλέγεις, aleaze, ἐκλέγει.

ι'. Ὅταν τὸ ὄνομα καταλήγει εἰς câ, ἢ cu, καὶ ἔπεται εἰς τὸν πλ. ἀρ. μετὰ τὸ c, ἰ ἢ e, τότε τρέπεται τὸ c εἰς ci. οἶον nucâ, καρύδι, nuci, καρύδια, manicâ, μανίκι, manici, μανίκια, sacu, σακκί, saci, σακκία, acu, βελόνι, ace, βελόνια, bumbacu, βαμπάκι, bumbace, βαμπάκια.

werfen das a in der vielfachen Zahl, wenn sich auf i endiget, weg, z. B. pleagâ, Wunde, plezi, Wunden, searâ, seri, Abend, vearâ, veri, Sommer.

8. Die Nahmen welche in gâ oder gu ausgehen, und in der vielfachen Zahl nachgein i oder e annehmen, verändern das g in z. z. B. largâ, larze, breite, pungâ, punzi, Beutel, lungu, lunzi, lang, carigu, carize, Stricknadel.

9. Desgleichen auch bey den Zeitwörtern, welche in gu ausgehen, wird das g, so oft bey der Abwandlung ein i oder e darauf folget, in z verwandelt. z. B. plangu, ich weine, planzi, du weinst, planze, er weinet, frangu, ich breche, franzi, du brichst, franze, er bricht, alegu, ich wähle, alezi, du wählst, aleaze, er wählet.

10. Die auf câ oder cu ausgehende Nahmen, welche in der v. Z. nach e¹⁾ ein i oder e annehmen, verändern das c in ci, z. B. nucâ, Nuß, nuci, Nüsse, manicâ, manici, Armei, sacu, saci, Saß, acu, ace, Nadel, bumbacu, bumbace, Baumwolle.

¹⁾ Greşit pentru c.

ια'. Ὅμοίως καὶ εἰς τὰ ῥήματα ἑποῦ καταλήγουσιν εἰς eu, τρέπεται τὸ c, ὅταν ἔπεται αὐτῷ i ἢ e, εἰς ci. οἶον faciu, κάμνω, faci, κάμνεις, face, κάμνει, tacu, σιωπῶ, taci, σιωπᾶς, tace, σιωπᾶ, vindicu, ἰατρῆύω, vindici, ἰατρῆύεις.

ιβ'. Ἐὰν τόσον εἰς τὰ ὀνόματα ὅσον καὶ εἰς τὰ ῥήματα ἑποῦ καταλήγουσιν εἰς eu προηγείται τοῦ c ἓνα s ἢ sh, τότε ἐπομένου αὐτῷ i ἢ e, τρέπεται τὸ sc ἢ sh¹⁾ εἰς sht. οἶον pescu, ὀψάριον peshti, ὀψαρια, pascu, βόσκω, pashti, βόσκεις, pashte, βόσκει, grescu, ὀμιλῶ, greshti, ὀμιλεῖς, greashte, ὀμιλεῖ, mushcu, δαγκάνω, mush-ti, δαγκάνεις.

ιγ'. Τὰ ὀνόματα ἑποῦ καταλήγουσιν εἰς dâ, de, du, τρέπουσι τὸ d ἐπομένου αὐτῷ i ἐν τῷ πλ. ἀρ. εἰς z. οἶον coardâ, σπαθί, corzi, σπαθία, stafidâ, σταφίδα, stafizi, σταφίδαι, livade, λιβάδι, livâzi, λιβάδια, pade, πεδιάδα, pâzi, πεδιάδαι, putridu, σαπρὸς, putrizi, σαπροί, surdu, κωφὸς, surzi, κωφοί. Ὁσαύτως καὶ εἰς τὰ ῥήματα ἑποῦ καταλήγουσιν εἰς du, τρέπουσι τὸ d ἐπομένου τοῦ i εἰς z. οἶον ascundu, κρύπτω, ascunzi, κρύπτεις, prindu, κατα-

11. So auch bey den Zeitwörtern, welche auf eu ausgehen, so oft nach dem c ein i oder e folget, wird das c in ci verwandelt, z. B. facu, ich mache, faci, du machest, face, er machet, tacu, ich schweige, taci, du schweigest, tace, er schweiget, vindicu, ich heile, vindici, du heilest.

12. Wenn sowohl bei den Nahmen, als auch bey den Zeitwörtern, die auf eu ausgehen vor diesem c ein s oder sh vorgehet, so wird das sc oder sh¹⁾ vor einem i oder e in sht verwandelt. z. B. pescu, Fisch, peshti, Fische, pascu, ich weide, pashti, du weidest, pashte, er weidet, grescu, ich rede, greshti, du redest, greashte, er redet, mushcu, ich beiße, mushti, du beißest.

13. Die Nahmen welche auf dâ, de, du, ausgehen, verändern das d in v. Z. wenn darauf ein i folget, in z z. B. coardâ, corzi, Säbel, stafidâ, stafizi, Zibeben, livade, livâzi, Wiese, pade, pâzi, Fläche, putridu, putrizi, faul, surdu, surzi, taub. Auch die Zeitwörter, die in du ausgehen, verändern das d vor dem i in z. z. B. ascundu, ich verberge, ascunzi, du verbirgest, prindu, ich begreife, prinzi, du begreifest, vedu, ich sehe, vezi, du

¹⁾ De sigur : she.

λαμβάνω, prinzi, καταλαμβάνεις, vedu, βλέπω, vezi, βλέπεις, vindu, πολῶ, vinzi, πολεῖς.

ιδ'. Τὰ εἰς me καὶ mu λήγοντα ὀνόματα, τρέπουν τὸ m εἰς τὸν πλ. ἄρ. ἐπομένου αὐτῷ i, εἰς nj. οἶον dulceme, γλύκισμα, dulcenji, γλυκίσματα, glarime, ἀνοησία, glarinji, ἀνοησῆαι, blastemu, κατάρα, blastenji, κατάραι.

ιε'. Ὅμοίως καὶ εἰς τὰ ῥήματα ὁποῦ καταλήγουσιν εἰς mu, τρέπεται τὸ m, ἐπομένου αὐτῷ i, εἰς nj. οἶον afumu, καπνίζω, afunji, καπνίζεις, dormu, κοιμοῦμαι, dornji, κοιμᾶσαι, cljemu, καλῶ, cljenji, καλεῖς, sgrumu, πνίγω, sgrunji, πνίγεις.

ισ'. Ὅταν καταλήγει τὸ ὄνομα εἰς pe ἢ pu, ἐπομένου τοῦ i μεταβάλλεται τὸ p εἰς k. οἶον vulpe, ἀλώπηξ, vulki, ἀλώπεκες, sharpe, ὄφιδι, sharki, ὄφιδια, lupu, λύκος, luki, λύκοι, capu, τράγος, çaki, τράγοι, scunpu, ἀκριβός, scunki, ἀκριβοί. Ἐξαιρεῖται capu, κεφαλή, capite, κεφαλαί.

ιζ'. Ὅτω καὶ εἰς τὰ ῥήματα ὁποῦ καταλήγουσιν εἰς pu, τρέπεται τὸ p, ἐπομένου τοῦ i εἰς k,

siehest, vindu, ich verkaufe, vinzi, du verkaufest.

14. Die auf me und mu ausgehende Nahmen verändern daß m in der v. 3. wenn darauf ein i folgt in nj 3. B. dulceme, Süßigkeit, dulcenji, Süßigkeiten, glarime glarinji, Thorheit, blastemu, blastenji, Fuch.

15. Auch bey den Zeitwörtern welche auf mu ausgehen, wird daß m, so oft ihm ein i folgt, in nj verwandelt. 3. B. afumu, ich räuchere, afunji, du räucherest, dormu, ich schlafe, dornji, du schläffst, cljemu, ich lade ein, cljenji, du ladeest ein, sgrumu, ich erdroßle, sgrunji, du erdroßelst.

16. Wenn der Nahme auf pe oder pu ausgeht, so wird daß p, so oft ihm ein i folgt, in k verwandelt. 3. B. vulpe Fuchs, vulki, Füchse, sharpe, Schlange, sharki, Schlangen, lupu, luki, Wolf, scunpu, seunki, theuer, ausgenommen capu, capite, Kopf.

17. So auch bey den Zeitwörtern, welche auf pu ausgehen, wird, daß p, so oft ihm ein i nachfolget, in k verwand-

οἶον rupu, σχίζω, ruki, σχίζεις, sapu, σκάπτω, saki, σκάπτεις, crepu, σκάζω, creki, σκάζεις, scapu, γλυτόνω, scaki, γλυτόνεις.

ιη'. Όταν τόσον τὸ ὄνομα ὅσον καὶ τὸ ῥῆμα λήγει εἰς su, τότε ἐπομένου τοῦ i τρέπεται τὸ s εἰς sh. οἶον grosu, χονδρός, groshi, χονδροί, mincsunosu, ψεύστης, mincsunoshi, ψεύσται, perosu, τριχώδης, peroshi, τριχώδεις, lasu, ἀφίνω, lashi, ἀφίνεις, cosu, βάπτω, coshi, βάπτεις, çasu, ὑφαίνω, çashi, ὑφαίνεις.

ιδ'. Ἐκεῖνα τὰ ῥήματα ὁποῦ τελειόνουσιν εἰς τοὺς χρόνους καὶ εἰς τὰ πρόσωπα εἰς ortu, otu, oeu, omu, καθὼς καὶ εἰς τοὺς ἀριθμοὺς εἰς acu, amu, anu, asu, atu, καὶ oru λήγοντα, μεταβάλλουσιν εἰς τὸν πλ. ἀρ. τὸ a εἰς â, καὶ τὰ αὐτὰ ῥήματα τρέπουσι τότε τὸ o εἰς u. οἶον portu, φορῶ, purtâmu, φοροῦμεν, purtaci,¹⁾ φορεῖται, jocu, χορεύω, jucâmu, χορεύομεν, jucaci,²⁾ χορεύεται, insoru, ὑπανδρεύω, insurâmu, ὑπανδρεύομεν, insuraci,³⁾ ὑπανδρεύεται.

κ'. Τέλος πάντων ἔταν καταλήγουσιν τὰ ὀνόματα, εἰς ὁποιοῦνδήποτε φωνῆεν, καὶ προγη-

δelt. ἰ. Β. rupu, ἰχὴ zerreiße, ruki, du zerreißeßt, sapu, ἰχὴ grabe, saki, du gräbßt, crepu, ἰχὴ zerplage, crepi, du zerplageßt, scapu, ἰχὴ erlöse, scaki, du erlöseßt.

18. Wenn sich sowohl die Nahmen als auch die Zeitwörter auf su endigen, so wird das s, so oft ihm ein i nachfolget, in sh verwandelt. ἰ. Β. grosu, dick, groshi, dicke, mincsunosu, mincsunoshi, Zügener, perosu, peroshi, haaricht, lasu, ἰχὴ lasse, lashi, du lässeßt, cosu, ἰχὴ nähre, coshi, du nähreßt, çasu, ἰχὴ webe, çashi, du webeßt.

19. Jene Zeitwörter welche in den Zeiten und Personen auf ortu, otu, oeu, omu, wie auch in der Zahlen der Zeitwörter auf acu, amu, anu, asu, atu, und oru, ausgehen, verändern das a in der v. ἰ. in â, und eben diese Zeitwörter verwandeln das o in u. ἰ. Β. portu ἰχὴ trage, purtâmu, wir tragen, purtâci,¹⁾ ihr traget, jocu, ἰχὴ tanze, jucâmu, wir tanzen, jucâci,²⁾ ihr tanzet, insoru, ἰχὴ verheurate, insurâmu, wir verheuraten, insuraci,³⁾ ihr verheuratet.

20. Endlich wenn der Name auf einen Selbstlaut ausgehet, vor welchem ein t stehet,

¹⁾ Citeşte: *purtaci*; ²⁾ citeşte: *jucaci*; ³⁾ citeşte: *insuraci*.

γείται αὐτῷ t, τότε ἐπομένου τοῦ i ἐν τῷ πλ. ἄρ. τρέπεται τὸ t εἰς c. οἶον dinte, δδόντι, dinci, δδόντια, bute, βαένι, buci, βαένια, dishteptatu, ἔξυπνος, dishteptaci, ἔξυπνοι, minte, νοῦς, minci, νόες, mortu, νεκρός, morci, νεκροί.

κα'. Ὡσαύτως καὶ εἰς τὰ ῥήματα ὁποῦ καταλήγουσιν εἰς tu, τρέπουσι τὸ t, ἐπομένου αὐτῷ i ἢ e, εἰς c. οἶον dispartu, ξεχωρίζω, disparci, ξεχωρίζεις, dipartu, ἀπομακρύνω, diparci, ἀπομακρύνεις, cantu, ψάλλω, canci, ψάλλεις, luptu, μάχεμαι, lupei, μάχεσαι.

wird, wenn der Nahe in der b. 3. ein i annimmt, daß t in c verwandelt. z. B. dinte, Zahn, dinci, Zähne, bute, buci, Faß, dishteptatu, dishteptaci, munter, minte, minci, Vernunft, mortu, morci, todt.

21. Auch bey den Zeitwörtern, die auf tu ausgehen, wird daß t vor dem i oder e in c verwandelt. z. B. dispartu, ich scheidē, disparci, du scheidest, dipartu, ich entferne, diparci, du entfernest, cantu, ich sänge, canci, du singst, luptu, ich kämpfe, lupei, du kämpfst.

ΜΕΡΟΣ Β'.

Περὶ Ἑτυμολογίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Τὰ μέρη τοῦ λόγου εἰς τὴν Ῥωμανικὴν, τετέστι Μακεδονοβλαχικὴν γλῶσσαν εἰσὶν ἑνέα.

τὸ Ἄρθρον 1),
τὸ Ὄνομα,
ἢ Ἀντωνυμία,
τὸ Ῥῆμα,
ἢ Μετοχή,
ἢ Πρόθεσις,
τὸ Ἐπίρρημα,
ὁ Σύνδεσμος,
ἢ Παρένθεσις,

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Περὶ τοῦ Ἄρθρου.

Τὸ ἄρθρον εἶναι δύο λογιῶν ὠρισμένον καὶ ἀόριστον.

Τὸ ὠρισμένον ἀρσενικὸν ἄρθρον εἶναι lu καὶ le.

Τὸ ἄρθρον lu τίθεται μετὰ τὰ ἀρσενικὰ ὀνόματα ὅπου καταλήγουσιν εἰς â καὶ u. οἶον tatâ, πατήρ, tatâlu, ὁ πατήρ, lalâ, θεῖος· lalâlu, ὁ θεῖος, domnu,

Zweiter Theil.

Von der Wortforschung.

Erstes Kapitel.

Alle Wörter der romanischen Sprache kann man unter 9 Klassen bringen.

Das Geschlechtswort.
Das Nennwort.
Das Fürwort.
Das Zeitwort.
Das Mittelwort.
Das Wortwort.
Das Nebenswert.
Das Bindewort.
Das Empfindungswort.

Zweytes Kapitel.

Von dem Geschlechtsworte.

Das Geschlechtswort ist zweierley. 1. das bestimmte, 2. das unbestimmte.

Das bestimmte männliche Geschlechtswort ist lu und le.

Das Geschlechtswort lu wird den männlichen Nahmen die auf â und u ausgehen, nachgesetzt. z. B. tatâ, Vater, tatâlu, der Vater, lalâ, Vater,²⁾ lalâlu, der Vater, domnu,

1) Citeşte: τὸ ἄρθρον; 2) In loc de: Onkel.

κύριος, domnulu, δ κύριος, focu,
φωτία, foclu, ή φωτία.

Herr, domnulu, der Herr, focu,
Feuer, foclu, das Feuer.

Τὰ ὀνόματα ὁποῦ κατα-
λήγουσιν εἰς e, λαμβάνουσι τὸ
ἄρθρον le. οἶον frate, ἀδελφός,
fratele, ὁ ἀδελφός, dinte, ὀ-
δόντι, dintele, τὸ ὀδόντι, cane,
σκυλίον, canele, τὸ σκυλίον.

Die in e ausgehende Nah-
men nehmen das Geschlechts-
wort le an. z. B. frate, Bru-
der, fratele, der Bruder, dinte,
Zahn, dintele, der Zahn, cane,
Hund, canele, der Hund.

Τὸ ὠρισμένον θηλυκὸν ἄρ-
θρον εἶναι a, καὶ ea.

Das bestimmte weibliche
Geschlechtswort ist a. und ea.

Ταῦτα τὰ ἄρθρα τίθενται
μετὰ τὰ θηλυκὰ ὀνόματα ὁ-
ποιασδήποτε καταλήξεως καὶ
ἂν εἶναι οἶον manâ, χεῖρ, mana,
ἢ χεῖρ, curao, λουρῖ, curaoa,
τὸ λουρῖ, putere, δύναμις, pu-
terea, ἢ δύναμις, rushine, ἐν-
τροπή, rushinea, ἢ ἐντροπή.

Diese Geschlechtswörter wer-
den den weiblichen Nahmen
nachgesetzt, sie mögen eine En-
dung haben wie sie immer wol-
len z. B. manâ, Hand, ma-
na, die Hand, curao, Riemen,
curaoa, der Riemen, putere,
Macht, puterea, die Macht,
rushine, Schande, rushinea, die
Schande.

Σημειώσεις.

Anmerkungen.

α'. Ὄταν τὸ θηλυκὸν ὄνομα
καταλήγει εἰς â, ἢ e κα-
θαρὸν, τότε εὐφωνίας χά-
ριν ἀποβάλλεται τὸ â ἢ
e, καὶ προστίθεται εὐθὺς
τὸ a. οἶον farina, τὸ ἀ-
λεύρι, lana, τὸ μαλλί, Ma-
ria, κύρ, ὄν. Cancelaria,
ἢ Καντζελάρια, καὶ οὐχί,
farinâa, lanâa, Mariea,
Cancelariea.

1. Wenn der weibliche Name
auf â, oder purum e aus-
geht, so wird des Wohl-
klanges wegen das â oder e
ausgelassen, und gleich das
a angehängen z. B. farina,
das Mehl, lana, die Wol-
le, Maria eig. Näh. Can-
celaria, die Kanzlei, und
nicht farinâa, lanâa, Mariea,
Cancelariea.

β'. Ὄταν τὰ ὀνόματα καταλή-
γουσιν εἰς e μὴ καθαρὸν,
καὶ λαμβάνουσι τὸ θηλυκὸν

2. Die Nahmen, welche auf in
purum e ausgehen, und das
weibliche Geschlechtswort a

ἄρθρον α, τότε συναϊρείται τὸ ε μὲ τὸ α καὶ γίνεται δίφθογγος οἶον muljere, γυνή, muljerea, ἡ γυνή, indreptate, δικαιοσύνη, indreptatea, ἡ δικαιοσύνη, tindere, ἐξάπλωσις, tinderea, ἡ ἐξάπλωσις, bashare, φίλημα, basharea, τὸ φίλημα.

annehmen, ziehen die Endung e und das Geschlechtswort α in einem Doppellaute zusammen. z. B. muljere, Weib, muljerea, das Weib, indreptate, Gerechtigkeit, indreptatea, die Gerechtigkeit, tindere, Ausbreitung, tinderea, die Ausbreitung, bashare, Kuß, basharea, der Kuß.

Κλίσις τοῦ ὀρισμένου ἄρθρου.

Abänderung des bestimmten Geschlechtswortes.

Ἀρσενικῶς,

Männlich.

Ἐνικῶς,

Einfach.

lu, le,	ὁ,	der.
(a lui,	τοῦ,	des.
(a lui,	τῷ,	dem.
lu, le,	τόν,	den.
ο,	ῶ,	o.
dila lu, le,	παρὰ τοῦ,	von dem.

Πληθυντικῶς,

Vielfach.

lji,	οἱ,	die.
(a lor,	τῶν,	der.
(a lor,	τοῖς,	den.
lji,	τούς,	die.
ο,	ῶ,	o.
dela lji,	παρὰ τῶν,	von den.

Θηλυκῶς,

Weiblich.

Ἐνικῶς,

Einfach.

a, ea,	ἡ,	die.
(a lji,	τῆς,	der.
a lji,	τῇ,	der.

a, ea,	τήν,	die.
ο,	ῶ,	ο.
dila a, ea,	παρά τῆς,	von der.

Πληθυντικῶς, Vielfach.

le,	αί,	die.
(a lor,	τῶν,	der.
(a lor,	ταῖς,	den.
le,	τάς,	die.
ο,	ῶ,	ο.
dila le,	παρά τῶν,	von den.

Σημειώσεις.

Anmerkungen.

- α'. Τὸ α, ἐν τέλει ὀνόματος δηλοῖ πάντοτε τὸ ὀρισμένον θηλυκὸν ἄρθρον, ἐξαιροῦνται Papa. ὁ Πάπας, Luca, ὁ Λουκάς, Thoma, ὁ Θωμαῆς, καὶ ἄλλα τινά.
- β'. Τὰ ὀνόματα ὁποῦ καταλήγουσιν εἰς ae, καὶ oe, τρέπουσι τὸ πρὸ τοῦ ὀρισμένου ἄρθρου e, εἰς i, οἷον· oae, πρόβατον, oaia, τὸ πρόβατον, ploae, βροχή, ploaia, ἡ βροχή, boe, χρώμα, boia, τὸ χρώμα.
1. Das a am Ende eines Nomens zeigt allemal das bestimmte weibliche Geschlechtswort an, doch ausgenommen Papa, der Papst, Luca, der Lukas, Thoma, der Thomas, u. a. m.
2. Die Nomen, die sich auf ae und oe, endigen, verändern das vor dem bestimmten Geschlechtsworte e, in i, z. B. oae, Schaaf, oaia, das Schaaf, ploae, Regen, ploaia, der Regen, boe, Farbe, boia, die Farbe.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Περὶ τοῦ Ὀνόματος,

Τὸ ὄνομα διαιρεῖται κοινῶς εἰς οὐσιαστικὸν, καὶ ἐπίθετον. Τὰ δὲ παρεπόμενα αὐτῷ εἶναι τέσσαρα· γένος, ἀριθμὸς, πτώσις, καὶ κλίσις.

Drittes Kapitel.

Von dem Nennworte.

Das Nennwort wird gemeinlich in ein Hauptwort und Beiwort getheilet. Die Folgen aber sind vier: das Geschlecht, die Zahl, die Endung und die Biegung. (Declination.)

Περὶ τῶν κλίσεων τῶν
οὐσιαστικῶν ὀνομάτων.

Von den Abänderungen der
Hauptwörter.

Ἡ γλῶσσα μας ἔχει πέντε
κλίσεις ὡς ἡ λατινική.

Unsere Sprache hat fünf
Abänderungsarten wie die la=
teinische.

Πρώτη κλίσις.

Erste Abänderungsart.

Εἰς τὴν πρώτην ἀνάγονται
ἅλα τὰ εἰς ἂ καὶ ε καθαρῶν
λήγοντα θηλυκὰ ὀνόματα.

Nach der ersten Abänderungs=
art gehen alle Nahmen des weibl=
ichen Geschlechtes, welche auf
â und purum e ausgehen.

Ἑνικῶς,

Einfa ch.

Doamna,	ἡ κυρία,	die Frau.
(a Doamnilji,	τῆς κυρίας,	der Frau.
(a Doamnilji,	τῇ κυρίᾳ,	der Frau.
Doamna,	τὴν κυρίαν,	die Frau.
o Doamnâ,	ὦ κυρία,	o Frau.
dila Doamna,	παρὰ τῆς κυρίας,	von der Frau.

Πληθυντικῶς,

Vielfa ch.

Doamnile,	αἱ κυρίαί,	die Frauen.
(a Doamnilor,	τῶν κυρίων,	der Frauen.
(a Doamnilor,	ταῖς κυρίαῖς,	den Frauen.
Doamnile,	τὰς κυρίας,	die Frauen.
o Doamne,	ὦ κυρίαί,	o Frauen.
dila Doamnile,	παρὰ τῶν κυρίων,	von den Frauen.

Ὅτῳ κλίνεται. So wird abgeändert :

spuma,	ὁ ἀφρός,	der Schaum.
forma,	τὸ εἶδος,	die Form.
pulmuna,	τὸ πνευμόνι,	die Lunge.
luna,	ἡ σελήνη,	der Mond.

Ἑνικῶς,

Einfa ch.

istoria,	ἡ ἱστορία,	die Geschichte.
(a istoriilji,	τῆς ἱστορίας,	der Geschichte.
(a istoriilji, ¹⁾	τῇ ἱστορίᾳ,	der Geschichte.

¹⁾ In text grexit: a istoriilji.

istoria,	τὴν ἱστορίαν,	die Geschichte.
o istorie,	ὡ ἱστορία,	o Geschichte.
dila istoria,	παρὰ τῆς ἱστορίας,	von der Geschichte.

Πληθυντικὸς, Vielfach.

istoriile,	αἱ ἱστορίαι,	die Geschichten.
(a istoriilor,	τῶν ἱστοριῶν,	der Geschichten.
(a istoriilor,	ταῖς ἱστορίαις,	den Geschichten.
istoriile,	τὰς ἱστορίας,	die Geschichten.
o istorii,	ὡ ἱστορία,	o Geschichten.
dila istoriile,	παρὰ τῶν ἱστοριῶν.	von den Geschichten.

Ὅτω κλίνεται. So wird abgeändert:

fantasia,	ἡ φαντασία,	die Einbildung.
sentencia,	ἡ ἀπόφασις,	das Urtheil.
cancelaria,	ἡ καντσελάρια,	die Kanzlei.
martyria,	ἡ μαρτυρία,	der Zeuge.

Δευτέρα κλίσις. Zweyte Abänderungsart.

Ἡ δευτέρα κλίσις περιλαμβάνει ὅλα τὰ θηλυκὰ ὀνόματα, ἐποῦ λήγουσιν εἰς e. Nach der zweiten Abänderungsart gehen alle weibliche Nahmen, welche sich auf e endigen.

Ἐνικῶς, Einfach.

adunarea,	ἡ σύναξις,	die Versammlung.
(a adunarilji,	τῆς συνάξεως,	der Versammlung.
(a adunarilji,	τῇ συνάξει,	der Versammlung.
adunarea,	τὴν σύναξιν,	die Versammlung.
o adunare,	ὡ σύναξις,	o Versammlung.
dila adunarea,	παρὰ τῆς συνάξεως,	von der Versammlung.

Πληθυντικῶς, Vielfach.

adunârle,	αἱ συνάξεις,	die Versammlungen.
(a adunârlor,	τῶν συνάξεων,	der Versammlungen.
(a adunârlor,	ταῖς συνάξεσι,	den Versammlungen.

adunârle,	τὰς συνάξεις,	die Versammlungen.
o adunârî,	ὡ συνάξεις,	o Versammlungen.
dila adunârle,	παρὰ τῶν συνάξεων,	von den Versamm- lungen.

Οὕτω κλίνεται· So wird abgeändert :

returnarea,	ἢ ἐπίστρεψις,	die Rückkehrung.
calea,	ἢ σπάτα,	der Weg.
citatea,	τὸ κάστρον,	die Festung.
loareamintea,	ἢ προσοχή,	die Aufmerksamkeit.

Τρίτη κλίσις.

Dritte Abänderungsart.

Ἡ τρίτη κλίσις περιλαμβάνει ἕλα τὰ εἰς ο λήγοντα θηλυκά ὀνόματα. Die dritte Abänderungsart enthält alle weibliche Nomen, die sich auf o endigen.

Ἐνικῶς. Einfach.

steaoa,	ὁ ἀστῆρ,	der Stern.
(a steaolji,	τοῦ ἀστέρος,	des Sterneß.
(a steaolji,	τῆ ¹) ἀστέρι,	dem Sterne.
steaoa,	τὸν ἀστέρα,	den Stern.
o steao,	ὦ ἀστῆρ,	o Stern.
dila steaoa,	παρὰ τοῦ ἀστέρος,	von dem Sterne.

Πληθυντικῶς· Vielfach.

stealle,	οἱ ἀστέρες,	die Sterne.
(a steallor,	τῶν ἀστέρων,	der Sterne.
(a steallor,	τοῖς ἀστέρεσι,	den Sternen.
stealle,	τούς ἀστέρας,	die Sterne.
o stealle,	ὦ ἀστέρες,	o Sterne.
dila stealle,	παρὰ τῶν ἀστέρων,	von den Sternen.

Οὕτω κλίνεται· So wird abgeändert :

curaoa,	τὸ λουρί,	der Riemen.
maseaoa,	ἢ δοντοκάρα,	der Backzahn.

¹) In text greşit: τοῦ.

shaoa,	ἡ σέλλα,	der Sattel.
sufrenceaoa,	τὸ ὄφρῦδι,	das Augenbraun.

Τετάρτη κλίσις. Vierte Abänderungsart.

Εἰς τὴν τετάρτην ἀνάγονται ἅλα τὰ ἀρσενικά ὀνόματα ὁποῦ καταλήγουσιν εἰς u καὶ â. Nach der vierten Abänderungsart geben alle Nahmen des männlichen Geschlechtes, welche in u und â ausgehen.

Ἐνικῶς. Einfach.

Domnulu,	ὁ κύριος,	der Herr.
(a Domnului,	τοῦ κυρίου,	des Herrn.
(a Domnului,	τῷ κυρίῳ,	dem Herrn.
Domnulu,	τὸν κύριον,	den Herrn.
o Doamne,	ὦ κύριε,	o Herr.
dila Domnulu,	παρὰ τοῦ κυρίου,	von dem Herrn.

Πληθυντικῶς, Vielfach.

Domnilji,	οἱ κύριοι,	die Herren.
(a Domnilor,	τῶν κυρίων,	der Herren.
(a Domnilor,	τοῖς κυρίοις,	den Herren.
Domnilji,	τοὺς κυρίους,	die Herren.
o Domni,	ὦ κύριοι,	o Herren.
dila Domnilji,	παρὰ τῶν κυρίων,	von den Herren.

Ὅπως κλίνεται. So wird abgeändert:

favrulu,	ὁ σιδηρουργός,	der Eisen Schmidt.
ocliulu,	ὁ ὀφθαλμός,	das Auge.
corbulu,	ὁ κόραξ,	der Raabe.
sapunjâlu,	ὁ σαπουντζής,	der Seifenieder.
saijâlu,	ὁ ὠρολογᾶς,	der Uhrmacher
cafejâlu,	ὁ καφετζής,	der Caffeeieder.

Σημειώσεις.

Anmerkungen.

- α'. Όταν τὸ ὄνομα καταλήγει εἰς u ἐκφωνούμενον, καὶ 1. Wenn sich der Nahme auf ein hörbares u endiget, und das

προστίθεται τὸ ἄρθρον lu, τότε τὸ u τοῦ ἄρθρου μένει ἀνεκφώνητον. οἶον scamnu, σκαμνί, scamnulu, τὸ σκαμνί, somnu, ὕπνος, somnulu, ὁ ὕπνος, vintu, ἄνεμος, vintulu, ὁ ἄνεμος, preftu, ἱερεὺς, preftulu, ὁ ἱερεὺς.

Geschlechtswort lu hingesezt wird, so bleibt das u des Geschlechtswortes unhörbar. z. B. scamnu, Stuhl, scamnulu, der Stuhl, somnu, Schlaf, somnulu, der Schlaf, vintu, Wind, vintulu, der Wind, preftu, Pfarrer, preftulu, der Pfarrer.

β'. Ἡ κλητικὴ λήγει εἰς e. οἶον corbu, o corbe. Ἐξαίρουνται τινὰ ἐθνικὰ ὀνόματα, τὰ ἐποῖα ποιῶσι τὴν κλητικὴν ὁμοίαν τῇ ὀνομαστικῇ. οἶον Nemçu, Γερμανός, o Nemçu, ὦ Γερμανὲ, Turcu, Τοῦρκος, o Turcu, ὦ Τοῦρκε, καὶ ἄλλα τινά.

2. Die fünfte Endung endiget sich auf e z. B. corbu, o corbe, doch ausgenommen einige Volksnahmen, deren die fünfte Endung der ersten gleich ist z. B. Nemçu, o Nemçu, Deutsche, Turcu, o Turcu, Türck. u. a. m.

γ'. Τὰ ὀνόματα ὅπου καταλήγουσιν εἰς u ἀνεκφώνητον, ἀποβάλλουσι τὸ u τῆς ληγούσης, καὶ προσλαμβάνουσι τὸ ἄρθρον lu. οἶον capu, κεφαλὴ, caplu, ἡ κεφαλὴ jocu, παιγνίδι. joclu, τὸ παγνίδι, frenu, χαλινάρι, frenlu, τὸ χαλινάρι, soçu, σύντροφος, ¹⁾soçlu, ὁ σύντροφος.

3. Die Nahmen, welche auf ein unhörbares u ausgehen, werfen das u der Endsilbe weg, und wird das Geschlechtswort lu angehangen. z. B. capu, Haupt, caplu, das Haupt, jocu, Spiel, joclu, das Spiel, frenu, Zügel, frenlu, der Zügel, soçu, Gefährte, soçlu, der Gefährte.

Ἐνικῶς, Einfach.

callu,	τὸ ἄλογον,	das Pferd.
(a callui,	τοῦ ἀλόγου,	des Pferdes.
(a callui,	τῷ ἀλόγῳ,	dem Pferde.

¹⁾ Gsesit pentru: σύντροφος.

callu,	τὸ ἄλογον,	das Pferd.
o calu,	ὦ ἄλογον,	o Pferd.
dila callu,	παρὰ τοῦ ἀλόγου,	von dem Pferde.

Πληθυντικῶς, Vielfach.

callji,	τὰ ἄλογα,	die Pferde.
(a calljor,	τῶν ἀλόγων,	der Pferde.
(a calljor,	τοῖς ἀλόγοις,	den Pferden.
callji,	τὰ ἄλογα,	die Pferde.
o callji,	ὦ ἄλογα,	o Pferde.
dila callji,	παρὰ τῶν ἀλόγων,	von den Pferden.

Ὅτω κλίνεται. So wird abgeändert:

loclu,	ὁ τόπος,	der Ort.
nuclu,	ἡ καρυδία,	der Nußbaum.
luplu,	ὁ λύκος,	der Wolf.
saclu,	τὸ σακκί,	der Sack.

Σημείωσις.

Anmerkung.

- α'. Ἡ κλιτικὴ εἶναι ὁμοία τῇ ὀνομαστικῇ. οἷον· mutu, βουβός, ο mutu, ὦ βουβέ. Ἐξαιροῦνται τινὰ ἐθνικὰ ὀνόματα, τὰ ὅποια ποιοῦσι τὴν κλητικὴν εἰς e. οἷον· Romanu, Ῥωμάνος, ο Romane, ὦ Ῥωμάνε, Vulgaru, Βούλγαρος, ο Vulgare, ὦ Βούλγαρε, καὶ ἄλλα τινά.
1. Die fünfte Endung ist der ersten gleich. z. B. mutu, o mutu, stumm. Doch ausgenommen einige Nahmen der Völker, deren die fünfte Endung auf e ausgehen. z. B. Romanu, o Romane, Romaner, Vulgaru, o Vulgare, Bulgar. u. a. m.

Πέμπτη κλίσις.

Fünfte Abänderungsart.

Ἡ πέμπτη κλίσις περιλαμβάνει μόνον ἀρσενικὰ ὀνόματα ὅπου καταλήγουσιν εἰς e. Nach der fünften Abänderungsart gehen bloß männliche Nahmen, die auf e ausgehen.

Ἐνικῶς, Einfach.

fratele,	ὁ ἀδελφός,	der Bruder.
(a fratelui,	τοῦ ἀδελφοῦ,	des Bruders.
(a fratelui,	τῷ ἀδελφῷ,	dem Bruder.
fratele,	τόν ἀδελφόν,	den Bruder.
o frate,	ὦ ἀδελφε,	o Bruder.
dila fratele,	παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ,	von dem Bruder.

Πληθυντικῶς, Vielfach.

fracji,	οἱ ἀδελφοί,	die Brüder.
(a fraclor,	τῶν ἀδελφῶν,	der Brüder.
(a fraclor,	τοῖς ἀδελφοῖς,	den Brüdern.
fracji,	τούς ἀδελφούς,	die Brüder.
o fracî, ¹⁾	ὦ ἀδελφοί,	o Brüder.
dila fracji,	παρὰ τῶν ἀδελφῶν,	von den Brüdern.

Ὅτω κλίνεται. So wird abgeändert :

jonile,	τὸ παλικάρι,	der Tapfere.
carbunile,	τὸ κάρβουνον,	die Kohle.
canile,	τὸ σκυλί,	der Hund.

Σημείωσις.

Anmerkung.

- α'. Ἡ κλητικὴ εἶναι ὁμοία τῇ ὀνομαστικῇ. οἶον· jonile, o jonile, canile, o canile. 1. Die Fünfte Endung ist der ersten gleich. z. B. jonile, o jonile, canile, o canile.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Viertes Kapitel.

Περὶ τοῦ ἀορίστου Ἄρθρου.

Von dem unbestimmten Geschlechtsworte.

Τὸ ἀόριστον ἀρσενικὸν ἄρθρον εἶναι unu, ἕνας, unâ, μία· τὸ οὐδέτερον δὲν εἶναι εἰς ἡμᾶς ἐν χρήσει, ἀλλ' ἀντὶ τοῦτου μεταχειρίζομεθα τὸ θυλυκὸν unâ.

Das unbestimmte männliche Geschlechtswort ist unu, ein; das weibliche unâ, eine; das sächliche ist bei uns nicht üblich, sondern man bedient sich statt dessen des weiblichen Geschlechtswortes unâ.

¹⁾ Citește: o fracî (= o frați).

Κλίσεις τοῦ ἀορίστου
ἄρθρου.

Abänderung des unbestimmten
Geschlechtswortes.

Ἀρσενικῶς, Männlich.

Ἐνικῶς, Einfach.

unu,	ἕνας,	ein.
(unui,	ἕνδς,	eines.
(unui,	ἕνι,	einem.
unu,	ἕναν,	einen.
dila unu,	παρ' ἕνδς,	von einem.

Θηλυκῶς, Weiblich.

Ἐνικῶς, Einfach.

unâ,	μία,	eine.
(unei,	μιᾶς,	einer.
(unei,	μιᾶ,	einer.
unâ,	μίαν,	eine.
dila unâ,	παρὰ μιᾶς.	von einer.

Τὸ ἀόριστον ἄρθρον δὲν ἔχει πληθυντικὸν ἀριθμὸν ἀλλ' ἐὰν θέλωμεν, ἐμποροῦμεν νὰ μεταχειρισθῶμεν τὸ nishte, μερικοί, μερικάι. ὡς vizui nishte barbaci, εἶδα μερικοὺς ἄνδρας, vinerâ nishte muljeri, ἦλθον μερικάι γυναῖκες.

Das unbestimmte Geschlechtswort hat keine vielfache Zahl; wollte man aber, so könnte man dazu das nishte wählen. z. B. vizui nishte barbaci, ich habe einige Männer gesehen, vinerâ nishte muljeri, einige Weiber sind gekommen.

Περὶ τῆς κλίσεως τοῦ ἐπιθέτου μετὰ τοῦ οὐσιαστικοῦ.

Von der Abänderung des Beywortes mit dem Hauptworte.

Ὅταν θέλῃ τις νὰ κλίνη τὸ ἐπίθετον μετὰ τοῦ οὐσιαστικοῦ, τότε κλίνεται τὸ ἐπίθετον, τὸ

Wenn man das Beywort mit dem Hauptworte zugleich abändern will, so wird das Bey-

όποιον προτάττεται, κατά τὸν wort welcher vorgefetzt wird
ἐξῆς τρόπον. folgendermaßen abgeändert.

Ἀρσενικῶς, Männlich.

Ἐνικῶς, Einfach.

bunlu omu,	ὁ καλὸς ἄνθρωπος,	der gute Mensch.
(a bunlui omu,	τοῦ καλοῦ ἀνθρώπου,	des guten Menschen.
(a bunlui omu,	τῷ καλῷ ἀνθρώπῳ,	dem guten Menschen.
bunlu omu,	τὸν καλὸν ἄνθρω- πον,	den guten Menschen.
o bune omu,	ὦ καλὲ ἄνθρωπε,	o guter Mensch.
dila bunlu omu,	παρὰ τοῦ καλοῦ ἀν- θρώπου,	von dem guten Men- schen.

Πληθυντικῶς, Vielfach.

bunlji oamini,	οἱ καλοὶ ἄνθρωποι,	die guten Menschen.
(a bunlor oamini,	τῶν καλῶν ἀνθρώ- πων,	der guten Menschen.
(a bunlor oamini,	τοῖς καλοῖς ἀνθρώ- ποις,	den guten Menschen.
bunlji oamini,	τοὺς καλοὺς ἀνθρώ- πους,	die guten Menschen.
o buni oamini,	ὦ καλοὶ ἄνθρωποι,	o gute Menschen.
dila bunlji oamini,	παρὰ τῶν καλῶν ἀνθρώπων,	von den guten Men- schen.

Θηλυκῶς, Weiblich.

Ἐνικῶς, Einfach.

buna muljere,	ἡ καλὴ γυνή,	das gute Weib.
(a bunilji muljere,	τῆς καλῆς γυναι- κός,	des guten Weibes.
(a bunilji muljere,	τῇ καλῇ γυναικί,	dem guten Weibe.
buna muljere,	τὴν καλὴν γυναῖκα,	das gute Weib.

o bunâ muljere, ὡ καλή γύναι, o gutes Weib.
 dila bunâ muljere, παρὰ τῆς καλῆς γυ- von dem guten
 ναικῶς, Weibe.

Πληθυντικῶς, Vielfach.

bunile muljeri, αἱ καλαὶ γυναῖκες, die guten Weiber.
 (a bunilor muljeri, τῶν καλῶν γυναι- der guten Weiber.
 κῶν,

(a bunilor muljeri, ταῖς καλαῖς γυναῖξι. den guten Weibern.

bunile muljeri, τὰς καλὰς γυναῖκας, die guten Weiber.

o bune muljeri, ὡ καλαὶ γυναῖκες, o gute Weiber.

dila bunile muljeri, παρὰ τῶν καλῶν γυ- von den guten Wei-
 ναικῶν, bern.

Κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον Nach diesen Muster werden
 κλίνονται ὅλα τὰ ἐπίθετα ὅσα alle Beiwörter, die den Haupt-
 προτίθενται τῶν οὐσιαστικῶν. wörtern vorgelegt werden, ab-
 geändert.

Κλίσις τοῦ οὐσιαστικοῦ Abänderung des Hauptwortes
 μετὰ τοῦ ἐπιθέτου. vor dem Beiworte.

Ἄρσενικῶς, Männlich.

Ἐνικῶς, Einfach.

omlu bunu.

(a omlui bunu.

(a omlui bunu.

omlu bunu.

o omu bunu.

dila omlu bunu.

Πληθυντικῶς, Vielfach.

oaminlji buni.

(a oaminlor buni.

(a oaminlor buni.

oaminlji buni.
o oamini buni.
dila oaminlji buni.

Θηλυκῶς, Weiblich.

Ἐνικῶς, Einfach.

muljere¹⁾ bunâ.
(a muljerilji bunâ.
(a muljerilji bunâ.
muljere¹⁾ bunâ.
o muljere bunâ.
dila muljere¹⁾ bunâ.

Πληθυντικῶς, Vielſach.

muljeri²⁾ bune.
(a muljerlor bune.
(a muljerlor bune.
muljeri²⁾ bune.
o muljeri bune.
dila muljeri²⁾ bune.

Σημείωσις.

Anmerkung.

- α'. Ἡ δεικτικὴ ἀντωνυμία acelu, εκείνος, όταν συντάσσεται μετὰ τὸ ἐπίθετον, τίθεται ἢ μετὰ ἢ πρὸ τοῦ οὐσιαστικοῦ, καὶ εἰ μὲν μετατίθεται, τότε τὸ οὐσιαστικὸν κλίνεται μετὰ τὴν ἀντωνυμίαν. οἶον.
1. Daß anzeigende Fürwort, acelu, jener, kann mit dem Behwort entweder nach oder vor dem Hauptworte gesetzt werden. Im ersten Falle wird das Hauptwort mit dem Fürworte mit abgeändert. z. B.

Ἀρσενικῶς, Männlich.

Ἐνικῶς, Einfach.

vicinlu acelu bunu, ὁ καλὸς γείτων, der gute Nachbar.
(a viciniui acelui, τοῦ καλοῦ γείτονος, des guten Nachbars.
bunu,

¹⁾ De sigur: *muljerea*; ²⁾ de sigur: *muljerile*.

(a vicinlui acelui bu- τῷ καλῷ γείτονι, dem guten Nachbarn.
 nu,
 vicinlu acelu bu- τὸν καλὸν γείτονα, den guten Nachbarn.
 nu,
 o vicine acelu bunu, ὦ καλὲ γείτον, o guter Nachbar.
 dila vicinlu acelu bu- παρὰ τοῦ καλοῦ γεί- von dem guten
 nu, τonos, Nachbar.

Πληθυντικῶς, Vielfach.

vicinlji acelji buni, οἱ καλοὶ γείτονες, die guten Nachbarn.
 (a vicinlor acelor bu- τῶν καλῶν γειτό- der guten Nachbarn.
 ni, νων,
 (a vicinlor acelor bu- τοῖς καλοῖς γείτοσι, denguten Nachbarn.
 ni,
 vicinlji acelji bu- τοὺς καλοὺς γείτο- die guten Nachbarn.
 ni, νας,
 o vicini acelji buni, ὦ καλοὶ γείτονες, o gute Nachbarn.
 dila vicinlji acelji bu- παρὰ τῶν καλῶν γει- von den guten Nachbarn.
 ni, τόνων,

Θηλυκῶς, Weiblich.

Ἐνικῶς, Einfach.

vicina acca bunâ, ἡ καλὴ γειτόνισσα, die gute Nachbarinn.
 (a vicinlji aceljei bu- τῆς καλῆς γειτο- der guten Nachbarinn.
 nâ, νίσσης,
 (a vicinlji aceljei bu- τῇ καλῇ γειτονίσσῃ, der guten Nachbarinn.
 nâ,
 vicina acea bunâ, τὴν καλὴν γειτόνισ- die gute Nachbarinn.
 σαν,
 o vicinâ acea bunâ, ὦ καλὴ γειτόνισσα, o gute Nachbarinn.
 dila vicina acea bu- παρὰ τῆς καλῆς γει- von der guten Nachbarn.
 nâ, τονίσσης,

Πληθυντικῶς, Vielfach.

vicinile acele bu-	αἱ καλὰ γειτόνισσαι,	die guten Nachbar=
ne,		innen.
(a vicinilor acelor bu-	τῶν καλῶν γειτο-	der guten Nachbar=
ne,	νισσῶν,	innen.
(a vicinilor acelor bu-	ταῖς καλαῖς γειτό-	den guten Nachbar=
ne,	νισσαις,	innen.
vicinile acele bune,	τὰς καλὰς γειτόνισ-	die guten Nachbar=
	σας,	innen.
o vicinile acele bu-	ὦ καλὰ γειτόνισσαι,	o gute Nachbarin=
ne,		nen.
dila vicinile acele bu-	παρὰ τῶν καλῶν γει-	von den guten Nachbar=
ne,	τονισσῶν,	barinnen.

Εἰ δὲ προτίθεται ἡ ἀντωνυμία, τότε μόνον αὐτὴ κλινεῖται. π. χ.

Im zweiten Falle, wenn das Fürwort vorsteht, wird bloß dieses abgeändert. z. B.

Ἀρσενικῶς, Männlich.

Ἐνικῶς, Einfach.

acelu bunu vicinu.
 (acelui bunu vicinu.
 (acelui bunu vicinu.
 acelu bunu vicinu.
 o acelu bunu vicinu.
 dila acelu bunu vicinu.

Πρηνθυντικῶς, Vielfach.

acelji bunu vicini.
 (acelor bunu vicini.
 (acelor bunu vicini.
 acelji bunu vicini.
 o acelji bunu vicini.
 dila acelji bunu vicini.

Θηλυκῶς, Weiblich.

Ἐνικῶς, Einfach.

acea bunâ vicinâ.
 (aceljei bunâ vicinâ.
 (aceljei bunâ vicinâ.
 acea bunâ vicinâ.
 o acea bunâ vicinâ.
 dila acea bunâ vicinâ.

Πληθυντικῶς, Vielfach.

· acele bune vicine.
 (acelor bune vicine.
 (acelor bune vicine.
 acele bune vicine.
 o acele bune vicine.
 dila acele bune vicine.

- β'. Τὸ ἐπίθετον carecido, πᾶς, πᾶσα, πᾶν, μένει, εἰς ὅλον τὸν ἐνικὸν ἀριθμὸν ἄκλιτον, καὶ προτίθεται ἢ μετατίθεται.
2. Das Behwort carecido, jeder, jede, jedes, bleibt in der einfachen Zahl unabänderlich, es mag dem Nahmen vor oder nachgesetzt werden.

Ἐνικῶς, Einfach.

carecido,	πᾶς, πᾶσα, πᾶν,	jeder, jede, jedes.
(a carecido,	παντὸς, πάσης, παν-	jedes, jeder, jedes.
	τὸς,	
(a carecido,	παντὶ, πάσῃ, παντὶ,	jedem, jeder, jedem.
carecido.	πάντα, πᾶσαν, πᾶν,	jeden, jede, jedes.
dila carecido,	παρὰ παντὸς, πά-	vom jedem, jeder,
	σης, παντὸς,	jedem.

Γ

Εἰς τὸν πληθυντικὸν ὁμῶς
κλίνεται οὕτως

In der v. Z. wird es so ab-
geändert:

Πληθυντικῶς, Vielfach.

Ἀρσενικῶς, Männlich.

tuci,	πάντες,	alle.
(a tutulor,	πάντων,	aller.
(a tutulor,	πᾶσι,	allen.
tuci,	πάντας,	alle:
dila tuci,	παρὰ πάντων,	von allen.

Θηλυκῶς, Weiblich.

tute,	πᾶσαι,	alle.
(a tutulor,	πασῶν,	aller.
(a tutulor,	πάσαις,	allen.
tute,	πάσας,	alle.
dila tute,	παρὰ πασῶν,	von allen.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε΄.

Fünftes Kapitel.

Περὶ τοῦ γένους τῶν ὀ-
νομάτων.

Von dem Geschlechte der Haupt-
wörter.

Εἴρηται ἀνωτέρω ὅτι τὰ γένη
τῶν ὀνομάτων εἶναι μόνον δύο,
δηλ. ἀρσενικὸν καὶ θηλυκόν.
οὐδέτερον δὲν ἔχομεν, καὶ ἀντὶ
τούτου μεταχειριζόμεθα τὸ
θηλυκὸν γένος. οἶον aista nu
sta in puterea mea, τοῦτο δὲν
στέκεται εἰς τὴν ἐξουσίαν μου,
spune lji, câ se fece acea ci
vru, εἶπέ αὐτῷ ὅτι ἔγινεν ἐ-
κεῖνο ὅπου ἤθελε.

Es ist oben gesagt worden,
daß es nur zwei Geschlechter
gibt: das männliche und weib-
liche; sächliches giebt es nicht,
und statt dessen bedient man
sich des weiblichen Geschlechtes.
z. B. aista nu sta in puterea mea,
dieses stehet nicht in meiner
Macht, spune lji, câ se fece
acea ci vru, sagt ihm, daß es
geschehen ist, was er wollte.

Οἱ κανόνες τοὺς ὁποίους
δύναται τις νὰ παραδώσῃ εἰς διὰ-

Die Regeln, welche man zur
Unterscheidung der Geschlechter

κρισιν τῶν γενῶν τῶν ὀνομάτων, εἶναι οἱ ἀκόλουθοι.

der Hauptwörter angeben kann, sind folgende.

Α'. Γένους ἀρσενικοῦ
εἶναι·

A. Männlichen Geschlechtes
sind:

Ἔλα τὰ ὀνόματα ἐποῦ καταλήγουσιν εἰς u. οἶον capu, κεφαλή, fumu, καπνός, lupu, λύκος, nucu, καρυδία, osu, κόκκαλον, picuraru, ποιμήν, sacu, σακκί, trupu, σῶμα, ursu, ἀρκούδα, sinu, κόλπος κτλ.

Alle Nahmen, welche auf u ausgehen. z. B. capu, Kopf, fumu, Rauch, lupu, Wolf, nucu, Nußbaum, osu, Wein, picuraru, Hirte, sacu, Sack, trupu, Körper, ursu, Bär, sinu, Busen, κ.

Β'. Γένους θηλυκοῦ
εἶναι·

B. Weiblichen Geschlechtes
sind:

Ἔλα τὰ ὀνόματα ἐποῦ καταλήγουσιν εἰς â καὶ e. οἶον doamnâ, κυρία, spumâ, ἀφρός. porumbâ, περιστέρα, pulbere, κονιορτός, parte, μέρος, vulpe, ἀλώπηξ, κτ. Ἐξαιροῦνται tatâ, πατήρ, lalâ, θεῖος, Papa, Πάπας, Luca, Λουκάς καὶ ἄλλα τινὰ τὰ ὁποῖα εἰσὶ γένους ἀρσενικοῦ.

Alle Nahmen, die auf â und e ausgehen. z. B. doamnâ, Frau, spumâ, Schaum, porumbâ, Taube, pulbere, Staub, parte, Theil, vulpe, Fuchs, u. s. f. Ausgenommen, tatâ, Vater, lalâ, Väter, Papâ, Papst, Luca, Lukas, u. a. m. die des männlichen Geschlechtes sind.

Ἐδῶ ἀνήκουσι καὶ ἄλλα τινὰ ὀνόματα, τὰ ὁποῖα ὅμως δὲν δύνανται νὰ ἀναφέρωνται εἰς τὸν κανόνα. οἶον carbune, κάρβουνον, cane, σκυλί, dinte, δόντι, jone, παλικάρι, ljepure, λαγός, lapte, γάλα, soare, ἥλιος.

Dazu kommen noch einige Nahmen, die sich aber nicht unter Regel bringen lassen. z. B. carbune, Kohle, cane, Hund, dinte, Zahn, jone, Tapfer, ljepure, Hase, lapte, Milch, soare, Sonne.

Σημειώσεις.

α'. Τὰ ἐπίθετα ὁποῦ καταλήγουσιν εἰς ε, μένουσι καὶ εἰς τὰ δύο γένη ἀμετάβλητα. οἶον mare omu, μέγας ἄνθρωπος, mare casâ, μεγάλον ὀσπήτιον, supcîre lemnu, ψιλὸν ξύλον, supcîre veargâ, ψιλὴ βέργα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 6'.

Περὶ τοῦ σχηματισμοῦ τῆς ὀνομαστικῆς πληθυντικῆς ἐκ τῆς ὀνομαστικῆς ἐνικῆς τῶν οὐσιαστικῶν ὀνομάτων.

Ἐπειδὴ καὶ ἡ ὀνομαστικὴ πληθυντικὴ τῶν οὐσιαστικῶν ὀνομάτων καταλήγει διαφόρως, διὰ τοῦτο δὲν δύναται τινὰς κατὰ τὸ παρὸν νὰ προσδιορίσῃ κανόνας, ἀλλὰ πρέπει νὰ τὸ μάθῃ τις ἐκ τῆς συνομιλίας.

Περὶ τῆς ὀνομαστικῆς πληθυντικῆς τῶν ἐπιθέτων ὀνομάτων.

Ὅλα τὰ ἀρσενικά ἐπίθετα ὁποῦ καταλήγουσιν εἰς u, τρέπουσιν ἐν τῷ πληθυντικῷ ἀριθμῷ τὸ u εἰς i. οἶον bunu, καλὸς, buni, καλοὶ, reu, κακὸς, rei, κακοὶ roshu, κόκκινος, roshi, κόκκινοὶ, tineru, νέος, tineri, νέοι, grosu, χονδρὸς, groshi, χονδροὶ, mencsunosu, ψευδὴς mencsunoshi, ψευδεὶς, κτ.

Anmerkung.

1. Diejenigen Behwürter, die sich auf e endigen, bleiben in beiden Geschlechtern unveränderlich. z. B. mare omu, großer Mensch, mare casâ, großes Haus, supcîre lemnu, dünnes Holz, supcîre veargâ, dünnes Stäbchen.

Sechstes Kapitel.

Von der Bildung der ersten vielfachen Endung aus der ersten einfachen der Hauptwürter.

Da die erste Endung v. Z. der Hauptwürter sich verschieden endiget, so kann man für jezo keine Regel festsetzen, sondern man muß es durch den Sprachengebrauch erlernen,

Von der ersten Endung v. Z. der Behwürter.

Alle männliche Behwürter, welche sich auf u endigen, verändern das u in der v. Z. in i. z. B. bunu, buni, gut, reu, rei, böß, roshu, roshi, roth, tineru, tineri, jung, grosu, groshi, dick, mencsunosu, mencsunoshi, lüghaft, κτ.

Ἔλα τὰ θηλυκὰ ἐπίθετα ὁποῦ καταλήγουσιν εἰς ἄ, τρέπουσι τὸ ἄ. ἐν τῷ πληθυντικῷ ἀριθμῷ εἰς e. οἶον· bunâ, καλή, bune, καλαι. tinerâ, νέα, tinere, νέαι, mushatâ, ἢ formosâ, ὠραία, mushate, formose, ὠραίαι, avutâ, πλουσία, avute, πλούσιαι, oarbâ, τυφλή, oarbe, τυφλαί. Ἐξαιροῦνται ἐκείνα, ὁποῦ λήγουσιν εἰς gâ, τὰ ὅποια κάμνουσι τὸν πληθυντικὸν ἀριθμὸν εἰς u¹⁾. οἶον· largâ, φαρδεῖα, larzi, φαρδεῖαι, lungâ, μακρεῖα, lunzi, μακρεῖαι, κτ.

Τὰ εἰς o λήγοντα ἐπίθετα τρέπουσι τὸ o εἰς le. οἶον· rao, κακή, rale, κακαί, nao, καινούρια, nale, καινούριαι, greao, βαρεῖα, greale, βαρεῖαι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ.

Περὶ τοῦ σχηματισμοῦ τινῶν θηλυκῶν ὀνομάτων ἐξ ἀρσενικῶν.

Ἔλα τὰ ἀρσενικὰ ἐπίθετα ὁποῦ καταλήγουσιν εἰς u μὴ καθαρόν, διὰ τῆς μεταβολῆς τοῦ u εἰς ἄ γίνονται θηλυκά. οἶον· vrutu, ἀγαπητὸς, vrutâ, ἀγαπητή, lavdatu, ἐπαινετὸς, lavdatâ, ἐπαινετή, somnurosu, somnurosâ, ὑπνώδης, acru, ξύνοδος, acrâ, ξυνή, raru, σπά-

Alle weibliche Beiwörter, welche sich auf ἄ endigen, verändern das ἄ in der v. Z. in e. z. B. bunâ, bune, gut, tinerâ, tinere, jung, mushatâ, oder formosâ, mushate, oder formose, schön, avutâ, avute, reich, oarbă, oarbe, blind. Ausgenommen die auf gâ ausgehen, diese haben in der v. Z. ein i. z. B. largâ, larzi, breit, lungâ, lunzi, lang zc.

Die auf o ausgehende Beiwörter verändern das o in le. z. B. rao, rale, böss, nao, nale, neu, greao, greale, schwer.

Siebentes Kapitel.

Von der Bildung einiger weiblicher Nahmen, aus dem männlichen Geschlechte.

Alle männliche Beiwörter, welche auf impurum u ausgehen, verändern um weiblich zu werden das u in ἄ, z. B. vrutu, vrutâ, geliebt, lavdatu, lavdatâ, gelobt, somnurosu, somnurosâ, schläfrig, acru, acrâ, sauer, raru, rarâ, selten, sannitosu,²⁾ sanitoasâ,

1) Eroare pentru : i; 2) cetește: sanitosu.

νιος, rarâ, σπαγία, sanitosu, sanitoasâ, υγιής. εἰ δὲ καταλήγη εἰς u καθαρὸν, τότε τρέπεται τὸ u εἰς o. οἶον· nou, καινούριος, nao, καινούρια, greu, βαρὺς, greao, βαρεία, reu, κακός, rao, κακή. Ἐξαιροῦνται τὰ πρὸ τοῦ u, i ἔχοντα, τὰ ὅποια κάμνουσι τὸ θηλυκὸν εἰς e. οἶον· jiu, ζωντανός, jie, ζωντανή, veclju, παλαιός, veclje, παλαιά.

Τὰ ὀνόματα ὅπου σημαίνουν ἀξίαν, τέχνην, ἢ ἄλλο ὀποιοιδήποτε ἐπάγγελμα ποιοῦσι τὸ θηλυκὸν εἰς oanje. οἶον· amire, βασιλεὺς, amireroanje, βασίλισσα, pashâ, πασιᾶς, pashoanje, ἡ γυνὴ τοῦ πασιᾶ, sapunjâ, σαπουντζής, sapunjōanje, ¹⁾ ἡ γυνὴ τοῦ σαπουντζή, saijâ, ὠρολογᾶς, saijōanje, ἡ γυνὴ τοῦ ὠρολογᾶ, boiajâ, μοιᾶτζής, boiajōanje, ἡ γυνὴ τοῦ μοιᾶτζή, cafejâ, καφετζής, cafejōanje, ²⁾ ἡ γυνὴ τοῦ καφετζή ἀπὸ τοῦ preftu, παπᾶς, γίνεται prefteasâ, παπαδία, calugeru, καλόγηρος, calgericâ, καλογραία, καὶ ἄλλα τινά.

Ἐδρίσκονται τινὰ ὀνόματα τῶν ζώων, ἀπὸ τὰ ὅποια δὲν γίνονται θηλυκὰ διὰ τῆς μεταβολῆς τῶν ἀρσενικῶν καταλήξεων, ἀλλὰ μὲ ἰδίας ὀνομασίας διακρίνονται τὰ γένη

γεῖν, ἐνδιγέτ sich aber auf purum u, so wird das u in o verwandelt. z. B. nou, nao, neu, greu, greao, schwer, reu, rao, böse. Doch ausgenommen, welche vor u, i haben, diese verwandeln das u in e. z. B. jiu, jie, lebendig, veclju, veclje, alt.

Die Nahmen, welche eine Würde, Kunst, oder was immer für ein Gewerbe anzeigen, endigen sich im weiblichen auf oanje, z. B. amire, Kaiser, amireroanje, Kaiserinn, pashâ, Pascha, pashoanje, des Paschas, Weib, sapunjâ, Seifenieder, sapunjōanje, Seifeniederinn, saijâ, Uhrmacher, saijōanje, Uhrmacherinn, boiajâ, Färber, boiajōanje, Färberinn, cafejâ, Kafeeieder, cafejōanje, Kafeeiederinn; aus preftu, Priester, wird prefteasâ, Priestrinn, calugeru, Mönch, calgerica, Klosterfrau, u. a. m.

Es giebt einige Nahmen der Thiere, welche durch die Veränderung der männlichen Endsilbe nicht weiblich werden, sondern die Geschlechter derselben werden durch eigene Nah-

¹⁾ In text greşit: sapunjōanje; ²⁾ ceteste: cafejōanje.

αὐτῶν, οἶον· barbatu, ἀνὴρ, muljere, γυνή, tatâ, πατήρ, mumâ, μήτηρ, hilju, υἶδς, hilje, θυγάτηρ, calu, ἄλογον, japâ, φοράδα, tavru, ἡ bicu, ταῦρος, vacâ, ἀγελάδα, çapu, τράγος, caprâ, αἴγα, berbecu, κριάρι, oae, πρόβατον, cucotu, πετεινός, galjinâ, ὄρνιθα, macsocu, γάτος, catushâ, γάτα.	men angezeigt. z. B. barbatu, Mann, muljere, Weib, tatâ, Vater, mumâ, Mutter, hilju, Sohn, hilje, Tochter, calu, Pferd, japâ, Stute, tavru, oder bicu, Stier, vacâ, Kuh, çapu, Bock, caprâ, Ziege, berbecu, Widder, oae, Schaaf, cucotu, Hahn, galjinâ, Henne, macsocu, Kater, catushâ, Katze.
--	--

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

Achttes Kapitel.

Περὶ τῆς συγκρίσεως τῶν ἐπιθέτων.

Von der Steigerung der Behwürter.

Τὸ συγκριτικὸν ὄνομα γίνεταί ἐκ τῶν ἐπιθέτων προσθέσει τοῦ μορίου ma, τὸ δὲ ὑπερθετικὸν προσθέσει τοῦ μορίου cama. οἶον

Der Comparativ wird durch die Hinzufügung der Partikel ma, und der Superlativ durch die Hinzufügung, cama, gemacht. z. B.

Θετικὸς, Positiv.

bunu, καλὸς, gut.

Συγκριτικὸς, Comparativ.¹⁾

ma bunu, καλλίτερος, besser.

Ὑπερθετικὸς, Superlativ.

cama bunu, καλώτατος, beste.

lungu,	μακρὸς,	lang.
ma lungu,	μακρύτερος,	länger.
cama lungu,	μακρύτερος,	längste.

grosu,	χονδρὸς,	dic.
ma grosu,	χονδρότερος,	dicker.
cama grosu,	χονδρότατος,	dicke.

¹⁾ Citește: Comparativ.

mare,
ma mare,
cama mare,

μεγάλος,
μεγαλείτερος,
μεγαλώτατος,

groß.
größer.
größte.

dulce,
ma dulce,
cama dulce,

γλυκός,
γλυκύτερος,
γλυκύτερατος,

süß.
süßer.
süßte.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'.

Περὶ τῶν ἀριθμητικῶν ὀνο-
μάτων.

Τὰ ἀριθμητικὰ ὀνόματα δια-
ροῦνται τριχῶς εἰς Ἀπολελυ-
μένα, εἰς Τακτικὰ καὶ εἰς Ἀ-
ναλογικὰ.

Neuntes Kapitel.

Von den Zahlwörtern.

Die Zahlwörter sind dreier-
lei, 1. Grundzahlen, 2. Ord-
nungszahlen, 3. Verbielfälti-
gungszahlen.

Ἀπολελυμένα εἶναι· Grundzahlen sind:

unu, unâ,	1.	jinjici,	20.
doi, dau,	2.	treizâci,	30.
trei,	3.	patruzâci,	40.
patru,	4.	cinzâci,	50.
cinci,	5.	shaizâci,	60.
shase,	6.	shaptezâci,	70.
shapte,	7.	optuzâci,	80.
optu,	8.	nauzâci,	90.
nau,	9.	unâ sutâ,	100.
zace,	10.	dao sute,	200.
unsprezace,	11.	trei sute,	300.
daosprezace,	12.	patru sute,	400.
treisprezace,	13.	cinci sute,	500.
patrusprezace,	14.	unâ nilje,	1000.
cincisprezace,	15.	dao nilji,	2000.
shasprezace,	16.	trei nilji,	3000.
shaptesprezace,	17.	zace nilji,	10000.
optusprezace,	18.	unâ sutâ di nilji,	100000.
nausprezace,	19.	unâ milioane,	1000000.

Οἱ ἀπολελυμένοι ἀριθμοὶ κλίνονται κατὰ τὸν ἑξῆς τρόπον.

Die Grundzahlen werden folgendermaßen abgeändert.

Unu, unâ, κλίνονται ὡς τὸ ἀόριστον ἄριθρον.

Unu, unâ wird wie das unbestimmte Geschlechtswort abgeändert.

Doi, dao, κλίνονται οὕτως

Doi, dao wird so abgeändert:

Πληθυντικῶς, Vielfach.

doilji, daole,	οἱ καὶ αἱ τὰ δύο,	die zweh.
(a doilor, daolor,	τῶν δύο — —	der zweh.
(a doilor, daolor,	τοῖς καὶ ταῖς καὶ τοῖς	den zwehen.
	δυσί,	
doilji, daole,	τοὺς καὶ τὰς καὶ τὰ	die zweh.
	δύω,	
dila doilji, daole,	παρὰ τῶν δύο —	von den zwehen.

Οὕτω κλίνεται Ἐο wird abgeändert:

treilji,	treile.
patrulji,	patrule.
cincilji,	cincile.
shaselji,	shasele.
shaptelji,	shaptele.
optulji,	optule.
naulji,	naule.
zacelji,	zacele.

&c.

Σημειώσεις.

Anmerkung.

- α'. Ἐρρέθη ἀνωτέρω, ὅτι καὶ οἱ λοιποὶ ἀπολελυμένοι ἀριθμοὶ κλίνονται ὡς τὸ unu, unâ, ἀλλ' ἐμπορεῖ νὰ προτεθῇ εἰς τὸ ἀρσενικὸν ἢ ἀντωνυμία acelji, ἐκεῖνοι, καὶ εἰς τὸ θηλυκὸν acele,
1. Es ist oben gesagt worden, daß auch die übrigen Grundzahlen so wie unu, unâ abgeändert werden, aber man kann dem männlichen Geschlechte das Fürwort acelji, dieselben, und dem weiblichen ace-

ἐκεῖναι, καὶ τότε τὸ ἀριθμητικὸν μένει ἄκλιτον. οἷον

le, dieselben, vorsetzen, und alsdann bleibt das Zahlwort unabänderlich. 3. B.

Ἀρσενικῶς, Männlich. Ἐθελυκῶς, Weiblich.

acelji doi,	acele dao.
(acelor doi	(acelor dao.
(acelor doi	(acelor dao.
acelji doi,	acele dao.
dila acelji doi,	dila acele dao.

Ὅτω κλίνεται. So wird abgeändert :

acelji trei,	acele trei.
acelji patru,	acele patru.
acelji cincî,	acele cincî.

&c.

Τὰ τακτικὰ κλίνονται ὡς τὰ ἄλλα ἐπίθετα.

Die Ordnungszahlen werden wie die Beiwörter abgeändert.

a intenea primlu, aintenea, prima,	πρῶτος, η, ον.	der die das erste
a doilea, a daoa,	δεύτερος, α, ον.	zweite.
a treilea, a treia,	τρίτος, η, ον.	dritte.
a patrulea, a patrua,	τέταρτος, η, ον.	vierte.
a cincilea, a cincia,	πέμπτος, η, ον.	fünfte.
a shaselea, a shasea,	ἕκτος, η, ον.	sechste.
a shaptelea, a shaptea,	ἑβδομος, η, ον.	siebente.
a optulea, a optua,	ὄγδος, η, ον.	achte.
a naulea, a naua,	ἕνατος, η, ον.	neunte.
a zacelea, a zacea,	δέκατος, η, ον.	zehnte.
a unsprezaçlea, a unsprezacea,	ἐνδέκατος, η, ον.	eilfte.
a doisprezaçlea, a doisprezacea,	δωδέκατος, η, ον.	zwölfte.
a jinjiçlea, a jinjicea,	εἰκοστός, η, ον.	zwanzigste.

a treizâçlea,	a treizâcea,	τριακοστός, η, ον.	dreißigste.
a patruzâçlea,	a patruzâcea,	τεσσαρακοστός, η, ον.	bierzigste.
a cinzâçlea,	a cinzâcea,	πεντηκοστός, η, ον.	fünffzigste.
	&c.	κ. τ. λ.	u. s. w.

Τὰ ἀναλογικὰ κλίνονται ὁμοίως ὡσπερ τὰ ἐπίθετα.

Die Verbielfältigungszahlen werden auch wie die Verborter abgeändert.

simplu,	simplâ,	ἁπλοῦς, η, ουν,	einfach, einfache, einfaches.
indoitu,	indoitâ,	διπλοῦς, η, ουν,	zweifach, che, ches.
întreitu,	întreitâ,	τριπλοῦς, η, ουν,	dreifach, che, ches.
împatratu,	împatratâ,	τετραπλοῦς, η, ουν,	vierfach, che, ches.
încincitu,	încincitâ,	πενταπλοῦς, η, ουν,	fünffach, che, ches.
înshasitu,	înshasitâ,	ἕξαπλοῦς, η, ουν,	sechsfach, che, ches.
înshaptitu,	înshaptitâ,	ἑπταπλοῦς, η, ουν,	siebenfach, che, ches.

Ὅσον διὰ τὰ ἄλλα λέγομεν·

Was die andern anbelangt, sagt man :

nica unâ oarâ ah-	ἑκὼς	μίαν	φορὰν	noch einmahl so viel.
tantu,			τόσον,	
optu ori ahtantu,	ὀκτώ	φοραῖς	τόσον,	achtmahl so viel.
nau ori ahtantu,	ἐννέα	φοραῖς	τόσον,	neunmahl so viel.
zace ori ahtantu,	δέκα	φοραῖς	τόσον,	zehnmahl so viel.
unsprezace di ori	ἕνδεκα	φοραῖς	τόσον,	eilfmahl so viel.
ahtantu,				
doisprezace di ori	δώδεκα	φοραῖς	τόσον,	zwölfmahl so viel.
ahtantu,				
jînjici ori ahtantu,	εἴκοσι	φοραῖς	τόσον,	zwanzigmahl so viel.
treizâci di ori ah-	τριάντα	φοραῖς	τόσον,	dreißigmahl so viel.
tantu,				
patruzâci di ori ah-	σαράντα	φοραῖς	τόσον,	bierzigmahl so viel.
tantu,			σον,	

cinzâci di ori ah- πενήντα φοραῖς τό- fünfzigmal so viel.
 tantu, son,
 unâ oarâ unâ è unâ, μία ἢ μία μία, einmal/eins ist eins.
 dau ori patru -suntu δύο τέσσαρες ὀκτώ, zehnmahl vier sind acht.
 optu,
 câte unâ unâ, ἀπὸ ἓνα ἓνα, einzeln.
 câte unâ sutâ, ἀπὸ ἑκατόν, hundertweiss.

Πρὸς τούτους ἔχομεν καὶ ἀό-
 ριστα ἀριθμητικὰ ὀνόματα.
 Τοιαῦτα εἶναι τὰ ἑξῆς: altu,
 ἄλλος, tuci, ὅλοι, mulci, πολλοί.
 pucini, ὀλίγοι, amendoi, ἀμφο-
 τεροί, nescânci, μέρισσι.

Wir haben nebst diesen auch
 unbestimmte Zahlwörter, und
 sind folgende: altu, ein ande-
 rer, tuci, alle, mulci, viele,
 pucini, wenige, amendoi, bey-
 de, nescânci, einzig.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ.

Zehntes Kapitel.

Περὶ Ἀντωνυμιῶν.

Von den Fürwörtern.

Αἱ ἀντωνυμῖαι¹⁾ διαίρουνται
 ἕξαχῶς· α'. Προσωπικαί, β'.
 Κτητικαί, γ'. Δεικτικαί, δ'. Ἐ-
 ρωτηματικαί, ε'. Ἀναφορικαί, ζ'.
 καὶ Ἀόριστοι.

Es giebt sechserley Fürwör-
 ter: 1. persönliche, 2. zueigenen-
 de, 3. anzeigende, 4. fragende,
 5. beziehende, 6. und uneigen-
 liche.

Περὶ τῆς κλίσεως τῶν προσω-
 πικῶν ἀντωνυμιῶν.

Von der Abänderung der persön-
 lichen Fürwörter.

Α'. Προσώπου. I. Περὶ ἑνός.

Ἐνικῶς, Einfach.

eu,	ἐγώ,	ich.
a njuî,	μοῦ,	meiner.
a njia, nji,	μολ,	mir.
mine, me,	ἐμένα, με,	mich.
dila mine,	παρ' ἐμοῦ,	von mir.

¹⁾ Citeşte: ἀντωνυμῖαι.

Πληθυντικῶς, Vielfach.

noi,	ἡμεῖς,	wir.
a nostror,	ἡμῶν,	unſer.
a nao, nâ,	ἡμῖν,	unſ.
noi, nâ,	ἡμᾶς,	unſ.
dila noi,	παρ' ἡμῶν,	von unſ.

Β'. Πρῶτου. II. Person.

Ἐνικῶς, Einfach.

tu,	σὺ,	du.
a tui,	σοῦ,	deiner.
a cea, ce,	σὺ,	dir.
tine, te,	ἐσένα, σὲ,	dich.
dila tine,	παρὰ σοῦ,	von dir.

Πληθυντικῶς, Vielfach.

voi,	ὅμοις (ὅμοις)	ihr.
a vostror,	ὅμων,	euer.
a vao, vâ,	ὅμῖν,	euch.
voi, vâ,	ὅμας,	euch.
dila voi,	παρ' ὅμων,	von euch.

Γ'. Πρῶτου. III. Person.

Ἐνικῶς, Einfach.

elu,	αὐτός,	er.
(a lui,	αὐτοῦ,	ſeiner.
(a lui, lji,	αὐτῷ,	ihm.
elu, lu,	αὐτόν,	ihn.
dila elu,	παρ' αὐτοῦ,	von ihm.

Πληθυντικῶς, Vielfach.

elji,	αὐτοὶ,	ſie.
(a lor,	αὐτῶν,	ihrer.
(a lor, lâ,	αὐτοῖς,	ihsen.

elji, lji, dila elji,	αὐτοῦς, παρ' αὐτῶν,	sie. von ihnen.
--------------------------	------------------------	--------------------

Θηλυκῶς, Weiblich.

Ἐνικῶς, Einfach.

ia, (a ljei, (a ljei, lji, ia, u, dila ia,	αὐτή, αὐτῆς, αὐτῆ, αὐτῆν, παρ' αὐτῆς,	sie. ihrer. ihr. sie. von ihr.
--	---	--

Πληθυντικῶς, Vielfach.

ele, (a lor, (a lor, lâ, ele, le, dila ele,	αὐταί, αὐτῶν, αὐταῖς, αὐτάς, παρ' αὐτῶν,	sie. ihrer. ihnen. sie. von ihnen.
---	--	--

Ἐνταῦτα ἀνήκει καὶ ἡ ἀν-
τίστροφος ἀνωσυμία, ἡ ὁποία
δὲν ἔχει ὀνομαστικὴν. Sieher gehört auch das zu-
rückführende Fürwort, welches
keine erste Endung hat.

Ἄρσενικῶς καὶ Θηλυκῶς, Männlich und Weiblich.

Ἐνικῶς, Einfach.

(shâ, (shâ, se, di nâsu, nâsâ,	ἑαυτοῦ, ἑαυτῆς, ἑαυτῶ, ἑαυτῆ, ἑαυτὸν, ἑαυτῆν, παρ' ἑαυτοῦ, ἑαυτῆς,	seiner. sich. sich. von sich.
---	---	--

Καὶ Πληθυντικῶς, Und Vielfach.

di nâshi, nâse,	παρ' ἑαυτῶν,	von sich.
-----------------	--------------	-----------

Περὶ τῶν κτητικῶν ἀντωνυ-
μιῶν.

Von den zueignenden Für-
wörtern.

Ἀρσενικῶς, Männlich.

Ἐνικῶς, Einfach.

ameu, nju,	ὁ ἐμὸς, (ὁ ἐδικὸς μου)	mein.
(ameuí,	τοῦ ἐμοῦ,	meines.
(ameuí,	τῷ ἐμῷ,	meinem.
ameu,	τὸν ἐμὸν,	meinen.
dila ameu,	παρὰ τοῦ ἐμοῦ,	von meinem.

Πληθυντικῶς, Vielfach.

amei,	οἱ ἐμοί,	meine.
(ameor,	τῶν ἐμῶν,	meiner.
(ameor,	τοῖς ἐμοῖς,	meinen.
amei,	τοὺς ἐμοῦς,	meine.
dila amei,	παρὰ τῶν ἐμῶν,	von meinen.

Θηλυκῶς, Weiblich.

Ἐνικῶς, Einfach.

amea, mea,	ἡ ἐμή, (ἡ ἐδική μου)	meine.
(ameai,	τῆς ἐμῆς,	meiner.
(ameai,	τῇ ἐμῇ,	meiner.
amea,	τὴν ἐμήν,	meine.
dila amea,	παρὰ τῆς ἐμῆς,	von meiner.

Πληθυντικῶς, Vielfach.

amele,	αἱ ἐμαί,	meine.
(amelor,	τῶν ἐμῶν,	meiner.
(amelor,	ταῖς ἐμαῖς,	meinen.
amele,	τὰς ἐμάς,	meine.
dila amele,	παρὰ τῶν ἐμῶν,	von meinen.

Ἀρσενικῶς, Männlich.

Ἐνικῶς, Einfach.

ateu, tu,	ὁ σοῦς, (ὁ ἐδικὸς σου)	dein.
(ateui,	τοῦ σοῦ,	deines.
(ateui,	τῷ σοῦ,	deinem.
ateu,	τὸν σὸν,	deinen.
dila ateu,	παρὰ τοῦ σοῦ,	von deinem.

Πρηθυντικῶς, Vielfach.

atei,	οἱ σοί,	deine.
(ateor,	τῶν σῶν,	deiner.
(ateor,	τοῖς σοῖς,	deinen.
atei,	τούς σοῦς,	deine.
dila atei,	παρὰ τῶν σῶν.	von deinen.

Θηλυκῶς, Weiblich.

Ἐνικῶς, Einfach.

ata, ta,	ἡ σή, (ἡ ἐδική σου)	deine.
(atei, tai,	τῆς σῆς,	deiner.
(atei, tai,	τῇ σῆ,	deiner.
ata, ta,	τήν σήν,	deine.
dila ata, ta,	παρὰ τῆς, σῆς,	von deiner.

Πληθυντικῶς, Vielfach.

atale,	αἱ σοί,	deine.
(ateor,	τῶν σῶν,	deiner.
(ateor,	ταῖς σοῖς,	deinen.
atale,	τάς σοῦς,	deine.
dila atale,	παρὰ τῶν σῶν,	von deinen.

Ἀρσενικῶς, Männlich.

Ἐνικῶς, Einfach.

su,	ὁ ἐδικὸς του,	sein.
(a sui,	τοῦ ἐδικοῦ του,	seines.
(a sui,	τῷ ἐδικῷ του,	seinem.

su,	τὸν ἐδικόν του,	feinen.
dila su,	παρὰ τοῦ ἐδικοῦ του,	von feinem.

Θηλυκῶς, Weiblich.

Ἐνικῶς, Einfach.

sa,	ἡ ἐδική του,	feine.
(a sai,	τῆς ἐδικῆς του,	feiner.
(a sai,	τῆ ἐδικῆ του,	feiner.
sa,	τὴν ἐδικὴν του,	feine.
dila sa,	παρὰ τῆς ἐδικῆς του,	von feiner.

Σημείωσις,

Anmerkung.

- α'. Τὸ su καὶ sa, πληθυντικὸν ἀριθμὸν δὲν ἔχουσιν, ἀλλὰ μεταχειρίζομεθα τὴν γενικὴν πληθυντικὴν τοῦ γ'. προσώπου προσωπικῆς ἀντωνυμίας alor, τὸ ὁποῖον ὅμως μένει ἀκλιτὸν εἰς ὅλον τὸν ἀριθμὸν.
1. Das su und sa, haben keine vielfache Zahl, jedoch bedient man sich der zweiten Endung b. 3. dritten Person persönlichen Fürwortes alor, welche aber durch die ganze Zahl unverändert bleibt.

Ἀρσενικῶς, Männlich.

Ἐνικῶς, Einfach.

anostru,	ὁ ἡμέτερος, (ὁ ἐδικός μας),	unser.
(anostrui,	τοῦ ἡμέτερου	unseres.
(anostrui,	τῶ ἡμέτερω,	unserem.
anostru,	τὸν ἡμέτερον,	unsern.
dila anostu,	παρὰ τοῦ ἡμέτερου,	von unserm.

Πληθυντικῶς, Vielfach.

anoshtri,	οἱ ἡμέτεροι.	unserere.
(anostror,	τῶν ἡμέτερων,	unserer.
(anostror,	τοῖς ἡμέτεροις,	unseren.

Δ

anoshtri, dila anoshtri,	τοὺς ἡμετέρους, παρὰ τῶν ἡμετέρων,	unſere. bon unfern.
-----------------------------	---------------------------------------	------------------------

Θηλυκῶς, Weiblich.

Ἐνικῶς, Einfach.

anostra, (anostrei, (anostrei, anostra, dila anostra,	ἡ ἡμέτερα, (ἡ ἐδική μας), τῆς ἡμέτερας, τῆ ἡμέτερα, τὴν ἡμέτεραν, παρὰ τῆς ἡμέτερας,	unſere. unſerer. unſerer. unſere. bon unſerer.
---	---	--

Πληθυντικῶς, Vielfach.

anostre, (anostror, (anostror, anostre, dila anostre,	αἱ ἡμέτεραι, τῶν ἡμετέρων, ταῖς ἡμετέραις, τὰς ἡμέτερας, παρὰ τῶν ἡμετέρων,	unſere. unſerer. unſeren. unſere. bon unfern.
---	---	---

Ἀρσενικῶς, Männlich.

Ἐνικῶς, Einfach.

avostru, (avostrui, (avostrui, avostru, dila avostru,	ὁ ὑμέτερος, (ὁ ἐδικός σας), τοῦ ὑμέτερου, τῷ ὑμέτερω, τὸν ὑμέτερον, παρὰ τοῦ ὑμέτερου,	euer. eueres. euerem. eueren. bon euerem.
---	---	---

Πληθυντικῶς, Vielfach.

avoshtri, (avostror, (avostror,	οἱ ὑμέτεροι, τῶν ὑμετέρων, τοῖς ὑμετέροις,	euer. euerer. eueren.
---------------------------------------	--	-----------------------------

avoshtri,	τοὺς ὑμετέρους,	euere.
dila avoshtri,	παρὰ τῶν ὑμετέρων,	bon euren.

Θηλυκῶς, Weiblich.

Ἐνικῶς, Einfach.

avostra,	ἡ ὑμέτερα, (ἡ ἐδική σας),	euere.
(avostrei,	τῆς ὑμέτερας,	euerer.
(avostrei,	τῇ ὑμέτερα,	euerer.
avostra,	τὴν ὑμέτεραν,	euere.
dila avostra,	παρὰ τῆς ὑμέτερας,	bon euerer.

Πληθυντικῶς, Vielfach.

avostre,	αἱ ὑμέτεροι,	eure.
(avostror,	τῶν ὑμετέρων,	euerer.
(avostror,	ταῖς ὑμέτεραις,	eueren.
avostre,	τὰς ὑμέτερας,	euere.
dila avostre,	πασὰ τῶν ὑμετέρων,	bon eueren.

Περὶ τῶν δεικτικῶν ἀνω-
νυμιῶν.

Von den anzeigenden Für-
wörtern.

Ἀρσενικῶς, Männlich.

Ἐνικῶς, Einfach.

aistu,	οὗτος,	dieſer.
(aistui,	τούτου,	dieſeſ.
(aistui,	τούτω,	dieſem.
aistui,	τούτον,	dieſen.
dila aistu,	παρὰ τούτου,	bon dieſem.

Πληθυντικῶς, Vielfach.

aishci,	οὗτοι,	dieſe.
(aistor,	τούτων,	dieſer.
(aistor,	τούτοις,	dieſen.

aishci,	τούτους,	diese.
dila aishci,	παρὰ τούτων.	von diesen.

Θηλυκῶς, Weiblich.

Ἐνικῶς, Einfach.

aista,	αὕτη,	diese.
(aistei,	ταύτης,	dieser.
(aistei,	ταύτη,	dieser.
aista,	ταύτην,	diese.
dila aista,	παρὰ ταύτης,	von dieser.

Πληθυντικῶς, Vielfach.

aiste,	αὐται,	diese.
(aistor,	τούτων,	dieser.
(aistor,	ταύταις,	diesen.
aiste,	ταύτας,	diese.
dila aiste,	παρὰ τούτων,	von diesen.

Σημείωσις,

Anmerkung.

- ά. Τινὲς λέγουσι καὶ acestu, 1. Manche sagen auch acestu
acesta, καὶ κλίνεται ὡς τὸ acestu, und wird als aistu,
aistu, abgeändert.

Ἀρσενικῶς, Männlich.

Ἐνικῶς, Einfach.

acelu,	ἐκεῖνος,	derselbe.
(acelui,	ἐκείνου,	desjenigen.
(acelui,	ἐκείνῳ,	demjenigen.
acelu,	ἐκεῖνον,	denjenigen.
dila acelu,	παρ' ἐκείνου,	von demjenigen.

Πληθυντικῶς, Vielfach.

acelji,	ἐκεῖνοι,	dieselben.
(acelor,	ἐκείνων,	derselben.
(acelor,	ἐκείνους,	denjenigen.

acelji,	ἐκείνους,	dieselben.
dila acelji,	παρ' ἐκείνων,	von denselben.

Θηλυκῶς, Weiblich.

Ἐνικῶς, Einfach.

acea,	ἐκείνη,	dieselbe.
(aceljei,	ἐκείνης,	derselben.
(aceljei,	ἐκείνῃ,	derselben.
acea,	ἐκείνῃν,	dieselben.
dila acea,	παρ' ἐκείνης,	von derselben.

Πληθυντικῶς, Vielfach.

acele,	ἐκεῖναι,	dieselben.
(acelor,	ἐκείνων,	derselben.
(acelor,	ἐκεῖναις,	denselben.
acele,	ἐκεῖνας,	dieselben.
dila acele,	παρ' ἐκείνων,	von denselben.

Περὶ τῶν ἐρωτηματικῶν Von den fragenden Fürwör-
ἀντωνυμιῶν. tern.

Ἐνικῶς, Einfach.

care? ci?	τις; τι;	wer? was?
(a cui?	τίνος;	wessen?
(a cui?	τίνι;	wem?
care? ci?	τίνα; τι;	wen? ¹⁾ was?
dila care?	παρὰ τίνος;	von wem?

Σημειώσεις,

Anmerkungen.

ἀ. Μὲ τὸ care ἐρωτῶμεν περὶ 1. Mit care fraget man nach
προσώπων χωρὶς διαφορὰν Personen ohne Unterschied des
τοῦ γένους καὶ τοῦ ἀριθμοῦ. Geschlechtes und der Zahl.
ὅσον care este aistu? τίς ἴσθι. z. B. care este aistu? wer
εἶναι οὗτος; care este aista, ἵστ diese? care este aista?

¹⁾ Grexit in text: wenn.

τις εἶναι αὐτή, a cui suntu casile aiste? τίνος εἶναι ταῦτα τὰ ὀσπήτια;

wer ist diese? a cui suntu casile aiste? wessen sind diese Häuser.

β'. Μὲ τὸ εἰ ἐρωτῶμεν περὶ ἀψύχων πραγμάτων οἶον εἰ vrei? τί θέλεις; εἰ este aista? τί εἶναι αὐτό;

2. Mit ei fraget man nach leblosen Sachen. z. B. εἰ vrei? was willst? εἰ este aista? was ist das?

γ'. Προσέτι μεταχειρίζομεθα τὸ εἰ ἐπὶ παντὸς γένους, ἀριθμοῦ καὶ πτώσεως, (ὡς τὸ γραικικὸν ὀποῦ) καὶ ὡς ἀναφορικὴν ἀντωνυμίαν. οἶον acelu ci vine la mine, ἐκεῖνος ὀποῦ ἦλθεν εἰς ἐμένα, acea ci fuzi, ἐκεῖνη ὀποῦ ἔφυγεν, acelji ci vizutu, ἐκεῖνους ὀποῦ εἶδετε, aistu ci vine, οὗτος ὀποῦ ἦλθε, aistor ci vinerâ, τούτοις ὀποῦ ἦλθαν.

3. Noch wird das ei auch als ein beziehendes Fürwort wie bey den Italienern das che gebraucht, und bleibt in allen Geschlechtern, Zahlen und Endungen unverändert. z. B. acelu ci vine la mine, derjenige der zu mir gekommen ist, acea ci fuzi, diejenige die fortgegangen ist, acelji ci vizutu, diejenigen die sie gesehen haben, aistu ci vine, dieser der gekommen ist, aistor ci vinerâ, denen die gekommen sind.

Περὶ ἀναφορικῶν ἀντωνυμιῶν.

Von den beziehenden Fürwörtern.

Ἐναφορικὰς ἀντωνυμίας ἔχομεν δύο, care καὶ ei, ὁ ὀποῖος, ἡ ὀποία, τὸ ὀποῖον, καὶ κλίνονται ὡσπερ ἡ ἐρωτηματικὴ ἀντωνυμία. Ὅθεν δὲν εἶναι χρεῖα νὰ τὸ ἐπαναλάβωμεν.

Wir haben zwey beziehende Fürwörter, care und ei, welcher, welche, welches, und wird wie das fragende Fürwort abgeändert, welches also hier zu wiederholen unnöthig wäre.

Εἰς τὴν ἀναφορικὴν ἀντωνυμίαν ἀνήκουσι καὶ τὰ ἀκόλουθα.

Zu den beziehenden Fürwörtern gehören auch die folgenden.

Ἐνικῶς, Einfach.

eu insunji,
tu insuci,

ἐγὼ ὁ ἴδιος,
σύ ὁ ἴδιος,

ich selbst.
du selbst.

elu insushi,	ἐκεῖνος ὁ ἴδιος,	er selbst.
ia insushâ,	ἐκεῖνη ἡ ἰδία,	sie selbst.

Πληθυντικῶς, Vielfach.

noi inshinâ,	ἡμεῖς οἱ ἴδιοι,	wir selbst.
voi inshivâ,	ὄσεῖς οἱ ἴδιοι,	ihr selbst.
elji inshushi,	ἐκεῖνοι οἱ ἴδιοι,	sie selbst.
ele inshushâ,	ἐκεῖναι αἱ ἴδιαι,	sie selbst.

Περὶ ἀορίστων ἀντωνυμῶν. Von den unbestimmten Fürwörtern.

Ἄοριστοι ἀντωνυμῆαι εἶναι αἱ ἑξῆς. Unbestimmte Fürwörter sind folgende:

unu, unâ, τις, τι, καὶ κλί- unu, unâ, einer, eine, eines,
νεται ὡς τὸ ἀόριστον ἄρθρον. und wird wie das unbestimmte
Geschlechtswort abgeändert.

verunu, verunâ, κάνας, καμ- verunu, verunâ, niemand, und
μία, κανέν, καὶ κλίνονται ὡ- wird wie unu, unâ, abgeändert.
σαύτως ὡς τὸ unu, unâ.

cinewa, κανένας, καμμία, κα- cinewa, niemand, und nur
νένα, καὶ κλίνεται μόνον τὸ ci daß ci wird wie das fragende
ὡς ἡ ἐρωτηματικὴ ἀντωνυμία. Fürwort abgeändert.

neciunu, neciunâ, μηδεις, μη- neciunu, neciunâ, keiner, keine,
δεμία, μηδέν, καὶ κλίνεται ὡς keines, und wird wie unu, unâ,
τὸ unu, unâ. abgeändert.

carecido, καθεις, καθεμία, carecido, jeder, jede, jedes,
καθέν, καὶ μόνον τὸ care κλί- und nur daß care wird abge-
νεται. ändert.

ciushtucare, κάποιος, κάποια, ciushtucaru, jemand, und uir
κάποιον, καὶ κλίνεται μόνον τὸ daß care wird abgeändert.

Σημείωσις.

Anmerkung.

α. Verunu, verunâ, καὶ cinewa 1. Verunu, verunâ, und cine-
σημαίνουναι neciunu, neci- va, giebt eben so viel als ne-

ună, ὅσον eu nu vizui verunu, ἐγὼ δὲν εἶδα κανέναν, nu vine cineva, κανένας δὲν ἦλθε. Μὴ προηγούμενου ὅμως τοῦ ἀρνητικού ἐπιρρήματος, σημαίνουσι κανένας. ὅσον vine verunu? ἦλθε κανένας; vizushi cineva? εἶδες κανέναν;

ciunu, neciună. z. B. eu nu vizui verunu, ich habe niemanden gesehen, nu vine cineva, niemand ist gekommen. Wenn aber keine Verneinung vorausgeht, bedeutet so viel als jemand. z. B. vine verunu? ist jemand gekommen? vizushi cineva? hast jemanden gesehen?

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ΄.

Fünftes Kapitel.

Περὶ τῶν βοηθητικῶν Ῥημάτων.

Von den Hilfszeitwörtern.

Ἡμεῖς ἔχομεν τρία βοηθητικὰ ῥήματα: amu, ἔχω, νοίω, θέλω, καὶ escu, εἶμαι. Τὰ δύο πρῶτα βοηθοῦσιν εἰς τὸν σχηματισμὸν τῶν ἑνεργητικῶν τὸ δὲ τρίτον εἰς τὸν σχηματισμὸν τῶν παθητικῶν καὶ ἀντιστροφῶν ῥημάτων. Ὅθεν διὰ τὴν ἐμπορῆν τις εὐκόλως τὴν ἀντιστροφήν τῶν ῥημάτων, πρέπει πρῶτον τὴν μάθησιν τῶν παθητικῶν αὐτῶν τῶν τριῶν ῥημάτων.

Wir haben drei Hilfszeitwörter: amu, ich habe, voi, ich will, und escu, ich bin. Die ersten zwei helfen die thätigen; das dritte aber die leidenden und zurückführenden Zeitwörter abzuwandeln. Um also die Zeitwörter leichter abzuwandeln zu können, muß erst die Abwandlung dieser drei Zeitwörter erlernt werden.

Σχηματισμὸς τοῦ βοηθητικοῦ ῥήματος avere, ἔχειν.

Abwandlung des Hilfszeitwortes avere, haben.

Ὅριστικὴ ἔγκλισις, Die anzeigende Art.

Ἐνεστώς, Die gegenwärtige Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

eu amu,
tu ai,
elu are,

ἔχω,
ἔχεις,
ἔχει,

ich habe.
du hast.
er hat.

Πληθυντικῶς, Vielfach.

noi avemu,	ἔχομεν,	wir haben.
voi aveci,	ἔχετε,	ihr habet.
elji au,	ἔχουν,	sie haben.

Παρατατικῶς, Die halbvergangene Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

eu aveamu,	εἶχα,	ich hatte.
tu aveai,	εἶχες,	du hattest.
elu avea,	εἶχε,	er hatte.

Πληθυντικῶς, Vielfach.

noi aveamu,	εἶχαμεν	wir hatten.
voi aveaci,	εἶχετε,	ihr hattet.
elji avea,	εἶχαν,	sie hatten.

Ἄβριστος, Die unbestimmte vergangene Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

eu avui,	ἔλαβα,	ich habe gehabt.
tu avushi,	ἔλαβες,	du hast.
elu avu,	ἔλαβε,	er hat.

Πληθυντικῶς, Vielfach.

noi avumu,	ἔλάβαμεν,	wir haben gehabt.
voi avutu,	ἔλάβετε,	ihr habet.
elji avurâ,	ἔλαβαν,	sie haben.

Παρακείμενος, Die völlig vergangene Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

eu amu avutâ,	ἔχω λάβει,	ich habe gehabt.
tu ai	ἔχεις	du hast
elu are	ἔχει	er hat

Πληθυντικῶς, Vielfach.

noi avemu avutá,	ἔχομεν λάβει,	wir haben gehabt.
voi aveci	ἔχετε	ihr habet
elji au	ἔχουν	sie haben

Ἵπερσυντελικῶς, Die längst vergangene Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

eu aveamu avutá,	εἶχα λάβει,	ich hatte gehabt.
tu aveai	εἶχες	du hattest
elū aveá	εἶχε	er hatte

Πληθυντικῶς, Vielfach.

noi aveamu avutá,	εἶχαμεν λάβει,	wir hatten gehabt.
voi aveaci	εἶχετε	ihr hattet
elji aveá	εἶχαν	sie hatten

Μέλλον, Die künftige Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

eu voíu avere,	θέλω ἔχει,	ich werde haben.
tu vrei	θέλεις	du wirst
elū va	θέλει	er wird

Πληθυντικῶς, Vielfach.

noi vremu avere,	θέλομεν ἔχει,	wir werden haben.
voi vreci	θέλετε	ihr werdet
elji voru	θέλουν	sie werden

Κοινότερος, Gemeiner.

Ἐνικῶς, Einfach.

eu va si amu,	θα ἔχω,	ich werde haben.
tu ai,	ἔχης,	du wirst.
elū aibá,	ἔχῃ,	er wird.

Πληθυντικῶς, Vielfach.

noi va si avemu,	θα ἔχομεν,	wir werden haben.
voi aveci,	ἔχητε,	ihr werdet
elji aibâ,	ἔχωσι,	sie werden

Προστακτική, Die gebiethende Art.

Ἐνικῶς, Einfach.

ai tu,	ἔχε,	habe du.
las' aibâ elu,	ἄς ἔχη,	habe er.

Πληθυντικῶς, Vielfach.

las' avemu noi,	ἄς ἔχομεν,	lasset uns haben.
aveci voi,	ἔχετε,	habet ihr.
las' aibâ elji,	ἄς ἔχωσι,	haben sie.

Υποτακτική, Die verbindende Art.

Ἐνεστώς, Die gegenwärtige Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

si furi câ eu amu,	ἐὰν ἔχω,	wenn ich habe.
tu ai,	ἔχης,	du hast.
elu are,	ἔχη,	er hat.

Πληθυντικῶς, Vielfach.

si furi câ noi aveamu,	ἐὰν ἔχομεν,	wenn wir haben.
voi aveci,	ἔχητε,	ihr habet.
elji au,	ἔχωσι,	sie haben.

Παρατατικός, Die halbbergangene Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

si furi ca eu aveamu,	ἐὰν εἶχα,	wenn ich hätte.
tu aveai,	εἶχες,	du hättest.
elu avea,	εἶχε,	er hätte.

Πληθυντικῶς, Vielfach.

si furi câ noi aveamŭ,	ἐὰν εἶχαμεν,	wenn wir hätten.
voi aveaci,	εἶχετε,	ihr hättet.
elji avea,	εἶχαν,	sie hätten.

Ἄοριστος, Die unbestimmte vergangene Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

si furi câ eu avui,	ἐὰν ἔλαβα,	wenn ich gehabt habe.
tu avushi,	ἔλαβες,	du hast.
elu ¹⁾ avu,	ἔλαβε,	er hat.

Πληθυντικῶς, Vielfach.

si furi câ noi avumu,	ἐὰν ἐλάβαμεν,	wenn wir gehabt ha-	
		ben	
voi avutu,	ἐλάβετε,	ihr	habet.
elji avurâ,	ἔλαβαν,	sie	haben.

Παρακείμενος, Die böllig vergangene Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

si furi câ eu amu avutâ,	ἐὰν ἔχω λάβει,	wenn ich gehabt habe.
tu ai	ἔχης	du hast.
elu are	ἔχη	er hat.

Πληθυντικῶς, Vielfach.

si furi câ noi avemu,	ἐὰν ἔχομεν λά-	wenn wir gehabt ha-	
avutâ	βει,	ben.	
voi aveci	ἔχητε	ihr	habet.
elji au	ἔχωσι	sie	haben.

Ἑπερσυντελικός, Die längst vergangene Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

si furi câ eu aveamu,	ἐὰν εἶχα λαβει,	wenn ich gehabt hät-	
avutâ,		te.	
tu aveai,	εἶχες	du	hättest.
elu aveam,	εἶχε	er	hätte.

¹⁾ Greşit în text: *ela*.

Πληθυντικῶς, Vielfach.

si furi câ noi aveamu,	ἐὰν εἴχαμεν λά-	wenn wir gehabt hât-
avutâ,	βεi,	ten.
voi aveaci	εἴχετε	ihr hättet.
elji avea	εἴχαν	sie hätten.

Μέλλον, Die künftige Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

cando eu voiu avere,	ὅταν θέλω ἔχει,	wenn ich werde ha-
		ben.
tu vrei	θέλης	du wirst
elü va	θέλη	er wird

Πληθυντικῶς, Vielfach.

cando noi vremu a-	ὅταν θέλωμεν ἔ-	wenn wir werden ha-
vere,	χει,	ben.
voi vreci	θέλετε	ihr werdet
elji va	θέλωσι	sie werden

Κοινότερος, Gemeiner.

Ἐνικῶς, Einfach.

cando va si eu amu,	ὅταν θὰ ἔχω,	wenn ich werde ha-
		ben.
tu ai,	ἔχης,	du wirst.
elü aibâ,	ἔχῃ,	er wird.

Πληθυντικῶς, Vielfach.

cando va si noi ave-	ὅταν θὰ ἔχομεν,	wenn wir werden ha-
mu,		ben.
voi aveci,	ἔχητε,	ihr werdet
elji aibâ,	ἔχωσι,	sie werden

Μέλλων ὑποθετικός, Bedingende künftige Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

si avurimu,	ἐὰν θέλω ἔχει,	wenn ich werde ha= ben.
avuri,	θέλεις	du wirst
avuri,	θέλει	er wird

Πληθυντικῶς, Vielfach.

si avurimu,	ἐὰν θελωμεν ἔχει,	wenn wir werden ha= ben.
avuritu,	θέλητε	ihr werdet
avuri,	θέλωσι	sie werden

Ἄπαρέμφατος, Die unbestimmte Art.

avere,	ἔχειν,	haben.
--------	--------	--------

Μετοχή, Das Mittelmort.

(avundalui,	ἔχοντας,	habend.
(avundu,		

Σχηματισμὸς τοῦ βοηθητικοῦ Ἀβτwandlung des Hülfszeit=
ρήματος, vrere, θέλειν. wortese vrere, wollen.

Ὅριστικὴ ἔγκλισις, Die anzeigende Art.

Ἐνεστώς, Die gegenwärtige Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

eu voi,	θέλω,	ich will.
tu vrei,	θέλεις,	du willst.
elu va,	θέλει,	er will.

Πληθυντικῶς, Vielfach.

noi vremu,	θέλομεν,	wir wollen.
voi vreci,	θέλετε,	ihr wolleet.
elji va,	θέλουν,	sie wollen.

Παρατατικός, Die halbvergangene Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

eu vreamu,	ἤθελα,	ich wollte.
tu vreai,	ἤθελες,	du wolltest.
elu vrea,	ἤθελε,	er wollte.

Πληθυντικῶς, Vielfach.

noi vreamu,	ἠθέλαμεν,	wir wollten.
voi vreați,	ἠθέλετε,	ihr wolltet.
elji vrea,	ἠθέλαν,	sie wollten.

Ἄοριστος, Die unbestimmte vergangene Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

eu vrui,	ἠθέλησα,	ich habe gewollt.
tu vrushi,	ἠθέλησας,	du hast.
elu vru,	ἠθέλησε,	er hat.

Πληθυντικῶς, Vielfach.

noi vrumu,	ἠθέλησαμεν,	wir haben gewollt.
voi vrutu,	ἠθέλησατε,	ihr habet.
elji vrurá,	ἠθέλησαν,	sie haben.

Παρακείμενος, Die völlig vergangene Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

eu amu vrutá,	ἔχω θελήσει,	ich habe gewollt.
ta ¹⁾ ai	ἔχεις	du hast
elu are	ἔχει	er hat

Πληθυντικῶς, Vielfach.

noi avemu vrutá,	ἔχομεν θελήσει,	wir haben gewollt.
voi aveci	ἔχετε	ihr habet
elji au	ἔχουν	sie haben

¹⁾ Citește: tu.

Υπερσυντελικός, Die längst vergangene Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

eu aveamu vrutá,	εἶχα θελήσει,	ich hatte gewollt.
tu aveai	εἶχες	du hattest
elu avea	εἶχε	er hatte

Πληθυντικῶς, Vielfach.

voi ¹⁾ aveamu vrutá,	εἶχαμεν θελήσει,	wir hatten gewollt.
voi aveaci	εἶχετε	ihr hattet
elji avea	εἶχαν	sie hatten

Μέλλων, Die künftige Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

eu voi vrere,	θέλω θελήσει,	ich werde wollen.
tu vrei	θέλεις	du wirst
elu va	θέλει	er wird

Πληθυντικῶς, Vielfach.

noi vremu vrere,	θέλομεν θελήσει,	wir werden wollen.
voi vreci	θέλετε	ihr werdet
elji va	θέλουν	sie werden

Κοινότερος, Gemeiner.

Ἐνικῶς, Einfach.

eu va si voi,	θὰ θελήσω,	ich werde wollen.
tu vrei,	θελήσης,	du wirst
elu va,	θελήση,	er wird

Πληθυντικῶς, Vielfach.

noi va si vremu,	θὰ θελήσωμεν,	wir werden wollen.
voi vreci,	θελήσητε,	ihr werdet.
elji va,	θελήσωσι,	sie werden.

¹⁾ Citește: noi.

Προστακτική, Die gebiethende Art.

Ἐνικῶς, Einfach.

vrea tu,	θέλησε,	wolle du.
lasi va elu,	ἄς θελήσῃ,	wolle er.

Πληθυντικῶς, Vielfach.

lasi vremu noi,	ἄς θελήσωμεν,	lasset uns wollen.
vreci voi,	θελήσετε,	wolltet ihr.
lasi va elji,	ἄς θελήσωσι,	wollen sie.

Υποτακτική, Die verbindende Art.

Ἐνεστῶς, Die gegenwärtige Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

si furi câ eu voi,	ἐὰν θέλω,	wenn ich will.
tu vrei,	θέλῃς,	du willst.
elu va,	θέλῃ.	er will.

Πληθυντικῶς, Vielfach.

si furi câ noi vremu,	ἐὰν θέλωμεν,	wenn wir wollen.
voi vreci,	θέλητε,	ihr wolltet.
elji voru,	θέλωσι,	sie wollen.

Παρατακτικός, Die halb vergangene Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

si furi câ eu vreamu,	ἐὰν ἤθελα,	wenn ich wollte.
tu vreami,	ἤθελες,	du wolltest.
elu vrea,	ἤθελε,	er wollte.

Πληθυντικῶς, Vielfach.

si furi câ noi vreamu,	ἐὰν ἠθέλαμεν,	wenn wir wollten.
voi vreami,	ἠθέλετε,	ihr wolltet.
elji vrea,	ἠθέλαν,	sie wollten.

Ἀόριστος, Die unbestimmte vergangene Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

si furi câ eu vrui,	ἐὰν ἤθελῆσα,	wenn ich gewolltet	habe.
tu vrushi,	ἤθελῆσες,	du	hast.
elu vru,	ἤθελῆσε,	er	hat.

Πληθυντικῶς, Vielfach.

si furi câ noi vrumu,	ἐὰν ἤθελῆσαμεν,	wenn wir gewolltet	haben.
voi vrutu,	ἤθελῆσατε,	ihr	habet.
elji vrurâ,	ἤθελῆσαν,	sie	haben.

Παρακείμενος, Die völlig vergangene Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

si furi câ eu amu vrutâ,	ἐὰν ἔχω θελήσει,	wenn ich gewolltet	habe.
tu ai	ἔχης	du	habeſt.
elu are	ἔχη	er	habe.

Πληθυντικῶς, Vielfach.

si furi câ noi avemu	ἐὰν ἔχωμεν θε-	wenn wir gewolltet	haben.
vrutâ,	λήσει,		
voi aveci,	ἔχητε,	ihr	habet.
elji au,	ἔχωσι,	sie	haben.

Ὑπερουντεκός, Die längſt vergangene Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

si furi câ eu aveamu	ἐὰν εἶχα θελήσει,	wenn ich gewolltet	hätte.
vrutâ,			
tu aveai	εἶχες	du	hätteſt.
elu avea	εἶχε	er	hätte.

Πληθυντικῶς, Vielfach.

si furi cǎ noi aveamu	ἐὰν εἶχαμεν θέ-	wenn wir gewollt
vrutǎ,	λήσει,	haben. ¹⁾
voi aveaci	εἶχετε	ihr habet. ¹⁾
elji avea	εἶχαν	sie hätten. ¹⁾

Μέλλων, Die künftige Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

cando eu voi vrere,	ὅταν θελήσω,	wenn ich wollen werde
tu vrei	θελήσης,	du wirst.
elu va	θελήση,	er wird.

Πληθυντικῶς, Vielfach.

cando noi vremu vre-	ὅταν θελήσωμεν,	wenn wir wollen wer-
re,		den
voi vreci,	θελήσητε,	ihr wer-
		det-
elji voru.	θελήσωσι,	sie wer-
		den-

Κοινότερος, Gemeiner.

Ἐνικῶς, Einfach.

cando va si eu voi,	ὅταν θὰ θελήσω,	wenn ich wollen werde
tu vrei,	θελήσης,	du wirst.
elu va,	θελήση.	er wird.

Πληθυντικῶς, Vielfach.

cando va si noi vremu,	ὅταν θὰ θελή-	wenn wir wollen
	σωμεν,	werden.
voi vreci,	θελήσητε,	ihr werdet.
elji voru,	θελήσωσι,	sie werden.

¹⁾ Eroare; citește: *hätten, hätten, hätten.*

Μέλλων υποθετικός, Bedingende künftige Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

si vrurimu,	ἐὰν θείλω,	wenn ich werde wol= len.
vruri,	θελήσης,	du wirst
vruri,	θελήση,	er wird

Πληθυντικῶς, Vielfach.

si vrurimu,	ἐὰν θελήσωμεν,	wenn wir werden wollen.
vruritu,	θελήσητε,	ihr werdet
vruri,	θελήσωσι,	sie werden

Ἀπαρέμφατος, Die unbestimmte Art.

vrere,	θέλειν,	wollen.
--------	---------	---------

Μετοχή, Das Mittelwort.

(vrundalui, (vrundu,	θέλωντας,	wollend.
-------------------------	-----------	----------

Σχηματισμός τοῦ βοηθητικοῦ ἰσχυρισμοῦ escu, εἶμαι. Abwandlung des Hilfszeitwortes escu, ich bin.

Ὅριστικὴ ἔγκλισις, Die anzeigende Art.

Ἐνεστῶς, Die gegenwärtige Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

eu escu,	εἶμαι,	ich bin.
tu eshti,	εἶσαι,	du bist.
elu este, è,	εἶναι,	er ist.

Πληθυντικῶς, Vielfach.

noi himu,	εἴμεθα,	wir sind.
voi hici,	εἶσθε,	ihr sehd.
elji suntu,	εἶσι,	sie sind.

Παρατατικός. Die halbvergangene Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

eu eramu,	ἦμουν,	ich war.
tu erai,	ἦσον,	du warst.
elu era,	ἦτον,	er war.

Πληθυντικῶς, Vielfach.

noi eramu,	ἦμεσθον,	wir waren.
voi eraci,	ἦσθον,	ihr waret.
elji era,	ἦταν,	sie waren.

Ἀόριστος, Die unbestimmte vergangene Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

eu fui,	ἔσθην,	ich bin gewesen.
tu fushi,	ἔσθης,	du bist
elu fu,	ἔσθη,	er ist

Πληθυντικῶς, Vielfach.

noi fumu,	ἔσθημεν,	wir sind gewesen.
voi futu,	ἔσθητε,	ihr sehd
elji furâ,	ἔσθησαν,	sie sind

Παρακείμενος, Die böllig vergangene Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

eu amu futâ,	ἔχω σταθῆ,	ich bin gewesen.
tu ai	ἔχεις	du bist
elu are	ἔχει	er ist

Πληθυντικῶς, Vielfach.

noi avemu futâ,	ἔχομεν σταθῆ,	wir sind gewesen.
voi aveci	ἔχετε	ihr sehd
elji au	ἔχουν	sie sind

Υπερσυντελικός, Die längst vergangene Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

eu aveamu futâ,	εἶχα σταθῆ,	ich war gewesen.
tu aveai	εἶχες	du warst
elu avea	εἶχε	er war

Πληθυντικῶς, Vielfach.

noi aveamu futâ,	εἶχαμεν σταθῆ,	wir waren gewesen.
voi aveaci	εἶχετε	ihr wart
elji avea	εἶχαν	sie waren

Μέλλον, Die künftige Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

eu voi hire,	θέλω εἶσθαι,	ich werde sein.
tu vrei	θέλεις	du wirst
elu va	θέλει	er wird

Πληθυντικῶς, Vielfach.

noi vremu hire,	θέλομεν εἶσθαι,	wir werden sein.
voi vreci	θέλετε	ihr werdet
elji va	θέλουν	sie werden

Κοινότροπος, Gemeiner.

Ἐνικῶς. Einfach.

eu va si hiu,	θὰ ἡμαι,	ich werde sein.
tu hii,	ἦσαι,	du wirst
elu hibâ,	ἦναι,	er wird

Πληθυντικῶς, Vielfach.

noi va si himu,	θὰ ἡμεσθαι,	wir werden sein.
voi hici,	ἦσθε,	ihr werdet
elji hibâ,	ἦναι,	sie werden

Προστακτική, Die gebiethende Art.

Ἐνικῶς, Einfach.

hi tu,	ἄς ἦσαι,	sey du.
lasi hibâ elu,	ἄς ἦναι,	sey er.

Πληθυντικῶς, Vielfach.

lasi himu noi,	ἄς ἦμεθα,	lasset uns sehn.
hici voi,	ἄς ἦσθε,	seyd ihr.
lasi hibâ elji,	ἄς ἦναι,	seyh sie.

Υποτακτική, Die verbindende Art.

Ἐνεστώς, Die gegenwärtige Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

si furi câ eu escu,	ἐὰν ἦμαι,	wenn ich bin.
tu eshti,	ἦσαι,	du bist.
elu este,	ἦναι,	er ist.

Πληθυντικῶς, Vielfach.

si furi câ noi himu,	ἐὰν ἦμεθα,	wenn wir sind.
voi hici,	ἦσθε,	ihr sehd.
elji suntu.	ἦναι,	sie sind.

Παρατακτικῆς, Die halbbergangene Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

si furi câ eu eramu,	ἐὰν ἦμευ,	wenn ich wäre.
tu erai,	ἦσεν,	du wärest.
elu era,	ἦτον,	er wäre.

Πληθυντικῶς, Vielfach.

si furi câ noi eramu,	ἐὰν ἦμεσθον,	wenn wir wären.
voi eraci,	ἦσθον,	ihr wäret.
elji era,	ἦσαν,	sie wären.

Ἄβριστος, Die unbestimmte vergangene Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

si furi câ eu fui,	ἐὰν ἐσάθην,	wenn ich gewesen bin.
tu fushi,	ἐσάθης,	du bist.
elû fi,	ἐσάθη,	er ist.

Πληθυντικῶς, Vielfach.

si furi câ noi fumû,	ἐὰν ἐσάθημεν,	wenn wir gewesen
		find.
voi futu,	ἐσάθητε,	ihr sehd.
elji furâ,	ἐσάθησαν,	sie find.

Παρακείμενος, Die böllig vergangene Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

si furi câ eu amu futâ,	ἐὰν ἔχω σαθῆ,	wenn ich gewesen bin.
tu ai	ἔχης	du bist.
elû are	ἔχη	er ist.

Πληθυντικῶς, Vielfach.

si furi câ noi avemu futâ,	ἐὰν ἔχωμεν σαθῆ,	wenn wir gewesen
		find.
voi aveci	ἔχητε	ihr sehd.
elji au	ἔχων	sie find.

Ἵπερσυντελικός, Die längst vergangene Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

si furi câ eu aveamu futâ,	ἐὰν εἶχα σαθῆ,	wenn ich gewesen
		wäre.
tu aveai	εἶχες	du wärest.
elû aveâ	εἶχε	er wäre.

Πληθυντικῶς, Vielfach.

si furi câ noi aveamu futâ,	ἐὰν εἶχαμεν σαθῆ, ¹⁾	wenn wir gewesen
		wären.
voi aveaci	εἶχετε	ihr wäret.
elji aveâ	εἶχαν	sie wären.

¹⁾ Eroare în text: εἶχαμν.

Μέλλων, Die künftige Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

cando voi eu hire,	ὅταν θέλω εἶσθαι,	twenn ich werde sehn.
vrei tu	θέλης	du wirst
va elu	θέλη	er wird

Πληθυντικῶς, Vielfach.

cando vremu noi hire,	ὅταν θέλωμεν εἶσθαι,	twenn twirt werden sehn
vreci voi	θέλητε	ihr werdet
va elji	θέλωσιν	sie werden

Κοινότερος, Gemeiner.

Ἐνικῶς, Einfach.

cando va si eu hiu,	ὅταν θὰ ἦμαι,	twenn ich werde sehn.
tu hiî,	ἦσαι,	du wirst
elu hibâ,	ἦναι,	er wird

Πληθυντικῶς, Vielfach.

cando va si noi himu,	ὅταν θὰ ἦμεσθεν,	twenn ich werde sehn.
voi hici,	ἦσθε,	ihr werdet
elji hibâ,	ἦναι,	sie werden

Μέλλων ὑποθετικῶς, Bedingende künftige Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

si furimu,	ἂν ἦμαι,	twenn ich werde sehn.
furi,	ἦσαι,	du wirst
furi,	ἦναι.	er wird

Πληθυντικῶς, Vielfach.

si furimu,	ἂν ἦμεσθον,	twenn twirt werden sehn.
furitu,	ἦσθε,	ihr werdet
furi,	ἦναι,	sie werden

Ἀπαρέμφατος, Die unbestimmte Art.

hire,

εἶναι,

sehen.

Μετοχή, Das Mittelwort.

(fundalui,
(fundu,

ώντας,

sehend.

Σημειώσεις,

Anmerkung.

- α'. Καθὼς εἰς τὴν κοινὴν γραικικὴν, οὕτω καὶ εἰς τὴν ἔδικήν μας γλώσσαν ἡ ὑποτακτικὴ δὲν ἔχει ἰδίαν κατάληξιν, ὡς αἱ ἄλλαι ἐγκλίσεις, ἀλλ' ἡ ὀριστικὴ ἀναπληροῖ αὐτὴν διὰ τῶν μορίων *si furi cā*, ἢ *canda si*, ἢ *seste cā*, ἐάν.
- β'. Καὶ ἡ ἀπαρέμφατος δὲν εἶναι εἰς τὴν ὁμιλίαν ἐν χρήσει, ἀλλ' ἀντὶ τούτου μεταχειρίζομεθα ὡσαύτως τὴν ὀριστικὴν ἐγκλίσιν, ὡς καὶ οἱ γραικοὶ, μετὰ τοῦ μορίου *si*, νά.
1. Gleich wie bey den heutigen Griechen, so eben auch bey uns hat die verbindende Art keine eigene Endung, wie die übrigen Arten, sondern sie wird durch die anzeigende Art mit den Theilchen *si furi cā*, oder *candsi*¹⁾ *si*, oder *seste cā*, wenn, ersetzt.
2. Auch die unbestimmte Art ist bey uns, so wie bey den Griechen im Sprechen nicht gebräuchlich, sondern statt dieser gebrauchet man der anzeigenden Art mittelst des Theilchen *si*, wenn.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΒ'.

Zwölftes Kapitel.

Περὶ τοῦ σχηματισμοῦ τῶν
Ῥημάτων.Von der Abwandlung der Zeit-
wörter.

Ἡ γλώσσα μας ἔχει ὡς καὶ ἡ λατινικὴ τέσσαρας Συζυγίας.

Unsere Sprache hat wie die lateinische vier Abwandlungen (Conjugationen).

Ἡ πρώτη λήγει εἰς *are μακρόν*. οἶον *calcare*, πατεῖν,Die erste hat *are* mit lan-
gem *a* ζ. *B.* *calcare*, treten,1) Eroare; citește: *canda*.

ascultare, ἀκούειν, preimnare, περιδιαβάζειν, seminare, σπείρειν.

ascultare, hören, preimnare, sprachieren, seminare, säen.

Ἡ δευτέρα εἰς ere μακρόν. οἶον putere, ἠμπορεῖν. bateré, δέρνειν, videre, βλέπειν, shedere, κάθεσθαι.

Die zweyte hat ere mit langem e. z. B. putere, können, bateré, prügeln, videre, sehen, shedere, sitzen.

Ἡ τρίτη εἰς ere βραχὺ. οἶον vindere, πωλεῖν, tundere, κουρεύειν, ardere, καίειν, franzere, τσακίζειν.

Die dritte hat ere, mit kurzem e. z. B. vindere, verkaufen, tundere, schörren, ardere, brennen, franzere, brechen.

Ἡ τετάρτη εἰς ire μακρόν. οἶον omurire, φονεύειν, sencire, αἰσθάνεσθαι, avzire, ἀκούειν, venire, ἔρχεσθαι.

Die vierte hat ire mit langem i. z. B. omurire, tödten, sencire, empfinden, avzire hören, venire, kommen.

Πρώτη Συζυγία.

-Erste Conjugation.

Τύπος τῆς ἐνεργητικῆς φωνῆς.

Muster der thätigen Abwandlungsform.

Ὅριστικῆ ἔγκλισις, Die anzeigende Art.

Ἐνεστώς, Die gegenwärtige Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

eu calcu,
tu calci,
elu calcâ,

πατώ,
πατεῖς,
πατεῖ,

ich trete.
du trittst.
er tritt.

Πληθυντικῶς, Vielfach.

noi calcâmu,	πατοῦμεν,	wir treten.
voi câlcaci,	πατεῖτε,	ihr tretet.
elji calcâ,	πατοῦν,	sie treten.

Παρατατικῶς, Die halb vergangene Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

eu calcamu,	ἐπατοῦσα,	ich trat.
tu calcai,	ἐπατοῦσες,	du tratest.
elu calca,	ἐπατοῦσε,	er trat.

Πληθυντικῶς, Vielfach.

noi câlcamu,	ἐπατούσαμεν,	wir traten.
voi calcaci,	ἐπατούσατε,	ihr tratet.
elji câlca,	ἐπατούσαν, 1)	sie traten.

Ἄοριστος, Die unbestimmte vergangene Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

eu câlcai,	ἐπάτησα,	ich habe getreten.
tu calcashi,	ἐπάτησες,	du hast
elu câlcâ,	ἐπάτησε,	er hat

Πληθυντικῶς, Vielfach.

noi câlcâmu,	ἐπατήσαμεν,	wir haben getreten.
voi calcatu,	ἐπατήσατε,	ihr habet
elji calcarâ,	ἐπάτησαν,	sie haben

Παρακείμενος, Die völlig vergangene Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

eu amu calcată,	ἔχω πατήσει,	ich habe getreten.
tu ai	ἔχεις	du hast
elu are	ἔχει	er hat

1) Eroare în text: ἐπατοῦσαι.

Πληθυντικῶς, Vielfach.

noi avemu calcatá,	ἔχομεν πατήσει,	wir haben getreten.
voi aveci	ἔχετε	ihr habet
elji au	ἔχουν	sie haben

Ὑπερουντελικῶς, Die längst vergangene Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

eu aveam calcatá,	εἶχα πατήσει,	ich hatte getreten.
tu aveai	εἶχες	du hattest
elu avea	εἶχε	er hatte

Πληθυντικῶς, Vielfach.

noi aveamu calcatá,	εἶχαμεν πατήσει,	wir hatten getreten.
voi aveaci	εἶχετε	ihr hattet
elji avea	εἶχαν	sie hatten

Μέλλων, Die künftige Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

eu voi calcare,	θέλω πατήσει,	ich werde treten.
tu vrei	θέλεις	du wirst
elu va	θέλει	er wird

Πληθυντικῶς, Vielfach.

noi vremu calcare,	θέλομεν πατήσει,	wir werden treten.
voi vreci	θέλετε	ihr werdet
elji voru	θέλουν	sie werden

Κοινότερος, Gemeiner.

Ἐνικῶς, Einfach.

eu va si calcu,	θα πατήσω,	ich werde treten.
tu calci,	πατήσης,	du wirst.
elu calcá,	πατήση,	er wird.

Πληθυντικῶς, Vielfach.

noi va sí calcâmu,	ἢ πατήσωμεν,	wir werden treten.
voi calcaci,	πατήσητε,	ihr werdet
elji calcâ,	πατήσωσι,	sie werden

Προστακτικῇ, Die gebiethende Art.

Ἐνικῶς, Einfach.

calcâ tu,	πάτησε,	trete du.
lasi calcâ elu,	ἄς πατήση,	trete er.

Πληθυντικῶς, Vielfach.

lasi calcâmu noi,	ἄς πατήσωμεν,	lasset uns treten.
calcaci voi,	πατήσατε,	tretet ihr.
lasi calcâ elji,	ἄς πατήσωσι,	treten sie.

Υποτακτικῇ, Die verbindende Art.

Ἐνεστώδς, Die gegenwärtige Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

si furi câ eu calcu,	ἔὰν πατώ,	wenn ich trete.
tu calci, &c.	πατήῃς, κτλ.	du trittst, u. s. w.

Παρατατικῶς, Die halb vergangene Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

si furi câ eu calca-	ἔὰν ἐπατοῦσα, κτλ.	wenn ich träte, u. s. w.
mu, &c.		

Ἄδριστος, Die unbestimmte vergangene Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

sî furi câ eu calcai,	ἔὰν ἐπάτηρα, κτλ.	wenn ich getreten ha-
&c.		be, u. s. w.

Παρακείμενος, Die böllig vergangene Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

si furi cā eu amu cal- èàn ἔχω πατήσει, wenn ich getreten ha-
catā, &c. κτλ. be, u. ſ. w.

Υπερσυντελικός¹⁾, Die längſt vergangene Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

si furi cā eu aveamu èàn εἶχα πατήσει, wenn ich getreten hāt=
calcatā, &c. κτλ. te, u. ſ. w.

Μέλλων, Die künftige Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

cando eu voi calca- όταν πατήσω, κτλ. wenn ich treten wer=
re, &c. de, u. ſ. w.

Κοινότερος, Gemeiner.

Ἐνικῶς, Einfach.

candu eu va si cal- όταν δὰ πατήσω, wenn ich treten wer=
cu, &c. κτλ. de, u. ſ. w.

Μέλλων ὑποθετικὸς, Bedingende künftige Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

si calcarim,	ἂν πατήσω,	wenn ich werde treten
calcari,	πατήσης,	du wirst
calcari,	πατήση,	er wird

¹⁾ Citește : ὑπερσυντελικός.

Πληθυντικῶς, Vielfach.

si calcarimu,	ἂν πατήσωμεν,	wenn wir treten werden.
calcaritu,	πατήσητε,	ihr werdet.
calcari,	πατήσωσι,	sie werden.

Ἄπαρέμφατος, Die unbestimmte Art.

calcare,	πατεῖν,	treten.
----------	---------	---------

Μετοχή, Das Mittelwort.

(calcândalui,	πατῶντας,	tretend.
(calcându,		

Δευτέρα Συζυγία, Zweyte Konjugation.

Ὅριστικῇ ἔγκλισις, Die anzeigende Art.

Ἐνεστώς, Die gegenwärtige Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

eu batu,	δέρνω,	ich prügle.
tu baci,	δέρνεις,	du prügest.
elu batu,	δέρνει,	er prügelt.

Πληθυντικῶς, Vielfach.

noi batemu,	δέρνομεν,	wir prügeln.
voi bateci,	δέρνετε,	ihr prügelt.
elji batu,	δέρνουν,	sie prügeln.

Παρατατικὸς, Die halb vergangene Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

eu bateamu,	ἔδερνα,	ich prügelte.
.tu bateai,	ἔδερνες,	du prügeltest.
elu batea,	ἔδερνε,	er prügelte.

Πληθυντικῶς, Vielfach.

noi bateamu,	ἔδερναμεν,	wir prügelten.
voi bateaci,	ἔδερνετε,	ihr prügeltet.
elji batea,	ἔδερναν,	sie prügelten.

Ἄοριστος, Die unbestimmte vergangene Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

eu batui,	ἔδειρα,	ich habe geprügelt.
tu batushi,	ἔδειρες,	du hast
elu batu,	ἔδειρε,	er hat

Πληθυντικῶς, Vielfach.

noi batumu,	ἔδειραμεν.	wir haben geprügelt
voi batutu,	ἔδειρετε,	ihr habet
elji baturâ,	ἔδειραν,	sie haben

Παρακείμενος, Die böllig vergangene Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

eu amu batutâ,	ἔχω δέρει,	ich habe geprügelt.
tu ai	ἔχεις	du hast
elu are	ἔχει	er hat

Πληθυντικῶς, Vielfach.

noi avemu batutâ,	ἔχομεν δέρει,	wir haben geprügelt
voi aveci	ἔχετε	ihr habet
elji au	ἔχουν	si haben

Ὑπερσυντελικός, Die längst vergangene Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

eu aveamu batutâ,	εἶχα δέρει,	ich hatte geprügelt.
tu aveai	εἶχες	du hattest
elu avea	εἶχε	er hatte

F

Ἡληθυντικῶς, Vielfach.

noi aveamu batutá,	εἶχαμεν δαίρει,	wir hatten geprügelt.
voi aveaci	εἶχετε	ihr hattet
elji avea	εἶχαν	sie hatten

Μέλλον, Die künftige Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

eu voiu batere,	θήλω δαίρει,	ich werde prügeln.
tu vrei	θήλεις	du wirst
elu va	θήλει	er wird

Πληθυντικῶς, Vielfach.

noi vremu batere,	θήλομεν δαίρει,	wir werden prügeln.
voi vreci	θήλετε	ihr werdet
elji voru	θήλουν	sie werden

Κοινότερος, Gemeiner.

Ἐνικῶς, Einfach.

eu va si batu,	θά δαίρω,	ich werde prügeln.
tu baci,	δαίρης,	du wirst
elu batá,	δαίρη,	er wird

Πληθυντικῶς, Vielfach.

noi va si hatemu,	θά δαίρωμεν,	wir werden prügeln.
voi bateci,	δαίρητε,	ihr werdet
elji batá,	δαίρωσι,	sie werden

Προστακτικῆ, Die gebiethende Art.

Ἐνικῶς, Einfach.

bate tu,	δαίρε,	prügle du.
lasi batá elu,	ἄς δαίρη,	prügle er.

Πληθυντικῶς, Vielfach.

lasi batemu noi,	ἄς δείρωμεν,	lasset uns grüegeln.
bateci voi,	δείρετε,	prügelt ihr.
lasi batâ elji,	ἄς δείρωσι,	prügeln sie.

Ἑποτακτικῆ, Die verbindende Art.

Ἐνεστώς, Die gegenwärtige Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

si furi câ eu batu,	ἐάν δέρνω,	wenn ich prüegle.
tu baci, &c.	δέρνης, κτλ.	du prüegeltst, u. s. f.

Παρατακτικός, Die halb vergangene Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

si furi câ eu batea-	ἐάν ἔδερνα, κτλ.	wenn ich prüegelte,
mu, &c.		u. s. f.

Ἄόριστος, Die unbestimmte vergangene Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

si furi câ eu batui,	ἐάν ἔδειρα, κτλ.	wenn ich geprüegelt
&c.		habe, u. s. f.

Παρακείμενος, Die völlig vergangene Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

si furi câ eu am ba-	ἐάν ἔχω δείρει, κτλ.	wenn ich geprüegelt
tutâ, &c.		habe, u. s. f.

Ἑπερσυντελικός, Die längst vergangene Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

si furi câ eu aveamu	ἐάν εἶχα δείρει, κτλ.	wenn ich geprüegelt
batutâ, &c.		hätte, u. s. f.

Μέλλων, Die künftige Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

candu eu voi batere,	ὅταν θέλω δαίρει,	wenn ich prügeln
&c.	κτλ.	werde, u. ſ. ſ.

Κοινότερος, Gemeiner.

Ἐνικῶς, Einfach.

candu eu va si batu,	ὅταν θὰ δαίρω, κτλ.	wenn ich prügeln
&c.		werde, u. ſ. ſ.

Μέλλων ὑποθετικὸς, Bedingende künftige Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

si baturimu,	ἂν δαίρω,	wenn ich prügeln
		werde.
baturi,	δαίρης,	du wirst.
baturi,	δαίρη,	er wird.

Πληθυντικῶς, Vielfach.

si baturimu,	ἂν δαίρωμεν,	wenn wir prügeln
		werden.
baturitu,	δαίρητε,	ihr werdet.
baturi,	δαίρωσι,	sie werden.

Ἄπαρέμφατος, Die unbestimmte Art.

batere,	δάρνειν,	prügeln.
---------	----------	----------

Μετοχή, Das Mittelwort.

(batundalui,	δάρωντας,	prügelnd.
(batundu,		

Τρίτη Συζυγία, Dritte Konjugation.

Ὅριστική ἔγκλισις¹⁾, Die anzeigende Art

Ἐνεστώς, Die gegenwärtige Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

eu arupu,	σχίζω,	ich zerreiße.
tu aruki,	σχίζεις,	du zerreißt.
elu arupe,	σχίζει,	er zerreißt.

Πληθυντικῶς, Vielfach.

noi arupemu,	σχίζομεν,	wir zerreißen.
voi arupeci,	σχίζετε,	ihr zerreißet.
elji arupu,	σχίζουν,	sie zerreißen.

Παρατατικός, Die halb vergangene Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

eu arupeamu,	ἔσχίζα,	ich zerriß.
tu arupeai,	ἔσχίζες,	du zerrißt.
elu arupea,	ἔσχισε,	er zerriß.

Πληθυντικῶς, Vielfach.

noi arupeamu,	ἔσχίζαμεν,	wir zerrissen.
voi arupeaci,	ἔσχίζετε,	ihr zerrisset.
elji arupea,	ἔσχισαν,	sie zerrissen.

Ἄοριστος, Die unbestimmte vergangene Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

eu arupshu,	ἔσχισα,	ich habe zerrissen.
tu arupseshi,	ἔσχισες,	du hast
elu arupe,	ἔσχισε,	er hat

¹⁾ Eroare în text: ὁριστική ἔγκλισις.

Πληθυντικῶς, Vielfach.

noi arupsemu,	ἔσχισαμεν,	wir haben zerrissen.
voi arupsetu,	ἔσχίσατε,	ihr habet
elji arupserâ,	ἔσχισαν,	sie haben

Παρακείμενος, Die böllig vergangene Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

eu amu aruptâ,	ἔχω σχίσει,	ich habe zerrissen.
tu ai	ἔχεις	du hast
elu are	ἔχει	er hat

Πληθυντικῶς, Vielfach.

noi aveamu aruptâ,	ἔχομεν σχίσει,	wir haben zerrissen.
voi aveci	ἔχετε	ihr habt
elji au	ἔχουν	sie haben

Ὑπερσυντελικός, Die längst vergangene Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

eu aveamu aruptâ,	εἶχα σχίσει,	ich hatte zerrissen.
tu aveai	εἶχες	du hattest
elu avea	εἶχε	er hatte

Πληθυντικῶς, Vielfach.

noi aveamu aruptâ,	εἴχαμεν σχίσει,	wir hatten zerrissen.
voi aveaci	εἴχετε	ihr hattet
elji avea	εἴχαν	sie hatten

Μέλλον, Die künftige Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

eu voi arupere,	θήλω σχίσει,	ich werde zerreißen.
tu vrei	θήλεις	du wirst
elu va	θήλει	wer wird

Πληθυντικῶς, Vielfach.

noi vremu arupere,	θέλομεν	σχίσει,	wir werden zerreißen
voi vreci	θέλετε		ihr werdet
elji voru	θέλουν		sie werden

Κοινότερος, Gemeiner.

Ἐνικῶς, Einfach.

eu va si arupu,	θα	σχίσω,	ich werde zerreißen.
tu aruki,		σχίσης,	du wirst
elu arupâ, ¹⁾		σχίση,	er wird

Πληθυντικῶς· Vielfach.

noi va si arupemu,	θα	σχίσωμεν,	wir werden zerreißen
voi arupeci		σχίσητε,	ihr werdet
elji arupâ		σχίσωσι,	sie werden

Προστακτικῆ, Die gebiethende Art.

Ἐνικῶς, Einfach.

arupe tu,	σχίσε,	zerreisse du.
las' arupâ elu,	ἄς σχίση,	zerreisse er.

Πληθυντικῶς, Vielfach.

las' arupemu noi,	ἄς	σχίσωμεν,	lasset uns zerreißen.
arupeci voi,		σχίσητε,	zerreisset ihr.
las' arupâ elji,	ἄς	σχίσωσι,	zerreißen sie.

Υποτακτικῆ, Die verbindende Art.

Ἐνεστῶς, Die gegenwärtige Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

si furi câ eu rupu, ²⁾	ἐάν	σχίζω,	wenn ich zerreisse.
tu ruki, &c.		σχίζης, κτλ.	du zerreißt.
			u. f. w.

¹⁾ In text gr̄sit: arupâ; ²⁾ de sigur: arupu, aruki.

Παρατατικός, Die halb vergangene Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

si furi cā eu arupea- ἐὰν ἔσχιζα, κτλ. wenn ich zerriß, u. f. w.
mu, &c.

Ἀόριστος, Die unbestimmte vergangene Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

si furi cā eu arupshu, ἐὰν ἔσχισα, κτλ. wenn ich zerrissen
&c. habe, u. f. w.

Παρακείμενος, Die böllig vergangene Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

si furi cā eu amu ἐὰν ἔχω σχίσει, κτλ. wenn ich zerrissen
aruptá &c. habe, u. f. w.

Ὑπερσυντελικός, Die längst vergangene Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

si furi cā eu aveamu ἐὰν εἶχα σχίσει, κτλ. wenn ich zerrissen
aruptá &c. hätte, u. f. w.

Μέλλων, Die künftige Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

cando eu voi arupere, ὅταν σχίσω, κτλ. wenn ich zerreißen
&c. werde, u. f. w.

Κοινότερος, Gemeiner.

Ἐνικῶς, Einfach.

cando eu va si aru- ὅταν θὰ σχίσω, κτλ. wenn ich zerreißen
pu, &c. werde, u. f. w.

Μέλλων ὑποθετικὸς, Bedingende künftige Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

si arupserimu,	ἂν σχίσω,	wenn ich zerreißen werde.
arupseri,	σχίσῃς,	du wirst.
arupseri,	σχίσει,	er wird.

Πληθυντικῶς, Vielfach.

si arupserimu,	ἂν σχίσωμεν,	wenn wir zerreißen werden.
arupseritu,	σχίσητε,	ihr werdet.
arupseri,	σχίσωσι,	sie werden

Ἀπαρέμφατος, Die unbestimmte Art.

arupere,	σχίξειν,	zerreißen.
----------	----------	------------

Μετοχή, Daß Mittellwort.

(arupsendalui, (arupsendu,	σχίζοντας,	zerreißend.
-------------------------------	------------	-------------

Τετάρτη Συζυγία, Vierte Conjugation.

Ὅριστικὴ ἔγκλισις, Die anzeigende Art.

Ἐνεστώς, Die gegenwärtige Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

eu avdu,	ἀκούω,	ich höre.
tu avzi,	ἀκούεις,	du hörst.
elu avde,	ἀκούει,	er hört.

Πληθυντικῶς, Vielfach.

noi avzimu,	ἀπούομεν,	wir hören
voi avzici,	ἀκούετε,	ihr hört.
elji avdu,	ἀκούουν,	sie hören.

Παρατατικός, Die halb vergangene Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

eu avdeamu,	ἤκουα,	ich hörte.
tu avdeai,	ἤκουες,	du hörtest.
elu avdea,	ἤκουε,	er hörte.

Πληθυντικῶς, Vielfach.

noi avdeamu,	ἤκούαμεν,	wir hörten.
voi avdeaci,	ἤκούετε,	ihr hörtet.
elji avdea,	ἤκουαν,	sie hörten.

Ἀόριστος, Die unbestimmte vergangene Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

eu avzii,	ἤκουσα,	ich habe gehört.
tu avzishi,	ἤκουσες,	du hast
elu avzi,	ἤκουσε,	er hat

Πληθυντικός, Vielfach.

noi avzimu,	ἤκούσαμεν,	wir haben gehört.
voi avzitu,	ἤκούσατε,	ihr habet
elji ¹⁾ avzirâ,	ἤκουσαν,	sie haben

Παρακείμενος, Die böllig vergangene Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

eu amu avzitâ,	ἔχω ἀκούσει,	ich habe gehört.
tu ai	ἔχεις	du hast
elu are	ἔχει	er hat

Πληθυντικῶς, Vielfach.

noi avemu avzitâ,	ἔχομεν ἀκούσει,	wir haben gehört.
voi aveci	ἔχετε	ihr habet.
elji au	ἔχουν	sie haben.

¹⁾ Grezit în text: *eiji*.

Υπερσυντελικός, Die längst vergangene Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

eu aveamu avzitâ,	εἶχα ἀκούσει,	ich hatte gehört.
tu aveai	εἶχες	du hattest
elu avea	εἶχε	er hatte

Πληθυντικῶς, Vielfach.

noi aveamu avzitâ,	εἶχαμεν ἀκούσει,	wir hatten gehört.
voi aveaci	εἶχετε	ihr hattet
elji avea	εἶχαν	sie hatten

Μέλλον, Die künftige Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

eu voi avzire,	θέλω ἀκούσει,	ich werde hören.
tu vrei	θέλεις	du wirst
elu va	θέλει	er wird

Πληθυντικῶς, Vielfach.

noi vremu avzire,	θέλομεν ἀκούσει,	wir werden hören.
voi vreci	θέλετε	ihr werdet
elji voru	θέλουν	sie werden

Κοινότερος, Gemeiner.

Ἐνικῶς, Einfach.

eu va si avdu,	θα ἀκούσω,	ich werde hören.
tu avzi,	ἀκούσης,	du wirst
elu avdâ,	ἀκούση,	er wird

Πληθυντικῶς, Vielfach.

noi va si avzimu,	θα ἀκούσωμεν,	wir werden hören.
voi avzici,	ἀκούσητε,	ihr werdet
elji avdâ,	ἀκούσωσι,	sie werden

Προστακτικῆ, Die gebiethende Art.

Ἐνικῶς, Einfach.

auzi ¹⁾ tu,	ἀκουσε,	höre du.
las' avdâ elu,	ἄς ἀκούση,	höre er.

Πληθυντικῶς, Vielfach.

las' avzimu noi,	ἄς ἀκούσωμεν,	lasset uns hören.
avzici voi,	ἀκούσετε,	höret ihr.
las' avdâ elji,	ἄς ἀκούσωσι,	hören sie.

Υποτακτικῆ, Die verbindende Art.

Ἐνεστῶς, Die gegenwärtige Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

si furi câ eu avdu,	ἐὰν ἀκούω,	wenn ich höre.
tu avzi, &c.	ἀκούης, κτλ.	du hörst. u. w.

Παρατατικῶς, Die halb vergangene Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

si furi câ eu avdeamu, &c.	ἐὰν ἤκουα, κτλ.	wenn ich hörte, u. f. w.
----------------------------	-----------------	--------------------------

Ἀόριστος, Die unbestimmte vergangene Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

si furi câ eu avzii, &c.	ἐὰν ἤκουσα, κτλ.	wenn ich gehört habe, u. f. w.
--------------------------	------------------	--------------------------------

Παρακείμενος, Die völlig vergangene Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

si furi câ eu amu avzitâ, &c.	ἐὰν ἔχω ἀκούσει, κτλ.	wenn ich gehört habe, u. f. w.
-------------------------------	-----------------------	--------------------------------

¹⁾ Greșit pentru: avzi.

Υπερσυντελικός, Die längst vergangene Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

si furi cā eu aveamu	ἐάν, εἶχα ἀκούσει,	wenn ich gehört hät=
avzitā, &c.	κτλ.	te, u. f. w.

Μέλλων, Die künftige Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

cando eu voi avzire,	ὅταν ἀκούσω,	κτλ. wenn ich hören wer=
&c.		de, u. f. w.

Κοινότερος, Gemeiner.

Ἐνικῶς, Einfach.

cando eu va si avdu,	ὅταν θὰ ἀκούσω,	wenn ich hören wer=
&c.	κτλ.	de, u. f. w.

Μέλλων ὑποθετικός, Bedingende künftige Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

si avzirimu,	ἂν ἀκούσω,	wenn ich hören werde
avziri,	ἀκούσης,	du wirst.
avziri,	ἀκούση,	er wird.

Πληθυντικῶς, Vielfach.

si avzirimu,	ἂν ἀκούσωμεν,	wenn wir hören werde=
		den.
avzirītu,	ἀκούσητε,	ihr werdet.
avziri,	ἀκούσωσι,	sie werden.

Ἀπαρέμφατος, Die unbestimmte Art.

avzire,	ἀκούειν,	hören.
---------	----------	--------

Μετοχή, Das Mittelwort.

(avzindalui,	ἀκούοντας,	hörend.
(avzindu,		

Τὰ εἰς escu λήγοντα ῥή- Die auf escu ausgehenden Zeit-
ματα σχηματίζονται κατὰ τὸν wörter werden nach folgen=
ἑξῆς τρόπον. dem Beispiele abgewandelt

Ἐνδεικτικὴ ἔγκλισις, Die anzeigende Art.

Ἐνεστῶς, Die gegenwärtige Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

eu florescu,	ἀνθῶ,	ich blühe.
tu floreshiti,	ἀνθεις,	du blühest.
elu floreashte,	ἀνθει,	er blüht.

Πληθυντικῶς, Vielfach.

noi florimu,	ἀνθοῦμεν,	wir blühen.
voi florici,	ἀνθεῖτε,	ihr blühet.
elji florescu,	ἀνθοῦν,	sie blühen.

Παρατατικῶς, Die halbbergangene Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

eu floreamu,	ἤνθουν,	ich blühetete.
tu floreai,	ἤνθεις,	du blühetest.
elu florea,	ἤνθει,	er blühetete.

Πληθυντικῶς, Vielfach.

noi floreamu,	ἤνθοῦμεν,	wir blüheten.
voi floreaci,	ἤνθεῖτε,	ihr blühetet.
elji florea,	ἤνθουν,	sie blüheten.

Ἄβριστος, Die unbestimmte vergangene Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

eu florii,	ἤνθισα,	ich habe geblühet.
tu florishi,	ἤνθισες,	du hast
elu flori	ἤνθισε,	er hat

Πληθυντικῶς, Vielfach.

noi florimu,	ἤνθισαμεν,	wir haben geblühet.
voi florigu,	ἤνθισετε,	ihr habet
elji florirâ,	ἤνθισαν,	sie haben

Παρακείμενος, Die böllig vergangene Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

eu amu floritâ,	ἔχω ἀνθήσει,	ich habe geblühet.
tu ai	ἔχεις	du hast.
elu are	ἔχει	er hat.

Πληθυντικῶς, Vielfach.

noi avemu floritâ,	ἔχομεν ἀνθήσει,	wir haben geblühet.
voi aveci	ἔχετε	ihr habet
elji au	ἔχουν	sie haben

Ὑπερσυντελικός, Die längst vergangene Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

eu aveamu floritâ,	εἶχα ἀνθήσει,	ich hatte geblühet.
tu aveai	εἶχες	du hattest
elu avea	εἶχε	er hatte

Πληθυντικῶς, Vielfach.

noi eveamu floritâ,	εἶχαμεν ἀνθήσει,	wir hatten geblühet.
voi aveaci	εἶχετε	ihr hattet
elji avea	εἶχαν	sie hatten

Μέλλον, Die künftige Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

eu voi florire,	θέλω ἀνθίῃσαι,	ich werde blühen.
tu vrei	θέλεις	du wirst
elu va	θέλει	er wird

Πληθυντικῶς, Vielfach.

noi vremu florire,	θέλομεν ἀνθίῃσαι,	wir werden blühen.
voi vreci	θέλετε	ihr werdet
elji voru	θέλουν	sie werden

Κοινότερος, Gemeiner.

Ἐνικῶς, Einfach.

eu va si florescu,	θα ἀνθίῃσω,	ich werde blühen.
tu floreshti,	ἀνθίῃσης,	du wirst
elu florescâ,	ἀνθίῃση,	er wird

Πληθυντικῶς, Vielfach.

noi va si florimu,	θα ἀνθίῃσωμεν,	wir werden blühen.
voi florici,	ἀνθίῃσητε,	ihr werdet
elji floreascâ,	ἀνθίῃσωσι,	sie werden

Προστακτικῆ, Die gebietende Art.

Ἐνικῶς, Einfach.

florea tu,	ἀνθίῃσε,	blühe du.
lasi floreascâ elu,	ἄς ἀνθίῃση,	blühe er.

Πληθυντικῶς, Vielfach.

lasi florimu noi,	ἄς ἀνθίῃσωμεν,	lasset uns blühen.
florici voi,	ἀνθίῃσητε,	blühet ihr.
lasi floreascâ elji,	ἄς ἀνθίῃσωσι,	blühen sie.

Υποτακτικῆ, Die verbindende Art.

Ἐνεστώς, Die gegenwärtige Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

si furi câ eu florescu, ἔὰν ἀνθῶ, wenn ich blühe.
tu floreshti, &c. ἀνθῆς, κτλ. du blühest, u. s. w.

Παρατακτικός, Die halb vergangene Zeit.

Ἐνικῶς, Vielfach.

si furi câ eu flo- ἔὰν ἤνθου, κτλ. wenn ich blühet,
reamu, &c. u. s. w.

Ἄόριστος, Die unbestimmte vergangene Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

si furi câ eu flo- ἔὰν ἤνθισα, κτλ. wenn ich geblühet
rii, &c. habe, u. s. w.

Παρακείμενος, Die böllig vergangene Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

si furi câ eu amu ἔὰν ἔχω ἀνθήσει, wenn ich geblühet
floritâ, &c. κτλ. habe, u. s. w.

Υπερσυντελικός, Die längst vergangene Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

si furi câ eu aveamu ἔὰν εἶχα ἀνθήσει, wenn ich geblühet
floritâ, &c. κτλ. hatte, u. s. w.

Μέλλων, Die künftige Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

cando eu voi florire, ἔταν ἀνθήσω, κτλ. wenn ich blühen
&c. werde, u. s. w.

Κοινότερος, Gemeiner.

Ἐνικῶς, Einfach.

cando eu va si flo- ὅταν θὰ ἀνθίσω, wenn ich blühen
rescu, &c. κτλ. werde. u. f. w.

Μέλλων ὑποθετικῶς, Bedingende künftige Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

si floririmu, ¹⁾	ἐν ἀνθίσω,	wenn ich blühen werde.
floriri,	ἀνθίσῃς,	du wirst.
floriri,	ἀνθίσῃ,	er wird.

Πληθυντικῶς, Vielfach.

si floririmu,	ἐν ἀνθίσωμεν,	wenn wir blühen werden.
floriritu,	ἀνθίσῃτε,	ihr werdet.
floriri,	ἀνθίσωσι,	sie werden

Ἀπαρέμφατος, Die unbestimmte Art.

florire,	ἀνθεῖν,	blühen.
----------	---------	---------

Μετοχή, Das Mittelwort.

(florindalui,	ἀνθῶντας,	blühend.
(florindu,		

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓ'.

Dreihentes Kapitel.

Περὶ τῶν παθητικῶν καὶ ἀντισρόφων ἰγμάτων.	Von den leidenden und zurück- kehrenden Zeitwörtern.
---	---

Ἡ γλῶσσα μας δὲν ἔχει κυρίως παθητικὰ καὶ ἀντίστροφα ρή-	Unsere Sprache hat eigentlich keine leidende und zurückkehren-
---	---

¹⁾ Greşit în text: *foririmi*.

ματα, ἀλλὰ τὰ μὲν, γίνονται διὰ τῶν προσωπικῶν ἀντωνυμιῶν me, te, se, nâ, vâ, se, καὶ τοῦ βοηθητικοῦ ῥήματος eseu, εἶμαι τᾶ δὲ, μόνον διὰ τῶν ἄνω προσωπικῶν ἀντωνυμιῶν.

de Zeitwörter, sondern die leidende wird durch die persönlichen Fürwörter me, te, se, nâ, vâ, se, und des Hilfszeitwortes eseu, ich bin; das zurückkehrende aber durch die oben pers. Fürwörter gebildet.

Τύπος τῆς παθητικῆς φωνῆς. Muster der leidenden Abwandlung.

Ὅριστικὴ ἔγκλισις, Die anzeigende Art.

Ἐνεστώς, Die gegenwärtige Zeit.

Ἐνικῶς, Vielfach.

eu me calcu,	πατοῦμαι,	ich werde getreten.
tu te calci,	πατεῖσαι,	du wirst
elu se calcâ,	πατεῖται,	er wird

Πληθυντικῶς, Vielfach.

noi nâ calcâmu,	πατούμεθα,	wir werden getreten.
voi vâ calcâci,	πατεῖσθε,	ihr werdet
elji se calcâ,	πατοῦνται,	sie werden

Παρατατικῶς, Die halb vergangene Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

eu me calcamu,	ἔπατούμουν,	ich wurde getreten.
tu te calcai, &c.	ἔπατούσον, κτλ.	du wurdest u. s. w.

Ἀόριστος, Die unbestimmte vergangene Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

eu eseu, i eramu calcatu, calcatâ, &c.	ἔπατήθηκα, κτλ.	ich bin getreten worden, u. s. w.
--	-----------------	-----------------------------------

Παρακείμενος, Die völlig vergangene Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

eu fui, i amu futâ	ἔχω πατηθῆ, κτλ	ich bin getreten
calcatu, â, &c.	.	worden, u. s. w.

Υπερσυντελικός, Die längst vergangene Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

eu aveamu futâ cal-	ἔλα πατηθῆ, κτλ	ich war getreten
catu, â &c.		worden, u. s. w.

Μέλλον, Die künftige Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

eu voi hire calcatu,	θέλω πατηθῆ, κτλ	ich werde getreten
â, &c.		werden, u. s. w.

Κοινότερος, Gemeiner.

Ἐνικῶς, Einfach.

eu va si me calcu,	θὰ πατηθῶ, κτλ	ich werde getreten
&c.		werden, u. s. w.

Προστακτική, Die gebiethende Art.

Ἐνικῶς, Einfach.

calcâ te tu,	πατήσου,	werde du getreten.
lasi ¹⁾ se calcâ elu,	ἄς πατηθῆ,	werde er

Πληθυντικῶς, Vielfach.

lasi nâ calcâmu noi,	ἄς πατηθῶμεν,	lasset uns getreten
		werden.
calcaci vâ voi,	πατηθῆτε,	werdet ihr getreten.
lasi se calcâ elji,	ἄς πατηθῶσι,	werden sie getreten.

¹⁾ Cresit în text: asi.

Υποτακτικῆ, Die verbindende Art.

Ἐνεστώς, Die gegenwärtige Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

si furi cā eu me cal- ἐὰν πατοῦμαι, κτλ. wenn ich getreten
cu, &c. werde, u. f. w.

Παρατακτικός, Die halb vergangene Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

si furi cā eu me cal- ἐὰν ἐπατούμουν, κτλ. wenn ich getreten
camu, &c. würde, u. f. w.

Ἀόριστος, Die unbestimmte vergangene Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

si furi cā eu me cal- ἐὰν ἐπατήθην, κτλ. wenn ich getreten
cai, &c. worden bin, u. f. w.

Παρακείμενος, Die böllig vergangene Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

si furi cā eu me amu ἐὰν ἔχω πατηθῆ, κτλ. wenn ich getreten
calcatā, &c. worden bin, u. f. w.

Υπερσυντελικός, Die längst vergangene Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

si furi cā eu me aveam- ἐὰν εἶχα πατηθῆ, κτλ. wenn ich getreten
mu calcatā, &c. worden wäre, u. f. w.

Μέλλον, Die künftige Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

cando eu voi hire cal- ὅταν θέλω πατηθῆ, κτλ. wenn ich werde ge-
catu, ā, &c. treten werden, u. f. w.

Κοινότερος, Gemeiner

Ἐνικῶς, Einfach.

cando eu va si me εταν θὰ πατηθῶ, wenn ich werde getre=
calcu, &c. κτλ. ten werden, u. ſ. w.

Μέλλων ὑποθετικῶς, Bedingende künftige Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

si furi câ me calca-	ἂν πατηθῶ,	wenn ich werde getre=
rimu,		ten werden.
te calcari,	πατηθῆς,	du wirst
se calcari,	πατηθῆ,	er wird

Πληθυντικῶς, Vielfach.

si furi câ nâ calca-	ἂν πατηθῶμεν,	wenn wir werden ge=
rimu,		treten werden.
vâ calcaritu,	πατηθῆτε,	ihr werdet
se calcari,	πατηθῶσι,	sie werden

Ἄπαρέμφατος, Die unbestimmte Art.

hire calcatu, ἄ, πατεῖσθαι, getreten werden.

Μετοχή, Das Mittelwort.

calcatu, ἄ, πατιμένος, η, ον, getreten werden sein.

Τύπος τῶν ἀντιστρόφων Μῦστρο der zurückkehrenden
Ῥημάτων. Zeitwörter.

Ὅριστικῆ ἔγκλισις, Die anzeigende Art.

Ἐνεστώς, Die gegenwärtige Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

eu me keptinu,	κτενίζομαι,	ich kämme mich.
tu te keptini,	κτενίζεσαι,	du kämmeſt dich.
elu se keaptinâ,	κτενίζεται,	er kämmet ſich.

Πληθυντικῶς, Vielfach.

noi nâ keptinâmu,	κτενίζόμεθα,	wir kämmen uns.
voi vâ keptinaci,	κτενίζεσθε,	ihr kämmet euch.
elji se keptinâ,	κτενίζονται,	sie kämmen sich.

Παρατατικῶς, Die halb vergangene Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

eu me keptinamu, &c. ἐκτενίζομαι, κτλ. ich kämmete mich,
u. s. w.

Ἄδριστος, Die unbestimmte vergangene Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

eu me keptinai, &c. ἐκτενίσθηκα, κτλ. ich habe mich ge=
kämmet, u. s. w.

Παρακείμενος, Die böllig vergangene Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

eu me amu keptina- ἔχω κτενισθῆ, κτλ. ich habe mich ge=
tâ, &c. kämmet, u. s. w.

Ἵπερσυντελικῶς, Die längst vergangene Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

eu me aveamu kep- εἶχα κτενισθῆ, κτλ. ich hatte mich ge=
tinatâ, &c. kämmet, u. s. w.

Μέλλων, Die künftige Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

eu me voi keptinare, θέλω κτενισθῆ, ich werde mich käm=
&c. κτλ. men, u. s. w.

Κοινότερος, Gemeiner.

Ἐνικῶς, Einfach.

eu va si me keptinu, ἃ κτενωθῶ, κτλ. ich werde mich käm=
&c. men, u. f. w.

Προστακτικῇ, Die gebiethende Art.

Ἐνικῶς, Einfach.

keaptinâ te tu, κτενίσου, kämme dich.
lasi se keaptinâ elu, ἄς κτενωθῆ, kämme sich.

Πληθυντικῶς, Vielfach.

lasi nâ keptinâmu noi, ἄς κτενωθῶμεν, laffet uns kämmen.
keptinaci vâ voi, κτενωθῆτε, kämmet euch.
lasi se keaptinâ elji, ἄς κτενωθῶσι, kämmen sich.

Ὑποτακτικῇ, Die verbindende Art.

Ἐνεστῶς, Die gegenwärtige Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

si furi câ eu me kep- ἔὰν κτενίζομαι, wenn ich mich käm=
tinu, &c. κτλ. me, u. f. w.

Παρατατικῶς, Die halb vergangene Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

si furi câ eu me kep- ἔὰν ἐκτενίζομον, wenn ich mich käm=
tinamu, &c. κτλ. mete, u. f. w.

Ἀόριστος, Die unbestimmte vergangene Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

si furi câ eu me kep- ἔὰν ἐκτενωθῆγα, wenn ich mich gefäm=
tinai, &c. κτλ. met habe, u. f. w.

Παρακείμενος, Die bößlig vergangene Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

si furi câ eu me amu	ἐὰν ἔχω κτενισθῆ,	wenn ich mich gefäm=
keptinatâ, &c.	κτλ.	met habe, u. f. w.

Υπερσυντελικός, Die längst vergangene Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

si furi câ eu me ave-	ἐὰν εἶχα κτενισθῆ,	wenn ich mich gefäm=
amu keptinatâ, &c.	κτλ.	met hätte, u. f. w.

Μέλλων, Die künftige Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

cando eu voi me kep-	ὅταν κτενισθῶ,	wenn ich mich käm=
tinare, &c.	κτλ.	men werde, u. f. w.

Κοινότερος, Gemeiner.

Ἐνικῶς, Einfach.

cando eu si va me	ὅταν θὰ κτενισθῶ,	wenn ich mich käm=
keptinu, &c.	κτλ.	men werde, u. f. w.

Μέλλων ὑποθετικός, Bedingende künftige Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

si me keptinarimu,	ἂν κτενισθῶ,	wenn ich mich käm=
		men werde.
te keptinari,	κτενισθῆς,	du dich wirst.
se keptinari,	κτενισθῆ,	er sich wird.

Πληθυντικῶς, Vielfach.

si nâ keptinarimu,	ἂν κτενισθῶμεν,	wenn wir uns käm=
		men werden.
vâ keptinaritu,	κτενισθῆτε,	ihr euch wer=
		det.
se keptinari,	κτενισθῶσι,	sie sich wer=
		den.

Ἐπαρέμφατος. Die unbestimmte Art.

keptinare, κτενίζεσθαι, sich kämmen.

Μετοχή, Das Mittelwort.

keptinatu, ἄ, κτενισμένος, η, ον, gefämmt werden sehn.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΔ'.

Wierzehntes Kapitel.

Περὶ ἀπροσώπων Ῥημάτων. Von den unpersönlichen Zeitwörtern.

Ἐπρόσωπα ῤήματα εἶναι ἔξης. Unpersönliche Zeitwörter sind folgende.

nourazâ, συννεφιάζει, es ziehen sich Wolken auf, noura, ἐσυννεφιάζει, es zogen sich Wolken auf, nourâ, ἐσυννεφιάσει, es haben sich Wolken aufgezogen, avea nouratâ, εἶχε συννεφιάσει, es hatten sich Wolken aufgezogen, avu nouratâ, εἶχε συννεφιάσει, es hatten sich Wolken aufgezogen, va si nourazâ, θὰ συννεφιάσει, es werden sich Wolken aufziehen.

scapirâ, ἀστράπτει, es blizt, scapira, ἄστραπτε, es blizte, scapirâ, ἄστραψε, es hat geblizt, avea scapiratâ, εἶχε ἀστράψει, es hat geblizt, avu scapiratâ, εἶχε ἀστράψει, es hatte geblizt, va si scapirâ, θὰ ἀστράψει, es wird blizen.

bunbuneazâ, βροντᾶ, es donnert, bunbuniza, ἐβρόντα, es donnerte, bunbunizâ, ἐβρόντισε, es hat gedonnert, avea bunbunizatâ, εἶχε βροντήσει, es hat gedonnert, avu bunbunizatâ, εἶχε βροντίσει, es hatte gedonnert, va si bunbuneazâ, θὰ βροντίσει, es wird donnern.

da ploae, βρέχει, es regnet, didea ploae, ἔβρεχε, es regnete, dede ploae, ἔβρεξε, es hat geregnet, avea datâ ploae, εἶχε βρέξει, es hat geregnet, avu datâ ploae, εἶχε βρέξει, es hatte geregnet, va si da ploae, θὰ βρέξει, es wird regnen.

- da neao, χιονίζει, eș jchneyet, didea neao, dede neao, avea datâ neao, avu datâ neao, va si da neao.
- da grandine, πίπτει χάλαζα, eș hagełt, didea grandine, dede grandine, avea datâ grandine, avu datâ grandine, va si da grandine.
- unzeashte, ἀρμόζει, eș gebührt jich, unzea, unzi, avea unzitâ, avu unzitâ, va si unzeascâ.
- lipseashte, πρέπει, eș muß, lipsea, και πλέον οὐ, u. w. n.
- lipseashte, λείπει, eș fehlt, lipsea, lipsi, avea lipsitâ, avu lipsitâ, va si lipseascâ.
- se agudeashte, τυχαίνει, eș erreignet jich, se agudea, se agudi, se avea aguditâ, se avu aguditâ, va si se agudeascâ.
- se avde, ἀκούεται, man hört, se avdea, se avzi, se avea avzitâ, se avu avzitâ, va si se avdâ.
- se zice, λέγεται, man sagt, se zicea, se zise, se avea zisâ, se avu zisâ, va si se zicâ.
- se vede, φαίνεται, eș schein, se videa, se vizu, sa avea vizutâ, se avu vizutâ, va si se veadâ.

Σημειώσεις.

Anmerkung.

- α'. Τὰ ἀπρόσωπα ῥήματα, τὰ ἐποῖα λαμβάνουσι πρὸ ἑαυτῶν τὸ μόριον se, λέγονται ἀπρόσωπα ῥήματα τῆς ταθρητικῆς φωνῆς. Ἐξαιροῦνται se agudeashte, και ἄλλα τινὰ τὰ ἐποῖα εἶναι οὐδετεροαπρόσωπα.
1. Die unperſönlichen Zeitwörter, welche vor sich das Theilchen se annehmen, heißen unperſönliche Zeitwörter der leidenben Art. Ausgenommen se agudeashte u. a. m. welche mittlere unperſönliche Zeitwörter sind.

Περὶ ἀνωμάλων Ῥημάτων.

Von den unregelmäßigen Zeitwörtern.

Ἐδρίσκονται και εἰς τὴν γλῶσσαν μας, καθὼς και εἰς ὅλας τὰς ἄλλας, ἀνώμαλα ῥήματα, τὰ

Es giebt auch in unserer Sprache, wie in allen andern unregelmäßige Zeitwörter, die

ὅποια δὲν δύνανται ἀλλέως, παρὰ διὰ τῆς συνομιλίας νὰ διδαχθῶσι, ὡς dao, δίδω, ljau, παίρνω, beau, πίνω, facu, κάμνω, stau, στέκομαι, jinu, ἔρχομαι, καὶ ἄλλα περισσότερα. nicht anders, als aus dem Sprachgebrauche erlernt werden müssen, als dao, ich gebe, ljau, ich nehme, beau, ich trinke, facu, ich mache, stau, ich stehe, jinu, ich komme, u. a. m.

Ὅριστικὴ ἔγκλισις, Die anzeigende Art.

Ἐνεστῶς, Die gegenwärtige Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

eu dau,	δίδω,	ich gebe.
tu dai,	δίδεις,	du gibst.
elu da,	δίδει,	er gibt.

Πληθυντικῶς, Vielfach.

noi dâmu,	δίδομεν,	wir geben.
voi daci,	δίδετε,	ihr gebet.
elji da,	δίδουν,	sie geben.

Παρατατικῶς, Die halb vergangene Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

eu dedeamu,	ἔδίδα,	ich gab.
tu dedeai,	ἔδιδες,	du gabst.
elu dedea,	ἔδιδε,	er gab.

Πληθυντικῶς, Vielfach.

noi dedeamu,	ἔδίδαμεν,	wir gaben.
voi dedeaci,	ἔδιδετε,	ihr gabet.
elji dedea,	ἔδιδαν,	sie gaben.

Ἄβριστος, Die unbestimmte vergangene Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

eu dedu,	ἔδωσα,	ich habe gegeben.
tu dedeshi,	ἔδωσας,	du hast
elu dede,	ἔδωσε,	er hat

Πληθυντικῶς, Vielfach.

noi dedemu,	ἔδώσαμεν,	wir haben gegeben.
voi dedetu,	ἔδώσατε,	ihr habet
elji dederâ,	ἔδωσαν,	sie haben

Παρακείμενος, Die völlig vergangene Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

eu amu datâ,	εἶχα δώσει,	ich habe gegeben.
tu ai	&c. εἶχες κτλ.	du hast u. s. w.

Ὑπερσυντελικῶς. Die längst vergangene Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

eu aveamu datâ, &c.	εἶχα δώσει, κτλ.	ich hatte gegeben, u. s. w.
---------------------	------------------	--------------------------------

Μέλλων, Die künftige Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

eu voi dare, &c.	θέλω δώσει, κτλ.	ich werde geben, u. s. w.
------------------	------------------	------------------------------

Κοινότερος, Gemeiner.

Ἐνικῶς, Einfach.

eu va si dau, &c.	θα δώσω, κτλ.	ich werde geben, u. s. w.
-------------------	---------------	------------------------------

Προστακτική, Die gebietende Art.

Ἐνικῶς, Einfach.

da tu,	δός,	gib du.
lasi da elu,	ἄς δώση,	gib er.

Πληθυντικῶς, Vielfach.

lasi dâmu noi,	ἄς δώσωμεν,	lasset uns geben.
daci voi,	δώσατε,	gebet ihr.
lasi da elji,	ἄν δώσωσι,	geben sie.

Υποτακτική, Die verbindende Art.

Ἐνικῶς, Einfach.

si furi câ eu dau,	ἐὰν δίδω,	wenn ich gebe.
tu dai, &c.	δίδης, κτλ.	du gibst. zc.

Ἀπαρέμφατος, Die unbestimmte Art.

dare,	δίδειν.	geben.
-------	---------	--------

Μετοχή, Das Mittelwort.

(dendalui,	δίδοντας,	gebend.
(dendu,		

Ὅριστική ἔγκλισις, Die anzeigende Art.

Ἐνεστῶς, Die gegenwärtige Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

eu Ijau,	παίρνω,	ich nehme.
tu Ijei,	παίρνεις,	du nimmst.
elu Ija,	παίρνει,	er nimmt.

Πληθυντικῶς, Vielfach.

noi lomū,	παίρνομεν,	wir nehmen.
voi loci,	παίρνετε,	ihr nehmet.
elji lja,	παίρουν,	sie nehmen.

Παρατατικῶς, Die halb vergangene Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

eu loamu,	ἔπαιρνα,	ich nahm.
tu loai,	ἔπαιρνες,	du nahmst.
elu loa,	ἔπαιρνε,	er nahm.

Πληθυντικῶς, Vielfach.

noi loamu,	ἐπαίρναμεν,	wir nahmen.
voi loaci,	ἐπαίρνετε,	ihr nahmet.
elji loa,	ἐπαίρναν.	sie nahmen.

Ἄόριστος, Die unbestimmte vergangene Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

eu loai,	ἐπῆρα,	ich habe genommen.
tu loashi,	ἐπῆρες,	du hast
elu lo,	ἐπῆρε,	er hat

Πληθυντικῶς, Vielfach.

noi lomū,	ἐπήραμεν,	wir haben genommen
voi loatu,	ἐπήρετε,	ihr habet
elji loarâ,	ἐπήραν,	sie haben

Παρακείμενος, Die völlig vergangene Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

eu amu loatâ,	ἔχω παρει,	ich habe genommen.
tu ai	&c. ἔχεις κτλ.	du hast u. s. w.

Υπερσυντελικὸς, Die längst vergangene Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

eu aveamu loatâ, &c. εἶχα πάρει, κτλ. ich hatte genommen,
u. f. w.

Μέλλων, Die künftige Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

eu voi loare, &c. θέλω πάρει, κτλ. ich werde nehmen,
u. f. w.

Κοινότερος, Gemeiner.

Ἐνικῶς, Einfach.

eu va si ljau, &c. θὰ πάρω, κτλ. ich werde nehmen,
u. f. w.

Προστακτικὴ, Die gebiethende Art.

Ἐνικῶς, Einfach.

lja tu,	πάρει,	nehme du.
lasi lja elu,	ἄς πάρει,	nehme er.

Πληθυντικῶς, Vielfach.

lasi lomu noi,	ἄς πάρωμεν,	lasset uns nehmen.
loci voi,	πάρετε,	nehmet ihr.
lasi lja elji,	ἄς πάρωσι,	nehmen sie.

Υποτακτικὴ, Die verbindende Art.

Ἐνικῶς, Einfach.

si furi câ eu ljau,	ἐὰν παίρνω,	wenn ich nehme,
tu ljei &c.	παίρνης, κτλ.	du nimmst,
		u. f. w.

Ἐπαρέμφατος, Die unbestimmte Art.

loare,	παίρνειν,	nehmen.
--------	-----------	---------

Μετοχή, Das Mittelwort.

(londalui, (londu,	παίρνωντας,	nehmend.
-----------------------	-------------	----------

Ὀριστικὴ ¹⁾ ἔγκλισις, Die anzeigende Art.

Ἐνεστώς, Die gegenwärtige Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

eu beau,	πίνω,	ich trinke.
tu bei,	πίνεις,	du trinkst.
elu bea,	πίνει,	er trinkt.

Πληθυντικῶς, Vielfach.

noi bemu,	πίνομεν,	wir trinken.
vei beci,	πίνετε,	ihr trinket.
elji bea,	πίνουν,	sie trinken.

Παρατατικὸς, Die halb vergangene Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

eu beamu,	ἔπινα,	ich trank.
tu beai,	ἔπινες,	du trankst.
elu bea,	ἔπινε,	er trank.

Πληθυντικῶς, Vielfach.

noi beamu,	ἐπίναμεν,	wir tranken.
voi beaci,	ἐπίνετε,	ihr tranket.
elji bea,	ἔπιναν,	sie tranken.

¹⁾ In text: ὀριστικὴ.

Ἀόριστος, Die unbestimmte vergangene Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

eu biui,	ἔπια,	ich habe getrunken.
tu biushi,	ἔπιες,	du hast
elu biu,	ἔπιε,	er hat

Πληθυντικῶς, Vielfach.

noi biumu,	ἐπίαμεν,	wir haben getrunken.
voi biutu,	ἐπίετε,	ihr habet
elji biurâ,	ἔπιαν,	sie haben

Παρακείμενος, Die böllig vergangene Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

amu biutâ, &c.	ἔχω πίνει, κτλ,	ich habe getrunken.
		u. s. w.

Ὑπερσυντελικός, Die längst vergangene Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

eu aveamu biutâ,	εἶχα πίνει, κτλ.	ich hatte getrunken,
&c.		u. s. w.

Μέλλων, Die fünftige Zeit.

Ἐνικῶς, Einfach.

eu voi bere, &c.	θέλω πίνει, κτλ.	ich werde trinken,
		u. s. w.

Κοινότερος, Gemeiner.

Ἐνικῶς, Einfach.

eu va si beau, &c.	θα πίνω, κτλ.	ich werde trinken,
		u. s. w.

Προστακτική, Die gebiethende Art.

Ἐνικῶς, Einfach.

bea tu,	πίε,	trinf du.
lasi bea elu,	ἄς πίη,	trinf er.

Πληθυντικῶς, Vielfach.

lasi bemu noi,	ἄς πείωμεν,	lasset uns trinken.
beci voi,	πίετε,	trinfet ihr.
lasi bea elji,	ἄς πείωσι,	trinfen sie.

Υποτακτική, Die verbindende Art.

Ἐνικῶς, Einfach.

si furi câ eu beau,	ἐάν πίνω,	wenn ich trinf,
tu beai,	πίνης, κτλ.	du trinfest,
&c.		u. f. w.

Ἀπαρέμφατος, Die unbestimmte Art.

bere,	πίνειν,	trinfen.
-------	---------	----------

Μετοχή, Das Mittelwort.

(biundalui,	πίνοντας,	trinfend.
(biundu,		

Περὶ τῆς συνθέσεως τῶν ῥημάτων. Von der Zusammensetzung der Zeitwörter.

Τὰ ῥήματα, ὁποῦ προσλαμβάνουσι τὸ μόριον dis, re ἢ res, σημαίνουσι πάντοτε τὸ ἐναντίον οἶον legu, δένω, dislegu, διαλύω, copiru, σκεπάζω, disco-

Die Zeitwörter, welche das Theilchen dis, re oder res annehmen, bilden immer eine entgegengesetzte Bedeutung. z. B. legu, ich binde, dislegu, ich binde auf, copiru, ich bedecke,

piru, ἀποσκεπάζω, cingu, ζώνω, discingu, διαζώνω, saru, πηδῶ resaru, ἀναπηδῶ, sunu, κρούω, resunu, ἀνακρούω, vedu, βλέπω, revedu, ἀναθεωρῶ, tornu, γυρίζω, restornu, ἀναποδογυρίζω, radicinezu, ριζώνω, disradicinezu, ἐκρίζώνω.

discopiru, ich entdecke, cingu, ich gürtete, discingu, ich entgürtete, saru, ich springe, resaru, ich springe wieder, sunu, ich klopfe, resunu, ich klopfe wieder, vedu, ich sehe, revedu, ich sehe wieder, tornu, ich kehre zurück, restornu, ich werfe um, radicinezu, ich wurzle ein, disradicinezu, ich wurzle aus.

Σημειώσεις.

α'. Τὰ ἀπὸ in σύνθετα ῥήματα ἀποβάλλουσι πάντοτε μετὰ τὸ μόριον dis, τὴν συλλαβὴν in, τὸ ὅποσον γίνεται χάριν εὐφωνίας. οἷον· inplitescu, πλέκω, displitescu, ἀποπλέκω; ἔχι disinplitescu, incurunu, στεφανόνω, discurunu, ἀποστεφανόνω, ἔχι disincurunu, incarcu, φορτόνω, discarcu, ἐκφορτόνω, ἔχι disincarcu.

Anmerkung.

Die aus in zusammengesetzten Zeitwörter, lassen immer nach den Theilchen dis, der Zierlichkeit wegen, die Sylbe in aus. z. B. inplitescu, ich stricke, displitescu, ich drehe auf, nicht disinplitescu, incurunu, ich kröne, discurunu, ich entkröne, nicht disincurunu, incarcu, ich belade, discarcu, ich lade ab, nicht disincarcu.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΕ'.

Fiinfzehntes Kapitel.

Περὶ τῆς Μετοχῆς.

Von dem Mittelworte.

Ἡ Μετοχή εἶναι δύο λογίων ἐνεργητικὴ δηλ. καὶ παθητικὴ. Καὶ ἡ μὲν ἐνεργητικὴ ἥτις εἶναι ἀπόλυτος, εἶναι παντὸς γένους, καὶ ἀριθμοῦ, καὶ προσώπου, ἦτοι ἄκλιτος, οἷον· vindundu, πολῶν-

Das Mittelwort ist zweyerlei: 1. das thätige, 2. das leidende. Das thätige gleichet dem lateinischen Gerundio in do, und wird in allen dreh Geschlechtern, in beiden Zahlen und allen dreh Personen gebraucht,

τας, trecundu, περνώντας, bi-
undū, πίνοντας· ἢ δὲ παθη-
τικὴ κλίνεται ὡς τᾶλλα ἐπίθετα.
οἶον vindutu, â, trecutu, â,
biutu, â.

daher bleibt es unwandel-
bar. z. B. vindundu, ver-
kaufend, trecundu, vorbeige-
hend, biundu, trinkend; das lei-
dende aber wird wie andere
Beywörter abgeändert. z. B.
vindutu, â, trecutu, â, biutu, â.

Σημείωσις.

Anmerkung.

α'. Ἡ ἐνεργητικὴ μετοχὴ ἐκ-
φράζεται εἰς τὴν κοινὴν
ὁμιλίαν διὰ τῶν ἀναφωρικῶν
acelu ci, ἐκεῖνος ὅπου. οἶον
acelu ci aĵutâ, neavutlu,
inpromutâ Domnizeulu, ἐ-
κεῖνος ὅπου ἐλεεῖ τὸν πτω-
χὸν, δανίζει Θεῷ.

Das thätige Mittelwort kann
durch beziehende Fürwörter
acelu ci, derjenige der, aus-
gedrückt werden. z. B. acelu
ci aĵutâ, neavutlu, inpromu-
tâ Domnizeulu, derjenige der
dem Armen hilft, borgt Gott.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ιϛ'.

Sechszehntes Kapitel.

Περὶ τῆς Προθέσεως.

Von den Wortvorte.

Ὅλαι αἱ προθέσεις ζητοῦσιν,
αἰτιατικὴν, καὶ εἶναι αὗται

Alle Wortvörter regieren die
vierte Endung, und sind fol-
gende:

in,	εἰς,	in.
di,	ἀπὸ,	aus.
cu,	μέ,	mit.
catrâ,	πρὸς,	gegen.
la,	παρά,	bey.
dupâ,	μετὰ,	nach.
pre, preste,	ἐπὶ,	auf, über.
sub,	ὑπὸ,	unter.
pretu, presub,	διὰ,	durch.
de,	περὶ,	von.

trâ,
contra,

ὕπερ,
κατὰ,

für.
wider.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΖ'.

Siebenzehntes Kapitel.

Περὶ τῶν Ἐπιβήματων. Von dem Nebenvorte.

Τὰ ἐπιβήματα τοῦ καιροῦ
διαφοῦνται κατὰ τὰς διαφορὰς
τοῦ καιροῦ. οἶον

Die Nebenvörter der Zeit
werden nach den Unterschied
der Zeit eingetheilt. z. B.

Τοῦ ἐνεστ. Der gegenw. Zeit.

tora,
napoi,
nica,
(astazu,
(azâ,
tru oarâ,

νῦν,
πάλιν,
ἀκόμι,
σήμερον,
πάραιτα,

jezo.
wieder.
noch.
heute.
gleich.

Τοῦ παρελ. Der vergang. Zeit.

aeri,
culaltazu,
culonainte,
ancerçu,
in ante ci,
di kero vlekü,
di multu,
unâ oarâ,
unu kero,

χθές,
προχθές,
νεωστὶ,
πέρυσι,
πρὶν,
παλαιότερον,
πρὸ καιροῦ,
μίαν φορᾶν,
ἓναν καιρὸν,

gestern.
vorgestern.
neulich.
voriges Jahr.
bevor.
von alten Zeiten.
vor weiten.
einjt.
ehemahls.

Τοῦ μέλλ. Der künft. Zeit.

mane,
poi mane,
indupoimane,

αὔριον,
μεθαύριον,
μετὰ δύο ἡμέρας,

morgen.
übermorgen.
nach zwey Tagen.

di apoia,	ἔπειτα,	hernach.
di pre apoia,	μετέπειτα,	hernach.
dupâ acea,	μετὰ ταῦτα,	nach dieſem.
di astazu incolo,	εἰς τὸ ἔξῃς,	hinführo.
di au incolo,	εἰς τὸ ἐρχόμενον,	künftig hin.
di au inainte,	εἰς τὸ μέλλον,	in der Zukunft.

Τοῦ ἀδιο. Der unbest. Zeit.

cando,	ὅταν,	wenn.
atuncea,	τότε,	dann.
panu,	ἕως,	bis.
nascante ori,	μερικαῖς φοραῖς,	zutweilen.
di au shi culea,	ἐνίοτε,	bisweilen.
cate verunu oară,	κάποτε,	etlichemahl.
altâ oară,	ἄλλην φοράν,	anderſmahl.
(cancido,	πάντοτε,	immer, allemahl.
(candocido,		
(totu di unâ,		
cara,	ἀφ' οὗ,	nachdem.
dimaneacă,	πρῶτ,	früh.
in zare,	νωρῖς,	zeitig.
amanatalui,	ἀργά,	ſpät.
seara,	βράδυ,	abends.
catrâ seară,	πρὸς ἑσπέραν,	gegen Abend.

Ὅμοίως καὶ τὰ ἐπιβρῆματα τοῦ τόπου διαιροῦνται κατὰ τὰς ἐρωτήσεις. οἷον

Auch die Nebenvörter des Ortes werden nach die Fragen eingetheilt. z. B.

Ποῦ; Wo?

au, auce, inco,	ἔδῶ,	hier.
acolo,	ἐκεῖ,	dort.
inculo,	πέραν,	jenſeits.
insusu,	ἄνω,	oben.

ingjosu,	κάτω,	unten.
disuprâ,	ἐπάνω,	droben.
digjosu,	κάτω,	drunten.
inuntru,	μέσα,	innen.
afoarâ,	ἔξω,	hinaus.
aproape,	συμμά,	neben.
diparte,	μακρὰν,	weit.
dinaparte,	ἀντικρὺ,	gegenüber.
acolo iu,	ἔπου,	wo.
aljura,	ἄλλοῦ,	anderstwo.

Δια ποῦ; Wo hin?

trâ au, auce, inco,	διὰ ἐδῶ,	hiever.
trâ acia,	διὰ αὐτοῦ,	dahin.
trâ acolo,	διὰ ἐκεῖ,	dorthin.
di inainte,	ἐμπρός,	vorn.
di napoi,	ὀπίσω,	hinten.
indireptu,	ὀρθὰ,	gerade.
di indreapta,	εἰς τὰ δεξιά,	rechts.
di instanga,	εἰς τὰ ἀριστερά,	links.

Πόθεν; Wo her?

di au, auce, inco,	ἀπ' ἐδῶ,	von hier.
di acia,	αὐτόθεν,	von daher.
di acolo,	ἐκεῖθεν,	von dorthier.
di aljura,	ἀλλοχόθεν,	anderwärts.
di iucido,	πανταχόθεν,	allenthalben.
di diparte,	μακρόθεν,	von weiten.
di inpade,	χαμόθεν,	von untenher.

Ἀπὸ ποῦ; Wo her?

pre au, auce, inco,	ἀπεδῶ,	hiedurch.
pre acia,	ἀπαυτοῦ,	dadurch.

pre acolo,	ἀπεκεῖ,	hindurch.
pre suprâ,	ἀποπάνω,	obentweg.
pre ingjosu,	ἀποκάτω,	untentweg.
pre inuntru,	ἀπομέσα,	durchtweg.
pre di afoară,	ἀπέξω,	von aussen.
pre aljura,	ἀπαλλοῦ,	anderwärts.

Τὰ ἐπιρρήματα διαφόρου σημασίας ἀνάγονται εἰς τὰς ἑξῆς κλάσεις.

Die Nebentörter verschiedener Bedeutung theilen sich in folgende Klassen ein.

Ποιότητος, der Beschaffenheit.

gjine, καλῶς, gut, indreptu, δικαίως, billig, zureachte, μωρῶς, thöricht, reu, κακῶς, schlecht.

Ποσότητος, der Zahl.

unâ oară, μιᾶ φορά, einmahl, dao ori, δύο φορές, zweymahl, multe ori, πολλάκις, vielmahl, pucine ori, ὀλίγακις, etliche mahl, oară di oară, συχνάκις, oft.

Ἀθροίσεως, der Sammlung.

di adunu, ἀντάμα, zusammen, instogu, σωρηδόν, haufentweise, ingrumuru, ἀγεληδόν, scharrentweise.

Παρακινήσεως,¹⁾ der Überredung.

ado, φέρε, bringe, jino, ἔλα κομμ, vinici, ἐλάτε, kommet.

Διαιρέσεως, der Theilung.

fârâ, χωρῖς, ohne, pre dao parci, διχῶς, zweierley, pre trei parci, τριχῶς, dreierley.

¹⁾ In text greşit: παρακινήσεως.

- Ἐξαιρέσεως, der Ausnahme. afoară di, πλὴν, außer.
- Τάξεως, der Ordnung. a intânje, πρῶτον, erstlich, a daoaci, δεύτερον, zweytenῶ, di apoia,¹⁾ ἔπειτα, hernach, cu ordu, ἀραδικῶς, reihentweise.
- Ὅμοιώσεως, der Vergleichung. di cumu, ὡς, als, ca, ὡσάν, ἴσo wie, ca bunoarâ, ὡσπερ, ἴσo wie, di ca cumu, ὅν τρόπον, gleich wie, mapari, ὡσάν, als wie.
- Ἀνταποδόσεως, der Erstattung. ashi, ἔτσι, ἴσo, indreptu ashi, τὸν ὅμοιον τρόπον, auf die nâhmliche Art.
- Ἀποστάσεως, der Entfernung. ashi ci, ὥστε, ἴσo daß.
- Συγκρίσεως, der Gegeneinanderhaltung. ma gjine, μᾶλλον, besser, maltu, πλέον, ἴσo, ma multu, περισσότερον, mehr, ma pu cinu, ὀλιγότερον, weniger.
- Ἵπερθέσεως, des Superlativῶ. cama gjine, κάλλιστα, am besten, cama vntosu, κράτιστα, am stärksten.
- Ἐξηγήσεως, der Erklärung. acea è, τουτέστι, daß ist, icâ, ἦτοι, oder.
- Ἀόριστος ποιότητος καὶ ποσότητος, der unbestimmten Beschaffenheit und Zahl. catu cido, ὅπωςοῦν, ἴσo viel als.

¹⁾ Greşit în text: *οραία*.

- Υφαιρέσεως, des Entziehens. raru, σπανίως, selten, di au
shî culea, ἀραιὰ καὶ κάπου,
dann und wann.
- Ἐκλογῆς, der Wahl. shî ma multu, μάλιστα δὲ,
und besonders.
- Ἀποτρεπτικά, des Wiederra=
thens. Domnizeu si scapâ i Domni=
zeu si aparâ, Θεὸς φυλάξοι,
Gott bewahre, si nu da Do=
mnizeu, μὴ τὸ ἴδωσθαι ὁ Θεὸς,
Gott behüte.
- Ἐθνικά, der Sprache. Nemceashte, Γερμανιστὶ.
Deutsch, Italianeashte, Ἰταλι=
στὶ, Stalienishte, Romaneashte,
Ρωμανιστὶ, Romanisch.
- Βιασμοῦ, des Zwanges. mizie, μόλις, kaum, cu greacă
δυσκόλως, schwerlich, di pre=
steaneu, μετὰ βίας, mit Ge=
walt, cu mare bilee, με μεγάλην
κόπον, mit großer Mühe.
- Δισταγμοῦ, des Zweifels. aproape, σχεδόν, fast, panu
la, ἕως, ungefähr.
- Αὐξήσεως, der Vergrößerung. vrtoşu i forte, λίαν, sehr,
multu, πολύ, viel, nemalo i dure
ἀρκετὰ, genug, afoară di cale,
καθ' ὑπερβολήν, übermäßig.
- Μειώσεως, der Verminderung. câte cu anarga, ἥσυχια, all=
mäßiglich, intardâ, ἀγάλα, lang=
sam.

- Βεβαιώσεως, der Bestätigung. fârâ indoire, ἀνανφιβόλως, zweifelfrey, nadeveru, τρώντι, in der That, inadeveratâ, βέβαια, wahrhaftig, sigurâ, ἀσφαλῶς, versichert.
- Καταφάσεως, der Bejahung. ehi i nè, ναι, ja, ashi, εἶς, ja, ashice, οὕτως, so.
- Ὁρκου, der Bethuerung. pre, μὰ αὐτῷ, pre pane, μὰ τὸ φωμὶ, auf das Brod, pre sufletu, μὰ τὴν ψυχὴν, auf meine Seele, ashi si banezu, εἰς τὴν ζωὴν μου, ja wahr ich lebe.
- Ἀρνήσεως, der Lägung. no, ὄχι, nein, nu, δὲν, nicht, di eu totalui, παντελῶς, gänzlich, di eu totalui nu, ελοτελῶς, durchaus nicht.
- Ἐμποδίσεως, der Verhinderung. nu, μὴ, nicht, nici pre unâ plase, κατ' οὐδένα τρόπον, auf keine Art, veglje te, φυλλάτου, hütte dich.
- Συμπερασμοῦ; der Ungetwißheit. niforse i vahi, ἴσως, vielleicht, poate si hibâ, ἐνδέχεται, es kann sein.
- Ἐρωτήσεως, des Fragens. iu? ποῦ; wo? di iu? πόθεν; woher? cando? πότε; wenn? cumu? πῶς; wie? cu ci plase? τίνι τρόπῳ; auf welche Art? ci oarâ? τι καιρὸν; welche Zeit?

Δείξεως, der Anzeige.

ja, ιδού, fieh, vezi, ἴδε, fieh, na, νά, da.

Κλίσεως, des Rufens.

o, ω, o, hei, έι, hei.

Σημειώσεις.

Anmerkungen.

- α'. Όλα τὰ ἐπίθετα ὀνόματα γένους ἀρσενικοῦ καὶ κοινοῦ λαμβάνονται ἐπιρρήματικῶς, ἐὰν δὲν προσδιορίζουσι τὴν οὐσίαν ἐνὸς οὐσιαστικοῦ, ἀλλ' ἐὰν συντάσσονται ἢ μὲ ἓνα ῥῆμα σημαῖνον τὴν ποιότητα, ἢ μὲ ἓνα ἄλλον ἐπίθετον σημαῖνον καὶ τὴν ποιότητα καὶ τὴν ποσότητα. οἶον *mushatu cantâ*, εὐμορφα ψάλλει, *vratosu inaltu*, πολλὰ ὑψιλός.
- β'. Τὰ ἐπιρρήματα γίνονται ὡς ἐπιτοπλειστον ἀπὸ τὰ οὐσιαστικά, ὅταν σχηματισθῶσι πρῶτον εἰς ἐπίθετα, μεταβάλλοντας τὸ τελευταῖον φωνῆεν ἀριθμοῦ πληθυντικοῦ εἰς *escu*. οἶον *fraci*, ἀδελφοί, *fracescu*, ἀδελφικός, *muljeri*, γυναῖκες, *muljerescu*, γυναικεῖος. *ficsori*, παῖδιά, *ficsorescu*, παιδικός.
- γ'. Ἐκ τούτων τῶν εἰς *escu* καταληγόντων ἐπιθέτων γίνονται ἐπιρρήματα. μετα-
1. Alle Beiwörter des männlichen und comunis Geschlechtes werden auch als Nebewörter gebraucht, wenn sie nichts als Nebebegriffe eines Hauptwortes bestimmen, sondern entweder mit einem Zeitworte als *praedicata*, oder mit einem andern Beiworte als *intensiva* construirt worden. z. B. *mushatu cantâ*, er singt schön, *vratosu inaltu*, sehr hoch.
2. Die Nebewörter entstehen meistens aus den Hauptwörtern, wenn man aus denselben zuerst ein Beiwort macht, in dem man den letzten Selbstlaut der v. tv. in *escu* verwandelt. z. B. *fraci*, Brüder, *fracescu*, brüderlich, *muljeri*, Weiber, *muljerescu*, weiblich, *ficsori*, Kinder, *ficsorescu*, kindlich.
3. Aus diesen in *escu*, sich endigenden Beiwörtern werden alsdann Nebewörter, wenn

βάλλωντας τὸ escu εἰς
eashte. ὁλον' fracescu, fra-
ceashte, ἀδελφικῶς, mulje-
rescu, muljereashte. γυναι-
κεῖως, ficsorescu, ficso-
reashte, παιδικῶς.

man die Sylbe escu in ea-
shte verwandelt. 3. B. fra-
cescu, fraceashte, brüderlich,
muljerescu, muljereashte,
weiblich, ficsorescu, ficso-
reashte, kindlich.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΗ΄.

Achtzehntes Kapitel.

Περὶ τοῦ Συνδέσμου.

Von dem Bindeworte.

Οἱ σύνδεσμοι εἶναι διαφόρων
εἰδῶν, δηλ.

Die Bindewörter sind viel=
fach, nämlich:

Ἐνωτικοί, Verknüpfende.

shi, di, me, και, und, ma,
ἀλλὰ, sondern, ahtantu, τόσον,
ἴσως, catu, ἕσον, als auch,
nu ma, ἔχι μόνον, nicht allein,
ma shi, ἀλλὰ και, sondern auch,
nica, ἀκόμη, noch, nica shi, ἔτι
δὲ, auch noch, nici, μήτε, auch
nicht, ne, οὔτε, weder.

Χωριστικοί, Trennende.

icâ, ἤτοι, oder, i, ἢ, oder.

Ἐποθετικοί, Bedingende.

seste câ, ἐάν, wenn, si fu-
ri câ, ἀνίσως, wenn, seste câ
se agudeashte, ἂν τύχη, wenn
sich es trifft.

Παρασυναπτικοί, die eine Ur=
fache anzeigen.

catra ci, ἐπειδὴ, weil, ca-
ra, ἀφ' οὗ, nach dem.

- Αιτιολογικοί, Βεβαιωσάμενοι. cã, ότι, daß, trã acea cã, καθότι, deswegen, weil, trã, ἔνεκεν, wegen, macãtu, επειδή και, weil schon.
- Τελικοί, die eine Absicht ausdrücken. tra si, ένα, damit, ca si, διὰ τὰ, um.
- Διστακτικοί, Zweifelnde. nacã, άρα, etwa, napu, μήπως, vielleicht.
- Συλλογιστικοί, Σχλησάμενοι. dicara, λοιπόν, also, shi ashi και οὕτω, foglich, trã acea, διὰ τούτο, deswegen.
- Ἐπιτροπτικοί, Βεσchränkende. shi seste cã, αν και, wenn auch, cu tutu ci, με όλον όλου, wie wohl.
- Ἐναντιωματικοί, Entgegensetzende. ma, μόνον, allein, cu tutu acea, με όλον τούτο, ungeschtet.
- Διακριτικοί, Βορziehende. dicãtu, παρã, als, depricã, πãρεξ, als.
- Σμικρυντικοί, der Βεrfleinerung. ma pucinã, τουλάχιστον, wenigstens, incanu, κãν, wenigstens.

Περὶ τῆς Παρενθέσεως.

Von dem Empfindungsworte.

Αἱ παρενθέσεις διαιροῦνται εἰς διαφόρους τάξεις δε.

Die Empfindungswörter werden in verschiedene Klassen eingetheilet, und sind:

Ἐπαίνου, δεῦξ Λοβενῶ.

bravo! i evgé! εὐγε! bravo!

Ἀποστροφῆς, δεῦξ Ἀβῆχενῶ.

surpâ te! κρημνήσου! παθε
dich! Ijea ci caplu! λείψε! ἔγε
zum Blunder!

Φοβερῶ, δεῦξ Δροήου.

vai! i cavai! ἀλλοίμονον!
tweh! oarâ ce lae! κακῆ σου
μοῖρα! tweh dir!Πόνου καὶ λύπης, δεῦξ Ἐχμερ-
γενῶ καὶ Βετρίβενῶ.lele! φεῦ! ach! ohu! ὄχρου!
ach! u! οὐ! fu! pecatu! κρί-
μα! schade!Ἐκπλήξεως, δεῦξ Βετριν-
δερῶ.

a! ä! ach! ashi! ä! ach!

Φόβου, δεῦξ Τυρή.

iu! loû! oh! ui! ô! oh!

Χαρῶ, δεῦξ Τυρεῦ.

alegro! ὠπέπ! lustig! vi-
vat! ζήτω! es lebe!

Σιωπῆς, δεῦξ Ἐχτвейνῶ.

taci! σῶπα! schweige! ce-
ne ce gura! σῶπα! halte das
Maul.

Μέρος Γ'.

Dritter Theil.

Στοιχεῖα τῆς Γλώσσης.

Anfangsgründe der Sprache.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Erstes Kapitel.

Περὶ τῆς σηντάξεως τῶν Ἄρθρων.

Von der Fügung der Geschlechtswörter.

Τὸ ἄρθρον, τὸ ὁποῖον μετατίθεται εἰς τὰ ὀνόματα, πρέπει πάντοτε νὰ συμφωνῇ μετὰ κατὰ γένος, ἀριθμὸν καὶ πτώσιν. οἷον domnulu a casilji, doamna a casilji, ficsorlji shi casatorlji facu unâ njică socilje in casâ, ὁ οἰκοκύριος ἢ οἰκοκυρά, τὰ παιδιά καὶ οἱ οἰκιοικολοὶ κάμνουν μίαν μικρὰν συντροφίαν εἰς τὸ ὄσπίτιον.

Das Geschlechtswort, welches dem Nennworte nachgesetzt wird, muß immer mit demselben in gleichem Geschlechte, in gleicher Zahl und Endung stehen. z. B. domnulu a casilji, doamna a casilji, ficsorlji shi casatorlji facu unâ njică socilje in casâ, der Hausvater, die Hausmutter, die Kinder und das Gefind machen im Hause eine kleine Gesellschaft.

Ὅταν προτίθενται εἰς τὰ ὀνόματα αἱ δεικτικαὶ ἀντωνυμῖαι acelu, aistu, τότε ἀποβάλλεται τὸ ὠρισμένον ἄρθρον. οἷον acelu omu bunu, ἐκεῖνος ὁ καλὸς ἄνθρωπος, acelji oosteani joni, ἐκεῖνοι οἱ γενναῖοι στρατιῶται, aista fontanâ mushatâ, αὐτὴ ἢ εὐμορφη βρύσις, aishci oamini invegaci, αὐτοὶ οἱ πεπαιδευμένοι ἄνθρωποι.

Wenn einem Nennworte die anzeigenden Fürwörter acelu, aistu, vorgefetzt werden, so wird das bestimmte Geschlechtswort weggetworfen. z. B. acelu omu bunu, derjenige gute Mensch, acelji oosteani joni, diejenigen tapfern Soldaten, aista fontanâ mushatâ, diese schöne Quelle, aishci oamini invegaci, diese gelehrten Menschen.

Ἐὰν ὁμως ἡ δεικτικὴ ἀντωνυμία τίθεται μετὰ τὸ ὄνομα, καὶ ἀμέσως ἀκολουθεῖ αὐτῷ ἓνα ἐπίθετον, τότε μένει τὸ ὠρισμένον ἄρθρον τοῦ ὀνόματος. οἶον omlu acelu bunu, ostanlji acelji ŷoni, fontana aista mu-shatâ, oaminlji aishei inve-gaci.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Περὶ τῆς συντάξεως τῶν ὀνομάτων.

Τὰ ἐπίθετα συμφωνοῦν μετὰ τὰ εὐσιαστικὰ κατὰ γένος, ἀριθμὸν καὶ πτώσιν. οἶον greailu bunu aflâ locu bunu, ὁ καλὸς λόγος εὕρισκει καλὸν τόπον, toata lumea se bucurâ, ἕλος ὁ κόσμος χαίρεται.

Τὸ ὑποκείμενον, περὶ τοῦ ὁποίου εἶναι ὁ λόγος τίθεται πάντοτε εἰς τὴν ὀνομαστικὴν ἐπὶ τῆς ἐρωτήσεως care? τίς; ἢ ei? τί; οἶον Romullu este fundatorlu a Romilji, ὁ Ρώμυλος εἶναι θεμελιωτῆς τῆς Ρώμης, Columbulu discopiri Amerika, ὁ Κολούμβος ἀνεκάλυψε τὴν Ἀμερικὴν, virinlu asparze sanitatea, ἡ λύπη φθειρεῖ τὴν υἡεῖαν

Wenn aber dem Nennworte das anzeigende, Fürwort nachgesetzt wird, und gleich darauf ein Beywort folgt, so wird das bestimmte Geschlechtswort des Nennwortes beygehalten z. B. omlu acelu bunu, ostanlji acelji ŷoni, oaminlji aishei inve-gaci.

Zweytes Kapitel.

Von der Fügung der Nennwörter.

Die Beywörter kommen mit den Hauptwörtern im Geschlechte, Zahl und Endung überein. z. B. greailu bunu aflâ locu bunu, ein gutes Wort findet eine gute Stelle, toata lumea se bucurâ, die ganze Welt freuet sich.

Das Subject, wovon die Rede ist, stehet allemahl in der ersten Endung auf die Frage care? wer? oder ei? was? z. B. Romullu este fundatorlu a Romilji, Romulus ist der Stifter Roms, Columbulu discopiri Amerika, Columbus hat Amerika entdeckt, virinlu asparze sanitatea, der Gramme verdirbt die Gesundheit.

Μετὰ περισσότερα υποκείμενα τίθεται τὸ κατηγορούμενον ἢ τοὶ τὸ ῥῆμα εἰς τὸν πληθυντικὸν ἀριθμὸν. οἷον Tuna shi Rinlu suntu mare riuri, ὁ Δούναβις καὶ ὁ Ῥῆνος εἶναι μεγάλοι ποταμοί, Etna shi Vesuviulu suntu munci ci vomu focu, ἡ Αἴτνη καὶ ὁ Βεσούβιος ἐκπέμπουν πῦρ.

Ἐὰν τὰ υποκείμενα σημαίνουν ἄψυχα πράγματα, τίθεται πολλάκις τὸ κατηγορούμενον εἰς τὸν ἐνικὸν ἀριθμὸν. οἷον fomea shi setea se azneashte cu mancare shi berea, ἡ πείνα καὶ ἡ δειψία ἀποδιώκεται μὲ τὴν βρώσιν καὶ πόσιν.

Ἡ Γενική τίθεται ἐπὶ τῆς ἐρωτήσεως a cui? τίνος; οἷον truplu este instrumentu¹⁾ a sufletui, τὸ σῶμα εἶναι ὄργανον τῆς ψυχῆς, apa a amarilji este insaratâ, τὸ νερὸν τῆς θαλάσσης εἶναι ἄλμυρον.

Ἐπὶ τῆς ἐρωτήσεως a cui? τίνι; ἀποκρινόμεθα διὰ τῆς δευτικῆς. οἷον hiljlu unzeashte a parintelui, ὁ υἱὸς ἐμοιάζει τῷ πατρὶ, hiljea bunâ se pleacă a mumilji, ἡ καλὴ θυγάτηρ ὑποτάσσεται τῇ μητρὶ.

1) Citește : instrumentu.

Auf mehrere Subjecte muß das Prädicat, oder das Zeitwort in der vielfachen Zahl stehen. z. B. Tuna shi Rinlu suntu mari riuri, die Donau und der Rhein sind große Flüsse, Etna shi Vesuviulu suntu munci ci vomu focu, Ätna und Vesuvius spehen Feuer.

Wenn das Subject leblose Dinge anzeigt, so wird das Prädicat oft in der einfachen Zahl gesetzt. z. B. fomea shi setea se azneashte cu mancare shi berea, der Hunger und der Durst wird durch Speise und Trank vertrieben.

Die zweite Endung steht auf die Frage a cui? wessen? z. B. truplu este instrumentu a sufletui, der Körper ist ein Instrument der Seele, apa a amarilji este insaratâ, das Meerwasser ist gesalzen.

Die dritte Endung steht auf die Frage a cui? wem? z. B. hiljlu unzeashte a parintelui, der Sohn ist dem Vater ähnlich, hiljea bunâ se pleacă a mumilji, die gute Tochter unterwirft sich der Mutter.

Σημειώσεις.

Anmerkung.

α'. Εἰς τὰ ἐνόματα τῶν ἀνδρῶν προτίθεται τὸ ἄρθρον ἐν τῇ γενικῇ καὶ δοτικῇ. οἶον. capela aista este a lu Antoni, τούτο τὸ καπέλον εἶναι τοῦ Ἀντωνίου, pitrecui a lu Nicola unu bastunu, ἔστειλα τῷ Νικολάῳ ἓνα δεκανίκι.

1. Bei den Nahmen der Männer wird das Geschlechtswort in der zweiten und dritten Endung vorgelegt. z. B. capela aista este a lu Antoni, dieser Hut gehört dem Anton, pitrecui a lu Nicola unu bastunu, ich habe dem Nikolaus einen Stock geschickt.

Ἐπὶ τῆς ἐρωτήσεως care? τίνα; ἢ ci? τί; μεταχειρίζομεθα τὴν αἰτιατικὴν. οἶον multe ginte incljinâ soarile, πολλὰ ἔθνη προσκυνοῦν τὸν ἥλιον, cara nutricâ oaminlji shi prânzile, ἡ γῆ τρέφει τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὰ ζῶα, galjinle facu oaâ, αἱ ὄρνιθες γεννοῦν αὐγά.

Die vierte Endung steht auf die Frage care? wen? oder ci? was? z. B. multe ginte incljinâ soarile, viele Völker verehren die Sonne, cara nutricâ oaminlji shi prânzile, die Erde nährt die Menschen und die Thiere, galjinle facu oaâ, die Hühner tragen Eier.

Μεταχειρίζομεθα δὲ τὴν αἰτιατικὴν καὶ εἰς ἄλλας πολλὰς ἐρωτήσεις. οἶον

Die vierte Endung wird auch auf mehrere andere Fragen gebraucht. z. B.

Ἐπὶ τῆς ἐρωτήσεως iu? ποῦ; ἀκολουθεῖ πάντοτε, ὅταν μὲν δηλοῖ ἐν τόπῳ στάσιν, ἢ αἰτιατικῇ μετὰ τῆς in, ἢ tru εἰς, προθέσεως. οἶον Domnizeu este in ceru, ὁ Θεὸς εἶναι εἰς τὸν οὐρανὸν, invegu in sheolâ, μανθάνω εἰς τὸ σχολεῖον, tru amare suntu peshti nenumaraci, εἰς τὴν θάλασσαν

Auf die Frage iu? wo? folgt immer, wenn eine Sache an einem Orte befindlich ist, vermittelt dem Vortworte in, oder tru, in, die vierte Endung. z. B. Domnizeu este in ceru, Gott ist im Himmel, invegu in sheolâ, ich lerne in der Schule, tru amare suntu peshti nenumaraci, im Meere sind unzählige Fische. Bedeutet aber eine Be-

εἶναι ὀφάρια ἀναρίθμητα. Ὅταν δὲ δηλοῖ κίνησιν εἰς τινα τόπον, ὡσαύτως ἀκολουθεῖ ἢ αἰτιατικὴ μετὰ τῆς *la*, εἰς, προθέσεως, οἷον *me ducu la biserică*, ὑπάγω εἰς τὴν ἐκκλησίαν, *urdinu la școlă*, συχνάω εἰς τὸ σχολεῖον.

wegung nach einem Orte, so folget eben, vermittelt dem Wortworte *la*, in, die vierte Endung, z. B. *me ducu la biserică*, ich gehe in die Kirche, *urdinu la școlă*, ich besuche die Schule.

Σημειώσεις.

α'. *Tò casa*, ὁσπίτιον, ὅταν σημαίνει κατοικίαν, ἀποκρινόμεθα ἐπὶ τῆς ἐρωτήσεως *iu? ποῦ; μετὰ τῆς προθέσεως α*, εἰς οἶον *iu njerzi? a casă*, ποῦ ὑπάγεις; εἰς τὸ ὁσπίτιον, *iu ai cartea ci ce dedu? a casă*, ποῦ ἔχεις τὸ βιβλίον ὅπου σοι ἔδωσα; εἰς τὸ ὁσπίτιον

β'. *Tă onόματα τῶν πόλεων τίθενται ἀορίστως ἄνευ τινὸς προθέσεως*. οἷον *Alexandru se nascu Pela*, *muri Vavylona*, *se ingrupă Alexandria*, ὁ Ἀλέξανδρος ἐγεννήθη εἰς τὴν Πέλλην, ἀπέθανεν εἰς τὴν Βαβυλώνα, ἐτάφη εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν, *eu escu Budimu nascutu*, ἐγὼ ἐγεννήθημι εἰς τὸ Βούδιμ. Ἐξαιροῦνται in Pole εἰς τὴν

Anmerkungen.

1. Das Wort *casa*, Haus, wenn es die Wohnung bedeutet, wird auf die Frage *iu? wo?* vermittelt dem Wortworte *a*, nach zu, beantwortet. z. B. *iu njerzi? a casă*, wo gehst du hin? nach Hause, *iu ai cartea ci ce dedu? a casă*, wo hast du das Buch was ich dir gegeben habe? zu Hause.

2. Die Namen der Städte werden unbestimmt ohne einem Wortworte gesetzt. z. B. *Alexandrulu se nascu Pela*, *muri Vavylona*, *se ingrupă Alexandria*, Alexander ist in Bessa geboren, in Babylonien gestorben, in Alexandrien begraben, *eu escu Budimu nascutu*, ich bin in Ofen geboren. Ausgenommen in Pole,

Πόλιν, in Searu, εις τὰς
Σέρρας, και άλλα τινά.

Ἐπὶ τῆς ἐρωτήσεως *cando?* πότε; τίθενται τὰ ὀνόματα τῶν καιρῶν και ἡμερῶν εις τὴν αιτιατικὴν μετὰ τοῦ ὀρισμένου ἄρθρου. οἷον· *tuomna cadu* franzile a arburlor, τὸ φθινόπωρον πίπτουν τὰ φύλλα τῶν δένδρων, *zua shi noptea*¹⁾ *calatorea*, ἡμέραν και νύκτα ἐταξίδευε, *lunea vine oaspile*, *shi vinerea fuzi*, τὴν δευτέραν ἦλθεν ὁ φίλος, και τὴν παρασκευὴν ἔφυγε.

Ἐπὶ τῆς ἐρωτήσεως *di iu?* πόθεν; τίθενται τὰ ὀνόματα τῶν μὲν τόπων εις τὴν ἀφαιρετικὴν μετὰ τοῦ μεριστικοῦ ἄρθρου *di* και τῆς προθέσεως *la* οἷον· *eu ime turnai di la piaga* ἐγύρισα ἀπὸ τὴν ἀγορὰν, *frate nju vine di la gardinâ*, ὁ ἀδελφὸς μου ἦλθεν ἀπὸ τὸν κήπον τῶν δὲ πόλεων τίθενται μόνον μετὰ τῆς *di* προθέσεως. οἷον· *aistu este di Voscopole*, τοῦτος εἶναι ἀπὸ τὴν Βοσκόπολιν. *unu vine di Petrupole e alantu di Englitera*, ἕνας ἦλθεν ἀπὸ τὴν Πετρούπολιν, και ὁ ἄλλος ἀπὸ τὴν Ἀγγλίαν.

Τὰ συγκριτικὰ και ὑπερθετικὰ λαμβάνουσι πάντοτε μεθ' ἐ-

in Konstantinopel, in Searu, in Serras, u. a. m.

Αὐφ die Frage *cando?* wenn? setzt man die Namen der Zeit und der Tage mit dem Geschlechtswort in der vierten Endung z. B. *tuomna cadu* franzile a arburlor, in Herbst fallen die Blätter der Bäume ab, *zua shi noapte calatorea*, Tag und Nacht ist er gereisen, *lunea vine oaspile*, *shi vinerea fuzi*, der Freund ist Montags gekommen, und Freitags ist er fort.

Αὐφ die Frage *di iu?* woher? setzt man die Namen der Orter vermittelst dem theilenden Geschlechtsworte *di* und dem Vortworte *la*, in der sechsten Endung. z. B. *eu me turnai di la piaga*, ich bin von dem Markte zurückgekommen, *frate nju vine di la gardinâ*, mein Bruder ist aus dem Garten gekommen; der Ländler aber werden bloß mit dem Vortworte *di* gesetzt. z. B. *aistu este di Voscopole*, dieser ist von Boskopolî, *unu vine di Petrupole e alantu di Englitera*, einer ist von Petersburg, und der andere von London gekommen.

Die im zweyten und dritten Vergleichungstafel nehmen im-

¹⁾ Citeşte: *noapte*.

αυτὰ τὸ δι, ἀπὸ, ἢ dicâtu, πᾶ-
ρεξ, καὶ tru, ἀνάμεσα, καὶ συν-
τάσσεται μὲ αἰτιατικῆν. οἶον
iudreptatea este ma bunâ di
junaticlu, ἢ δικαιοσύνη εἶναι
καλλιτέρα ἀπὸ τὴν ἀνδρείαν,
Evropea este ma njicâ dicâtu
Asia, ἢ Εὐρώπη εἶναι μικρο-
τέρα ἀπὸ τὴν Ἀσίαν, elu este
cama bunu di tuci fraçlji a
lui, αὐτὸς εἶναι καλῶτατος ἀπὸ
ὅλους τοὺς ἀδελφούς του, aistu
este cama avutu di tuci alanci,
οὗτος εἶναι πλοσιότατος ἀπὸ ὅ-
λους τοὺς ἄλλους, Lucrecia statu
cama intreagâ tru minte tru tute
muljeri di Roma, ἢ Λουκρετία
ἐσθάθη σοφρωνεστάτη ἀνάμεσα
εἰς ὅλας τὰς γυναῖκας τῆς Ρώμης.

Τὰ ἀπολελημένα ἀριθμητικὰ
ὀνόματα ὁποῦ κλίνονται, πρέπει
νὰ συμφωνῶσι μὲ τὰ ὀνόματα
κατὰ γένος, ἀριθμὸν καὶ πτώσιν.
οἶον unu omu nu poate si
lucreazâ multe mastorii, ἕνας
ἄνθρωπος δὲν ἐμπορεῖ νὰ ἐρ-
γάσῃται πολλὰς τέχνας, unâ
landurâ nu face veară, μία χε-
λιδὼν δὲν κάμνει καλοκαίρι.

Ἐξ ἐναντίας εἰς τὰ ἀπέκεινα
τῶν δέκα προστίθεται τὸ μεριστι-
κὸν ἄρθρον di. οἶον Hristholu avu
doisprezace di Apostoli, ὁ χρι-
στός εἶχε δώδεκα ἀποστόλους,

mer das di, von, oder dicâtu,
als, und tru, zwischen, zu sich,
und werden in der vierten En-
dung gesetzt, z. B. indrepta-
tea este ma bunâ di junati-
clu, die Gerechtigkeit ist besser
als die Tapferkeit, Evropea este
ma njica dicâtu Asia, Europa
ist kleiner als Asien, elu este
cama bunu di tuci fraçlji a lui,
er ist der beste von seinen Brü-
dern, aistu este ca ma avutu di
tuci alanci dieser ist der reichste
von allen andern, Lucrecia sta-
tu cama intreagâ tru minte tru
tute muljeri di Roma, Lucrecia
war das bescheidenste Weib
von allen Weibern in Rom.

Die Grundzahlen, welche der
Biegung fähig sind, stehen mit
dem Nennworte in einerley Ge-
schlechte, Endung und Zahl. z.
B. unu omu nu poate si lu-
creazâ multe mastorii, ein
Mensch kann nicht viele Künste
arbeiten, unâ landurâ nu face
veară, eine Schwalbe machet
keinen Sommer.

Gingegen bey den Zahlen
über zehn, muß man an das
Zahlwort das theilende Ge-
schlechtswort di anhängen. z. B.
Hristholu avu doisprezace di
Apostoli, Christus hat zwölf

cerasharlu are treizâci di zile,
ὁ Ιούλιος ἔχει τριάντα ἡμέρας.

Aposteln gehabt, cerasharlu are
treizâci di zile, Iulius hat
dreißig Tage.

Σημείωσις.

α'. Ἐὰν προστεθῇ τὸ οὐσια-
στικὸν ὄνομα εἰς τὰ ἀριθ-
μητικὰ, τότε καταλαμβάνεται
τὸ μεριστικὸν ἄρ-
θρον δι οἶον Hrishtolu
avu apostoli doisprezace,
cerasharlu are zile treizâci.

Τὰ ἀριθμητικὰ ὀνόματα ἐπι-
τῆς ἐρωτήσεως δι câci ani este?
πόσων χρόνων εἶναι; τίθενται
εἰς τὴν αἰτιατικὴν μετὰ τοῦ
μεριστικοῦ ἄρθρου δι οἶον δι
câci ani este turonlu a sântului
Stefanu di Viena? δι 380 di
ani, πόσων χρόνων εἶναι ὁ πύργος
τοῦ ἁγ. Στεφάνου; 380 χρόνων.

Ὅταν θέλωμεν ὁμως νὰ ἐ-
ρωτήσωμεν câci ani este? πό-
σων χρόνων εἶναι; βάζομεν τὸ
ἀριθμητικὸν ὄνομα ὡσαύτως εἰς
τὴν αἰτιατικὴν κατ' ἔλλειψιν τοῦ
δι καὶ τῆς λέξεως ani οἶον câci
ani eshti? treizâci, πόσων χρό-
νων εἶσαι; τριάντα, câci ani
suntu di cando se fece lumea?

Anmerkung.

1. Wenn das Hauptwort vor
dem Zahlwort steht, so
bleibt das theilende Ge-
schlechtswort di aus z. B.
Hrishtolu avu Apostoli dois-
prezace, cerasharlu are zile
treizâci.

Die Zahlwörter, auf die Fra-
ge di câci ani este? wieviel Jah-
re hat es? werden in der vierten
Endung mit dem theilenden
Geschlechtsworte di gesetzt. z. B. di
câci ani este turonlu a sântului
Stefanu di Viena? di 380 di ani,
wie alt ist der Stephansthurm
in Wien? 380 Jahr.

Fragen wir aber, câci ani
este? wie viel Jahre ist es?
so kommt das Zahlwort eben
in der vierten Endung mit
Weglassung des di und des
Wortes ani. z. B. câci ani eshti?
treizâci, wie alt bist du? dreißig,
câci ani suntu di cando se
fece lumea? shapte nilji trei
sute unsprejinjici, wie viel Jah-

shapte nilji trei sute e unspre-
jinjiei, πόσοι χρόνοι είναι από
κτίσεως κόσμου; 7321.

re sind von der Erschaffung
der Welt? 7321.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Drittes Kapitel.

Περὶ τῆς συντάξεως τῶν
Ἀντωνυμιῶν.

Von der Fügung der Für-
wörter.

Αἱ ἀντωνυμίαι συντάσσονται
με τὰ ὀνόματα κατὰ γένος,
ἀριθμὸν καὶ πτώσιν. οἷον· eu
vedu truplu ameu ca unâ stranje
si se corupâ, βλέπω τὸ σῶμά-
μου ὡς ἀν φόρεμα νὰ φθείρηται,
așutorlu anostru di la Domnulu,
ἡ βοήθεια ἡμῶν παρὰ κυρίου.

Die Fürwörter stehen mit ih-
rem Nennworte in gleichem
Geschlechte, Zahl und Endung.
z. B. eu vedu truplu ameu ca unâ
stranje si se corupâ, ich sehe
meinen Leib wie ein Gewand
verschleiffen, așutorlu anostru
di la Domnulu, unsere Hilfe
kommt vom Herrn.

Αἱ κατὰ συγκοπὴν προσω-
πικαὶ ἀντωνυμίαι εἶναι πολλὰ
εὐχρηστοὶ ἀμέσως μετὰ τὰ
οὐσιαστικὰ ὀνόματα ἀντὶ τῶν
κτητικῶν. οἷον· fratenju shi
sormea se duserâ lu vindic-
atorlu, ὁ ἀδελφός μου καὶ ἡ
ἀδελφή μου ἐπήγγαν εἰς τὸν
ἰατρὸν, peana a inveçatornjui
shi a sormei serie mushatu, τὸ
κονδύλι τοῦ διδασκάλου μου καὶ
τῆς ἀδελφῆς μου γράφει εὐμορφα,
hiljtu, shi hiljeta se poartâ
gjine, ὁ υἱός σου καὶ ἡ θυγά-
τηρ σου πολιτεύονται καλὰ,
casa a fratetui shi gardina a

Die verkürzten persönlichen
Fürwörter sind sehr gebräuch-
lich anstatt den besitzzeigenden
Fürwörtern, und werden so-
gleich nach dem Hauptworte ge-
setzt. z. B. fratenju si ¹⁾ sormea se
duserâ la vindicatorlu, mein
Bruder und meine Schwester
sind zum Arzte gegangen, pea-
na a inveçatornjui shi a sor-
mei serie mushatu, meines,
Lehrers und meiner Schwester
Feder schreibt schön, hiljtu shi
hiljeta se poartâ gjine, dein
Sohn und deine Tochter füh-
ren sich gut auf, casa a fra-
tetui shi gardina a

¹⁾ Citește: *shi*.

sortai este mare, τὸ ὀπίτιον τοῦ ἀδελφοῦσου καὶ ὁ κῆπος τῆς ἀδελφῆς σου εἶναι μεγάλα, tatâ su shi mumâsa nica baneazâ, ὁ πατήρ του καὶ ἡ μήτηρ του ἀκόμι ζῶσι, avereã, a cumnatsui shi a norsai este la elu, ὁ πλοῦτος τοῦ ἀνδραδέλφουτου, καὶ τῆς γυναικαδέλφης του εἶναι εἰς αὐτόν.

Αἱ μονοσύλλαβοι ἀνωνομῖαι¹⁾ βάνονται εἰς ἕλας τὰς ἐγκλίσεις πρὸ τοῦ ῥήματος, μόνον εἰς τὴν προστακτικὴν μετὰ τὸ ῥῆμα. οἶον astazu te vedu inverinatu, σήμερον σὲ βλέπω περιλυπον, nu nâ prinseshi gjine, δὲν μᾶς ἐκατάλαβες καλὰ, spune nâ cartea ci cumparashi, δεῖξέμας τὸ βιβλίον ὅπου ἀγόρασες, toarnâ te a casâ, ἐπίστρεψε εἰς τὸ ὀπίτιον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Περὶ τῆς συντάξεως τῶν Ῥημάτων.

Ὅλα τὰ ῥήματα ἀπαιτοῦσι μία ἐμφανῆ ἢ ἀφανῆ ὀνομαστικὴν. οἶον tatâlu va, ὁ πατήρ ἀγαπᾷ, hiljlu se va, ὁ υἱὸς ἀγαπᾶται.

und deiner Schwester Garten ist groß, tatâ su shi mumâsa nica baneazâ, sein Vater und seine Mutter leben noch, avereã a cumnatsui shi a norsai este la elu, das Vermögen seines Schwagers und seiner Schwägerinn ist bey ihm.

Die einsyllbigen Fürwörter werden in allen Arten vor dem Zeitworte, nur in der gebietenden nach dem Zeitworte gesetzt. z. B. astazu te vedu inverinatu, ich sehe dich heute betrübt, nu nâ prinseshi gjine, du hast uns nicht gut verstanden, spune nâ cartea ci cumparashi, zeige uns das Buch, das du gekauft hast, toarnâ te a casâ, lehre nach Hause zurück.

Viertes Kapitel.

Von der Fügung der Zeitwörter.

Alle Zeitwörter erfordern die erste Endung, die entweder ausgedrückt, oder verstanden wird. z. B. tatâlu va, der Vater liebt, hiljlu se va, der Sohn wird geliebt.

¹⁾ Greșit în text: ἀνωνομῖαι.

Όλα τὰ ἐνεργητικὰ ῥήματα συντάσσονται μετὰ αἰτιατικῆς πτώσεως. οἶον nirairea mancâ inima a omlui, shi scurteazâ bana, ἡ ὀργὴ τρώγει τὴν καρδίαν τοῦ ἀνθρώπου, καὶ συντέμνει τὴν ζωὴν, cineva nu va omlu reu, κανέννας δὲν ἀγαπᾷ τὸν κακὸν ἄνθρωπον.

Διάφορα ἐνεργητικὰ ῥήματα λαμβάνουσι δύο αἰτιατικὰς. οἶον inveçatorlu inveaçâ Petrulu gramatikia, ὁ διδάσκαλος διδάσκει τὸν Πέτρον τὴν γραμματικὴν, preftulu catihiseashte ficsorlji fedea, ὁ ἱερεὺς κατηχεῖ τὰ παιδία τὴν πίστιν.

Όταν συνέρχονται δύο ῥήματα χωρὶς συνδέσμου, τότε τίθεται τὸ ἕτερον εἰς τὴν ὑποτακτικὴν μὲ τὸ μόριον si, νά. οἶον dâ nji civa si mancu, δὸς μοι τι νά φάγω, amu multu si scriu, ἔχω πολὺ νά γράφω.

Τὰ ἀπρόσωπα ῥήματα τίθενται ἢ ἀπολύτως χωρὶς καμᾶς πτώσεως καθὼς, scapirâ, ἀστράπτει, lipseashte, πρέπει ἢ μετὰ τινος πτώσεως. οἶον nu nji unzeashte aista, δὲν μοι ἀρμόζει

Alle thätigen Zeitwörter regieren die vierte Endung. z. B. nirairea mancâ inima a omlui, shi scurteazâ bana, der Zorn naget das Menschenherz, und verkürzt das Leben, cineva nu va omlu reu, niemand hat den schlechten Menschen gerne.

Verschiedene thätige Zeitwörter nehmen zwey Accusativ zu sich. z. B. inveçatorlu inveaçâ Petrulu gramatikia, der Lehrer lernet den Peter die Sprachlehre, preftulu catihiseashte ficsorlji fedea, der Pfarrer unterrichtet die Kinder in der Religionslehre.

Wenn zwey Zeitwörter ohne einem Bindeworte zusammen kommen, so kommt das regierte Zeitwort in der verbindenden Art mit dem Wörtchen si, zu, z. B. dâ nji civa si mancu, gib mir was zu essen, amu multu si scriu, ich habe viel zu schreiben.

Die unpersönlichen Zeitwörter nehmen entweder gar keine Endung zu sich, als: scapirâ, es blizt, lipseashte, es muß; oder sie haben eine Endung bey sich. z. B. nu nji unzeashte aista, dieß gebührt

τοῦτο, ci te lipseashte aista?
 τί τὸ χρειάζεσαι.

mir nicht, ci te lipseashte aista?
 wozu brauchst du das?

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Fünftes Kapitel.

Περὶ τῆς συντάξεως τῶν
 Μετοχῶν.

Von der Fügung der Mittelwörter.

Ἡ μὲν ἐνεργητικὴ μετοχὴ εἶναι ἄκλιτος, καὶ παντὸς γένους καὶ χρόνου ἢ δὲ παθητικὴ κλιτὴ καὶ τριγενῆς.

Das Mittelwort der thätigen Form ist der Biegung unfähig; der leidenden aber werden wie Behwörter gebraucht.

Ὅταν συντρέχωσι δύο ῥήματα συναπτόμενα μὲ τὸν shi, καὶ τότε τὸ ἓνα συντομίας χάριν προφερεται μετοχικῶς. οἷον. imnu shi mancu, περιπατῶ καὶ τρώγω, imnândalui mancu, περιπατῶντας τρώγω, imnâmu shi mancâmu, περιπατοῦμεν καὶ τρώγομεν, imnândalui mancâmu, περιπατῶντας τρώγομεν.

Wenn zwey Zeitwörter, deren eines mit dem Bindeworte shi, und, verbunden ist, so drückt man sich durch das Mittelwort aus z. B. imnu shi mancu, ich gehe und esse, imnândalui mancu, gehend esse ich, imnâmu shi mancâmu, wir gehen und essen, imnândalui mancâmu, gehend essen wir.

Ἄν εὐρεθῶσιν εἰς τὸν λόγον δύο ῥήματα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα τὸ ἓνα προφέρεται μὲ τὸ cara, ἐπειδὴ, ἢ dicara, ἀφ' οὗ, ἢ cando, ὅταν, τότε τὸ τοιοῦτον ἐμποροῦμεν καὶ μετοχικῶς νὰ ἐκφρασωμεν. οἷον turcilji nu avundalui cambâni eljamâ ginta di pre turonu, οἱ τούρκοι μὴν

Wenn in einem Satze zwey Zeitwörter zusammen kommen, deren eines das cara, da, oder dicara, nachdem, oder cando, wenn, enthalten, so kann eben dieses durch das thätige Mittelwort ausgedrückt werden. z. B. turcilji nu avundalui cambâni, eljamâ ginta di pre turonu, da die Türken

ἔχοντας καμπάνας προσκαλῶσι τὸν λαὸν ἀπὸ τοῦ πύργου, Josiflu pacindu multe in Egyptu se mari, ὁ Ἰωσήφ πολλὰ παθῶν εἰς τὴν Αἴγυπτον ἐδεξάσθη, scriendo nji cazu pre minte, γράφωντας μοι ἔπεσα εἰς τὸν νοῦν.

keine Glocken haben, so rufen sie das Volk von Thurm zusammen, Josiflu pacindu multe in Egyptu, se mari, nachdem Joseph vieles in Egypten ausgestanden hat, gelang er zur Ehre, scriendu, nji cazu pre minte, schreibend fiel mir ein.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ς.

Περὶ τῆς συντάξεως τῶν Προθέσεων.

Αἱ προθέσεις δὲν τίθενται μόνον πρὸ τῶν ὀνομάτων καὶ ἀντωνυμιῶν, ἀλλὰ πολλάκις καὶ πρὸ τῶν ρημάτων. οἶον inante ἐστὶ πρόθεσις, ὅταν λέγομεν inante a casilji, πρὸ τοῦ οἴκου, inante a mea, ἔμπροσθέν μου, ἀλλὰ συμπλέκεται ἁμοίως καὶ τοῖς ῥήμασι, inanteimnare, inanteputare, inatnesciare,¹⁾ κτλ. οἶον elu nji imnâ inante, αὐτὸς προπορεύεται μου, eu purtamu crucea inante, ἐγὼ ἐποπορεύομαι μὲ τὸν σταυρὸν.

Σημείωσις.

α'. Εἶπον ἀνωτέρω (Κεφ. ις'. τυβ'. μέρους) ὅτι αἱ προθέσεις

Sechstes Kapitel.

Von der Fügung der Vorwörter.

Die Vorwörter werden nicht nur den Nenn- und Fürwörtern, sondern auch öfters den Zeitwörtern vorgefetzt. z. B. inante ist ein Vorwort, wenn man saget, inante a casilji, vor dem Hause, inante a mea, vor meiner, aber es wird auch mit den Zeitwörtern zusammengefetzt, inanteimnare, inanteputare, inantesciare, u. s. f. z. B. elu nji imnâ inante, er geht mir vor, eu purtamu crucea inante, ich trug das Kreuz vor.

Anmerkung.

1. Ich habe oben in 16 Kapitel des 2. Theils bereits an-

¹⁾ Citeşte: *inantesciare*.

συντάσσονται μετὰ αἰτιατικῆς. gezeiget, daß die Wortwörter die vierte Endung zu sich nehmen.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ΄.

Siebentes Kapitel.

Περὶ τῆς συντάξεως τῶν Ἐπιβήματων.

Von der Fügung der Nebenwörter.

ἜΟλα τὰ ἐπιβήματα καὶ προτίθενται καὶ μετατίθενται. οἷον iu este fratile a vostru? elu este auce, ποῦ εἶναι ὁ ἀδελφός σας; αὐτὸς εἶναι ἐδῶ, cando va si jini la mine? mane va si jinu, πότε θὰ ἔλθῃς εἰς ἐμένα; αὔριον θὰ ἔλθω, vinici inco, auce este nica unu scamnu, ἐλάτε ἐδῶ, ἐδῶ εἶναι ἀκόμι ἕνα σκαμνί.

Alle Nebentwörter werden vor- und nachgesetzt werden. z. B. in este fratile avostru? elu este auce, wo ist ihr Bruder? er ist hier, cando va si jini la mine? mane va si jinu, wenn werden sie zu mir kommen? morgen werde ich kommen, vinici inco, auce este nica unu scamnu, kommen sie hierher, hier ist noch ein Stuhl.

Σημείωσις.

Anmerkung.

α'. Τινὰ ἐπιβήματα λαμβάνουσιν ἄρθρα. οἷον dimaneaga, τὸ πρωί, seara, τὸ ἑσπέρας.

1. Einige Nebentwörter nehmen Geschlechtswörter zu sich. z. B. dimaneaga, der Morgen, seara, der Abend.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

Achttes Kapitel.

Περὶ τῆς συντάξεως τῶν
Συνδέσμων.

Von der Fügung der Binde-
wörter.

Οἱ περισσότεροι σύνδεσμοι τίθενται ἐν ἀρχῇ τοῦ λόγου. οἶον shi, καὶ, shi seste câ, ἂν καὶ, ma shi, ἀλλὰ καὶ, si furi, ἐὰν, câ, ὅτι, dicara, ἐπειδὴ.

Die meisten Bindewörter stehen zu Anfange des Satzes. z. B. shi, und, shi seste câ, und wenn gleich, ma shi, sondern auch, si furi, wenn, câ, daß, ¹⁾ dicara, weil.

Σημειώσεις.

Anmerkung.

α'. Μερικοὶ τίθενται ποτὲ μὲν προτῆτερα ποτὲ δὲ ὑστερώτερα.

1. Einige werden bald vor, bald nachgesetzt.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'.

Neuntes Kapitel.

Περὶ τῆς συντάξεως τῶν Παρενθέσεων.

Von der Fügung der Empfin-
dungswörter.

Αἱ παρενθέσεις τίθενται πάντοτε εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ λόγου. οἶον bravo! gjine te purtashi, εὖγε! καλῶς ἐφέρθης, ah! câ muri omlu acelu bunu, ἄχ! ὅτι ἀπέθανεν ὁ καλὸς ἄνθρωπος.

Die Empfindungswörter stehen allemahl zu Anfange des Satzes. z. B. bravo! gjine te purtashi, bravo! du hast dich gut aufgeführt, ah! câ muri omlu acelu bunu, ach! daß der gute Mensch gestorben ist.

¹⁾ Citeşte : dass.

Σημείωσις.

Anmerkung.

- α'. Μερικαὶ παρενθέσεις ἀπα-
 τοῦσι τὴν ἀφαιρετικὴν.
 οἶον vai di tine! ἀλλοίμονον
 εἰς ἐσένα! surpa te di auce!
 κρημνήσου ἀπεδώ!
1. Einige Empfindungswörter
 erfordern die sechste Endung.
 z. B. vai di tine! weh dir!
 surpa te di auce! Bache dich
 von hier.

Ῥωμανο γραικο γερ-
μανικοι Διάλογοι.

Romanische, griechische und
deutsche Gespräche.

A'. ΔΙΑΛΟΓΟΣ.

Erstes Gespräch.

Μεταξὺ ἐνὸς Ῥωμάνου καὶ
ἐνὸς Γραικοῦ.

Zwischen einem Romanen und
einem Griechen.

Prinzi limba Ro-
maneasca?

Καταλαμβάνετε
τὴν ῥωμανικὴν (βλα-
χικὴν) γλῶσσαν;

Verstehen Sie die
romanische (walschi-
sche) Sprache?

Ne doamne, shi
zbuiescu pucinu, ma
ahtantu câtu potu si
dau altui si me prin-
dâ.

Ναί, ἀυθέντα μου,
ὀμιλῶ ὀλίγον τι, καὶ
τόσον, ὥστε νὰ δη-
λώσω τὰ νοήματά
μου.

Ja, mein Herr,
ich spreche ein wenig,
so daß ich mich eben
zu verstehen geben
kann.

Dicara zburici cu
mine.

Ῥομιλήσατε λοιπὸν
μὲ ἐμένα.

Soreben Sie denn
mit mir.

Cu tutâ inimâ.

Μετὰ πάσης χαρᾶς.

Ganz geru.

Cumu treci zama-
nea?

Πῶς διατρίβετε τὸν
καιρὸν σας;

Womit vertreiben
Sie sich die Zeit?

Cu preimnarea, câ
nu amu verunu lu-
eru.

Περιδιαβάζοντας,
ἐπειδὴ οὐδεμίαν δου-
λείαν ἔχω.

Mit Spazierenge-
hen, denn ich habe
sonst nichts zu thun.

Nu aveci verunâ
cunoashtire in ci-
tate?

Δὲν ἔχετε γνωρί-
μους εἰς τὴν πόλιν;

Haben Sie keine
Bekanntschafft in der
Stadt?

No, doamne, ne-
ci unâ.

Ὁχι, ἀυθέντα μου,
οὐδένα.

Nein, mein Herr,
gar keine.

Eu va si vâ facu
cunuscutoru.

Θέλωσας κάμνει
γνωρίμους.

Ich will Sie be-
kannt machen.

Vâ remânu ligatu
trâ aistâ.

Σᾶς εὐχαριστῶ κα-
τὰ πολλὰ δι' αὐτὸ.

Ich bin ihnen da-
für verbunden.

Vreci si grieci ni- ca cu mine.	Θέλετε νὰ ὁμιλή- σητε περισσότερον μὲ ἑμένα.	Wollen Sie noch mehr mit mir davon reden?
Ma multu, catrâ ci nu?	Μάλιστα, διατι ὅ- χι;	Αὐχ ja, warum nicht?
Mare bunu va si nji faceci.	Θέλετέ μοι δεῖξει μεγάλην χάριν.	Sie werden mir einen sehr großen Gefallen erweisen.
Ziceci nji cumu se numiseashte aistâ so- cake?	Εἰπέτε μοι, παρα- καλῶ, πῶς ὀνομάζε- ται αὐτὸ τὸ σοκάκι;	Sagen Sie mir doch, wie heißt diese Straffe?
Socakea si eljamâ Altfleischmarft.	Τὸ σοκάκι ὀνομά- ζεται Altfleischmarft.	Die Straffe heißt der Altfleischmarft.
Eu escu auce xe- nu, shi nu shtiu ve- runâ socake.	Ἐγὼ εἶμαι ξένος ἔδῶ, καὶ δὲν γνωρί- ζω κανένα σοκάκι.	Ich bin allhier fremd, und kenne keine Straffe.
Di iu venici?	Πόθεν ἔρχεσθε λοι- πόν;	Wo kommen Sie denn her?
Di Lihie.	Ἐρχομαι ἀπὸ τῆν Λεχίαν.	Ich komme aus Bolen.
Di Lihie shi gri- ci ashî gjine Roma- neashte?	Ἐρχεσθε ἀπὸ Λε- χίαν, καὶ ὁμιλεῖτε τό- σον καλὰ βλάχικα;	Sie kommen aus Bolen, und reden so gut Blachisch?
Eu indoe-cu câ grescu gjine Roma- neashte.	Ἀμφιβάλλω πολ- λὰ ὅτι ὁμιλῶ καλὰ βλάχικα.	Ich zweifle sehr, daß ich gut Bla- chisch spreche.
Cu indreptate neci unu Romanu nu 1) roate ma gjine si greascâ di voi.	Ἐπ' ἀληθείας ἕνας βλάχος δὲν ἔμπορεῖ νὰ ὁμιλήσῃ καλῆτε- ρον ἀπὸ ἐσᾶς.	Ein Blach kann ja nicht besser re- den, als Sie reden.
Voi ma vâ spre- linzeci.	Μὲ κολακεύετε μό- νον.	Sie schmeicheln mir nur.
Si me ljerçi, doa- mne.	Μοὶ συγχωρεῖτε, αὐθθέντα μου.	Um Verzeihung, mein Herr.
Si shtiamu gji-	Ἐὰν ἤξευρον κα-	Wenn ich gut

1) Greşit în text: au.

ne Romaneashte nu lă tŕyn glŕwssan, dĕn twlachijŕh kŕnnte, so
vrea si amu cashtiga ŕŕthela φροντίση δια twŕrde ich mich nicht
si aflu verunu inve- ěnan didáskalon tŕhs erst nach einem
citoru. glŕwssŕhs. Sprachmeister un=
sehen.

Nu lipseashte mal- Δĕn ěnai plĕon á- Es ist nicht mehr
tu si caftaci. ναγκαίον νά ζητή- nŕtig, daŕ Sie einen
σητέ τινα. suchen.

Dicara vâ mindui- Πιστεύετε λοιπόν, So glauben Sie
ci câ nu me lipseashte δτι δĕn ěchon plĕon denn daŕ ich keinen
maltu invectoru? χρείαν διδασκάλου; mehr nŕtig habe?

No, doamne, voi "Όχι, αυθέντα μου, Nein, mein Herr,
aveci ahtantâ forsâ, ύπείς ěισθε ěκανοί, Sie sind schon so stark,
ci se puteci alanta ma νά μάθητε τŕ ěπί- daŕ Sie daŕ ŕbrige
di conversacione si λοιπον δια μόνης tŕhs durch den Umgang
u inveçaci. συναναστροφής. allein erlernen kŕn=
nen.

Aista vrea si nji Τουτό μοι ŕŕthelen Das twäre mir
pare forte gjine. ěίμαι πολλά άγαπη- twohl sehr lieb.
τόν.

B'. ΔΙΑΛΟΓΟΣ.

Zweytes Gespräch.

Περὶ τοῦ ἐνοικιάζειν ἕναν ἑὸν ἑἶναι Ein Zimmer zu vermietthen.
ὀδάν.

Doamnâ aveci ver- Κυρία, ᛕχετε κα- Frau, haben Sie
unâ odâ trâ lasare? νέναν ὀδάν δια ἐνοί- ein Zimmer zu ver=
κιον; κιον; miethen?

Amu, doamne, iu Ναί, Αυθέντα μου, Ja, mein Herr,
vreci di inante i di ποῦ θέλετε νά τŕ foll' s born=oderhin=
napoi? ᛕχητε, ᛕμπροσθεν, ἦ tenaus sehr?
ὀπισθεν;

Tut' unâ. "Όλον ἕνα ěίμαι. Das ist gleich viel.
Spuneci nji unâ. Δεἰξάτέμοι ἕναν. Zeigt mir eines.

Ursici me rogu pâ-
nu disupra.

Παρακαλῶ, λάβε-
τε τὸν κόπον, καὶ ἀ-
νάβητε ἐπάνω.

Wollen Sie sich
die Mühe nehmen,
und hinauf spazie-
ren?

Ia unâmushatâ odâ,
cu unâ cabinetâ, a-
mendaole suntu forte
lunjinoase.

Ἴδου ἕνας εὐμορ-
φος ὁδῶς, ἑμοῦ με
ἕνα ταμεῖον, καὶ τὰ
δύω εἶναι πολλὰ φω-
τεινά.

Da ist ein sehr fei-
nes Zimmer, nebst ei-
nem Kabinet, beide
sind sehr hell.

Este shternntlu bu-
nu?

Εἶναι τὸ στρώμα με
τὰ πτερὰ καλὰ;

Ist das Federbett
gut?

Ahtantu bunu shi
curatu, câtu poate si
hibâ tru citate.

Τόσον καλὸν καὶ
καθαρὸν, ὅσον εἶναι
δυνατὸν νὰ εὕρισκῆται
εἰς τὴν πόλιν.

So gut und rein,
als eines in der
Stadt.

Au aveci unâ mea-
sâ, unâ lajie, shi sha-
se scamne.

Ἴδου ἔχετε μίαν
τράπεζαν, ἕναν κα-
θρέπτην, καὶ ἕξ σκα-
μνία.

Hier haben Sie
einen Tisch, einen
Spiegel, und ein
halb Duzend Stühle.

Icido mesu aveci
esarshâhi late.

Κάθε μῆνα θέλετε
ἔχει καθαρὰ σινδὴ-
νια.

Alle Monate sol-
len Sie einmal reine
Betttücher haben.

Câtu caftaci trâ
aistâ odâ?

Τί ζητεῖτε δια τοῦ-
τον τὸν ὁδῶν;

Wie theuer gebt
ihr dieses Zimmer?

Cumu vreci si u
acaçaci, doamne, cu
trei meshi, i cu unu
mesu?

Πῶς θέλετε νὰ
τὸν νοικιάσητε, Ἀν-
θένταμου, κατὰ τρεῖς
μῆνας, ἢ κατὰ μῆνα;

Wie wollen sie es
mieten, mein Herr,
vierteljahrweise, o=
der Monatweise?

Cu septimanâ.

Ὅχι, καθ' ἑβδο-
μάδα.

Wochentweise.

Trei flurinte tru
septimanâ.

Τρία φιορίνια τὴν
ἑβδομάδα.

Drei Gulden die
Woche.

Nu è dure unu
taliru?

Δὲν ἀρκεῖ ἕνα τα-
λῆρι;

Ist ein Thaler nicht
genug?

No, doamne, eu
vern' oarâ nu loai ma

Ὅχι, ἀνθέντα μου,
ἐγὼ δὲν ἔλαβον πο-

Mein Herr,
ich habe niemals we-

pučinu di câtu ea- τὲ ἐλιγώτερα ἀπ' ἐ- niger bekommen, als
ftai tora. κείνα, ὅπου ζητῶ τώρα. ich jetzt begehre.

Vâ dao dicara dao Σᾶς δίδω λειπὸν Ἐοὐὐὐὐὐὐὐὐὐὐὐ Ἐοὐὐὐὐὐὐὐὐὐὐ
flurinte. δύο φιορίνια. zwey Gulden geben.

Nji se pare, câ uz- Ἐλπίζω ἔτι ἡ δού- Ἐχ hoffe, die Magd
mikeara va si nji ste- λη θέλει μοι καθα- wird mir die Schiibe
argâ papucile. ρίσει τὰ καλτῖα μου. bringen.

Lipseashte si u fa- Χρεωσταί αὐτῆ νὰ Ἐie soll es thun.
câ. τὸ κάμνη. Alle Morgen soll

Icido demaneacă Ἐκάθε πρωτὶ θέλει- sie Ihnen ein Wasch=
va si vâ aducâ unâ σας φέρει μίαν λε- bedcken mit reinem
ligene cu apă fresh- κάννην μὲ καθαρὸν Wasser bringen.
câ trâ lare. νερόν διὰ νίψιμον.

Indrezeci u, pânu Ἐτοιμάσατέ τον, Macht es fertig, ich
atuncea me ducu si ἐγὼ ὑπάγω νὰ φέρω will indeffen meine
nji aducu lugurile, τὰ πράγματά μου, Sachen holen, und
shi tr' oarâ va si hiu και εὐθὺς εἶμαι πά- gleich wieder hier
auce. λιν ἐδῶ. sehn.

Cumu se cljama Πῶς ὀνομάζεται ἘWie heißt denn
aista socake? αὐτὸ τὸ σοκάκι; diese Straffe?

Se cljamâ ἘΑὐτὸ ὀνομάζεται, ἘSie heißt ἘÄrntth=
thnerstraffe. ἘÄrntthnerstraffe. nerstraffe.

Γ'. ΔΙΑΛΟΓΟΣ.

Drittes Gespräch.

Ἐπὶ τῆς τραπέζης εἰς τὸ ἘBei der Mittagsmahlzeit.
γεῦμα.

Gjine vinetu. do- Καλῶς ἤλθετε, αὐ- Mein Herr, Sie sind
amne. θέντα μου. sehr willkommen.

Me rogu, fârâ com- Παρακαλῶ, χωρὶς ἘOhne Complimen=
plimente, shedeci. κομπλιμέντα, καθή- ten, ich bitte sich nie=
σατε. ρατε. der zu lassen.

Nju frică, vahi vâ Φοβοῦμαι, μήπως ἘIch fürchte, vielleicht

cenui di ma bunâ mi- sale.	σας ἐμπόδισα ἀπὸ κανένα καλλίτερον τραπέζι.	habe ich Sie von einer bessern Mahl- zeit abgehalten.
Si me ljertaci, doa- mne, câ nu era pu- tere si amu ma bunu tractamentu.	Μοι συγχωρεῖτε, αὐθέντα μου, ἐγὼ δὲν ἐδόνομουν νὰ ἔχω καλλίτερον τραπέζι.	Verzeihen Sie mir, mein Herr, ich könn- te keine bessere Mahl- zeit erwarten.
Cumu vâ ariseash- te jinlu aistu?	Πῶς σᾶς ἀρέζει τοῦτο τὸ κρασί;	Wie schmeckt Ihnen dieser Wein?
Trâ csudâ.	Ἐξαιρετον εἶναι.	Er ist vortrefflich.
Iu lu cunparaci?	Ποῦ τὸ ἀγοράζετε;	Wo lassen Sie ihn holen?
La luplu albu.	Εἰς τὸν ἄσπρον λύκον.	Behm weißen Wolf.
Vreci di aistâ mi- scâ si va bagu di in- ante?	Θέλετε, νὰ σᾶς παραθέσω τι ἀπὸ τούτην τὴν μεσέρικαν.	Soll ich Ihnen von diesem Truthanvor- legen?
Se furi câ vâ este vrerea.	Ἐὰν ἀγαπᾶτε, αὐ- θέντα μου.	Wenn Sie belie- ben, mein Herr.
Forte, bunu cucu- tu.	Πολλὰ καλὸς πε- τεινὸς εἶναι.	Es ist ein sehr guter Hahn.
Este forte delica- tu shi gjine friptu.	Εἶναι πολλὰ τρυ- φερὸς, καὶ καλὰ ψη- μένος.	Es ist sehr mürbe, und gut gebraten.
Voi nu mancaci civa.	Δὲν τρώγετε τί- ποτε.	Sie essen nichts.
Eu mancu di tuta inima.	Τρώγω ἔξ ὀλης καρδίας.	Ich esse herzlich gern.
Trâ bunâ sanitate.	Εἰς τὴν υγείαν σας, αὐθέντα μου.	Auf ihre Gesund- heit, mein Herr.
Si nji te amu.	Εὐχαριστῶ.	Ich danke.
Aistu este forte bunu jinu.	Τοῦτο εἶναι πολλὰ ἐξαιρετον κρασί.	Dieß ist sehr gu- ter Wein.
Nemalo bunu.	Μέτριον.	Er ist so ziemlich.
Tornaci a domnu- lui.	Κέρασε τῷ αὐ- θέντη.	Schenk dem Herrn ein.

Eu biui dure.	Ἐπιον ἀρκετὰ.	Ich habe zur Ge- nüige getrunken.
Nu potu ma insusu ne si mancu ne si beau.	Δὲν ἔμπορῶ οὔτε νὰ φάγω, οὔτε νὰ πίω περισσότερον.	Ich kann weder mehr essen, noch trinken.
Voi aveci forte bună carne di bou Viena.	Ἔχετε ἐξάριετον βοϊδίσειον κρέας εἰς τὴν Βιέναν.	Sie haben vortreff- liches Rindfleisch in Wien.
Ne, Trâ bună sănita- tea tutulor oaspici.	Ναι, Εἰς τὴν υἱείαν ἔλων τῶν φίλων.	Ja, Allerguter Freunde Gesundheit.
Eu ma nu potu si beau.	Δὲν ἔμπορῶ νὰ πίω περισσότερον.	Ich kann nicht mehr trinken.
Catrâ ci? nu vâ ariseashte jinlu.	Διατί; δὲν σᾶς ἀρέζει τὸ κρασι;	Warum? Schmeckt Ihnen der Wein nicht?
Este forte.	Εἶναι πολλὰ δυ- νατὸν.	Er ist mir zu stark.
Mesticaci lu cu apă.	Συγκεράσατέ το μὲ νερὸν.	Mischen Sie ihn mit Wasser.
Eu nu mesticu ne- ci un' oară jinlu cu apă.	Ἐγὼ δὲν συγκερῶ ποτὲ τὸ κρασι μὲ νερὸν.	Ich mische nie- mals den Wein mit Wasser.
Lihie nu este zâ- conu.	Δὲν εἶναι συνήθεια εἰς τὴν Λεχίαν.	Es ist in Polen nicht gebräuchlich.
Si me lertaci câ va si fugu.	Συγχωρήσατέ μοι νὰ ὑπάγω.	Erlauben Sie mir zu gehen.
Nji pare reu, câ vâ ajusici altantu.	Λυποῦμαι, ὅτι τό- σον πολλὰ βιάζεσθε.	Es ist mir leid, daß Sie so sehr eilen.
Vinirea voastra va si nji hibâ cancido in doru ashteptată.	Ὁ ἐρχομός σας θέ- λει μοι εἶναι πάντοτε καταθύμιος.	Sie werden beh mir allezeit will- kommen sein.
Vâ remanu forte obligatu.	Εἶμαι πολλὰ ὑπό- χρεως εἰς ὑσᾶς.	Ich bin Ihnen sehr verpflichtet.
Doamne, compa- nia vrea forte si	Ἡ Συντροφία, αὐ- θέντα μου, ἀγαποῦσε	Weinherr, die Gesell- schaft sah es gerne

puteaci nica pucinu si vâ amanaci. πολλά, ἐὰν ἐμείνετε ἀκόμη ὀλίγον καιρὸν. wenn Sie noch ein wenig verzögen.

Nu nâ lasaci nica, me rogu. Μὴ μας ἀφήσατε, παρακαλῶ, ἀκόμη. Verlassen Sie uns doch noch nicht.

Beci nica unâ scăfă. Πίετε ἀκόμη ἓνα ποτηράκι. Trinken Sie noch ein Gläschen.

Nu fuzici ahtantu curundu. Μὴ ἀναχωρήσατε τόσον ταχέως. Gehen Sie doch nicht so bald weg.

Me plecu a demandăsunilji avostrei. Πείθομαι εἰς τὰς προσταγὰς σας. Ihnen zu gehor= famen.

Vă aremanemu forte obligaci. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν κατὰ πολλά. Wir sind Ihnen verbunden.

Vreamu si hiu tru stare si vâ lucrezu cu verunu lucrū. Εὐχόμεν, νὰ ἦμαι ἱκανὸς νὰ σᾶς ὑπη= ρετήσω εἰς κανένα πρᾶγμα. Ich wünschē in Stande zu seyn, Ih= nen dienen zu können.

Hici forte politiu. Εἶσθε πολλὰ πολιτικοί. Sie sind sehr höf= lich.

Verun' oară nu fui ashī tractatu. Δὲν ἐφυλεύθην ποτὲ τόσον καλᾶ. Ich bin niemals so wohl bewirthet worden.

Aista este pranzulu di tută zăă. Τοῦτο εἶναι τὸ συνηρισμένον μας τραπέζι. Es ist nur eine gewöhnliche Mahlzeit.

Forte voi, doamne, si amu shi eu parte di compania voastra. Ἄγαπῶ καθ' ὑπερβολήν, ἀθέντα μου, νὰ ἀπολαύσω τὴν συναναστροφήν σας. Es ist mir lieb, mein Herr, ihre Gesellschaft zu genießen.

Shi eu me bucuru forte, si potu si hiu tru voastra dulce socilje. Καὶ ἐγὼ ὁμοίως χαίρομαι, νὰ ἦμαι εἰς τὴν χαριεστᾶτην σας συντροφίαν. Und ich freye mich, in Ihrer angenehmen Gesellschaft zu seyn.

Voi va si me aflaci cancido indreptu servu. Θέλετε με εὔρει πάντοτε προθυμώτατον δούλον. Sie werden mich allezeit bereit finden, Ihnen zu dienen.

Vâ cunosceti multâ meashtire trâ aista.	Σᾶς ὁμολογῶ ἀ- πείρους χάριτας δι' αὐτό.	Ich bin Ihnen deswegen unendlich verbunden.
Trazeci tutune.	Καπνίζετε τρυτούνι;	Rauchen Sie Ta- bac?
Di cutotalui nu tragu.	Ἐγὼ δὲν καπνίζω ὀλοτελῶς.	Ich rauche gar keinen.
Brici, ci oară este.	Ἴδέτε, παρακαλῶ, ποία ὥρα εἶναι.	Oh sehen Sie doch, welche Zeit es ist.
Doamne, vine oa- ra si fugu.	Αὐθέντα μου, και- ρὸς εἶναι νὰ ὑπάγω.	Mein Herr, es ist Zeit daß ich gehe.
Vreci si vâ jucaci cârci?	Ἀγαπᾶτε νὰ παί- ζητε τὰ χαρτία.	Belieben Sie Kar- ten zu spielen?
Cu indreptate câ nu amu kero.	Τῆ ἀληθειᾶ δὲν ἔχω καιρὸν.	Fürwahr, ich habe keine Zeit.
Cando va si amu fortuna si vâ vedu napoi la mine?	Πότε θέλετε με ἀξιώσει πάλιν τῆς παρουσίας σας;	Wenn wollen Sie mir die Ehre geben wieder zu sprechen?
Cando si vâ va inima.	Ὅταν ἀγαπᾶτε.	Wenn es Ihnen beliebt.
Cando va si vâ tur- naci napoi Libie?	Πότε θέλετε ἐπι- στρέφει εἰς τὴν Λε- χίαν;	Wenn werden Sie wieder nach Bolen reisen?
Dupâ trei septi- mâni.	Μετὰ τρεῖς ἐβδο- μάδας.	So innerhalb drey Wochen.
Ahtantu curundu! vâ se aurâ Nimcia?	Ὡ πολλὰ ὀγλι- γωρα! ἔχορτάσατε πλέον τὴν Γερμα- νίαν;	So bald! Sind Sie Deutschlands schon überdrüssig?
Dicutotalui nu, au- ce me ariseashte for- te.	Οὐδαμῶς, αὐτὴ μοι ἀρέζει καθ' ὑπερ- βολὴν.	Ganz und gar nicht, es gefällt mir überaus wohl hier.
Doamne, lipseash- te si vâ lasu cu sa- nitate?	Αὐθέντα μου, πρέ- πει νὰ σᾶς ἀποχαι- ρετίσω.	Mein Herr, ich muß Abschied von Ihnen nehmen.
Vâ gjinemescu for-	Σᾶς εὐχαριστῶ κα-	Ich bedanke mich

te trã avoastrã bu- τὰ πολλὰ διὰ τὴν sehr für so gute Be-
nã ashteptare. καλὴν σας δεξίωσιν. wirthung.

Me rushinaci cu a- Mὲ συγχίζετε μὲ Sie beschämen mich
voastrã ahtantã mul- τὸ πολύσας πολιτι- ihrer Höflichkeit.
tã politicã. κόν.

Ma nj' este reu, Λυποῦμαι μόνον, Es ist mir nur leid,
cã nu potu si vã u ὅτι δὲν εἶμαι ἰκανὸς daß ich nicht wieder
re-plateseu. νὰ σᾶς ἀνταμείψω. gleich machen kann.

Faceci nã aistu bu- Κάμετέ μας τὴν Sind Sie so gü-
nu shi remaneci pre χάριν καὶ μείνατε εἰς tig, und bleiben zum
cinã. τὸν δεῖπνον. Abendessen.

Nji se pare câ va Ἐλπίζω, ὅτι θε- Στο hoffe, Sie
si me aveci excusatu. λετε μὲ ἔχει παρη- werden mich ent-
τημένον. schuldig gehalten.

Plicatu servulu a Ταπεινότητος δοῦ- Ihr gehorhamster
vostru. λός σας. Diener.

Δ'. ΔΙΑΛΟΓΟΣ.

Viertes Gespräch.

Μεταξὺ ἑνὸς ἀρρώστου καὶ Zwischen einem Kranken und
ἐνὸς ἰατροῦ. einem Arzte.

Doamne vindica- Ἄρχων ἰατρὲ, ἐγὼ Herr Doctor, ich
toare, eu petricui si ἔστειλα διὰ τὴν ἐξο- habe nach Ihnen
vã cljemu. χότητά σου. geschickt.

Ci pacitu, doamne? Τι ἔχετε, ἀθιέντα Was fehlt Ihnen,
μου; mein Herr?

Escu lanzidu. Εἶμαι ἀρρώστος. Ich bin krank.

Vã se vede di pre Φαίνεται ἀπὸ τὸ Man sieht es Ih-
façã. πρόσωπον. nen wohl an.

Iu sentici doru? Ποῦ αἰσθάνεσθε Wo thuts Ihnen
τὸν πόνον; weh?

Me doare caplu, Ἐχω κεφαλαλγί- Ich habe Kopf-
shi seste câ mancu αν, καὶ ἐὰν φάγω τὸ schmerzen; und wenn

pučinu ceva, tr' oa- παραμικρώτατον, με ich daß geringſte
râ me doare stomah- πονεί τὸ στομάχι. eſſe, ſo thut mir der
lu. Magen weh.

Aistu este semnu Τοῦτο εἶναι κακὸν Das iſt ein ſchlim-
urutu. σημείον. mes Zeichen.

Di cando u paci- Ἄπὸ πότε πάσχετε Wie lange iſt eſ
tu? τοῦτο; ſchon?

Di aeri. Ἄπὸ ἐχθές. Seit geſtern.

Durnjitu gjine no- Ἐκοιμήθητε αὐ- Haben Sie dieſe
aptea iſta? τὴν τὴν νύκτα καλᾶ; Nacht gut geſchlaf-
fen?

No, nu putui oc- Ὁχι, δὲν ἐμπόρεσα Nein, ich konnte
ljilji ſi incljidu tutâ νὰ κλείσω τὰ ὄμμά- die ganze Nacht kein
noapte. τιά μου ὄλην τὴν Auge zuthun.
νύκτα.

Aveci apetitu? Ἐχετε ὄρεξι; Haben Sie Appetit?

Dicutotalui. Παντελῶς. Gar keinen.

Daci nji ſi vâ ve- Συγχωρήσατέ μοι Laſſen Sie mich
du cumu vâ bate vi- νὰ ἰδῶ τὸν σφυγμὸν doch ihren Puls füh-
na. σας. len.

Aveci heavra, vi- Ἐχετε θέρμην, ὁ Sie haben ein Fie-
na vâ bate fârâ or- σφυγμὸς σας κτυπεῖ ber, ihr Puls ſchlägt
dinu, bate forte cu ἀτάκτως εἶναι πολλὰ unordentlich; er geht
jie. ταχύς. ſehr geſchwind.

Sentu unâ slabilje Αἰσθάνομαι μίαν Ich fühle eine
tru tute pârei. ἀδυναμίαν εἰς ὅλα μου Trägheit in allen
τὰ μέλη. Gliedern.

Va ſi vâ dao unu Θέλω σας δώσει Ich will Ihnen
catharticu, depoia ἕνα καθαρτικὸν πρῶ- eine Purganz geben,
lipseashte ſi lasaci τον, καὶ ἔπειτα πρέ- und alſdann ſollen
sanzi. πει νὰ φλεβοτομή- Sie zur Ader laſſen.

Nji laſai ſanzi ſep- Ἐφλεβοτόμησα Ich habe vergan-
timana ci trecu. τὴν ἀπερασμένην gene Woche erſt zur
ἑβδομάδα. Ader geſaſſen.

Ceva tr' acea; du- Δὲν βλάπτει με- Es ſchadet nicht:

pâ aista lipseashte si loaci medicinâ. τὴν φλεβοτομίαν πρόπει νὰ μεταχειρίζητε καὶ ἱατρικά. nach diesem sollen Sie auch Arznei gebrauchen.

Lipseashte azâ si ljau medicinâ? Πρέπει νὰ πάρω σήμερον ἱατρικά; Soll ich heute schon Arznei einnehmen?

Ne, doamne; ia unâ receptâ, petreci u tru apothicâ, shi remaneci tru shter-nutu. Ναι, ἀδέντα μου ἰδοὺ μιὰ ρετσέπτα, στείλετέ την εἰς τὸν ἀποθηκάριον, καὶ μένετε εἰς τὸ κρεβάτι. Ja, mein Herr; hier ist ein Recept, schicken Sie es zum Apotheker, und bleiben Sie im Bette.

Ci dietâ lipseashte si veglju? Τί διαίταν πρέπει νὰ φυλάττω; Was für Diät muß ich halten?

Mancaci oaâ fresh-câ shi supâ. Γευθῆτε αὐγὰ πρόσφατα καὶ ζῶμι ἀπὸ κρέας. Nehmen Sie frische Eier, und Fleischbrühe.

Fuzici? Ἄναχωρεῖτε; Gehen Sie schon?

Ciushtucare intre-abâ trâ mine, shi lipseashte si facu visitâ shi la altu pacientu. Ἐρωτᾷ τις διὰ ἐμένα, καὶ πρέπει νὰ ἐπισκεφθῶ καὶ ἄλλον ἀσθενῆ. Es fragt jemand nach mir, ich muß noch einen andern Patienten besuchen.

Me rogu, vinici napoi mâne, si me videci. Παρακαλῶ, ἔλθετε πάλιν αὔριον, καὶ ἐπισκέψασθέ με. Ich bitte, kommen Sie doch morgen wieder, und besuchen mich.

Va si nu lipsescu; amu sperarea câ la-sarea a sanzilui va si vâ ajutâ. Δὲν θέλω ἐλλεῖψει· ἐλπίζω ὅτι ἡ φλεβοτομία θέλει σας ὠφελῆσει. Ich werde nicht ermangeln; ich hoffe, das Ueberlassen wird Ihnen gut thun.

Vigljitoarâ, petrece cineva si cljamâ hirurgulu. Ὑπηρέτισσα, στείλε κανέναν, νὰ κράξῃ τὸν χειρουργόν. Wärterinn, schicke jemand nach einem Wundarzte.

Care vreci? Ποῖον ἀγαπᾶτε νὰ ἔχητε; Welchen wollen Sie haben?

Napoi acelu ci nji Ἐκεῖνον τὸν ἴδιον, Denjenigen, der mich

lăsâ culo înainte san- zi.	ὅς τις νεωστὶ με ἐφλε- βοτόμησε.	neulich zur Aber ließ.
Plecatu servu, do- amne, daci nji ma- na acea indreptea.	Ἰπύκοος δοῦλός σας, ἀνθέντα μου, δείξατέ μοι παρα- καλῶ, τὴν δεξιάν σας χεῖρα.	Gehorsamer Die- ner, mein Herr, sind Sie so gut, und zei- gen Sie mir Ihren rechten Arm.
Ai unâ bunâ lan- cetâ?	Ἔχεις καλὸν φλε- βοτόμον ὄργανον;	Hat er eine gute Lancette?
Neci va si u sen- cici.	Μήτε θέλετέ το καταλάβει.	Sie werden sie kaum fühlen.
Forte nji strinzi mâna.	Μοι σφίγγεις πάρα πολὸ τὸ χέρι.	Er bindet mir den Arm zu fest.
Fâ unâ mare gu- vâ.	Κάμε μίαν μεγά- λην τρύπαν.	Mache er die Öff- nung groß genug.
Sanzile curâ dicu- mu lipseashte.	Τὸ αἷμα τρέχει καθὼς πρέπει.	Das Blut fließt, wie sich gehört.
Na fasha, shi pea- tica shi u leagâ gji- ne.	Ἴδου τὸ βάνδα καὶ τὸ πανί καὶ δέσον αὐτὸ καλῶς.	Da ist die Binde, und Bändschlein, und verbinde er es wohl.

Ε'. ΔΙΑΛΟΓΟΣ.

Fünftes Gespräch.

Μεταξὺ πατρὸς καὶ υἱοῦ. Zwischen Vater und
Sohn:

Eu va si esu afo- arâ si me preimnu, shî tu hilju va si ji- ni dupâ mine.	Ἐγὼ ἐκβαίνω ἔξω νὰ περιδιαβάσω, καὶ σὺ υἱέ μου θέλεις μοι ἀκολουθήσει.	Ich gehe spazieren, und du wirst mit- gehen, mein Sohn.
Ju va si njarze- mu, vrute tatâ?	Ποῦ θέλομεν ὑπά- γει, φίλτατε πάτερ;	Wohin gehen wir, lieber Vater?

Afoară di citate.	Ἐξω τῆς πόλεως.	Außer der Stadt.
Ci omu este aistu tatâ?	Τί ἀνδρωπος εἶ- ναι αὐτός, Ἄδθεν- τάκη;	Wer ist denn die- ser Mann hier, Pa- ra?
Soldadu.	Στρατιώτης.	Es ist ein Soldat.
Ci face auce?	Τί δουλείαν ἔχει ἐδῶ;	Was hat dieser Mann hier zu thun?
Veglje.	Φυλάττει εἰς τὴν τάξιν.	Er steht auf dem Posten Schildwache.
Ci cene tru ma- nâ?	Τι κρατεῖ εἰς τὸ χέρι;	Was hat er in der Hand?
Armâ, care u clje- mâmu tufeke.	Ὅπλον, τὸ ὁποῖον τὸ λέγομεν τουφέκι.	Ein Gewehr, das man eine Flinte nennet.
Ci casâ este aistâ?	Τι ὀσπιτάκι εἶναι αὐτό;	Was ist das für ein Häuschen?
Viglâ, tru care in- trâ vegljitorlji can- do da ploae. Tora lasi njarzemu ma di- parte.	Βίγλα, εἰς τὴν ἐποῖαν ἐμβαίνουν οἱ φύλακες ὅταν βρέχη. Τώρα ἄς ὑπάγωμεν μακρύτερα.	Eine Wachtstätte, in welche sich die Schildwachen bege- hen, wenn es regnet. Gehen wir jetzt weiter.
O, catâ apâ este auce!	Ὡ πόσον νερόν εἶναι ἐδῶ!	Ach, wie viel Was- ser!
Este unu riu, care se cljamâ Vienâ.	Εἶναι ποταμάκι, τὸ ὁποῖον ὀνομάζεται Βιέννα.	Es ist ein Fließ- chen, das man Wien nennet.
Lipseashte si tre- cemu preste aistâ punte?	Πρέπει νὰ περά- σωμεν ἡμεῖς τώρα τοῦτο τὸ γεφυράκι;	Müssen wir jetzt über den Steg ge- hen?
Ne, hilju ameu! va si te cenu di manâ, si nu cazi tru riu.	Ναι, παιδάκι μου! θέλω σὲ κρατήσει ἀπὸ τὸ χέρι, διὰ νὰ μὴ πέσης εἰς τὸν ποταμόν.	Ja, mein Kind: ich werde dich bei der Hand halten, daß du nicht in den Fluß fällst.

Este aduncoasă apa?	Εἶναι βαθύ τὸ νε- ρόν;	Ist das Wasser tief?
Dure aduncoasă. Aista casă este mo- ară; vezi roatile?	Ἄρκετὰ βαθύ. Τοῦτο τὸ ὄσιτι ἐδῶ εἶναι μύλος βλέπεις τοὺς τροχοὺς;	Es ist ziemlich tief. Dieß Haus hier ist eine Mühle, siehst du die Räder?
Ne, le vedu.	Ναι, τοὺς βλέπω.	Ja, ich sehe sie.
Câte suntu? nu- merile.	Πόσοι εἶναι; ἀριθ- μησέ τους.	Wie viel sind es? zähle sie.
Shase.	Ἐξ.	Sechs.
Te arizi; nu nu- merashi gjine, nu suntu ma mulci di cinci.	Σφάλλεις δὲν ἀ- ριθμησες καλὰ δὲν εἶναι περισσότεροι ἀπὸ πέντε.	Du irrst dich; du hast nicht gut ge- zählt, es sind nicht mehr als fünf.
Au vedu unâ cu- pie di oi; iu este picuraru? ¹⁾	Ἐδῶ βλέπω ἓνα κοπάδι πρόβατα ποῦ εἶναι ὁ ποιμὴν;	Hier sehe ich eine Heerde Schafe; wo ist der Schäfer?
Ia iu shade sub arbure shi bate flu- era.	Ἐκεῖ κάθεται ὑ- ποκάτω εἰς τὸ δέν- δρον, καὶ λαλεῖ τὴν φλοῆραν.	Dort sitzt er un- ter dem Baume und bläset in die Flöte.
Nu are câni picu- rarlu?	Δὲν ἔχει σκυλία ὁ πιστικός;	Hat der Schäfer keine Hunde?
Nu lji vezi apu- shi ningâ elu?	Δὲν τὰ βλέπεις πλαγιασμένα κοντὰ εἰς τὸν πιστικόν;	Siehst du sie nicht neben dem Schäfer liegen?
Nju frică si nu me mushcă.	Φοβοῦμαι, νὰ μὴ μὲ δαγκάσων.	Ich fürchte, daß sie mich beißen.
Nu ai frică; pâ- nu nu te diparci di mine ceva nu va si ce facă.	Μὴ φοβῆσαι ἕαν δὲν μακρύνῃς ἀπὸ ἐμένα, δὲν σὲ πειρά- ζουν.	Fürchte dich nicht; so lange du nicht von mir weggehst, wer- den sie dir nichts thun.
Acolo shă da cu dialagă unu ljepure.	Ἐκεῖ τρέχει ἓνας λαγός!	Dort läuft ein Hase.

¹⁾ Greșit în text: *picuraru*.

Si aveamu veru- nâ tufeke, puteamu si lu vatamâmu. Ἐὰν εἴχαμεν του- φέκι, ἠθ'έλαμεν τὸν ῥίψει κάτω. Wenn wir ein Ge- wehr hätten, könn- ten wir ihn erlegen.

O ci mushatu can- tâ pulji! ᾯ πόσον εὐμορφα λαλοῦν τὰ πουλλία! Oh, wie schön die Vögel singen!

Cantâ eu lavdare facatorlu alor, shi deshteaptâ shi noi cu ciurara alor trâ marirea a lu Domni- zeu. Ἵμνοῦν τὸν ποιη- τήν των, καὶ παρα- κινοῦν καὶ ἡμᾶς μετὰ τὸ λάλημά των εἰς τήν δοξολογίαν τοῦ Θεοῦ. Sie lobpreisen ih- ren Schöpfer, und ermuntern auch uns durch ihren Gesang zum Lobpreise Got- tes.

Brea câci mulci porungji. Ἴδὲ ἐκεῖ ἓνα πλῆ- θος περιστερῶν. Sieh dort eine Menge Tauben.

Te arizi; suntu corgji. Λανθάνεσαι εἶναι κόρακες. Du irrst dich; es sind Raben.

Ci case suntu ai- ste? Τί ὀσπίτια εἶναι αὐτὰ. Was sind das für Häuser?

Este hoarâ; vezi turonlu? Εἶναι χωρίον βλέ- πεις τὸν πύργον; Es ist ein Dorf; siehst du den Thurm?

Lu vedu; nu este forte inaltu. Τὸν βλέπω· δὲν εἶναι τὸσον ὑψηλός. Ja, er ist nicht gar hoch.

Ia iu jine unâ ke- râ incarcatâ cu ji- ptu; eshi di in cale. Ἴδου ὁποῦ ἔρχεται ἓνα ἀμάξι φορτωμέ- νον με σιτάρι πα- ραμέρισε ἀπὸ τήν στράταν. Da kommt ein Wagen mit Getraie- de beladen; geh vom Fahrwege.

Ci omu este acelu cu stranje verzi? Τί ἀνθρωπος εἶ- ναι ἐκεῖνος μετὰ τὸ πράσινον τὸ φόρεμα; Wer ist der Man mit dem grünen Kleide?

Este avinatoru, care poartâ doi lje- puri vatamaci pre numeri. Εἶναι κυνηγός, ὁ ὁποῖος βαστᾷ δύο λα- γούς σκοτωμένους εἰς τὸν ὤμον. Es ist ein Jäger, der zwey erlegte Hasen auf der Schulter trägt.

Are cu elu shi Αὐτὸς ἔχει μαζί Er hat ziveh Jagd=
doi cânji trâ avinare. του δύο λαγωνικά. hunde bey sich.

Aishci se ducu tut' Αὐτὰ πάντοτε τὸν Diese folgen ihm
unâ dupâ elu tru ἀκολουθοῦν εἰς τὸ κυ- immer nach auf die
avinare. Lasi nâ νῆγι. Ἄλλ' ἄς γυ- Jagd. Gehen wir
turnâmu tora a ca- ρίσωμεν τῶρα εἰς jetzt nach Hause ;
sâ; nemalo imnâmu τὸ ὁσπίτι ἀρκετὰ wir sind schon ge=
astâzu. ἐπεριπατήσαμεν σή- nug heute spazieren
μερον. gegangen.

ς'. ΔΙΑΛΟΓΟΣ.

Sechstes Gespräch.

Μεταξὺ ἀδελφοῦ καὶ Zwischen Bruder und
ἀδελφῆς. Schwester.

Sora, noi nâ tur- Ἀδελφή, ἡμεῖς ἐ- Schwester, wir sind
nâmu plea di preim- γυρίσαμεν πλέον ἀπὸ schon vom Spazier=
nare, vizumu mul- τὴν περιδιάβασιν. ἔι- gange zurückgekom=
te mushate lucre. δαμεν πολλὰ εὐμορφα men, wir haben nicht
πράγματα. wenigen schöne Sa-
chen gesehen.

Ci vizushi? Τί εἶδες; Was hast du denn
gesehen?

Unu avinatoru, ci Ἐναν κυνηγὸν ὁ- Einen Jäger, der
purta doi ljepuri, shi ποῦ ἐβαστοῦσε δύο ziveh-Haasen trug,
unâ inulcime di pulji. λαγούς, καὶ ἓνα πλη- und eine Menge Wö-
θρος πουλλίων. gel.

Am' a njia ci adu- Καὶ τί ἤφερες ἐ- Was hast du mir
seshi? μένα; gebracht?

Ceva, dicâtu unâ Τίποτε, παρ' ἓνα Nichts, als ein
ligaturâ di floare, δεμάτι λουλούδια, τὸ Büschlein von Blu=
care se eljamâ tufâ. ὁποῖον τὸ λέγομεν men, das man einen
δσφράδιον. Blumensträußenennet.

Care ce u dede?	Πόθεν τὸ ἔχεις:	Woher hast du ihn bekommen?
U adunai pre livade.	Τὸ ἔμασα εἰς τὸ λιβάδι.	Ich habe ihn auf der Wieſe gepflückt.
Si nji banezi. Jino tora cu mine tru gardinâ, va si ce spunu ciushtu ci dulce.	Σοι εὐχαιριστῶ δι' αὐτό. Ἄλλ' ἔλα τώρα μαζύμου εἰς τὸν κήπον. Θέλω σοι δείξει ἓνα νόστιμον πρᾶγμα.	Ich danke dir dafür. Geh mit mir jetzt in den Garten, ich werde dir was angenehmes zeigen.
Ci este acea?	Τί εἶναι αὐτό;	Was ist es?
Unu cuibu.	Μία φωλέα.	Ein Vogelnest.
Suntu pulji inuntru?	Εἶναι πλέον πουλίαι μέσα;	Sind schon Junge darin?
Nica nu, ma oaâ.	Ἀκόμη ὄχι, μόνον αὐγά.	Noch nicht, aber Eyer.
Câte?	Πόσα;	Wie viele?
Cinci.	Πέντε.	Fünf.
Potu si le ljau?	Τολμῶ νὰ τὰ πάρω;	Soll ich sie wegnehmen?
Nu; cara si le discloacsâ, atuncea va si lji lomu.	Ὅχι· ἀφ' οὗ ἐκβοῦν τὰ κλωσσόπουλλα ἔξω, τότε θέλομεν τὰ πάρει.	Nein; wenn die Jungen außgebrütet sind, werden wir sie heraus nehmen.
Eu va si ljau ma dao oaâ, si le bre-scu ma gjine.	Ἐγὼ θέλω πάρει μόνον δύο αὐγά, διὰ νὰ τὰ θεωρήσω καλύτερα.	Ich werde nur zwey Eyer nehmen, daß ich sie besser ansehen kann.
Nu ci este ljertate neci si dai di ele.	Δὲν σοῦ εἶναι συγχωρημένον οὔτε νὰ τὰ ἐγγίξης.	Du darfst sie nicht einmal berühren.
Catrâ ci?	Διὰ τί;	Warum denn?
Napu lasâ pulji dupâ zâconlu alor cui-	Μὴ τύχη και ἀφήσουν τὰ πουλλια τήν	Daß etwa die Vögel nach ihrer Ge-

bulu. Cara si se dis- φωλεάν κατά την ιωηνηheit das Nest
cloacsâ pulji, va si συνηθειάν των. Ἄφ' verlassen. Wenn die
ce zicu, shi atuncea οὐ κλωσσηθούν τὰ Jungen außgebrütet
va si le lomu di a- πουλλία, θέλω σοι sind, werde ich's dir
dunu. δείξει, καὶ τότε θέ- sagen, dann wollen
λομεν τὰ πάρει μαζύ. twir sie mit einander
heraus nehmen.

Ζ'. ΔΙΑΛΟΓΟΣ.

Siebentes Gespräch.

Μεταξύ ιδίων.

Zwischen denselben.

Ci feceshi sufletu Τι ἔκαμες, ἡγα- Was hast du denn
soru? nu te vizui πημένη μου ἀδελφή; gemacht liebe Schwe=
di ahtantâ zamane. δὲν σὲ εἶδα τόσον ster? ich habe dich
καιρόν. ja so lange nicht
gesehen.

Eramu ocupaci cu Ἐνασχολούμεσθον Wir sind mit Aus=
purtarea shi bunâ di εἰς τὴν μετοίκησιν ziehen und Aufräu=
sposicione a naolji καὶ εἰς τὴν εὐπρέπι- men unsrer neuen
casilji anostrei. σιν τῆς νέας μας Wohnung beschäfti=
κατοικίας. get gewesen.

Hici maltu cu tute Εἶσθε πλέον ἔτοι- Sind sie denn
indrepçi? μοι μὲ ἔλα; schon ganz fertig?

Nu cu tute; pa- Ὅχι με ἔλα· ὁ Noch nicht ganz;
rinte nju bagâ cărcile αὐθεντάκης βάζει εἰς Papa ordnet seine
tru ordinu, e mumâ τάξιν τὰ βιβλία του, Bücher, und Mama
mea provisionile, ma καὶ ἡ μαννίτζα τὰς ihre Vorräthe, aber
jocurele amele shi ζωοτροφίας, ἀλλὰ τὰ meine Spielsachen
javairicolu ameu sun- παιγνίδιά μου εἶναι und Fußwerk sind
tu tute in locu. ἔλα εἰς τὸν τόπον των. schon ganz an Ort
und Stelle.

Eshti contetâ cu Εὐχαριστεῖσαι εἰς Bist du mit der

cunakea nao? τὴν νέαν κατοικίαν; neuen Wohnung zu= Frieden?

Escu; câ are multe dulzeci tră mine. Μάλιστα διότι ἔχει Ja! sie hat viel πολλὰς χάριτας διὰ ἄννευμlichkeiten für ἐμένα. mich.

Trâ exemplu? Παρ. χάριν; Zum Beispiel?

Unu mare d'inate uboru, iu va si hibâ gjine si nâ ju-câmu a urgjishalni. Ένα μεγάλον προ-αύλιον, όπου θέλει εἶσθαι καλὰ νὰ παί-ζωμεν τὸν τυφλόν. Einen großen Vorhof, auf dem es sich wird gut Blindenspiele lassen.

Ma fârâ indoire este sternutu cu plo-csi, este periculu si cadâ omulu pre ele. 'Αλλ' εἶναι χωρὶς ἀμφιβολίαν στρωμέ-νον μὲ πλάκας εἶναι πολλὰ κινδυνώδες νὰ πέσωμεν ἐπάνω. Aber er ist ohne Zweifel mit Quadersteinen gepflastert, es ist sehr gefährlich darauf zu fallen.

Lipseashte si lomu a minte. Πρέπει νὰ ἤμεθα προσεκτικαί. Man muß vor-sichtig sein.

Shezi tu tru inte-nje condignacione? Κατοικεῖς ἐσὺ εἰς τὸ πρῶτον πάτωμα; Wohnest du im ersten Stockwerk?

No, eu shedu tru a daolea, ma scara este largâ, csicsoarile di scarâ suntu rupusoase, shi cenerle virtosu formoase. "Οχι, ἐγὼ κατοικῶ εἰς τὸ δεύτερον, ἀλλ' ἡ σκάλα εἶναι πολλὰ πλατεῖα, τὰ σκαλίδια πολλὰ ἀναπαυτικὰ καὶ τὰ κρατήματα πολλὰ εὐμορφα. Nein, ich wohne im zweyten, aber die Treppe ist sehr breit, die Stufen sind recht bequem, und das Ge-länder ist recht sehr hübsch.

Cumu adarashi oda ata? Πῶς ἐστόλισες τὴν καμάραν σου. Wie hast du deine Stube ausgeziert?

Spinzurai inuntru neshti icoane musha-mericas ώραίας εἰ- Ich habe einige Kupfer darin aufge-

te, cu care me mi- κόννας ὁποῦ μοι ἐ- hängt, die mir mein
scu tatâ nju. χάρισεν ὁ αὐθεντά- Beter geschenkt hat.
κης.

Mumâ ta are fârâ Ἡ μαννίτζα σου Deine Mutter hat
indoire multe formo- ἔχει χωρὶς ἀμφιβο- aber wohl mehrere
ase ode alikite unâ di λίαν πολλὰ ὠραία hübsche Zimmer ne=
alantâ. δωμάτια κολλητὰ ἕνα ben einander?
μὲ τὸ ἄλλο. 2)

Are, unâ este ta- Ναὶ τὸ ἕνα εἶναι Ja, daß eine ist
buluitâ 1) shi cu zogra- στρωμένον μὲ τετρά- getäfelt, und mit Ge=
fii mushucitâ, alan- γωνα σανιδάκια καὶ mällden geziert, daß
ta este inviscutâ cu στολισμένον μὲ ζω- andre mit gelbem
carte galbinâ, shi γραφίας τὸ ἄλλο 3) Papier ausgefärla=
aproape tutâ cu for- καπλαδισμένον μὲ κί- gen, daß aber beina=
moase figure taljate τρινον χαρτί, τὸ ὁ- he ganz mit schön
coperitâ, tru albe shi ποῖον ὅμως εἶναι ὅλον Kupffern bedeckt ist,
di malumâ marguri, σχεδὸν σκεπασμένον in weißen und gol=
pavimentile suntu in- ἀπὸ ὠραίας χαλκο- denen Mahmen. Die
puse, shi cu ceara γραφικὰς εἰκόνας μὲ Fußböden sind ein=
date, shi camera iu ἄσπρα καὶ χρυσᾶ gelegt und getüchelt,
shade, shi acea, iu περιβάξια. Τὰ ἐδάφη und daß Zimmer,
doarme suntu sub- εἶναι ψηφιασμένα καὶ welche sie bewohnt,
sarcinate cu kilici, κηρωμένα, καὶ ἡ und daß, worin sie
shi ashternate cu eu- καμάρα, ὅπου αὐτὴ schläft, sind mit wol=
glizeshti kilinji. κατοικεῖ, καὶ ἐκείνη, lenen Tapeten be=
ὁποῦ κοιμάται, εἶναι hängen, und mit
καπλαδισμένοι μὲ κι- englischen Teppichen
λίκια, καὶ στρωμένοι belegt.
μ' ἐπεύχια τῆς Ἀγ-
γλίας.

Tute aiste suntu Ὅλα αὐτὰ εἶναι Das ist alles recht
vrtoşu bune, ma eu πολλὰ εὐμορφα· schön, aber ich wer=
cama va si voi camara ὅμως ἐγὼ θέλω de doch vorzüglich
ta, acui firidile brescu ἀγαπήσει περισ- dein Zimmer lieben,

1) Greşit în text: *tabuluită*; 2, 3) Greşit în text: *ἄλλα*.

tru gardinâ.

σότερον τὴν καμάραν bontwelchen die Fen-
σου, τῆς ὀπείας τὰ ster in den Garten
παράθυρα κυτάζουν gehen.

εἰς τὸν κῆπον.

Shi uborulu acelu Καὶ τὸ μέγαλον Und den großen
mare di inante, iu προπύλαιον, ὅπου Borplatz, auf dem
putemu si sarimu shi ἐμποροῦμεν νὰ πη- twir herumbringen,
se himu tuci di adu- δοῦμεν καὶ νὰ χαρα- und uns mit einan=
nu alegri. κοποῦμεν μαζύ. der Bergnüigen könn=
nen.

Η'. ΔΙΑΛΟΓΟΣ.

Nehtes Gespräch.

Μεταξὺ μητρὸς καὶ
υἱοῦ.

Zwischen Mutter und
Sohn.

Vâ dau si cunoash- Σὰς ὁμολογῶ, φιλ- Ich gestehe Ihnen
teci, vrutâ mumâ, câ τάτη μητέρα, ὅτι δὲν liebe Mutter, daß ich
nu puteamu si me ce- ἠμπόρεσα νὰ κρα- mich diesen Nachmit=
nu di aridere astâzu τήσω τὰ γέλια σή- tag des Sachens nicht
d'ipâ pranzu, cando μερων τὸ ἀπόγευμα, enthalten konnte, als
selagirâ shcola tru ὅταν ἀπόλυσε τὸ σχο- die Schule in un=
vicinia anoastrâ. λείτον εἰς τὴν γειτο- serer Nachbarschaft
νίαν μας. auß war.

Ma catrâ ci? Διὰ τί ἄραγε; Warum denn?

Câ ficsorlji acelji "Οτι τὰ μικρὰ Die kleinen Anna=
nijiçlji cadea unu du- παιδία ἔπιπτον ἓνα ben fielen einer nach
pâ alantu pre nare. κατόπι του ἄλλου ἐ- dem andern auf die
πάνω εἰς τὴν μύτην. Nase.

Este forte musha- Εἶναι πολλὰ εὖ- Das ist recht hübsch
tu si aridâ omnu can- μορφον νὰ γελαῖ τι- darüber zu lachen,
do patu alci reu. νὰς, ὅταν οἱ ἄλλοι wenn andere zu
πάσχουν κακόν. Schaden kommen.

O si pâça di na- "Ω, ἐὰν ἐπασχον τῷ Ach! wenn sie wirk=

deveru reu, eu vrea ὄντι κακὸν, ἤθελα lich Schaden genom-
 si plangu atuncea, κλαύσει, βέβαια, δ- men hätten, würde
 ma di multe plâsi po- μως αἱ διάφοροι θε- ich gewiß getweint
 sicionile a truplui, di σεις τοῦ σώματος ἀπὸ haben, aber die ver-
 care unâ era trâ ca- τὰς ὁποίας ἢ μία schiedenen Stellun-
 ma aridiri di alantâ ἦτον γελοιοδεστέρα gen, dabon die eine
 me bucurarâ vrtoșu; ἀπὸ τὴν ἀλλήν, μὲ noch komischer war
 eu nu potu si zicu ἐχαροποίησαν πολὺ, als die andere, ha-
 câ no. δὲν ἐμπορῶ νὰ τὸ ben mich sehr be-
 ἀρνηθῶ. lustiget; ich kanns
 nicht leugnen.

Forto gjine se aflâ Εὕρισκεται τινὰς Man befindet sich
 omlu in casâ, cando πολλὰ καλὰ μέσα in seinem Zimmer
 este afoară inglica- εἰς τὸν οἰκίσκον του, sehr wohl, wenn
 tâ, ma si lipsea tu, όταν ἔξω εἶναι δλι- draußen Glatteis ist,
 in locu ci te inveci σθηρὸς πάγος, ἀλλ' aber wenn du, statt
 a casâ, la școlâ¹⁾ site ἐὰν ἐσὺ ἀντι νὰ δι- im Hause unterrich-
 duci, shi tu vrea si δάσκησαι εἰς τὸ δσπι- tet zu werden, in die
 cazi ca shi alanci fi- τιον, ἐσύχναζες εἰς τὸ Schule gehen müß-
 csori. σχολεῖον, ἤθελες πέ- tet, würdest du ohne
 σει χωρὶς ἀμφιβολίαν, Zweifel auch fallen,
 καθὼς τᾶλλα παιδία. wie andere Kinder.

Poate si libâ. Ἐνδέχεται. Vielleicht wohl.

Shi câtu vrea si te Καὶ πόσῃν λύπῃ Und was würde
 inverini cando vrea ἤθελες αἰσθανθῆ, ἀ- es dir für einen Ein-
 si avzi alanci ficsori κούωντας ἄλλους νὰ druck machen, wenn
 pre avarigâ di tine γελοῦν τριγύρωσου; du um dich herum
 si arida? lachen hörtest?

Eu vrea si respu- Ἦθελα ἀποκριθῆ Ich hätte gern ge-
 nu cu tutâ inimâ câ μετὰ χαρᾶς, ὅτι ἤ- antwortet, ich wür-
 shi eu arideamu di θελα γελάσει κ' ἐγὼ de mitlachen, aber
 adunu cu elji, ma μαζὸ, ὅμως στοχα- wenn ichs recht be-
 cara nji u minduescu ζόμενος καλὰ τὸ doch eingestehn, daß
 gjine lipseashte si u πρᾶγμα, ἀναγκά- es mich ein wenig

¹⁾ Ghesit în text: școlă.

cunoscu, cã vrea si ζομαι νã δμολογήσω, verdrieβen würde.
me inverinu pucinu. ετι ήθηελα ¹⁾ λυπηθη
δλίγον.

Sora ta ce aduse Η αδελφή σου σ' Deine Schwester
a minte cu unu for- ένθύμισε μ' εϋμερρον hat dich leise an die
mosu tropu formula τρόπον τὸ ήθικόν Vorschrift erinnert,
acea, cã nu lipseashte παράγγελμα, ετι δὲν daß man andern
si facemu altor, acea πρέπει νã κάμνωμεν nicht thun muß, was
ci nu vremu si nã εις τὸς άλλους εκείνο, wir nicht wollen,
u facã. οπου δὲν θέλομεν νã daß sie uns thun.
μãς τὸ κάμνων.

O! eu shtiu gjine, Ω, εξεύρω καλã Ach! ich weiß
cã ia este njiclu ετι αυτη είναι ο μι- wohl daß sie mein
predicatorlu ameu, κρός μου Ἰεροκήρυξ, kleiner Prediger ist,
ma eu voi predicete άλλ' ἐγὼ αγαπῶ τãς aber ich liebe ihre
aljei, shi va si amu διδαχãς της, και θέλω Predigten, und will
interesu di ele. ὡφεληθη από αυτãς. sie gern zu meinem
Besten nügen.

Εσὺ εισαι πολλã Du bist recht gü-
Tu eshti vrtosu καλός, αδελφείμου, tig, lieber Bruder,
bunu, frate, cã dai a επειδη και διδεις την daß du deiner kleinen
njicalji sor' tai si ce ἄδειαν εις την μι- Schwester dir Pre-
bagã predicã. κρήν σου αδελφηγ νã digten zu halten er-
σοϋ κάμνη διδαχήν. laubst.

Θ'. ΔΙΑΛΟΓΟΣ.

Neuntes Gespräch.

Μεταξὺ δύο φιλινά- Zwischen zweh Freundinen.
δωγ.

Ci ce este soru? Τι έχεις αδελφή Was ist dir Schwe-
nji te vezi vrtosu μου; μοι φαίνεσαι ster? du scheinst mir
inverinatã. λυπημένη. traurig.

Ne, nadeveru escu, Nai βέβαια ειμαι, Ja, ich bins auch!
eã tamamu tora me επειδη και τούτην την weil ich eben von mei-

¹⁾ Greşit în text: ήθηελα.

adunai cu buna Nu- ώραν ἀποχαιρετήθη- ner guten Chri-
sha mea, care fuze κα με τήν καλήν μου stina Abschied ge-
trâ shase septimâni, Χριστίαν, ή όποία nommen, die auf
shî lipseashte tutâ ἀναχωρεϊ διᾱ ἕξ ἐβ- sechs Wochen ver-
zãmanea aista si u δομάδας, και πρέπει reist, die ganze Zeit
trecu fârâ si u vedn. νὰ περνῶ ὅλον τοῦ- werde ich zubringen
τον τον καιρον χωρις müßfen, ohne sie zu
νὰ τήν βλέπω. sehen.

Sh' iu se duce? Καὶ ποῦ ὑπάγει Und wohin reiset
αὐτή; sie?

Se duce Hamburgu Ὑπάγει εἰς τὸ Sie geht nach Ham-
cu mumâ sa, si facâ Χαμβούργον με τήν burg mit ihrer Mut-
visitâ a tetâ sai, care μητέρα της, διᾱ νὰ ter, um eine Tante
pucînu ma înainte si ἐπισκεφθῆ τήν θείαν zu besuchen, die sich
purtâ acolo. της, ή όποία τώρα eben da niedergelaf-
πρὸ ὀλίγου ἑκατασ- sen hat.
τάθη ἐκεῖ.

Curiosu, câ avemu Παράξενον εἶναι, daß wir gerade ei-
noi unâ plase di for- οτι ήμεις ἔχομεν τήν nerley Schicksal ha-
tunâ! shî eu dema- αὐτὴν τύχην! κ' ἐγὼ ben! auch eben die-
neacă aistâ me adu- τούτην τήν αὐγὴν sen Morgen habe ich
nai cu bunlu Steflu ἀποχαιρετήθηκα με von meinem guten
ameu, care va si facâ τὸν καλόν μου Στέ- Stephan Abschied
cale cu tatâ su. φανον, ὁ ὁποῖος ἔχει genommen, der mit
νὰ ταξειδεύση με τὸν feinem Vater ver-
πατέρα του. reisen wird.

Se duce shî elu Ὑπάγει και αὐτὸς Auch nach Ham-
Hamburg? εἰς τὸ Χαμβούργον; burg?

No, ma tru unâ "Οχι, ἀλλ' εἰς ἕνα Nein, nach einer
di cu totlui contrarie πάντη ἐναντίον μέ- ganz entgegengesetz-
parte, fratesu lip- ρος· ὁ μέγαλειτερός ten Seite, sein ältester
seashte si se ducâ του ἀδελφὸς πρέπει Bruder soll nach Go-
Gotha, si invecâ νὰ ὑπάγη εἰς τήν tha auf's Gymnasium
tru Gymnasiu, sin- Γώταν, διᾱ νὰ σου- gebraucht werden; der
guru tatâlu va si lu δάξη εἰς τὸ ἐκεῖ Vater will ihn selbst
ducâ shî si lu re- γυμνάσιον, τὸν ὁ- hinbringen und em-

comendească acolo, ποῖον ὁ πατέρας του pfehlen, und Ste-
shi Steflu lipseashte θέλει νὰ τὸν ὀδηγήσῃ rhan soll die Reise
si se ducă cu elu. καὶ νὰ τὸν συστήσῃ mitmachen.

μόνος, καὶ ὁ Στέφα-
νος πρέπει νὰ τὸν
συνοδεύσῃ.

Fără îndoire ab- Χωρὶς ἀμφιβολίαν Ohne Zweifel wird
sencia va si nu lji ἢ ἀπουσία του δὲν die Abwesenheit nicht
hibă lungă zamane. θέλει κρατήσῃ πολὺν sehr lange sein.
καιρὸν.

Patrusprezaci di Δεκατέσσαρες ἡμέ- Vierzehn Tage bis
zile i trei septimâni, ραις ἢ τρεῖς ἐβδομά- dreih Wochen, denn
că va si jină niheamă δαις, ἐπειδὴ καὶ θέ- sie werden einen klei-
pre averigă si njeargă λουν κάμει ἓνα μικρὸν nen Umweg nehmen,
Ifeld, iu are tatâlu γύρον, διὰ νὰ ὑπάγων und über Ifeld ge-
unu oaspe. εἰς τὸ Ἴλφεδον, ὅπου hen, wo der Vater
ὁ πατέρας του ἔχει einen Freund hat.
ἓναν φίλον.

Va si ce serie? Θέλει σοι γράφει; Wird er dir schrei-
ben?

Nji se obligului, Αὐτὸς μοι ὑποσχέ- Er hats verspro-
va si videmu seste θῆ· θέλομεν ἰδεῖ, ἂν chen, man muß se-
că va si shă cenă κρατήσῃ τὸν λόγον hen, ob er Wort
parola. του. halten wird.

Shi Nusha nji de- Καὶ ἡ Χριστίνα μοι Christina hat es
de parola, shi nu τὸ ὑποσχέθη, καὶ δὲν mir auch verspro-
indoescu tr' acea neci ἀμφιβάλλω οὔτε μίαν chen, und ich zweifle
ună minută. στιγμὴν δι' αὐτό. nicht einen Augen-
blick daran.

Va si videmu, si Θέλομεν ἰδεῖ, ἂν· Wir wollen sehen
furi că nu ai pre δὲν ἐμπιστεύεσαι παρὰ ob du nicht zu viel
multu fede. πολὺ.

I. ΔΙΑΛΟΓΟΣ.

Zehntes Gespräch.

Μεταξὺ τῶν ἰδίων.

Zwischen denselben.

Vezi, vezi frate! Ἴδὲ ἀδελφέ μου! Sieh! sieh Bru-
câ avui indreptate si ὅτι εἶχα δίκαιον νὰ der! daß ich doch
dau fede pre greilu ἐμπιστευθῶ εἰς τὸν nicht unrecht hatte,
a oaspirilji amei. λόγον τῆς φιλιναᾶδος mich auf das Wort
μου. meiner Freundin
zu verlassen.

Ci ἔ dicara? Τί εἶναι λοιπόν; Nun! was ist denn?
Ună carte Ji la Μία γραφή ἀπὸ Ein Brief, beynah
Nusha scriatâ tru τὴν Χριστιναν γραμ- im Augenblick des
oara acea, ci aĵun- μένη τὴν ἰδίαν ὥραν, Ankommens geschrieben.
serâ. ὅπου ἔφθασε.

Fortе mushatu! tu Αὐτὸ εἶναι πολλὰ Das ist recht hübsch!
puteai si nji u cu- εὐμορφον! ἐσὺ ἤμ- du könntest mir ihn
minici. ποροῦσες βέβαια νὰ τοῦχι mittheilen.
μοι τὴν κοινολογήσης.

O, Domnizeu si ὦ, μὲ κανέναν Ach, bey Seißenicht!
aparâ! ia este ma trâ τρόπον! αὐτὴ εἶναι der ist nur für mich;
nine, ma se furi câ μόνον διὰ ἐμένα, ὅ- wenn du aber recht
eshti vrtoşu politesu μως ἂν ἦσαι πολλὰ artig bist, will ich dir
va si ce alegu darle φρόνιμος, θέλω σοι die Nachrichten vor-
tru shtiri ci nji da διαβάσει τὰς εἰδήσεις, lesen, die sie über ih-
trâ calea aljei, ὅπου μοι δίδει περὶ re Reife gibt.
τῆς ὁδοιπορίας της.

Va si me obli- Θέλεις μὲ ὅπο- Du wirst mich
gueshti vrtoşu. χρεώσει μεγάλως. sehr verbinden.

Aleaze. «Tu vrei, Διαβάζει. „E- Siehst. Du willst mei-
sufletlu ameu, si ce σὺ θέλεις, ἡγαπη- ne Liebe, daß ich dir
spunu csudiosile ca- μένημου, νὰ σοι διη- die Abentheuer, die
suri ci nji se agudi- γηθῶ τὰ παράδοξα mir unterwegs be-

râ in cale; vreamu συμβάντα ὁποῦ μοι gegneten, erzählten
 cu tutâ inimâ si amu ἠκολούθησαν εἰς τὸν foll; ich möchte dir
 di ahtare civa si ce δρόμον· ἀγαποῦσα gern Abenteuer zu
 scriu, care vrea si μετὰ χαρᾶς νὰ ἔχω berichten haben, daß
 alegreazâ shi mine παράδοξα πράγματαwürde dich und mich
 shi tine, i incanai νὰ σοι διηγηθῶ, τὸ be-luſtigen; ich hätte
 si aveamu prubuli- ὁποῖον ἤθελεν εὐ- twenigstens wohl ei=
 tâ verunâ njicâ fur- φράνει καὶ ἐμένα καὶ nen kleinen Sturm
 tunâ, ma civa di ai- ἐσένα, ἢ κἂν νὰ ausstehen können, a=
 ste! noi avumu unu εἶχα δοκιμάσει μίαν bernichts davon! wir
 cama mare serinu. ὁμως τίποτε ἀπὸ haben die völligeſte
 Ma·eu nu lipseashte τύχαμεν μίαν μεγα- Windſtille vorgefun=
 si incepu calatoria λωτάτην γαλήνην. den. Ich darf indeß
 di pre apâ (shi si Ἄλλὰ δὲν πρέπει ν' nicht mit der Schiff=
 furi câ este cama, ἀρχίσω ἀπὸ τὸ τα- fahrt anfangen, obß
 interesantâ di tutu ξείδιον διὰ τοῦ νεροῦ twegen daß interes=
 lucru trâ mine, câ (ἂν καὶ εἶναι τὸ ἀξιο- ſanteſte von dergan=
 este nou) câ cu ai- λογώτατον πράγμα zen Sache für mich
 sta sculuseashte ca- εἰς ἐμὲ, διότι εἶναι war, da ſie erſt den
 latoria amea; lip- νέον) ἐπειδὴ μὲ αὐτὸ Schluß meiner Reiſe
 seashte cu ordu si τελειώνει ἢ ὁδοιπορία ausmacht; ich muß
 ce dau tru shtire, μου· θέλω σοι δη- mit Ordnung berich=
 shi dicara, ce zicu, λοποιήσει μὲ τάξι, ten, und dir alſo er=
 câ mutâmu una oară και λοιπὸν σοι διη- zählen, daß wir gegen
 callji, aſunsemu câ- γοῦμαι, ὅτι ἀφ' οὗ Abend in Zelle anfa=
 trâ seară Cela; cale ἀλλάξαμεν τὰ ἄ- men, nachdem wir
 pre acolo este arinoa- λογα μίαν φορὰν, vorher einmal Pferd=
 sâ, shi eu dureamu ἐφθάσαμεν πρὸς ἐ- de gewechſelt; der
 di multu si aſunzemu σπέραν εἰς τὴν Κέλ- Weg dahin iſt ſehr
 acolo, fârá si nji λαν ὁ δρόμος διὰ fandig, und ich
 minduiamú nica; nji ἐκεῖ εἶναι πολλὰ ἀμ- twiinſchte lange an=
 se parea câ icido ci- μώδης, κ' ἐγὼ ἐπι- zukommen, ohne es
 citate lipseashte si se θυμοῦσα ἀπὸ πολλῆς noch hoffen zu düir=
 spunâ di diparte di νὰ φθάσω ἐκεῖ, χω- fen; ich glaubte jede

anoastre; minduia ci τρεις ἕως τέσσαρας Heidschuncken ge-
 u câ aiste au coar- ὥρας δρόμον χωρὶς nannt) sind nicht so
 ne, shi cara nu νὰ εὔρη ἓνα χω- hübsch wie die unfri-
 lipsescu laptile a lor, ριον, καὶ χωρὶς νὰ gen; stelle dir vor, sie
 nji se parurâ, câ nu ἰδῆ εὔτε ἀνθρωπον, haben gar Hörner,
 suntu ne trâ profitu οὔτε ζῶον. Κάποτε und da man ihre
 ne dilectacione, mum' συναπαντήσαμεν ποι- Milch auch nicht ge-
 mea nadeveru zice, μνια προβάτων, ἀλλὰ braucht, schienen sie
 câ au profitu di lana τὰ πρόβατα τῶν ἐρει- mir tweder zum Hu-
 a lor, ma eu nu voi κῶν δὲν εἶναι τόσον ken noch zum Berg-
 stranjile di lanâ, shi εὐμορφα ὡς τὰ ἐδικά niügen zu dienen,
 trâ acea neci me μας· στοχάσου, ὅτι meine Mutter sagt
 cashtigâ ahtantu trâ αὐτὰ ἔχουν κέρατα zwar, man zieht
 aistu interesu. καὶ ἐπειδὴ δὲν με- Vortheil aus ihrer
 ταχειρίζονται τὸ γά- Wolle, allein ich habe
 λα των, μοι ἐφάνη- die Camellottenen
 σαν ὅτι δὲν εἶναι Kleider, also rührt
 μήτε διὰ ὄφελος μήτε mich dieser Gewinn
 διὰ τέρψιν ἢ μητέρα auch nicht sehr.

μου βέβαια μοι εἶπεν,
 ὅτι ἔχουσιν ὄφελος
 ἀπὸ τὸ μαλλί των,
 ἀλλ' ἐγὼ δὲν ἀ-
 γαπῶ τὰ μάλλινα
 φορέματα, καὶ διὰ
 τοῦτο μήτε μοι μέλει
 τόσον δι' αὐτὸ τὸ
 κέρδος.

Soarile avea mal- „Ὁ ἥλιος εἶχε „Die Sonne war
 tu scapitatâ, cando πλέον βασιλεύσει, schon untergegangen,
 a jünsemu Hambur- ὅταν ἐφθάσαμεν εἰς als wir Hamburg er-
 gu; forte me bucurai τὸ Χαμβούργον ἐχά- reichten; ich war sehr
 si hiu acia, câ vrtozu ρην καθ' ὑπερβολὴν froh da zu sein, denn
 dureamu si vedu El- νὰ ἦμαι ἐκεῖ· διότι ich starb von Verlan-
 ba; ma lipsea si amu πολλα ἐπιθυμοῦσα gen die Elbe zu sehen;
 arevdare pânu alan- νὰ ἰδῶ τὴν Ἐλβαν, indeffen mußte ich

tâ zuâ demaneacă, ἀλλ' ἔπρεπε νὰ ἔχω mich bis den andern
mumâ mea era cur- ὑπομονήν ἕως τὴν Morgen gedulden,
matâ; shi tr' acea ἄλλην ἡμέραν τὸ meine Mutter war
ma cinâmu shi nâ πρωτὴ ἢ μητέρα μου müde; und wir aßen
culcâmu. Eu nu ἦτον κουρασμένη καὶ bloß zu Abend, und
durnjii di acutota- διὰ τοῦτο ἐδειπνή- legten uns nieder.
lui, _minduirea a σαμεν μόνον καὶ ἐ- Ich schlief nicht viel,
unei cale pre apâ πλαγιάσαμεν. Ἐγὼ der Gedanke an ei=
me cenu dishteptatu, δὲν ἐκοιμήθηκα τε ne Wasserreise hielt
ica incanu me dish- λείως ἢ ἰδέα ἐνός mich wach oder weck=
tiptâ in zare, shi ταξειδίου διὰ τοῦ te mich wenigstens
tru aistâ pucinâ za- νεροῦ μ' ἐκράτησεν sehr früh wieder, und
mane ci durnjii nu ἔξυπνον, ἢ τοῦλάχι- während meines Fur=
me injisamu altâ, στον μ' ἐξύπνισε zen Schlafes träumte
ma furtunâ shi ca- πολλα πρωτ, καὶ εἰς ich nur Sturm und
trigufranzire; ma i- αὐτὸν τὸν ὀλίγον Schiffbruch; wir gin=
nante nu plicâmu καιρὸν, ὅπου ἐκοιμή- gen erst gegen zehn
ma catrâ zace sâci θηκα, δὲν ὠνειρεύεσθαι Uhrauf's Wasser, nicht
demaneacă shi in- ἄλλο, παρὰ τρικυμίων wie ich's gehofft hat=
trâmu nu tru mare καὶ ναυάγιον δὲν ἐκι- te, in einem großen
catrigu di cumu nj' νήσαμεν προτῆτερα, Schiff, sondern in ei=
u minduiamu, ma παρὰ πρὸς τὰς δέκα ner Art großen Rahtu,
tru unâ njicâ bar- ὥρας τὸ πρωτ, καὶ mit einem Segel, und
câ cu unâ panzâ, εἰσέβημεν ὅχι εἰς ἓνα unſer Wagen ward
tru care bagarâ ke- μεγάλον κἀτεργον, vermöge einer Ma=
ra anoastrâ cu unâ καθὼς ἤλπιζα, ἀλλ' schine von besonderer
extra faptâ mashinâ εἰς ἓνα μικρὸν κα- Einrichtung, die man
care u cljemâmu ράβι μὲ ἓνα πανι, εἰς einen Rahtu nennt,
varca. Nu avui spe- τὸ ὅποιον ἔαλαν τὸ hineingeschaft. Ich
rare si vedu civa ἀμάξι μας μὲ μίαν dürfte mir nicht Hoff=
ci se aparâ veru- μηχανήν χωριστῆς nung machen etwas
nei furtunâ icâ si κατασκευῆς, ὅπου zu sehen, das einem
hiu arucatu pre ve- τὴν λέγουν γεράνιον. Sturm ähnlich wäre,
runâ insulâ ermâ, Δὲν εἶχα καμίαν ἐλ- oder an eine wußte In=
ca Robinsonlu, câ πίδα νὰ ἰδῶ τίποτε sel, gleich Robinſon,

era cama mushatâ *μίαν τρικυμίαν, ἣ ν'* zu verschlagen, denn
 zamane, shi nu era *ἀβράξω εἰς κάμμιαν* es war das schönste
 ceva vintu, ma dicu- *ἔρημον νῆσον, κα-* Wetterbon der Welt,
 totalui serinu: câ cai- *θῶς ὁ Ῥοβινσῶν,* und gar kein Wind; ja
 îacli furâ forsici: *ἐπειδὴ ἦτον ὁ ὠραιό-* es war gar zu still,
 oarâ d' oarâ si avu- *τερος καιρὸς τοῦ κό-* denn unsere Schiffer
 zeascâ, câ panzile di- *σμου, καὶ δὲν ἦτον* wurden genöthiget
 cutotalui nu lâ aîuta, *οὔτε κἄν παραμικρὸς* unaufhörlich zu ru=
 shi cu tut' acea fe- *ἄνεμος, ἀλλὰ μάλιστα* dern, da das Segel
 cemu patru sâci pre *ἦτον ἄκρα γαλήνη* ihnen gar nicht zu
 cale. Aista napoi era *διότι οἱ παραβοκού-* Hilfe kam, und dem=
 multu trâ mine, câ *ριοι ἦναγκάσθησαν* ungeachtet blieben
 vrtoşu dureamu si *συχνὰ νὰ κωπηλα-* wir beinahe vier
 hiu Hamburgu, ma *τῶσιν, ἐπειδὴ καὶ τὰ* Stunden unterwegs;
 incanu avui kero si *ἄρμενα δὲν τοὺς* es war wieder ein we=
 observescu gjine cu *ἐβοηθοῦσαν τελείως,* nig zu lange für mich,
 rupusarea mea tute *καὶ μὲ ὄλον τοῦτο* da ich sehr verlangte
 objectile pre iu tre- *ἐκάμαμεν σχεδὸν τέσ-* in Hamburg zu sehn,
 ceamu altantu anar- *σαρες ὠραις εἰς τὴν* es fehlte mir wenig=
 ga. Suntu multe in- *στράταν. Τοῦτο ἦτον* stens nicht an Zeit al=
 sule tru Elbâ; tru *ἀκόμη πολὺ διὰ ἐ-* le Gegenstände, beh
 unâ este administra- *μένα, ἐπειδὴ καὶ* denen wir so langsam
 cionea di Villhelm- *πολλὰ ἐπιθυμοῦσα νὰ* vorbeführen, recht
 sburg, shi tru unâ *ἦμαι εἰς τὸ Χαμ-* nach Bequemlichkeit
 altâ unu locu in se *βοῦργον, ὅμως κἄν* zu beobachten. Es
 fabricescu shi repare- *εἶχα καιρὸν νὰ πα-* sind einige große In=
 scescu catrigile. Noi *ρατηρήσω καλὰ μὲ* sehn in der Elbe; auf
 videamu mushata ei- *τὴν ἀνάπαυσίν μου* dereinen befindet sich
 tatea Hamburgu di *ὄλα τὰ ἀντικείμενα,* das Amt Wilhelms=
 diparte, shi dupâ tute *ὅπου ἐπερνούσαμεν* burg, und auf einer
 eshimu pre locu us- *τόσον ἀργά. Εἶναι* andern ein Schiffs=
 catu. Ia tora himu *πολλὰ νησία εἰς τὸν* werft, wo man be=
 auce, ma nica civa *Ἐλβαν, εἰς τὸ ἕνα* schäftiget war, Schiff=
 nu potu altâ si ce *εὐρίσκεται τὸ τε-* fe zu bauen und aus
λώνιον Βιλαμσβοῦρ- zu bessern. Wir sa=
γον, εἰς ἕνα ἄλλο hen die schöne Stadt
ἕνα ναυπήγιον, ὅπου Hamburg lange vor

zicu, ma cã auce *καταγίνονται νὰ κα-* uns, und endlich flie=
 mancã om lu gjine, cã *τασκευάζων κάτεργα* gen wir aus Land.
 noi tr' oarã shezumu *και νὰ τὰ διορθώνων.* Hier sind wir also,
 la measã, shi pãnu se *Εἶδαμεν πολλὸν και-* aber ich kann dir
 indrezea mumã mea *ρὸν τὴν ὡραίαν πόλιν* noch nichts anders
 tru tracteru, eu con- *Χαμβούργον, και τέ-* dabon sagen, als
 cljishu cu tine si ban- *λος πάντων ἐπατή-* daß hier recht gut
 durezu, vrtoşu vrutã *σαιμεν εἰς τὴν στερεάν.* gegessen wird, denn
 soru! nji aducu a *Ἰδοὺ λοιπὸν, ὅπου* wir setzten uns so=
 minte di tine ahtantu *εἴμεσθε μέσα, ἀλλὰ* gleich zu Tische, und
 ori di ori canda ma *δὲν ἐμπορῶ νὰ σοι* wãhrend das sich
 unã socacã me dis- *εἰπῶ κανένα πρᾶγμα* meine Mutter in
 pa te di tine, shi *ἀκόμη, πᾶρεξ ὅτι ἐδῶ* unserm Wirthshau=
 seste cã este putere, *τρῶγουν πολλὰ καλὰ·* je einrichtet, habe
 nica cu ma mare *διότι ἡμεῖς ἐκαθίσα-* ich mich hingesezt
 vrere. *μεν εὐθὺς εἰς τὴν* mit dir zu schwaßen,
τράπεζαν, και ἐν ᾧ liebe Schwester! ich
ἤ μητέρα μου ἐτοι- denke eben so oft auf
μάζεται εἰς τὸ παν- dich, als wenn mich
δοχείον, ἐγὼ ἀποφά- nur eine Gasse von
σισα νὰ φλυαρήσω με dir trennt, und wens
σένα, φιλτάτη μου möglich, mit noch
ἀδελφή! σ' ἐνθυμοῦ- mehr Zãrlichkeit.
μαι τόσον συχνὰ, ὡς
νὰ με χωρίζη μόνον
ἓνα σοκάκι ἀπὸ ἐσένα,
και ἂν εἶναι δυνατὸν,
ἀκόμη με περισσοτέ-
ραν ἀγάπην.

A dao carte. Δεύτερα γραφή. Zweyter Brief.

Tu ashteptashi ah- *Ἐπὶ ἐδέχθης τόσον* Du hast die Erzãh=
 tantu gjine enume- *καλὰ τὴν διήγησιν* lung meiner Reise so
 racia a calatorii a *τοῦ ταξειδίου μου, ἡγα-* gütig aufgenommen,

¹⁾ In ediția dela 1813 urmează de aci încolo paginația greșită cu 20 pag.,
 anume: de aci începe 197 și continuă apoi mai departe.

mei, vrutâ Lenâ, πημένη μου Ἑλένη, meine liebe Helena!
câtu nji u amu trá ὅτι τὸ ἔχω μεγάλην daß ich mir ein Fest
mare si ce enumeru μου χαρὰν νὰ σοι daraus mache, dir ei=
inscritâ nascânte διηγηθῶ ἐγγράφως nige von den Ham=
musheteci di Ham-μερικὰ ἀπὸ τὰ θαυ-burgischen Heerlich=
burgu, pânu si po-μάσια τοῦ Χαμ-keiten schriftlich zu
tu si ce cuminicu βούργου, ἕως οὗ νὰ erzählen, bis ich dir
cu gura tute amele δυνηθῶ γὰρ σοι κοι-mündlich alle meine
observacionile. Tu νολογήσω ἐκ στόμα-Bemerkungen werde
va si crezi câ eu τος ὅλας μου τὰς mittheilen können.
pânu tora civa altâ παρατηρήσεις. Ἐσὺ Du mußt glauben,
nu fecsu, dicatu câ θέλει πιστεύσης, ὅτι daß ich bisher hier
mâncu, câ ma di ἐγὼ ἕως τοῦ παρόν-weiter nichts gethan
pranzulu ameu ce τος δὲν ἔκαμα ἐδῶ als gegessen, weil ich
aduceamu a minte. τίποτε ἄλλο, παρὰ bloß meiner Mittag=
Ma lipseashte nica νὰ τρώγω, ἐπειδὴ smalhzeit erwähnt
si ce punu di inan-καὶ δὲν σοι ἀνάφερα habe, aber ich bin dir
te impresionea ci παρὰ τὸ γεῦμά μου. noch die Beschrei=
sencii cando intrai Ἄλλὰ πρέπει ἀκόμη bung des Eindruckes
tru portu, icâ ma νὰ σοι παραστήσω schuldig den ich bey
gjine si zicu, tre-τὴν ἐντύπωσιν, ὅπου dem Einfahren in
cundalui pretu pa-ἐδοκίμασα ἐμβαίνων-den Hafen empfand,
dure di catrizi ci se τας εἰς τὸν λιμένα, oder vielmehr bey
afla acolo, nji se ἢ μᾶλλον εἰπεῖν der Durchfahrt durch
parea câ eramu περνῶντας ἀπὸ τὸ den Wald von Schiff=
translocatu tru lu-δάσος τῶν παρα-fen, den man darin
me nao; lucrulu ci βίων ὅπου εὐρίσκον-findet; ich glaubte
se spune iucido, iu ται εἰς αὐτόν μοι mich in eine neue
arucâ omlu ocljilji, ἐφάνη νὰ μετεφέρθην Welt versetzt; die Ge=
multe plâsi di lim-εἰς ἕναν νέον κό-schäftigkeit, die sich
bi ci avde omlu si σμον ἢ δραστηριότης aller Orten, wohin
zburascâ a verigâ di ὅπου δείχεται παν-man blickt, zeigt,
elu (câ acolo se a-τινὰς τὰ ὄμματα, Sprachen, die man
flâ catrize di tute αἱ διάφοραι γλῶσ-um sich herum reden
nacione), curiosiile σαι, ὅπου ἀκούει τι-
hört, (denn es befin=

fisiognomii ci nâ νὰς νὰ δμιλῶσι τρι- den sich Schiffe von
 esu di iucido di- γύρωτου — διότι εὐ- allen Nationen all=
 inante, tute aiste ρίσκονται ἐκεῖ κά- da) die verschiedenen
 aducu unu haosu di τεργα ἄλων τῶν ἐθ- ὕψιςfisiognomien, die
 ideī shi senciri, ci νῶν — αἰ παράξεναι einem von allen
 nu poate om̄lu sin- φυσιογνωμῖαι ὁποῦ Seiten aufstossen,
 guru gjine si le pu- προσβάλλουν παντα- alles das verursacht
 ne ¹⁾ di înainte. Shi χόθεν· ὅλα αὐτὰ ein Chaos von Ideen
 singure catrigile me προξενοῦν ἓνα χάος und Gefühlen, die
 anjirará cu marea- ιδεῶν καὶ αἰσθησεων, man sich nicht gleich
 ga shi fabricacia ὁποῦ δὲν ἐμπορεῖ τι- selbst erklären kann.
 alor, cu tut' acea νὰς μόνος καλὰ νὰ Die Schiffe selbst ha=
 ci minduiamu câ τὰς παρασθήση. Καὶ ben mich auch durch
 amu unâ acuratâ i- τὰ κάτεργα αὐτὰ μ' ihre Größe und Bau=
 dee trâ ele di pre ἐξέπληξαν με τὸ με- art in Vertunde=
 icoane shi di des- γαλεῖον καὶ με τὴν rung gesetzt, obgleich
 eripcionē; nica shi κατασκευῆν των, με ich durch Gemählde
 tora nu este acura- ὄλον ὁποῦ ἐπίστευα und Beschreibungen
 trâ idea, câ pânu νὰ ἔχω μίαν ἀκριβῆ einen richtigen Be=
 tora ma acea di ιδέαν δι αὐτὰ ἀπὸ griff davon zu haben
 afoarâ vizui, ma τὰς περιγραφὰς αὐτῆ glaubte; recht deut=
 mumâ mea nji se δὲν εἶναι καὶ τώρα lich ist der Begriff
 obligui, câ va si me ἀκόμη καλὰ διακε- noch jetzt nicht, weil
 ducâ tru unu catri- κριμένη, ἐπειδὴ ἕως ich bisher nur das
 gu, tra si potu tu- τὴν ὥραν εἶδον μό- Äußere davon gese=
 te parcile gjine si le νον τὰ ἐξωτερικὰ hen, meine Mutter
 ljau pre minte. Auce μέρη, ἀλλ' ἡ μητέρα aber hat mir ver=
 tru portu se aflâ unu μου μοι ὑποσχέθη sprochen, mich auf
 catrigu di oaste, ci νὰ με ὁδηγήση εἰς ein Schiff zu führen
 este a lăsatilji ci- ἓνα κάτεργον, διὰ recht zu bemerken. Es
 tate Hamburgu, ca- νὰ παρατηρήσω καλὰ liegt hier im Hafen
 re va si nji dau in- ὅλα τὰ μέρη του. ein Kriegsschiff, wel=
 prapa si lu cunoseu Εὐρίσκεται ἐδῶ εἰς theß der Frenstadt
 gjine, shi cara si τὸν λιμένα ἓνα κα- Hamburg gehört,
 me tornu va si ce ράβι πολεμικόν, ὁ- dessen Bekanntschaft

¹⁾ Citește: *pună*.

enumeru tute di câ- ποῦ εἶναι τῆς ἐλευ- werde ich machen,
 te vizui; eu gura va θέρας πόλεως Χαμ- und dir beh meiner
 si ci descriu shi unâ βούργου, τὸ ὅποσον Zurückkunft alles er=
 recreacione ci me θέλω πασχίσει νὰ τὸ zählen, was ich gese=
 ashteapte seara ai- γνωρίσω καλὰ καὶ hen habe; mündlich
 stâ; este unâ prei- ὅταν ἐπιστρέψω ὀπί- will ich dir auch eine
 mnare pre apâ; unu σω, θέλω σοι διη- Luftparthie beschrei=
 njicu riu ci se nu- γηθῆ ὅλα, ὅσα εἶδα ben, die diesen Abend
 miseashte Alster for- θέλω σοι παραστή- meiner wartet; es ist
 mâ d' inuntru a ci- σει ἐκ στόματος καὶ eine Wasserfahrt;
 tatilji unâ mare ci- μίαν ξεφάντωσιν, ἡ ein kleiner Fluß, die
 sternâ, tru care se ὁποία μὲ ἀναμένει Alster genannt, bil=
 preimnâ cu barca, τούτην τὴν βραδυάν det innerhalb der
 shi multe ori se aflâ αὐτῇ εἶναι μία πε- Stadt ein großes
 nescanci ci cenu mu- ριδιάβασις ἐπάνω εἰς Bassin, auf dem man
 sicanci, care ale- τὸ νερόν ἕνας μι- in Kähnen spazieren
 greazâ sarbatoarea. κρός ποταμὸς ὄνο- fährt; oft sind welche
 Si era calatoria a- μαζόμενος "Ἄλστρος darauf, die Musikant=
 noastra iarna vrea si κάμνει ἐντὸς τῆς ten halten, das ver=
 amu fortuna si vedu περιοχῆς τῆς πόλεως schönert denn das
 nemceshti shi fran- μίαν μεγάλην δεξα- Fest. Wenn unsre
 cezeshti comedii; ma μενῆν, εἰς τὴν ὁποίαν Reise im Winter vor
 eu tragu d' inante περιδιαβάζουσι εἰς sich gegangen wäre,
 ma multu acele ci μικρὰ μονόξυλα, καὶ so hätte ich das Berg=
 nji procurâ mushatâ πολλάκις εὐρίσκονται nügen genießen köu=
 zamane, care spune τινὲς ὁποῦ κρατοῦν nen deutsche und
 gardinile di auce tru μουσικοῦς, τὸ ὅποσον französische Schau=
 tutâ lucirea a lor εὐφραίνει τὴν πανή- spiele zu sehen, aber
 suntu multe, care i ma γυριν. Ἐὰν εἶχε γένη ich ziehe dasjenige
 τὸ ταξιδιόν μας τὸν schöne Jahreszeit ver=
 χειμῶνα, ἤθελα ἔ- schafft, sie zeigt die
 χει ἀκόμη τὴν χα- hiesigen Gärten in
 ρὰν νὰ ἰδῶ γερμα- ihrem schönsten
 νικὰς καὶ γαλλικὰς Glanzé; es sind deren
 κωμωδίας. ἀλλ' eine große Anzahl
 ἐγὼ προτιμῶ περισ- mehr oder weniger

multu i ma pucinu sότερον ἐκείνας ὁποῦ bon der Stadt ent=
 suntu di citate di- μοι προξενεὶ ὁ εὐμορ- fernt, und man belu=
 partate, shi acolo face φος καιρός, ὁ ὁποῖος stigt sich da recht
 omlu zefcâ forte gjine. δειχνεὶ τοὺς ἐδῶ κή- sehr. Du siehst liebe
 Tu vezi, vrutâ soru, μεγαλοπρέπειαν αὐ- Schwester! daß es
 câ auce nu nji lip- τῶν εἶναι δὲ πολλό- mir hier nicht an
 seashte civa trâ tre- τατοι ὁποῦ περισσό- Zeitwertreiben siehst;
 cirea zamanilji; eu ἀπέχουν ἀπὸ τὴν πο- ich benutze sie mit
 u profitescu cu mare λιτείαν, καὶ ξεφαν- großem Vergnüigen,
 alegreaçâ, ma ce τόνουν πολλὰ καλὰ aber ich gestehe dir
 dau tru cunoashti- ἐκεῖ. Ἐσὺ βλέπεις, doch, daß ich nicht im=
 re, câ nu vreamu ἡγάπημένη μου ἀ- mer hier wohnen
 tutu di unâ si she- δελφῆ, ὅτι δὲν μοι möchte; der Stille
 du auce; inviçata λείπει ἐδῶ καμία getwohnt, die vorzug=
 hiindalu tru incie- τρυφή· ἐγὼ τὴν ἀπο- lich in dem Theile der
 tu, care domnuea- λαμβάνω μὲ μεγάλην Stadt herrschet, dar=
 shte ma multu tru χαρὰν, ὅμως σοι ὁ- in sich meiner Mutter
 partea a citatilji a πάντοτε ἐδῶ· συνει- Haus befindet, möch-
 nostrei, iu este casa θισμένη οὐσα εἰς τὴν te ich nicht immer das
 a mumâ meai, nu ἡσυχίαν, ἢ ὁπεία κυ- beständige Ausrufert
 vreamu si avdu tu- ριεύει περισσότερον aller Lebensmittel,
 tu di unâ publicâ εἰς τὸ μέρος τῆς und mancher andern
 strigarea a tutulor πολιτείας μας, ὅπου Dinge hören, man
 municioni di gurâ shi εὐρίσκεται τὸ ὁσπίτι darf auf der Straße
 multu altor lugurii; τῆς μητρὸς μου, δὲν nicht ohne die größte
 nu cuteazâ omlu si πάντοτε τὸ ἀκα- Vorsicht gehen, aus
 innâ pretru cale fârâ τάπαυστον διαλά- Furcht von den vielen
 mare loare a min- λημα τῶν πρὸς Wagen und Rutschen
 te, di fricâ si nu lu τὸ ζῆν ἀναγκαίων übergefahren zuwer=
 παραγμάτων· δὲν den, und als vor ei=

calcâ verunâ kerâ i caretâ, acolo in-
 ante vrundu eu shi mumea si facemu
 unâ cale pre pade, fumu angustaci si
 lunzimu calea, câ tru unâ socacâ ah-
 tantâ mulcime di oamini era, ci nu
 era putere trâ treci- re pre acolo; nâ
 ziserâ, câ era oara iu se adunâ nego-
 citorlji la bersa, shi multu numerlu a lor
 este unâ spunere, câtu floreashte negociulu:
 u credu, ma eu nu voi ahtantâ murmu-
 rare, shi va si me tornu cu tutâ inimâ
 tru anoastrâ njicâ citate, iu va si aflu
 vruta mea soru, a

τολμᾷ τινὰς νὰ πε-
 ριπατῆ εἰς τὰ σοκά-
 κια χωρὶς μεγάλην
 προφύλαξιν, φοβούμε-
 νος, μή πως καταπα-
 τηθῆ ἀπὸ τὰ πολλὰ
 ἀμάξια καὶ ἀπὸ τὰς
 καρβέτας πρὸ ὀλίγων
 ἡμερῶν θέλωντας νὰ
 κάμωμεν ἕναν δρό-
 μον πεζοὶ ἢ μητέρα
 μου καὶ ἐγὼ, ἡναγ-
 κάσθημεν νὰ περιο-
 δεύσωμεν, διὰ ν' ἀπο-
 φύγωμεν μίαν ῥύμην,
 ὅπου ἦταν τόση συν-
 δρομῆ τοῦ λαοῦ, ὅτι
 ἦτον τῶν ἀδυνάτων
 νὰ περάσωμεν ἀπε-
 κεῖ· μᾶς εἶπαν, ὅτι
 ἦταν ἡ ὥρα, ὅπου
 συνάγονται εἰς πρᾶγ-
 ματευταὶ εἰς τὸν οἶ-
 κον τοῦ ἐμπορίου, καὶ
 ὁ πολὺς ἀριθμὸς αὐ-
 τῶν εἶναι μία ἀπό-
 δείξις, πόσον ἀνθεῖ
 τὸ ἐμπόριον· τὸ πι-
 στεύω, ὅμως ἐγὼ δὲν
 ἀγαπῶ τὴν τόσην
 ταραχὴν, καὶ θέλω
 ἐπιστρέφει μὲ χα-
 ρὰν εἰς τὴν μικρὴν
 μας πολιτείαν, ὅπου
 θέλω εὖρει παλιν τὴν
 ἡγαπημένην μου ἀ-

nigen Tagen, meine
 Mutter und ich, ei-
 nen Weg zu Fuß
 machen wollten, sa-
 hen wir uns genö-
 thiget einen Umweg
 zu nehmen, weil in
 der einen Straße der
 Zufußlauf der Menschen
 so groß war, daß es
 das Durchkommen
 hinderte; man sagte
 uns, es sey die
 Stunde, in welcher
 sich die Kaufleute auf
 der Börse versam-
 melten; und deren
 große Anzahl sey ein
 Beweis, wie sehr
 die Handlung blühe;
 das glaube ich wohl,
 aber ich liebe doch
 das viele Geräusch
 nicht, und werde
 mit Vergnügen in
 unsre gute kleine
 Stadt zurückkom-
 men wo ich meine
 liebe Schwester wie-
 der finde, der ich
 mit einer zärtli-
 chen Umarmung

cui ambracăndalui eu δελφήν, τῆς ὁποίας sagen werde, daß
 delicatésă va si lji θέλω εἰπεῖ, ἀγκαλιά- ich sie herzlich liebe.
 zieu, că u voi di tută ζωντάς την τρυφερὰ
 inimă. ὅτι τὴν ἀγαπῶ ἐκ
 καρδίας.

IA'. ΔΙΑΛΟΓΟΣ.

. Gilttes Gespräch.

Μεταξὺ τῶν ἰδίων.

Zwischen denselben.

Ja iu jinu, vrute Ἴδου ὁποῦ ἔρχο- Hier bin ich, lie=
 frate, si ce caftu μαι, ἡγαπημένε μου her Bruder! dich um
 ljertacsune, că lipsii ἀδελφὲ, διὰ νὰ σοῦ Vergebung zu bitten,
 si ce scriu di cumu ζητήσω συγχώρησιν, daß ich verfehlt habe
 ce me obligui. ὅπου ἔλλειψα νὰ σοι dir zu schreiben, wie
 γράψω, καθὼς σοι ich es versprochen.
 ὑποσχέθηκα.

Eu minduiamu si Ἐγὼ ἐπίστευα νὰ Ich glaubte auf
 hiu niraitu pre tine, ἦμαι κακιωμένος ἐ- dich böse zu sehn,
 ma bucuria ci sentu πάνω σου, ἀλλ' ἡ allein die Freude,
 la reviderea ta napoi, χαρὰ, ὁποῦ δοκιμάζω die ich bey deinem
 nji zice dure, că aistâ βλέπωντάς σε πάλιν, Wiedersehen emp=
 nu este putere. μοι λέγει ἀρκετὰ, ὅτι finde, sagt es mir
 αὐτὸ δὲν εἶναι δυνατόν. genug, daß das nicht
 möglich ist.

O! eu u shtiamu ὦ, ἐγὼ ἠξέουρα Ach! ich wußte es
 vrtsosu gjine, că vru- καλὰ, ὅτι ὁ ἡγα- wohl, daß mein lie=
 tlu fratelu ameu πημένος μου ἀδελ- ber Bruder nicht mit
 nu vrea si se injurâ φὸς δὲν ἦθελε συγ- mir schmälen würde.
 cu mine. Vezi bune χυσθῆν με ἐμένα. Ἴδὲ Sieh lieber Freund!
 oaspe! in locu si καλέ μου φίλε, ἀντὶ statt zu schreiben, bin
 ce scriu, curundea- νὰ σοι γράφω ἔτρεχα ich hie und da herum=
 mu au shi acolo, ἐδῶ και κεῖ εἶδα gelaufen, habe alles
 vizui tute, căte pu- ὅλα, ὅ, τι ἠμποροῦσα gesehen, was ich se=

tui si vedu, shi tora va si ce le cuminicu tute cu gura, shi tutâ tricută contentaciă va si renoiascâ trâ mine.

νὰ ἰδῶ καὶ τῶρα θέλω σοὶ τὰ διηγηθῆναι ἔκ στόματος, καὶ ἔλθῃ ἢ περασμένη ἡμέρα θύει ἀνανεωθῆναι διὰ λόγου μου.

hen konnte, und nun will ich dir mündlich erzählen, und alles vergangene Vergnügen wird sich für mich erneuern.

Va si me faci par-tashu di aiste.

Θέλεις μὲ κάμει βέβαια μέτοχον αὐτῶν.

Du wirst mich Theil daran nehmen lassen.

Ah! si u puteamu cu facerea! unâ nilje di ori u durii, la tute acele ci nji se spuserâ delicate.

Ἄμποτε νὰ ἡμπούσα τῇ ἀληθείᾳ! χιλιάκις τὸ εὐχρήθηκα εἰς ἔλα ἐκεῖνα ὅπου μοι ἐφάνησαν ἀρεστά.

Ach! daß ich es wirklich könnte! Hundertmal hab' ich es gewünscht bey allem, was mir annehmlich auffiel.

Eu bagu stihimâ, câ tu vrei si me ai cu tine pre muntile acelu ci este aproape di Ainbecu, a cui proshpectulu zicu, câ este ahtantu muchatu.

Ἐγὼ βάζω στίχημα, ὅτι ἐπὶ ἀγαποῦσες νὰ μ' ἔχης μαζύ σου ἐπάνω εἰς αὐτὸ τὸ βουνὸν ὅπου εἶναι πλησίον τοῦ Ἀϊμπέκου, τοῦ ὁποίου ἡ θεωρία λέγουν ὅτι εἶναι τόσον ὠραία.

Ich wette, du hättest mich geru bey dir gehabt oben auf dem Berge nahe vor Einbeß, wovon man sagt, die Aussicht sey da so schön.

O! eu vizui di a-poia shi aici munci di acelu, ma cara aistu era di intenje, iu me aflai un' o:râ, inpresionea ci sencii acolo era di cama spirtuoasâ, shi multu ma fortunatu vrea si hiu nica, si puteai di adunu cu mine cu inaltâ

Ὡ. ἐγὼ εἶδα μετὰ ταῦτα καὶ ἄλλα βουνὰ παρὰ ἐκεῖνο ἐκεῖ, ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ αὐτὸ ἦτον τὸ πρῶτον, ἔπου εὐρέθηκα ποτὲ ἢ ἐντύπωσις ὁποῦ ἠσθάνθηην ἐκεῖ, ἐστάθη ζωηρωτάτη, καὶ ἦθελ' ἤμουν πολὺ εὐτυχέστερος ἀκόμη. ἐὰν ἦθελες ἐκφωνή-

ο! ich habe nachher noch wohl ganz andre Berge gesehen als der ist; aber weil es der erste war, auf dem ich mich jemals befunden, war der Eindruck, den ich da empfand, von der lebhaftesten Art, und ich wäre noch viel glücklicher gewesen,

boace si strizi: O, sei μαζύ μου. ὦ, wenn du mit mir hät=
aista este pompeșă! τοῦτο εἶναι ἐξαίρετον! testausrufen können:
Das ist prächtig?

Shi ci vede omlu Kai τί βλέπει τι- Was sieht man
acolo ahtantu mu- νὰς ἐκεῖ τόσον ὦ- denn da so schönes?
shatâ? ραῖον;

Civa dicâtu proste Τίποτε παρὰ κοινὰ Nichts als Gegen=
shi ordinare lucre: και συνειθισμένα stände, die an sich
unâ citate, unu mare πράγματα: μίαν πο- ganz gemein und ge=
numeru di hoare, λιτείαν, πολυάριθμα twöhnlich sind: eine
agre, trâ parte nica χωρία, ἀγρούς ἐν μέ- Stadt, eine große
cu frutu coperite, ρει ἀκόμη σκεπασ- Anzahl Dörfer, Fel=
livâzi, copii ci pascu, μένους με γεννήματα, der, zum Theil noch
munci, dipartaci, shi λιβάδια, ποιμνία ὁποῦ mit Früchten bedeckt,
unâ dunjæ di oamini βόσκουν, βουνὰ με- Wiesen, weidende
ei lucra la campu, μακρυσμένα, και Herden, entfernte
ma confluxulu a tu- πλῆθος ἀνθρώπων Berge, und eine Men=
tutor aistor lugurii, ἐνασχολουμένων εἰς ge Leute, die sich im
ci le vede omlu tru τὸ κάμπον, ἀλλ' ἡ Felde beschäftigen,
unâ cu unâ arucare συνδρομῇ ὄλων τού- aber der Zusammen=
a ocljului, face unâ των τῶν πραγμάτων, fluß aller dieser Din=
extra energie. ὁποῦ βλέπει τινὰς ἐν ge, die man zugleich
ταῦτῳ με μίαν μόνην mit einem einzigen
διματίαν, κάμνει μίαν Blicke entdeckt, ver=
χωριστὴν ἐνέργειαν. ursacht eine ganz
außerordentliche
Wirkung.

Este Ainbecu mu- Εἶναι ὠραία πόλις Ist Einbeck eine
shatâ citate? τὸ Ἄϊμπεκον; schöne Stadt?

Nji se pare cã este Μοι φαίνεται νὰ Sie scheint mir sehr
veclje, shi acea ci ἦναι παμπάλαια, και alt, und es ist mir
nu me arisi este, cã ἐκείνο ὁποῦ δὲν με unangenehm aufge=
tute strehile a casilor ἤρεσεν εἶναι, ὅτι ὄ- fallen, daß alle Dã=
suntu aproape di cu λαι αἱ στέλαι τῶν cher der Häuser fast
totu lai. ὁσπιτίων εἶναι σχεδὸν ganz schwarz sind.

Shi catrâ ci nu suntu roshe ca la noi? Καὶ διατί δὲν εἶ- Warum nicht roth
 vai κόκκιναι καθὼς wie beh uns?
 εἰς ἡμᾶς;

Câ nu suntu ca la noi coperite cu esurunjizi, ma cu neshti forme di tuvle, ci lje¹⁾ cljamâ ketri di Solingu, care au difererencie di aiste shi tru formâ shi tru boe. Ἐπειδὴ καὶ δὲν εἶναι καθὼς εἰς ἡμᾶς σκεπασμένοι με κερα- μίδια, ἀλλὰ με ἓνα εἶδος τοῦβλων, ὁποῦ τὰ ὀνομάζουσι λιθά- ρια τοῦ Σολίγγου, τὰ ὁποῖα διαφέρουν ἀπὸ αὐτὰ εἰς τὸ εἶδος καὶ εἰς τὸ χρῶμα.

Sie sind nicht wie beh uns mit Ziegeln gedeckt, aber mit ei- ner Art Mauerstei- nen die man Sollin- ger Steine nennt, die sich durch Form und Farbe davon unterscheiden.

Nu fushi Getingu? Δὲν ἦσον εἰς τὴν Bist du nicht in
 Γαιτίγγην; Göttingen gewesen?

No; tr' oarâ dupâ Nordhaimu si inparte calea. Acea ci tru aista zamanea a anlui face unâ bunâ energie tru campu, este unâ plantâ, care tru aistu locu vratosu se lu- crează, shi care verun' oarâ nu vrea si nji treacă pretu minte acea ci cste. Ὅχι· εὐθὺς ὀπίσω ἀπὸ τὸ Νόρνχαϊμ χω- ρίζεται ἢ στράτα· ἐ- κείνο ὁποῦ εἰς τοῦτον τὸν καιρὸν τοῦ χρόνου κάμνει μίαν πολλὰ καλὴν ἐνέργειαν εἰς τὸν κάμπον, εἶναι ἓνα φυτὸν ὁποῦ καλλιερ- γεῖται πολὺ εἰς τοῦ- τον τὸν τόπον, καὶ ὁποῦ ἐγὼ δὲν ἤθελα τὸ στοχασθῆ ποτὲ ἐκεῖνο ὁποῦ εἶναι.

Nein; gleich hin- ter Nordheim schei- det sich der Weg. Was in dieser Jahreszeit im Felde eine schöne Wirkung thut, ist eine Pflanze, die in dieser Gegend stark gebauet wird, und die ich nie für das, was sie ist, erkannt hatte.

Shi ci este? Καὶ τί εἶναι αὐτὸ; Was denn?

Tabacu, ma ci nu este murnu, ca tru tabatiera a parinte njui; agrile, pre care creashte, suntu tute coperite cu Τάβακος, ὃ ὁποῖος ὅμως δὲν εἶναι με- λανός, καθὼς εἰς τὴν ταβακοθήκην τοῦ πατρός μου τὰ χω- ράρια, ὅπου ἀξά- Tabak; er ist aber denn nicht braun, wie in meines Waters Dose, die Felder, dar- auf er wächst, sind ganz bedeckt mit schön-

¹⁾ Citeste: le.

mushate mari verzi vei, εἶναι σκεπασμένα nen großen Blättern
frânzi, shi di tru njizâ με εὐμορφα μεγάλη vom schönsten Grün,
carecido plantâ se φύλλα ὠραιοπράσινα, und aus der Mitte
scoalâ insusu unu και ἀπὸ τὴν μέσῃν einer jeden Pflanze
cucsanu forte inaltu, ἐκάστου φυτοῦ σηκό- schießt ein hoher
care scoate floare νεταί ἐπάνω ἕνας Stiel in die Höhe,
roshe di vrtoşu καιλὸς πολλὰ ὑψη- der rothe Blumen
mushatâ boe. λὸς, ὁ ὁποῖος ἐκβάλλει von prächtiger Farbe
κόκκινα ἀνθῆ ἐξαι- trägt.
ρέτου χρώματος.

Shi aiste floare da Καὶ αὐτὰ τὰ ἀνθῆ Werden die Blu=
dipoia frutulu, tru δίδουν ἔπειτα τὸν men denn durch eine
care este tabaca? καρπὸν ὁποῦ περιέχει Frucht erjeßt, die den
τὸν τάβακον; τὸν Tabak enthält?

No; cucsanlu nu Σ. Ὁχι· ὁ καιλὸς Nein, der Stiel
are ma seminça, ta- δὲν ἔχει παρὰ τὸν trägt nur den Sa=
baca se fac̃ di aiste σπόρον, και ὁ τάβα- men, der Tabak be=
frânzi, care se usucâ κος γίνεται ἀπὸ αὐτὰ steht aus den Blät=
shi se freacâ, icâ τὰ φύλλα, ὁποῦ ξη- tern, die getrocknet
le facu ligaturi trá ράινονται και τρίβον- und zerrieben wer=
tutune. ται, ἢ μαζώνονται δέ- den, oder in Kol=
ματα διὰ τὸν καπνόν. len gebraucht zum
Rauchtabak.

Curiosu! ma vrute Τοῦτο εἶναι παρά- Das ist sonder=
Stefu ajiusate si δοξόν ὅμως, ἡγαπη- bar! aber lieber Ste=
aĵunzi Ilfeldu, eu μένε μου Στέφανε, rhan eise in Il=
vreamu si amu acu- βιάσου νὰ ἔλθῃς εἰς feld anzukommen;
ratâ dare tru shtire τὸ Ἰλφεδον ἐγὼ ἀ- ich hätte gern um=
di elu. γαποῦσα νὰ ἔχω μίαν ständliche Nachricht
λεπτομερεῖ ἢ εἰδησιν davon?
περὶ αὐτοῦ.

Catrâ ci? Διατί; Warum?

Câ parintele ameu Ἐπειδὴ και ὁ πα- Mein Vater will
va si me ducâ dupâ τέρας μου θέλει νὰ nich in einigen Jah=
nascanci ani acolo, με ὀδηγήσῃ ἐκεῖ μετ' ren dahin bringen, um

si studuescu pânu la filosofia. Este for- mosu locu ?

ὀλίγα χρόνια, διὰ τὰ σπουδάζω ἐκεῖ ἕως εἰς τὴν φιλοσοφίαν· εἶναι εὐμορφος τόπος;

bis zur Univerſität meine Studien da fortzuſetzen Iſt es ein ſchöner Ort?

Este unâ njică ci- tate, shi jônli ci in- veață acolo, se adunâ tru unu mare adara- mintu, care mainante era monastiru.

Εἶναι μία κωμό- πολις, καὶ οἱ νέοι ἐ- μοῦ σπουδάζουν ἐκεῖ, συνέρχονται εἰς ἓνα μεγάλον κτίριον, τὸ ὅποιον ἦτον προτή- τερα μοναστήριον.

Es iſt ein Flecken, und die jungen Leute, die da ſtudiren, ſind in einem groſſen Ge- bäude verſammelt, daſſ ehedem ein Klo- ſter war.

Vizushi civa di a- celji joni ?

Εἶδες μερικοὺς ἀ- πὸ αὐτοὺς τοὺς νέους;

Haſt du von den jungen Leuten welche geſehen?

Vizui directorlu , invectorlji shi ascul- tatorlji ; eu eramu pânu shi la examenu di retorikie, iu nas- canci di acelji joni cenurâ publice greauri latineashte, nemcea- shte, francezashte shi englezashte, ma eu aveamu mare reve- rencie si facu cu elji cunoashtire.

Εἶδα τὸν σχολάρ- χην, τοὺς διδασκά- λους, καὶ τοὺς μαθη- τὰς ἡμῶν μάλιστα καὶ παρῶν εἰς μίαν ῥητο- ρικὴν μελέτην, ὅπου μερικοὶ ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς νέους ἐξεφώνη- σαν παρρησίᾳ λόγους εἰς τὴν λατινικὴν, γερμανικὴν, γαλλι- κὴν καὶ ἀγγλικὴν διάλεκτον, ἀλλ' εἶχα πολλὴν συστολὴν τὰ κάμω γνωριμίαν μὲ αὐτοὺς.

Ich habe den Di- rektor, die Lehrer, und die Studirenden geſehen; ich habe so- gar einer Redeübung beigewohnt, da ei- nige von den jungen Leuten öffentlich Rede gehalten im Latei- nischen, im Deut- ſchen, im Französi- ſchen und im Eng- liſchen, aber ich hat- te zuviel Ehrfurcht, um Bekanntschaft mit ihnen zu machen.

Shi cancido erai tu incljisu, di ascul- tai lucre ci nu prin- deai ?

Καὶ ἦσον ἐσὺ πάν- τοτε κλεισμένος μέσα, διὰ τὴν ἀκούης πράγ- ματα ὅπου δὲν ἐκα- ταλάμβανες;

Biſt du denn da im- mer eingekloſſen ge- weſen; und haſt Du nie- ge mit angehört, die du nicht verſtandest?

Di cutotalui nu; Παντάπασιν αὐτῇ Ὁ ganz und gar
 :aista panigyre cenu ἢ πανήγυρις ἐκρά- nicht! die Feierlich=
 ma unâ zuâ; e alante τησε μόνον μίαν ἡ- keit hat nur einen
 le trecui cu insusu μέραν τὰς ἄλλας δὲ Tag gewährt; die
 ingjosu immarea; eu τὰς ἔμεταχειρίσθην andern sind ange=
 vizui unâ moarâ εἰς τὸ νὰ περιηγηθῶ wandt, die Gegend
 di carte, shi vrtoșu τὸν τόπον ἐγὼ εἶδα zu durchstreifen; ich
 me csudisii, cum ἓνα χαρτόμυλον, καὶ habe eine Papier=
 poâte si hibâ unâ ἐθαύμασα πολὺ, πῶς mühle gesehen, und
 albâ materie di ahtare ἔμπορεῖ νὰ γένη μία bin sehr verwundert,
 petici unse. λευκῇ ὕλη ἀπὸ αὐτὰ daß man eine so
 τὰ λερωμένα πανία. weiße Masse aus den
 so häßlichen Sum=
 pen machen kann.

Proshpectulu lip- Ἡ θεωρία πρέπει Die Aussicht muß
 seashte Ilfeldu si νὰ ἴναι ὠραία εἰς in Ilfeld wohl recht
 hibâ mushatu, zicu, τὸ Ἴλφεδον λέγουν schön sehn man sagt,
 ·câ acolo suntu munci ὅτι εἶναι ἐκεῖ τόσον es sind, da so hohe
 inalci. ὕψηλὰ βουνά. Berge!

Ne, suntu mulci, Ναὶ βέβαια εἶναι Freulich gibt es de=
 ma loclu este di elji πολλά· ὅμως ὁ τό- ren viel, aber der Ort
 ahtantu multu inve- πος εἶναι τόσον ist so völlig damit
 rigatu, catu nu are πολὺ περιτειχισμένος eingeschlossen, daß
 verunu proshpectu; ἀπὸ αὐτὰ ὅτι δὲν er gar keine Aussicht
 lipseashte omlu si ἔχει καμίαν θεω- hat; man muß die
 se alinâ pre aishci ρίαν· πρέπει νὰ ἀ- Berge ersteigen, und
 munci, shi disuprâ ναβῆ τινὰς εἰς αὐτὰ oben wird man für
 lji se resplateashte τὰ βουνὰ, καὶ ἐπάνω seine Mühe durch
 ·copuslu cu premu- πληρόνεται διὰ τὸν den schönsten Anblick
 shatlu proshpectu κόπον του μὲ τὴν von der Welt belohnt.
 a lunilji. Ma las' ὠραιότατην θεωρίαν Aber wir wollen un=
 urmâmu calea ano- τοῦ κόσμου. Ἄλλ' ἄς fern Weg fortsetzen,
 astrâ; shi cara tre- ἀκολουθήσωμεν τὸν nachdem man eine
 ce omlu unâ milâ δρόμον μας ἀφ' οὗ Meile jenseits Ilfeld
 ·incolo di Ilfeldu καμῆ τινὰς ἓνα μίλ- zurüdgelegt hat,

aĵunze Nordhausen. λιον ἐπέκεινα τοῦ kommt man nach
Ἰλφέδου, ἔρχεται εἰς Nordhausen.
τὸ Νορδχάουζεν.

Citatea aista hip- Aὕτη ἡ πόλις πρέ- Die Stadt muß
seashte fârà inoaire πει χωρὶς ἀμφιβο- ohne Zweifel sehr
si hibâ mushatâ. λισαν νὰ ἦναι πολλὰ schön sehr!
εὐμορφη.

No, nu este! mi- "Ὀχι, δὲν εἶναι! ἡ Nein, das nicht!
tropolea anoastrâ ἔδική μας ἡ μητρό- unsere Hauptstadt
me ariseashte multu πολὺς μὲ ἀρέσει πολὺ gefällt mir viel bes-
ma gjine; casile tru περισσότερον τὰ ό- ser; die Häuser sind
tute loate, nu suntu σπίτια ἐν γένει δὲν im allgemein nicht
formoase, keatrash- εἶναι εὐμορφα, ὁ λιθό- hübsch, das Stein=
ternarea este forte στρωτος εἶναι πολλὰ pflaster ist sehr
urutâ, shi oaminlji ἀχαμνός, καὶ οἱ κάτοι- schön, und die
au unu extra portu, κοὶ εἶναι ἐνδυμένοι μὲ Einwohner gehen
shi a parte muljerle. χωριστὸν τρόπον, μά- besonders gekleidet,
λιστα δὲ αἱ γυναῖκες. vorzüglich das Fra-
uenzimmer.

Calea pânu Gota Ὅ δρόμος ἕως εἰς Ist der Weg bis
este acceptu? τὴν Γώταν εἶναι Gotha angenehm?
τερπνός;

Ne, vrtoşu acceptu, Naί, πολλὰ τερ- Ja äußerst ange-
are multe plâsi di πνός· ἔχει ποικίλα nehme, er bietet eine
arbori, câmpi, zenji, δένδρα, κάμπους, λό- Verschiedenheit dar,
shi valjuri, câtu nu φους, καὶ κοιλάδας, von Holz und Feld,
poate omlu neci unâ εἰς τρόπον ὅτι δὲν von Hügeln und
minutâ si aibâ zamane ἐμπορεῖ νὰ ἔχη τινὰς Tählern, daß man
lungâ. οὔτε μίαν στιγμὴν nicht einen Augen=
πληξιν. πληξιν. blick lange Weile
haben kann.

Nacâ disgustâ om- Mή πως δυσारे- Man ist wohl gar
lu si jinâ Gota? στεῖται τινὰς νὰ mißbergnügt in Go-
ἔλθῃ εἰς τὴν Γώταν; tha auzukommen?

No, verun' oară nu "Ὀχι, δὲν ἐμπορεῖ Nein, darüber kann
poate si disgustâ, ποτὲ νὰ δυσारेσθῇ- man nicht anderswie
ma si hibâ plinu di ται, ἀλλὰ πολλὰ froh sehr! ohne schön

bucurie; aista citate να εὐαρεστῆται· αὐ- zu sehn, erregt die
 fârà si hibâ formoasă, τῆ ἢ πόλις χωρὶς να Stadt gleich eine hei-
 dishteaptâ tr' oară ἦναι εὐμορφη, διε- tere und angenehme
 unâ vrtoșu mushatâ γείρει εὐθὺς μίαν Idee; und alle Ein-
 shi acceptâ idee, shi τερπνὴν καὶ ἀρεστὴν wohlner scheinen mir
 tuci oamini ahtantu ἰδέαν, καὶ ὅλοι οἱ κά- so liebenswürdig! sie
 nji se paru sharmanci τοικοι μοι φαίνονται nehmen dich so gut
 tru oară te ashteaptâ τόσον ἀξιέραστοι· σὲ auf, und beschäftigen
 forte gjine, shi can- ὑποδέχονται εὐθὺς sich immer um dein
 cido cselahitescu si τόσον καλὰ καὶ ἀ- Vergnügen; mit ei-
 ce facâ contentacie; γωνίζονται πάντοτε nem Worte, ich bin
 cu unu zboru, eu fui να σοι προξενῶσιν ἡ- von Gotha ganz be-
 Gota magipsitu, shi δονήν· εἰς ἓνα λόγον zaubert, und du mußt
 tu lipseashte si me ἐγὼ ἐμαγεύθην εἰς mir erlauben dich oft
 ljerici si ce enumeru τῆν Γώταν, καὶ πρέ- dabon zu unterhal-
 oara d' oară nica di πει να μοι δώσης τὴν ten.
 aiste. ἄδειαν διὰ να σοι
 διηγηθῶ συχνὰ ἀ-
 κόμη περὶ αὐτῆς.

FABULE, ICĂ PARAMITHE SHI ISTORII ALEPTE.

Dicumu jinu ashi se duru.

Luplu ariki di in stungă¹⁾ ună oae, shi u purta tru peshtereao- (σπήλαιον) si u macă cu pake. Acolo iu imna lji ese leulu (ὁ λέων) in cale, shi lji arake oaia; atuncea statundu luplu di diparte, lji zice: Cu neindreptate nji Ioshi,²⁾ nu va si u inkerdiseshti. E leulu arisendalui lji zise: Nacă shi tu u ai meashtire di la oaspile ateu?

Nunquam est fidelis societui³⁾ cum potente (Periculosa est. s.c.p.)

Gesellschaft mit den Mächtigen gewähret uns nie Sicherheit.

Leulu, gumarlu shi vulpea feceră socilje shi eshiră a avinare, ma cu ahtare ligare, icido ci si acağă si u inpartă njiză elji. Cara avinară multu, zice leulu a gomarlui: Lja shi le inparte cu minte. Ashi le face gomarlu trei egali (ἴσια) pârci, shi le bagă di inante zicandu: Loaci vâ carecido acea ci lu ariseashte. Atuncea leulu se niraeshte pre nedukirea a gomarlui, lu bagă in gjosu, shi lji vearsă macile. După aista zice a vulpilji si le inpartă, e ia le lja shi le face unu stogu, shi tră ia cenu vrtosu pucinu. Vizundu leulu aista, lji zice. Care te inviğă si inparci ashii cu minte? Shi ia lji respune (ἀποκρίνεται): Pacirea a gomarlui.

Luplu mută (ἀλάζει) perlu, ma nu mintea.

Luplu cazu in esarcu, shi tra si scapă di periculu rugă (ἐπαρκαλάεσε) cu jûratu si lu ljartă, cã tru bana lui nu va

¹⁾ Citeste: *strunga*; ²⁾ citește: *loashi* (— loași); ³⁾ *societas*.

si macâ carne, ma ergji shi radcini, icâ mâ peshti; shi cu aista condicione lu lasarâ. Cara intrâ tru unâ padure macâtu vizu unu porcu ci se intevalea tru muzgâ¹⁾ unei barâ, zise: Aistu nadeveru (βέβαια) va si hibâ pescu, shi tru oarâ lu csucuti.

Scoatirea a reului (ἡ ἐκδίκησις) este urutu lucru.

Callu pashtea selegjitu (ἐλεύθερος) pre unâ vrtosu mushatâ livade, ci se adapa di unu isvoru, a cui apa era limpidâ ca cristale. Unu cervu vinea shi lji cuturbura apa cu coarnile. Ma cara nu putea si shâ scoatâ reulu pre elu, intribâ omnu, si furi câ poate cu ajutorlu a lui si lu pidipseascâ. E acelu lji zice: Ne, seste câ ljei frenlu in gurâ, shi se lasâ si lu incalicâ. Cara vru shi lu incalicâ, in locu se pidipseascâ cervulu, se fece elu sclavû a omnu.

Nu minduescu tuci ashi, dicumu grescu.

Luplu alagâ fumitosu si aflâ iuva hranâ. Vine un' oarâ la unâ calivâ, shi avde câ planze sarmaniça, shi muma ci u fricusha câ seste câ nu se acuminâ di plangu, tr' oarâ va si te dau a luplui. Luplu avzindu aista, shezu multâ oarâ afoarâ shi ashtepta cu gurâ cascatâ. Ma cara intunicâ shi sarmaniça se acuminâ, incipu muma si u disnjardâ, shi si lji zicâ: Nu ai fricâ dashuru ameu, câ seste câ jine luplu, va si lu vatamâmu cu sula aista di heru. Cara avzi luplu ahtare greaurâ, fuzi invirinatu zicându: Tru aista calivâ alte minduescu shi alte facu.

Acea ci è tru manâ nu è mencesunâ.

Trecundu unu cane unu riu cu carne in gurâ, shi vizundu tru apa umbra a lui mindui, câ bucatâ acea ci lji se vedea in gjosu este ma mare dicatu acea ci avea in gurâ;

¹⁾ Citește: *muxga*.

ashi lasându aceea ci avea în gurâ tra si lja aceea ci lji se vedea, a remase fârâ di daule.

Diparte di ma vrtoslu di tine.

Riulu aducea dao oale, unâ di cerinâ, e alantâ di aramâ (*χάλκωμα*), shi aceea di cerinâ zicea aceleji di ramâ: Diparte di mine noatâ, shi nu aproape; câ si furi câ dai di mine, me facu tutâ spiçâ, si se nu vruri eu si dau di tine.

Indârļu cu dâma (ζημίαν) a lui bagâ minte.

Corbulu ariki unâ bucatâ di carne; shi asburâ pre unu arbure si u mancâ. Vulpea ci lu vizu shi avea mare apetitu si u mancâ; se duce curundu sub arbure, shi incipu si alavdâ corbulu zisendalui: O ci mushatu pulju eshti! aharzai si hii amire a puilor sera aveai boace; ma pœcatu (*κρῖμα*) altare mushatu pulju si nu aibâ boace! Corbulu avzindu aiste alavdaesuni se umflâ, shi tra si nu minduiascâ vulpea câ este fârâ boace, disheljide gura tra si spunâ boacea, shi carnea lji cade di ingurâ ingjosu, tr' oarâ u ariki vulpea, shi arisendalui pre sub buzâ lji zise: Tute le ai, corbe, ma minte ce lipseashte.

Mulze lapte, shi nu scoate sanzi; Nemalo ce este lâna shi nu kelea.

Tru un locu unâ veduâ avea unâ oae, care cando vrea si lji lja lâna, u tundea reu, câ talja di adunu cu lâna shi carnea; shi oaia lji zice cu doru: Ci nji inçaki kelea cu foarfica, canda vrei si me bilēshti, nu si me tunzi? Seste câ te lipseashte carne, doamâ, lasi jinâ hasaplu shi elu va si me taljie tr' oarâ; e seste câ te lipseashte lana, lasi jinâ barberlu si me tundâ shi si me scapâ.

Se induperâ orbulu di muru, shi lji se pare, câ ma incolo nu este locu.

Unu shoaricu se nascu (*ἐγγενήθη*) tru unu canistru, shi nu

mânca altă, ma nuci. Se agudi un' oară si iasă di in canistru, shi cara află alte multe plâsi di gjele, zise: O di minte ci portu! eu mindueamu, câ nu este altă casă afoară di canistrulu ameu.

*Ficsorlji acelji cu minte plangu ma inante di
ci lji lja foamea.*

Porculu agrulu shedeu ună zuă sub arbure, shi intru xea dincilji. E vulpea cî trecea pre acolo lu vizu sub unu arbure. Catră ci fâră verună lipsire ce intruxeshti dincilji? Shi acelu respuse: Nu u facu incotu, câ seste câ nji jine neapandaxită verună lipsire, shi lji amu indrepci, tra si nu shedu atuncea si lji intruxescu, cândo si me lipsească.

Acea oi nu prinde ombru, nishoru u cine tră civa.

Acolo iu se mintea cuetlu tru cuprie, află ună diamantă shi vru si u mancă ma nu putea; câ nu este tră mancare. Atuncea zise: Dâmă câ ahtare mushată lugurie nu aharzeash-te civa! Ma vreamu si amu unu graçu di orzu, dicatu ună nilje ahtare ketricele.

Oaspile se cunoashite tru angusteaça (ἀνάγκη).

Doi oaspici fecea cale di adunu, shi aflară unu ursu. Unu di elji cara lu lo frica se alină pre arbure, shi se ascunse tru frânzi; e alantu cara vizu câ este pericolu cazu in pade, shi se fecea canda este mortu. Cara vine ursulu lji anjurzi urecljile shi narea, e acelu tra si nu lu cunoască ursulu câ este jiu, shă cinea adiljarea; câ spunu, câ ursulu nu da di trupuri moarte; ashi cu minduirea câ este mortu, se dipartă; e alantu ci era tru frânzile di arburi ascuntu cara se depuse in gjosu lu intrebă: Ci lji zise ursulu tru ureclje? Shi acelu lji respuse: Nji demandă di au in ante, si nu facu cale cu ahtare oaspici di cumu eshi tu.

Acelu ci va si faci reu, află ocazione.

Luplu vizundu njellu iu bea apă di unu isvoru, breă¹⁾ sî lu csucutească. Trâ acea statu insusu shi inîjura njellu, câ cando lji cuturbura apa di nu lu lasa si bea; e njellu zicea, câ nu este putere (δυνατόν) si cuturburâ apa, câ cura di insusu îngjosu. Cara se rushinâ luplu cu aistu respusu lji zise: Ma anlu ci trecu nji inîjurashi parincilji. Shi njellu face, câ anu nu era neci faptu. Atuncea zise luplu: Eu vedu câ gjine shti si dai greu a greilui, shi ashî lu acaçâ di lu fece bucâci.

Zaconlu face tute lucrile nishoare.

Vulpea care nu avea vizutâ verun' oară leulu, cando trâ fortunâ (τύχη) lji eshi inante, di intenje ahtantu si aspare, ci trâ pucinu nu dede petale²⁾. A dao oară napoi cando lu vizu, se aspare ne, ma nu ca di intenje. E cando lu vizu a trei oară, nu ma nu avu frică, ma nica ahtantâ curaçâ lo, ci se duse di sburâ cu elu.

Stranjea nu face omlu.

A gomarlui se aurâ si poartâ lemne shi cara fuzi di la domnusu se duce in padure, shi aflâ unâ kele di leu, u lja di se inveashte tru ia shi incipu si asparâ alante prâvzi. Fuzea dicara di frică shi oaminlji shi prâvzile câ lu cenea trâ leu. Ma cara se sculâ unu mare vintu di lji esulâ³⁾ kelea shi lji se spuserâ urecljile, atuncea tuci curundarâ cu puleane shi csumâzi di lji umflarâ sumarlu, tra si shtibâ câ este gumaru shi nu aslanu.

Luxuria (λαυμαργία) este ocazione a multora reeci.

Unâ vulpe fumitoasă intrâ pre sub unâ angustâ guvâ tu caliva unui picuraru, shi cara vizu carne shi pâne lji vine apetitu di le mancâ. Apoia lji se unflâ pânticlu, shi nu

¹⁾ Poate fi greşală pentru: *vea*, dar poate fi şi *brea*; ²⁾ citeşte: *petalle*; ³⁾ citeşte: *sculă*.

putea si easâ afoară. Ci face, începâ si suskirâ shi si alatrâ. Ashice unâ altâ vulpe, ci trecea pre acolo, shi avzi suskirarea a ljei se aproape di ia, di u intrebâ, shi vizundalui câ ci este, lji zise: Shezi tora acolo iu eshti pânu si te dissufli, shi si te faci dicumu erai cando intrashi.

Dulceaça aduce amareaçâ.

Tru unu magazâ se virsâ njere; shi mushtile vinerâ di manca. Ma cara lâ se alikirâ csicsoarile shi ma nu putea si asboară, acolo iu se nica, zicea: O laile di noi, câ trâ pucinâ hranâ nâ keardemu jiaça.

*Mencunoslu shi si furî câ spune îndreptatea
nu lji se create (πιστεύεται).*

Unu fiesoru ci viglja oile, canda videa luplu câ jine tru cupie, striga multe ori lucrutorlji tru aîjutoru zisendu: Aîjutaci luplu jine inco. Ashi se scula lucrutorlji shi lji vinea tru aîjutoru, ma cara nu vedea luplu, se turna napoi la lucrulu alor. Cara u fece multe ori îngljînândalui, dukirâ câ este mencunosu. Dupâ acea vine nadeveru luplu, shi atuncea încipu cu lacrinji shi mare sgjicu si strigâ si lji aîjutâ, ma lucrutorlji shâ minduirâ câ se ingljinneashte ca mainante, di neci se minarâ; shi luplu nu avundu verunâ fricâ stinse tuta cupia.

Lucurlu shi darea inprapa inbuguşashte oaminlji.

Unu aratoru aproape hiîndu si moară shi cara nu avea avere si lasâ a hiljor, ma lji vru inima si lji facâ buni aratori shi eselahtiserici lji cljimâ la patu shi lâ zise: Hilji amei! voi vedeci câ se apruke oara a mortilji amei. Tutâ averea amea caftaci u tru jinje, shi va si u aflaci. Dupâ pucinâ oară lji lasâ cu sanatate. E hillji cu minduirea câ avea elu acolo verunu thisavru ascunsu, loară tr' oară sapile di saporâ

cu mare curundeagâ tutâ jinjea; thîsavru di alihea nu aflarâ, ma jinjea di multâ sapare dau ori ahtantu frutu (καρπὸν) dede..

Istoriî shi Spunîri.

Unu jûdeçu trâ aducere aminte.

Scipiu Emiliulu fece Roma unu jûdeçu trâ aducere aminte. Doi consuli se dishputea tru senatu, care di elji si se ducâ tru gubernie (διοίκησις) a Ispanilji; di aishci unu era neavutu, e alantu seljincsu (φιλάργυρος), shi amendoilji avea nemalo ci lji defendea. Cara vîzu Emiliulu ahtantâ mare-dishputacie zise: Domni! eu afllu trâ gjine si nu se ducâ ne unu ne alantu, câ di doilji nu nji se umple ocljulu. Unu câ nu are civa, e alantu, câ nec' un' oarâ nu se saturâ.

Carecido shtie iu lu stranze shtifla (ὀπόδημα).

Pavlu Emiliulu konzulu a Romilji se disparci di muljerisa. Oaspielji a lui avea inima rao pre elu shi se ducea di lji zicea: Nu este muljere ta intregâ tru minte (σώφρων)? nu este mushatâ? Dicara catrâ ci si u lashi? Ma aistu ci lji shtia stepsulu, tra si spunâ câ nu prîndu scopolu a lui, câftâ di lji aduserâ shtifla, ashî londalui u tru manâ lâ zise: Nu este aista shtiflâ mushatâ? nu este cu mastorie (τέχνη) faptâ? Ma cineva di voi nu shtie, iu nji stranze csicsorlu, afoarâ di mine ci u portu.

Di tutâ zuâ examinarea a vetilji a lui.

Ἡ καθημερινὴ ἐξέτασις τοῦ ἑαυτοῦ του.

Tutâ zuâ lipseashte omnu si se intrebâ. Aista avea zaconu pythagorikeshtilji filōsofi, di intrebâ sufletlu a lor seara cando vrea si se apunâ. A. cui reu statushi azâ contra? Ci stepsu ce vindicashi? Tru ci te indrepseshi? Ci e dicara ma gjine di aistu zâconu si examineascâ omnu vetea a lui. zuâ in zuâ, çumu tricû tuta zua.

Trà aridere cenire a mare (ὄπερῆφάναςια).¹⁾

Unu omu avzindu că oaspile a lui amintă mare ofikie, se duse si lji oară. Aiștu unflatu di cenirea a mare, shi fecendu se că nu cunoashte oaspile vecljiu lu întrebă, care este? Cătră care acelu dicumu era ingljinericu shi disfaptu tru sburire, lji zise: Nji este jale di tine shi di tuci alanci ci așunzeci pre altări ofikii; că macātu le loatu, kerdutu vederea shi avzirea ahtantu, cătu ma nu cunoashteci oaspeșlji acelji veclji.

Semanarea parincilor²⁾ trà moartea a fumelilor.

Anaxagorlu cando lji dederă tru shtire, că muri hilju su, ci ma doi avea, respuse: Aista ci avdu ne nou este, ne neashtiptată, că cara escu eu muritoru (θνήτὸς) shtiamu; că shi muritori va si nascu. E Xenofonlu, cândo lji aduseră habare că muri hiljusu se agudi iu aducea curbane a dumni-zazlor, ma tr' acea nu u lăsă in jumitate, ma cara dipuse curuna di in capu, aremase acolo panu sculusi. Dupa acea cara intribă ma gjine di ci shi cumu fu moartea a hilju sui, shi macātu avzi că tru oaste juneashte muri, tr' oară shi bângă curuna in capu, fără si lji se cuturbură sufletlu dicutotalui.

Cătu așută muljerea rao la carecido.

Tră Xanthipa muljerea a lu Socratu spunu, că era virtosu cakisparsită (διστραμμένρη) shi ingarnjerică. Acolo iu se njira Alkiviadlu pre inatea a ljei cătră barbatu su, intribă Socrathu, ci poate si hibă di nu u azneashte di in casă. Atuncea zise Socrathu, aravdându u altare in casă, potu apoia si aravdu cu ma nishoreașă shi altor afoară in juraarea shi baterea in aljura.

Cenitoru a mare Alkiviadu.

Socrathu vizundu Alkiviadlu iu se alavda cu avere

¹⁾ Greșit in text: ὄπερῆφάναςια; ²⁾ citește: parincilor.

a lui shi cu posesionile (ὕποστατικά) a lui, lji aduse unâ hartâ shi lu bâgâ si u aflâ acolo Athina. Cara u aflâ lji zise si aflâ posesionile a lui. Shi cara zise acelu câ inva nu suntu scriate, lji face Socratlu: Trâ acea dicarea te ceni a marea incotu minduitore (ματαιόφρον), câ nu è neci tru unâ parte a loclu?

Mastorie a unui orbu.

Unu orbu avea tru unâ cohe di gardinâ a lui 100 di taliri ingrupatâ. Vicinlu a lui ci lu vizu se duce unâ noapte lji disgroapâ shi lji lja. Dupâ pucine zile se duce napoi orbulu si veadâ, suntu talirlji nica acolo iu lji apuse, ma cara se duse civa nu aflâ. Ashi tru oarâ lji trecu pretu minte pre viciniu a lui, ma tora nu shtie cumu si lji scoata dila elu. Acolo iu shâ minduia lji cade aistu dolu tru minte. Se duce la viciniu di lji zice ashî: Avzi vicine bune eu vinju si te intrebâ trâ unâ symvulie: Eu amu 200 di taliri, jumitate di aishci suntu tru siguru locu ingrupaci, shi tora nu shtiu si ingropu shi alanci tru acelu locu? — E viciniu lji zice, acolo, seste câ este loclu di aljmuntra siguru. Tora ci face viciniu. Curundu, duce suta di taliri tru loclu di iu lji disgrupâ, cu minduirea, câ dupâ pucinâ oarâ va si aflâ 200 di taliri. Ma cara aflâ orbulu napoi suta di taliri shi lji lo, cljimâ viciniu di lji zise: Cu tut' acea ci eu escu orbu, ma eu tora ma gjine vizui di tine ci eshti cu doi oclji.

Fraccascâ vrere.

Unui avutu domnu di Londra hilju era forte disfrenatu (ἄσωτος) shi xudisericu ma shi a tata sui vratosu neplicatu, tr' acea neci parte nu lji lasâ tru testamenta a lui. Dupâ moartea a tatâ sui vine intresu se tunusi trâ laeci ci avea faptâ tru tinereaçâ a lui, shi incipu se baneazâ unâ banâ intreagâ cu minte (σώφρωνα). Cara inviçâ di apoia câ tatâ su

nu lji lasâ civa, dipu nu murmura pre elu, ma nica cu mare reverencie (σεβας) grea trâ elu aiste greaiuri: Vrtosu gjine fece tatâ nju. Eu aharzii nirairea a parinte nju. Aista plicare aĵunse tru urecljile a frate sui, care plinu di bucurie si veadâ frate su tunusitu shi indreptu, se duce di lu aflâ lu lja di gushâ, shi lji zice aiste trâ cancido trâ aducere a minte greaiuri: Frate! tu vezi di tru testamenta câ tatâlu anostru me lasâ universalu kerdisoru a tutei averilji a lui, shi elu vru ma acelu di atuncea aspartu shi neplicatu hilju si lu lasâ fârâ parte, ma nu acelu di tora indreptu omu. Tr' acea ia iu ce dau partea ci ce cade.

Semanare tru virinu.

Solonu unu di shapte filosofi aflâ un' oarâ soĵlu a lui vrtosu inverinatu shi ĵalitu, shi cara lu lo cu elu lu duse pre unu inaltu turonu shi lji zise si breascâ di pre virigâ casile. Cara u fece inverinatlu atuncea se shuĵâ Solonlu di lji zice: Tora minduia ce, câte bilei shi virini furâ, suntu shi va si hibâ sub strâhle aiste. Cu aista vrea si spunâ, câ neci acea cama njica casâ nu este fârâ virinu shi bilei.

Zografia a mortilji.

Tru zamanea acea vleke cando vrea si zugrafiseascâ moartea shi starea a ljei, u facea pre aista plase. Zugrafisea unâ lungâ faĵâ, di oase uscate, fârâ oclji, fârâ ureclje, fârâ nare, dispulĵatâ fârâ carne ne mascuru ne feminâ, tru unu¹⁾ manâ cenea cosa, e tru alantâ sate di arinâ. Cu aista vrea elji si nâ bagâ di inante energia shi starea a moartilji; câtrâci. 1⁰. faĵa aista nu avundu oclji cljamâ, câ moartea este oarbâ shi nu breashte pre fâci, urgieashte, shi face si cadâ ocljilji. 2⁰. Ureclje nu are, câ rugâcsuni (παρακαλέσεις) shi ceariri nu ascultâ, ma aiste greaiuri shtie: *Omu lipseashte si mori*. 3⁰. Nare nu are, câ nu u amanâ bune njurzirlu. 4⁰. Câ este dispulĵatâ fârâ stranje, va si spunâ, câ omu cando se

¹⁾ Citeşte: unâ.

neashte este dispuljatu, shi cando moare civa cu elu nu lja. 5°. Că este fără carne semnuface (σημαίνει), că mortea mancă marlji, greashlji shi sanitoshlji oamini. 6°. E tru unâ manâ cu cosa ci talje earbâ, este, că tutâ carne este ca earbâ, shi tru alantâ cu sate de arinâ, va si zică, că carecido omu are oară terminată.

Curiosita (ἡ περίρεια).

Plutarhulu nâ spune, că unu Athineu aflâ in cale unu Eghiptianu care purta sub mantelu ciushtu ci ascunsâ. Cara intribâ Athineulu Eghiptianlu ci poartâ? lji respuse: Acea portu sub mantela ci ne tu, ne altu verunu va si shtibâ câ ci este. La Criçlji era ahtare zaconu, si nu cutează cineva si intreabâ verunu di afoară di iu jine, shi care este shi ci va? Care intriba di aiste, lu batea cu verzi. E seste câ respunea intrebatsu, pidipsirea lji era focu shi apa. Materia a zaconlui aistui era tr' acea, tra si afugâ carecido diacutotlui curiosita, shi neci si lu doarâ caplu cumu banează alantu di dinde, e trâ bana a lui si nu aibâ cashtigâ. Plutarhulu shi Pliniulu nu potu nemalo si alavdâ Portielu Marculu, că verun' oară nu intribâ, ci nao este Roma, ci face acelu i alantu in casâ.

Curiosita si avde nale.

Avgustulu mare invecitorlu a bisericalji nâ aduce a minte unu miraculu (θαῦμα) ci tru unu theatru, cando era oamini adunaci, cu mare boace striga, zisendalui: Inco, inco, eu si spunu a cuicido câ ci minduiashte. Shi tru oară pre aista boace se adunarâ uuâ¹⁾ dunjae di oamini, că carecido vrea si avdâ, cumu poate si hibâ aista di omu? Cara tacură tuci, shi ashtepta cu mare ardire a ininilji ci va si hibâ, shi ci va si zică? atuncea sculâ boace mare shi zise: *Vili vultis emere, sed vendere caro*, ci va si cljamâ. Tuci vreci eftinâ si cunparaci, ma scunpâ si vindeci. Pre aista incipu-

1) Citește : *unâ*.

ră oaminlji si aridâ, shi carecilo si zicâ câ indreptatea nâ zise, câ ahtare este natura a omlui.

Fraccascâ unire.

Scilurlu anirelu a Scythlor vizundu câ lji aproake oara a moartilji, caftâ di lji aduserâ unâ legaturâ di verzi strinte ligate, shi u dede a optuzâçlor hilji si u frangâ; ma cara neci unu di elji nu putu, u lja elu tru manâ, shi cara u dislegâ, nishoru putu si frangâ unâ câte unâ. Atuncea lâ zise parintile, videci hilji, ligatura ligatâ câtu este fortâ, e disligatâ cu ci nishureaçâ se frangu? Ashi shi voi seste câ banaci tuci di adunu cu fraccascâ vrere, neci unu neaspe nu va si vâ poatâ, e si furi câ vâ disparcici, atuncea icido neaspe va si vâ poatâ.

Reu crescutu ficsorlu.

Unâ doamnâ mintimenâ avea unu hilju, shi ahtantu lji era fricâ si nu lu lanzizascâ, câtu nu ma ia, ma shi tuci di in casâ nu cutiza si lji aspargâ volta. Ficsorlu di mare lasare pre voltâ a lui vine di se fece unu njicu tyranu, truba di reu, cando nu lji se fecea kefea. Barbatlu a domnilji, fara, oaspiçlji lji zicea, câ nu face gjine cu ficsorlu, shi câ ashî va si lu keardâ. Ma tute incotu. Unâ zuâ acolo iu shedeau tru odâ a ljei, avzi câ planze hilju su tru uboru, care di trubatu ci era shâ zgrima faça, câ unu uzmikeyaru nu lji dedea unâ lugurie ci câfta. Ci grobianu eshti, face doamna a uzmikeyarlu, câ nu lji dai luguria ci caftâ; tr'oarâ si lu asulci. Pre pâne, doamnâ, zise uzmikeyarlu, lasi lji creapâ caplu pânu mane, shi napoi nu va si u aibâ. Pre aiste greaiurâ se demonipseashte doamna, shi trecundu pretu oda iu era babatu su cu nescanci oaspiçi, lu roagâ si jinâ dupâ ia slu si azneascâ unu ahtare nerushunosu uzmikeyaru, ci sta contra a doamnâ sai. Maritlu, (*ὁ σύζυγος*), care fecea aliantu volta a muljeri sai câtu ia a hilju sui, se duce dupâ ia sculându numerlji, e oaspiçlji staturâ pre firida si

veadă trâ care era disputacia. A lai, zise doninulu a uzmi-kearlui, cumu cutizashi tu si stai contra a doamnâ tai? Catrâ ci nu dideshi a ficsorlui acea ci caftâ? Doamne, face uznikearlui, lasi lji da doamna seste câ poate. Are jûnuita te di oarâ ci vizu luna tru covâ, shi caftâ si lji u dau. Avzindalui aiste greaiurâ doninulu shi oaspiçlji nu puturâ si se cenâ di aridere, shi doamna cu tutu acea ci era niraitâ nu putu si nu aridâ, di apoia ahtantu se rushinâ catu vine di se indrepse, shi di nebunu shi laiu ci era lu fece di apoia ahtare ci te loa bucuria si lu vezu¹⁾. *Multe mumânji* lasi lja di aista inveçu.

Stirea²⁾ scapâ di moarte.

Dionysiulu tyranu eshi un' oarâ in piaçâ. Shi cara trecu tute bolcile, vizundu njizâ alante shi unu filosofu care shedeu tru unâ boltâ, lu intribâ: Tu ci vinzi? e filosoflu respuse: eu vindu inveçlu. Câtu lu dai, lu întrebâ Dionysiulu? 600 di forinte face filosoflu. Cara lji plati Dionysiulu câftâ si lji lu da. Pre aista lji zice filosoflu: *Quid quid agis, prudenter agas, et respice finem*, acea è. Icido ci faci, fâ u cu minte shi munduia³⁾ ce scolusma. Aiste greaiurâ intrarâ la Dionysiulu tru zaconu di le zicea tutu di unu, câ le cunparâ scunpe. Se agudi un' oarâ trâ mare tyrania shi neindreptatea a lui si shâ sburascâ nascânci si lu omoarâ shi bagarâ si facâ aista vatomare barberlu cando si lu surseascâ si lji talje grunaçlu. Cara vine barberlu si lu surseascâ, lji zice Dionysiulu greaiurâ ci cunparâ, di care ahtantu se aspare, câtu di tremurare nu putea si cenâ surafea, ma lji cazu di tru manî. Elu shâ mindui câ lji zise engastenu, shi canda shtia minduirea shi sburirea ci shâ avea faptâ, shi lji spune tute cumu shâ bagarâ tru minte. Atuncea vizu Dionysiulu câ nu è scunpu inveçlu ci cunparâ, catrâ ci lji scâpâ bana.

Di scljinesureaça a parintelui aremane hiljlu bou.

Inveçatlu shi cu mare namâ Aristipu forte gjine plati

1) Citeşte: *rex*; 2) citeşte: *shtirea* (= ştirea); 3) citeşte: *minduia*.

un' oară un scljinesu shi glaru parinte, cando lu intribâ, câtu vrea si caftâ si facâ hilju su inveçatu. Pre aista zice Aristiplu 500 di taliri; e aistu lji¹⁾ face: Trâ ahtanci piguni (ἄσπρα) pôtu si cunparu unu bou. Shi Aristipu lji respune: Du te di cunparâ, diapoï va si ai doi.

Bateria a sumenilji.

Unu mastoru bagatu di muljere sa si lasâ masturlikea shi se facâ negocitoru (πραγματευτής). Dupâ nescanci ani se inbuguçâ vrtoşu, shi aista paru forte gjine a muljeri sai, shi unâ zemanu tutu ma lji se ducea inbaru. Cara lanzizâ omlu trâ moarte, muljerea sa lji dedea consilie (συμβουλῆν) si facâ testamentâ, shi si u aibâ trn minte ma multu di tuci alanci. Ashice cljamâ lanzidlu scriitorlu a citatilji si lji faca testamenta, shi cara scrie nescante lji zise: Eu voi ci trupu si se da a loclui di ce se plasâ, e sufletlu si se da tru manle a draclui, câ a lui este. Avzindu aiste scriitorlu csahtisi, shi di fricâ tremura, shi nu vrundu si serie ma incolo, lanzidlu apresu di niraire napoi face: nu ma sufletlu a meu va si lja draçlji, ma shi a muljere mai, a fumeljor a meor, shi a preftului a meu. Sufletlu a meu câ cu neindreptate arikkii luguria altui shi u cenui; a muljere mai câ ia me bagâ pre aista; a fumeljor câ vrundalui si lji inbugucescu, trâ elji fecsu ahtante neindreptâci; a preftului a meu, câ calcândalui demandacsunle me ljerta, shi verun' oară nu me inçura ne me inveça.

Dicum face omlu aflâ.

Trei furi acaçarâ unu negocitoru care avea mulci piguni cu elu, shi cara lji loarâ shâ lji inparcirâ njizâ elji pre fumitate. Ma cara nu avea mancatâ dao zile civa, lji lo mare foame, shi neci unu nu vrea si se ducâ in citate si cunparâ trâ mancare. Ashi arucarâ shcurta câ care si se ducâ. Shi cara cazu pre cama njiclu, tr' oară shâ lo calea. Aco-

¹⁾ Citeşte: *lji*.

iu imna lji cade in coru aista minduire: **H**ute, me tu ai ma a treia parte di ci lomu, nu era multu ma gjine si aveai shi alante dao pârci! Cu aista minduire lja di arucâ farmacu tru gjelâ. Pânu era aistu iu citate, shi alanci doi in padure shâ sburerâ si vatamâ soĝlu cando si se toarnâ, shi se shâ inpartâ partea a lui njizâ elji. Cara vine aistu cu gjelile infarmacate lu aputrusirâ alanci doi, shi cara lu omurirâ, ashternarâ measa shi shezurâ si mancâ cu pake (εἰργυργυ), ma dupâ jumitate di satâ era shi elji tru lumea alantâ.

Unâ mushatâ enumeracie (διδάχματα).

Unu Braminu *) shezundu di inante a ushilji a lui lji jine unu Indianu, care fecea negocitorie shi cu acelji di afoară multe lori shi dâri avea. <Aushu bunu, face elu, eu escu < forte inverinatu trâ reulu, care multe ori bunlu di tru mine «neacă. Eu eramu unu negocitoru bunu shi reu, eu pucinâ < incipui, ma cu lucrarea shi inprapa me fecsu avutu: Ma < cu averea intrâ shi cashtigâ in casa amea, shi cama mare cashtigâ anu, trâ bunâ sumenje amea; câ aista nu se < cunparâ ne cu auru (μάλαγμα) di Orixia ne di altâ parte di < amare. Brama shi Vishenu shi tuci dumnizaci suntu martyria < amea, câ escu cu bunâ minduire, shi câ voi si hiu cancido < indreptu shi bunu. Zi nji dicara, fratele ameu, cumu este < aista, ci nescante ori tru unâ oară escu bunu shi reu, shi < tru unâ zuâ jinjici ori bunu shi jinjici ori reu?>

< Aeri dimaneacă vine unu disheljisu omu di fara amea la mine, care era cu muljere shi fumelje, ma care era pre ruzinâ vine la mine si caftâ aĝutoru. Cara vizui njila, lji < aĝutai, aista me unplu di bucurie, shi nji fece bunâ inimâ.

*) Bramini şuntu filosofi di tru Indie ci credu că sufletlu se duce di tru unu trupu tru altu, aĝunâ vrtosu, shi minduescu, jie creaturâ (πλάσμα) ne si u mancâ ne si u vatâmâ omlu. Shi alte multe cenu.

Dupâ uuâ¹⁾ oară nji a ̂junse darea tru shtire (ε̂δ̂ησις) di Madra ĉa unu Englesu me arise cu unâ mare partie. Lu blastemai cu tutu acea ci era shi frate nju, shi dupâ pucinâ oară agudescu unu servu (δ̂ε̂λος) f̂arâ si nji st̂ipseascâ vrtosu. < Pre ningâ seara me dushu cu fumeljea amea a preimnare, shi cara shezui sub salci, incipurâ ficsorlji amei si se ̂joacâ < pre varigâ di mine, luna nâ brea cu façâ bucuroasâ, aista me znuia. Acia aflâmu unu dispuljatu omu, lu loi in casa amea si lu ospeçu ca unu oaspe. Acolo iu sburamu di unâ shi di altâ vine greaiulu shi di Engleslu acelu reu di Madra ci me arise. Atuncea incipui cu mare niraire shi asplindere si in̂juru tuci Elgleslji, e oaspile ameu era singuru Englesu, aista u shtiamu eu vrtosu gjine. Eu lu vedeamu cumu cenea lacrinje, ĉa nu cutiza civa si nji zicâ. Aiste lacrinji stearsirâ²⁾ tute bunile ci lji aveamu faptâ. Ma noptea in³⁾ eramu apusu me batea sumenja trâ greaiurle ci lji grii, shi az' dimaneaçâ lu miscui ahtantu câtu fuzi vrtosu contentu ».

« Zi nji tora bunu aushu, escu eu bunu i reu omu? Ci < plase di spirturi (πνεύματα) suntu acelji ci se batu tru < keptulu ameu? Ci este acea ci me face astazu si ashteptu icido ci è bunâ, e mane iarâ si nu nji le va inima? »

Braminlu arise di tru inimâ shi lji zise: « Jino mane la < mine iarâ di in zare tra si ce dao respusulu, ci va si nji < discopirâ Brama Indianlu fuzi shi tutâ noaptea nu shâ incljise ocljilji. Alantâ demaneaçâ vine elu napoi, shi aflâ aushlu di inante a ushilji a lui, shi varigâ di elu multe cacine apuse shi aduncoase unplute cu apâ limpidâ. Ma pre fundu a carecido cacinu era arinâ, lutu shi alte multe laturi.

Vezi aiste vase zise a venitlui, « apa este limpidâ, faça a soarelui lajçashte tru ia. Ashi se lajçashte shi Domnizâ tru sufletile a oaminlor. Ma cando jine verunâ fortunâ, icâ mintescu eu apa cu vearga aista, tr' oară se scoalâ arina insusu shi se cuturburâ. Dupâ pucinâ oară se ashade arina pre fundu shi limpideaçâ di mainante jine iarâ. Ashi < shi cu pacirle (παθή) anoastre. Veglje te, si nu zici trâ ve-

1) Citește: unâ; 2) citește: shtearsirâ; (= ștearsiră); 3) citește: iu.

runu omu ne bunu ne reu. Indreptulu omu este bunu, e acelu ci este pre laeci datu, este reu. Carecido omu poartă tru fundamendulu a inimilji a lui unâ necuratâ mintiturâ, shi pânu atuncea shade inforticatâ tru fundamendulu, pânu si nu u minteascâ verunâ fortunâ. Seste eshti martyrie a unui lucru mare, bucurâ te, ma nu lipseashte tr' acea si ce mindueshti câ facatorlu este cancido omu mare. Cando vezi verunu reu invearâ te, ma nu blastimâ. câ acelu ci lu fece, este shi singuru minduitu, shi poate si hibâ câ după pucinâ oară va si facâ iarâ civa bunu shi mare lucru. — Fortunatu (καλότυχος) acelu ci inveçâ si avuzeascâ catreglu a lui tru herbirea a marilji! Du te shi u inveaçâ, câ aista herbirea a amarilji jine tutulor preste capu .

Atuncea inaleci Indianlu ocljilji a lui intristatu (περιλυπος) insusu shi zicea: «Informâ me (πληροφόρησε) tru aista, tra si nu intrâ verun' oară sufletlu ameu tru unâ arucată prîcsâ .

Lucurlu shi misurлу, face Braminlu, ce da sanitate, shi tru unu sanitosu trupu este shi sanitosu sufletu, care a carecido reu forte juneashte shade contra. Altâ manultu nu potu si te inveçu, ma unâ bunâ shi cu minte consilie (συμβουλγήν) va si ce dau. Omlu are unu tropu tru vrtutea a lui, ci si poatâ a multor fortune si easâ di in cale, care scuturâ isostasia a sufletlui a lui, shi arina di tru fundamentu putea insusu si u scoalâ. Tu ai ahtantu. câtu te lipseashte. Du te in hoarâ, câ aratorlu este ma bunu dicâtu citateanlu. Auce trecu zilile incetu (ήσυχως) pre unâ plase, avae curatâ da shi minte insirinatâ, neci unu interesu di afoarâ nu ce aduce dâmâ, neci unâ agudire (συμβάν) nu are ahtantâ anacarâ ci si poatâ si ce arake incetlu (ήσυχίαν) shi rupaslu a sufletlui, tu te bucuri cu lugurii bagatele ca ficsorlji acelji njici, shi eshti felicitu (μακάριος) ca ficsorlji .

Dupâ aiste greaiuri Indianlu shâ lo calea shi fece dicumu lu inviçâ Braminlu, shi cu aistu tropu shâ trecu jiaça cu dulce rupasu, faça a Domnizâlui se lejicsa tru sufletlui alui, ca shi a soarelui tru apâ limpidâ.

ΠΙΝΑΞ.

Inhalt.

Μέρος Α'.

Erster Theil.

Περὶ τῶν Γραμμάτων καὶ τῆς προφορᾶς αὐτῶν,	Von den Buchstaben und ihrem Laute.	1
Περὶ Τόνου καὶ Ἀποστρόφου,	Von dem Tone und A= postrophe.	8
Περὶ τῆς τροπῆς τῶν γραμ= μάτων.	Von der Verwandlung der Buchstaben.	9

Μέρος Β'.

Zweiter Theil.

Περὶ Ἑτυμολογίας,	Von der Wortforschung.	16
Περὶ τοῦ Ἄρθρου,	Von dem Geschlechtsworte.	—
Κλίσις τοῦ ἄρθρου,	Abänderung des Gesch= lechtswortes.	18
Περὶ τοῦ Ὀνόματος,	Von dem Nennworte.	19
Πρώτη κλίσις,	Erste Abänderungsart.	20
Δευτέρα κλίσις,	Zweyte Abänderungsart.	21
Τρίτη κλίσις,	Dritte Abänderungsart.	22
Τετάρτη κλίσις,	Vierte Abänderungsart.	23
Πέμπτη κλίσις,	Fünfte Abänderungsart.	25
Κλίσις τοῦ ἀόριστου ἄρθρου,	Von dem unbestimmten Geschlechtsworte.	27
Περὶ τῆς κλίσεως τοῦ ἐπιθέτου μετὰ τοῦ οὐσιαστικοῦ,	Von der Abänderung des Behwortes mit dem Hauptworte.	—
Κλίσις τοῦ οὐσιαστικοῦ μετὰ τοῦ ἐπιθέτου,	Abänderung des Hauptwor= tes vor dem Behworte.	29

Περὶ τοῦ γένους τῶν ὀνομάτων,	Von dem Geschlechte der Hauptwörter.	34
Περὶ τοῦ σχηματισμοῦ τῆς ὀνομαστικῆς πληθ. ἐκ τῆς ὀνομασ. ἐν. τῶν οὐσιαστικῶν καὶ ἐπιθέτων ὀνομάτων,	Von der Bildung der ersten vielf. Endung aus der ersten einf. der Haupt- und Behwörter.	36
Περὶ τοῦ σχηματισμοῦ τινῶν θυλυκῶν ὀνομάτων ἐξ ἀρσενικῶν,	Von der Bildung einiger weiblichen Nahmen, aus dem männlichen Geschlechte.	37
Περὶ τῆς συγκρίσεως τῶν ἐπιθέτων,	Von der Steigerung der Behwörter.	39
Περὶ τῶν ἀριθμητικῶν ὀνομάτων.	Von den Zahlwörtern.	40
Περὶ Ἀντωνυμιῶν,	Von den Fürwörtern.	44
Προσωπικαί,	Προσωπικαί.	—
Κτητικαί.	Κτητικαί.	47
Δεικτικαί,	Δεικτικαί.	51
Ἐρωτηματικαί,	Ἐρωτηματικαί.	53
Ἀναφορικαί,	Ἀναφορικαί.	54
Ἀόριστοι,	Ἀόριστοι.	55
Περὶ τῶν βοηθητικῶν Ρημάτων.	Von den Hilfszeitwörtern.	56
Σχηματισμὸς τοῦ βοηθητικοῦ ῥήματος avere, ἔχειν,	Abwandlung des Hilfszeitwortes avere, haben.	—
Σχηματισμὸς τοῦ βοηθητικοῦ ῥήματος vrere, θέλειν,	Abwandlung des Hilfszeitwortes vrere, wollen.	62
Σχηματισμὸς τοῦ βοηθητικοῦ ῥήματος hire, εἶναι,	Abwandlung des Hilfszeitwortes hire, seyn.	68
Περὶ τοῦ σχηματισμοῦ καὶ τῶν 4 Συζυγίας τῶν ῥημάτων,	Von der Abwandlung und der 4 Conjugationen der Zeitwörter.	74
Τύπος τῆς ἐνεργητικῆς φωνῆς, καὶ τῆς πρώτης συζυγίας,	Muster der thätigen Abwandlungsform, und der ersten Conjugation.	75
Τύπος τῆς δευτέρας συζυγίας,	Muster der zweiten Conjugation.	80

Τύπος τῆς τρίτης συζυγίας,	Muster der dritten Con- jugation.	85
Τύπος τῆς τετάρτης συζυγίας,	Muster der vierten Con- jugation.	89
Περὶ τοῦ σχηματισμοῦ τῶν εἰς escu ληγόντων ῥημάτων,	Von der Abwandlung der auf escu, ausgehenden Zeitwörtern.	94
Περὶ τῶν παθητικῶν καὶ ἀν- τιστρόφων ῥημάτων,	Von den leidenden und zurückkehrenden Zeit- wörtern.	98
Τύπος τῆς παθητικῆς φωνῆς,	Muster der leidenden Ab- wandlung.	99
Τύπος τῶν ἀντιστρόφων ῥη- μάτων,	Muster der zurückkehren- den Zeitwörtern.	102
Περὶ ἀπροσώπων ῥημάτων,	Von den unpersönlichen Zeitwörtern.	106,
Περὶ ἀνωμάλων ῥημάτων,	Von den unregelmäßi- gen Zeitwörtern.	107
Περὶ συνθέσεως τῶν ῥημάτων,	Vonder Zusammenfügung der Zeitwörter.	115
Περὶ Μετοχῆς,	Von dem Mittelworte.	116
Περὶ Προθέσεως,	Von dem Wortworte.	117
Περὶ Ἐπιρρήματων,	Von dem Nebentworte.	118
Περὶ Συνδέσμου,	Von dem Bindeworte.	126
Περὶ Παρενθέσεως,	Von dem Empfindungs- worte.	128

Μέρος Γ'.

Dritter Theil.

Περὶ τῆς συντάξεως τῶν Ἄρ- θρων,	Von der Fügung der Ge- schlechtswörter.	129
Περὶ τῆς συντάξεως τῶν Ὀ- νομάτων,	Von der Fügung der Nennwörter.	130
Περὶ τῆς συντάξεως τῶν συγ- κριτικῶν καὶ ὑπερθετικῶν ὀνομάτων.	Von der Fügung der zweiten und dritten Vergleichungstafel.	134
Περὶ τῆς συντάξεως τῶν ἀ- ριθμητικῶν ὀνομάτων,	Von der Fügung der Zahlwörter.	135

Περὶ τῆς συντάξεως τῶν Ἄν- τωνυμιῶν,	Von der Fügung der Fürwörter.	137
Περὶ τῆς συντάξεως τῶν Ῥη- μάτων,	Von der Fügung der Zeitwörter.	138
Περὶ τῆς συντάξεως τῶν Με- τοχῶν,	Von der Fügung der Mittelwörter.	140
Περὶ τῆς συντάξεως τῶν Προ- θέσεων,	Von der Fügung der Vortwörter.	141
Περὶ τῆς συντάξεως τῶν Ἐ- πιρρήματων,	Von der Fügung der Nebentwörter.	142
Περὶ τῆς συντάξεως τῶν Συν- δέσμων,	Von der Fügung der Bindewörter.	143
Περὶ τῆς συντάξεως τῶν Πα- ρενθέσεων,	Von der Fügung der Empfindungswörter.	—
Ῥωμανογραικογερμανικοὶ Διά- λογοι,	Romanische, griechische und deutsche Gespräche.	145
Μύθαι καὶ Διηγήσεις,	Fabeln und Erzählungen.	192

VOCABULAR

În acest vocabular se cuprind toate cuvintele aromânești din gramatica lui *Mihail G. Boiagi*, redată cu ortografia autorului și în parentes, când a fost nevoie, cu rostirea lor fonetică. Cifrele arată pagina. Uneori după cuvântul aromânesc urmează cel grecesc și cel german. În totdeauna urmează traducerea în limba română literară.

A prima literă a alfabetului, 1.

A art., servind la formarea gen. dat. singular și plural; declinarea art. *a* pag. 17, 18, 19. (vezi: alu); *a doilea*, al doilea 42; *a treilea*, al treilea; *a doua*, a doua; *a treia*, a treia 42; *a doilea* al doilea 164.

A prep. formând locuțiuni cu subst.; *a casă*, acasă 133; *a parte*, mai ales 90: *ce* (= ță) *aduse aminte*, îți aduse aminte 168; *si lomu a minte*, să băgăm de samă, să luăm aminte 164.

A interj. a! a! = ă, germ. ach! = a! ah! 128.

Absencia sf. (neologism), absența, ἡ ἀπουσία, die Abwesenheit 170.

Acașu (Acașu) vb. I, prind, apuc. *Lu acașă di lu face bucăți* [bucăți], îl prinse de-l facu bucăți 196; *icido ci si acașă*, orice ar prinde 192; *cumu vreci si u acașaci*, cum doriți să o închiriați, πῶς θέλετε νὰ τὸν νοικιάσητε 148; *trei furi acașară unu negocitoru*, trei furi, hoți prinseră pe un negustor 205.

Acceptu [neologism]. adj., plăcut, τερπνός, angenehm 190; *acceptă idee*, idee plăcută 191.

Acea [Așea] pron. *acea*, ἐκεῖνη, dieselbe 53, 193; (declinarea lui 53); *acele* [= așele] *acele*, ἐκεῖναι, dieselben 41, 53; *acele dao*, acele două (decl. lor) p. 42; *după acea*, după aceea 119; *acea e*, adecă, τουτέστι, das ist 122; *ceva* [= țeva] *tr'acea*, nu strică, nu-i nimic, δὲν βλάπτει, Es schadet nicht 155.

Acelu [Așelu] pron., *acel*, ἐκεῖνος, derselbe 30, 31, 32, 156, 160,

193, 196; 52 (decl. lui); *acelji* [=ațel'i]=accii, εκείνοι, dieselben 41, 52; *acelu bunu vicinu* p. 32 (declinarea acestei forme); *acea bună vicină* p. 33 (decl. acestei forme); *acelji doi*, acci doi 42 (decl. acestei forme); *acelu omu bunu*, acel om bun, εκείνος ὁ καλὸς ἄνθρωπος 129; *acelji oștiani Ńoni*, acci oșteni viteji, εκείνοι οἱ γενναῖοι στρατιῶται 129.

Acestu, fem. **acesta** [=ațestu, ațesta], pron., acest, accasta 52. [Nu ne putem rosti dacă cuvântul se rostia pe timpul lui Boiagi, sau dacă este o formă introdusă de dânsul după influența dialectului daco-român; azi nu se aude nicăiri la Aromâni].

Acia [=ația] adv., acolo; *tră acia*, p'acolo, διὰ αὐτοῦ, dahin 120; *di acia*, de acolo, εκείθεν, von dorther 120; *pre acia*, p'acolo, αὐτόθεν, von dadurch 120.

Acolo adv., acolo, εκεί, dort 159, 172, 173, 197; *acolo iu*, acolo unde, όπου, wo 120; *tră acolo*, p'acolo, διὰ εκεί, dorthin 120; *di acolo*, εκείθεν, von dorther 120; *pre acolo*, pe acolo, ἀπ'εκεῖ, hindurch 121, 195; *acolo iu shă minduia*, pe când se gândea; pe când sta așa pe gânduri 200.

Acru adj., αῤῥυ, ξενὸς, sauer; *acră*, acră 37.

Acu sm., ac, βελόνι, Nadel 8, 11. pl. *ace* [ațe].

Acumtinu vb. I, contenesco; *seste că nu se acumtină di plangu*, dacă nu contenește de plâns, dacă nu încetează de plâns 193; *sarmanica se acumtină*, copilașul se opri, conțeni (de a mai plânge), n'a mai plâns 193.

Acuratu adj., sigur, exact; *ună acurată idee*, ună idee sigură, exactă, 179; eu vreamu si am *acurată* dare tru shtire=e eu doream să am o exactă știre, μίαν λεπτομερή είδησιν 187.

Acutotalui adv., de tot; *di acutotalui*, cu totul, de loc, καθόλου 173; *eu nu durnjii di acutotalui*, eu nu dormii cu totul, ἐγὼ δέν ἐκομήθηγα τελείως, ich schlieť nicht viel 175.

Adapu vb. I, adap; *ci (se) adapa*, care se adăpă 193.

Adaramintu (adarămintu) sn., edificiu, cladire, κτίριον, Gebäude 188.

Adaru vb. I, împodobesc; *cumu adarashi oda ata?* cum ai împodobit odăea ta? πὼς ἐστόλισες τὴν καμάραν σου? Wie hast du deine Stube ansgeziert? p. 164; fac, dreg.

Adiljarea (adil'arca) sf., respirația 195.

Administracionea sf., administrația, τὸ τελώνιον, das Amt 176 (neol.).

Ado adv., (de îndemnare), adă, φέρε, bringe 121.

Aducere (aduțere) sf., aducere; *tră aducere aminte*, de adus aminte, spre aducere aminte 198; 201.

Aducu vb. III, aduc; *aducea* (-Țea), *aducea* 194; *Am'a njia ci aduseshi?* Dar mie ce-mi aduseși? p. 161; *ce (ți) aduse a minte*, îți reaminti 168; *di lji aduseră*, de-i aduseră 198; *cândo lji aduseră habare*, când îl vestiră, când îi aduseră știrea 199; *se agudi în aducea curbane a dimnizaxlor*, se nimeri în momentul când sacrifică zeilor 199; *aducu aminte* 177; *si nji aducu*, să-mi aduc, *ὄ φέρω* p. 149.

Adunare sf., adunare, *σύναξις*, Versammlung p. 9, pl. *adunări* p. 9; 21 (declinarea lui); *adunare*, adunare, vereinigen, *ἐνώνειν* pag. 2.

Adunatu adj., adunat; *adunaci*, strănși, adunați, 202.

Aduncosu adj., adânc, profund; *cacine aduncoase*, talere adânci 207; *este aduncoasă apa?* este apa profundă? *εἶναι βαθὺ τὸ νερόν*; Ist das Wasser tief? 159; *dure aduncoasă*, destul de adâncă 159.

Adunu vb. I, adun, strâng; mă întâlnesc; *U adunai pre livade*, O culesei în livele, *Τὸ ἔμασα εἰς τὸ λιθάδι*, Ich habe ihn auf der Wiese gepflückt p. 162; *me adunai cu bunlu Steflu ameu*, mă întâlnii de rămas bun, mi-am luat rămas bun dela bunul meu Stefan 169, *ἀποχαιρετήθηκα μετὸν καλὸν μου Στέφανον* 169; *me adunai*, mă întâlnii, mă văzui 169; *se adunară*, se strănseră 202; *se adună*, se adună, se strâng 182; *se adună*, se strâng, *συνέρονται* 188.

Adunu (di∞), adv., prep., împreună 163, 166, 167 194.

Adunu, vezi: *di-adunu*.

Aeri adv., ieri, *χθές*, gestern p. 118; *Di aeri*, De ieri, *Ἄπο ἐχθές*, Seit gestern p. 155; *aeri dimaneacă*, ieri dimineață, 206.

Aflu vb. I, aflu; *eu aflu tră gjine*, o aflu bine, o găsesc de bine, 198; *află*, află, 202; *află ocazione*, află prilej 196; *Dicum face(-țe) omlu*, află 205; *greailu bunu află locu bunu*, vorba bună, loc bun află 130; *află*, a aflat 195; *aflănu*, aflarem 207; *aflară* 195; *si aflu*, sa aflu, să găsesc p. 147; *Fortē gjine se află omlu în casă*, *εὕρισκεται τινὰς πολλὰ καλλὰ μέσα εἰς τὸν οἰκίσκον του* 167; *si află*, să afle 193; *si u află*, să o găsească 200; *cara u află*, după ce o gasi 200; *va si me aflaci(-ți)*, o să mă găsiți p. 152; *va si u aflaci*, o să o gasiți 197; *nu aflară*, nu găsiră 198.

Afoară adv., afara, *ἔξω*, hinaus p. 120; *prediafoară*, pe din afară, *ἀπέξω*, von aussen p. 121; 193; 167; *afoară di*, afară de, *πλην*, ausser p. 122; 157; *afoară di citate*, *ἔξω τῆς πόλεως*, Ausser der Stadt 158; *cu acelji di ofoară*, cu cei din afară, de prin sate 206; *afoară di cale*, peste măsură, *καθ' ὑπερβολήν*, übermässig p. 123; *că pânu tora ma aceea di ofoară vixui*, căci până acuma am văzut numai partea exterioară, *(τὰ ἔξωτερικά, das Aüssere)* 179.

- Afugu** vb. III, fug; *tra si afugă carecido diacutotlnei curiosita, ca să fugă oricine cu totul de curiositate* 202.
- Afumu** vb. I, afum, καπνίζω, ich räuchere p. 13; pers. II *afunji* (=afuñi) p. 13.
- Agru** sn., ogor; țarină; *agrile*, ogoarele 186; *agre*, ogoare, Felder 185.
- Agru** adj., sălbatec; *porculu agrulu*, porcul sălbatec 195.
- Agudescu** vb. IV, lovesc 207; *se agudeashte* (-ște) se nimerește, se întâmplă, τυχαίνει, es ereignet sich p. 107 (conjugarea lui); *se agudi*, se întâmplă 204; *se agudi*, se nimeri, se întâmplă 199; *ci nji se agudiră*, ce mi se întâmplară 171.
- Agudire** sf., întâmplare, συμβάν 208.
- Ah!** interj. ah! p. 143.
- Aharzesu** (ahărzescu) vb. IV, merit; prețuesc; *aharxai*, meritați 194; *aharxii*, meritați 201; *nu aharxeashte civa*, nu prețuește nimic 195.
- Ahtantu** (ahtântu) adv., atât, τόσον, sowohl, p. 126, 145; 151, 198; *ahtantu curundu*, așa de grabă, p. 152; *di ahtântă xamane*, de atâta timp, τόσον καιρόν 163; *optu ori ahtante, nau ori ∞, xace ori ∞*, etc. p. 43; *ahtântă forsă*, atâta putere p. 147.
- Ahtare** adj. adv., așa, astfel; *ahtare greaură*, astfel de vorbe 193; *si amu di ahtare civa*, să am (parte) de așa ceva, de așa întâmplări 172; *ahtare mushatu pulju*, așa frumoasă pasere 194.
- Ainbecu**, n. pr., Einbek 184, 185.
- Aistu** pron., acesta, ăsta, οὗτος, dieser pag. 51 (decl. lui); 150; 155; *aista*, aceasta, asta 193; *aistu, aista* 158; *aista*, aceasta, τούτο, das 34; *aista* (decl. lui) p. 52; 146, 147; *tră ∞*, pentru aceasta p. 145; pl. m. *aishci* (aiști) p. 129; *di aishci*, dintre aceștia 198; *aishci* (=aiști) pron. pl. lui *aista*, aceștia, οὗτοι, diese p. 51. (decl. lui); 161; 122, 130; *aiste*, acestea, αὗται, diese p. 52, (decl. lui).
- Ajungu** (ăjungu) vb. III, ajung; *aĵunxe Nordhauxen*, ajunge la N. 190; *ci(ți) aĵunxeri pre ahtări ofikii*, ce ajungeți în așa funcții 199; *nji aĵunse darea tru shtire*, ajunse vestea, îmi sosi vestea 207, 201; *aĵunsemu*, ajunseram 172; 174; *ci aĵunseră*, în care ajunseră, δπου έφθασαν 171; *si aĵunxi Ilfeldu*, să ajungi la Ilfeld 187.
- Aĵunu** (ăĵunū) vb. I, ajunez; *aĵunā vrtosu*, ajună, flămânezec ei mult timp 206.
- Aĵutorlu** (ăĵutorlu) sn., ajutorul, ἡ βοήθεια, die Hülfe p. 137, 206; *striga....tru aĵutoru*, chemă în ajutor 197; *lji vinca tru aĵutoru*, îi veneau într'ajutoru 197; *cu aĵutorlu a lui*, cu ajutorul său 193.

- Aĵutu** (aĵutu) vb. I, ajut; *acelu* (ațelu) *ei* (-ți) *aĵutâ* (aĵutâ) *nearnitu*, *inpromutâ* *Domnixeulu* p. 117, ἐκεῖνος οὐοῦ ἔλεεῖ τὸν πτωχὸν, δανίζει Θεῶ. p. 117.; *aĵutâ* 199; *nu lâ aĵuta*, nu le ajutau 176; *aĵutaci* (-ți), ajutați 197; *si ĵi aĵutâ*, să-i ajute 197; *ĵi aĵutai*, (ii ajutai) îl ajutai 206; *va si vâ aĵutâ*, are să vă ajute, are să vă folosească, θέλει σᾶς ὀφελείσει p. 156.
- Aĵusescu** (aĵusescu) vb. IV, grăbesc; *că vâ aĵusici* (-ți) *ahtantu*, că vă grăbiți într'atâta, ὅτι τόσον πολλα διαάζεσθε, dass Sie so sehr eilen p. 151; *ajiusea-te*, grăbește-te 187.
- Alagu** vb. I, alerg; *luplu alaga fumitosu*, lupul alerga flămând 193.
- Alantu** pr., cellalt; *ne unu ne alantu*, nici unul nici altul 198; *alanta*, cealaltă, restul, τό ἐπιλοιπον, das übrige p. 147; 194, 165; *alikite unâ di alantâ*, lipite una de alta 165; *di tuci alanci* (-ți) decât toti ceilalți p. 135, 199; 206; *ca shi alanci ficsori* 167; *era shi elji tru lumea alantâ*, erau și ei pe lumea cealaltă 206.
- Alatru** vb. I, latru; *si alatrâ*, să latre 196.
- Alavdu** vb. I, laud; *si alavdâ*, să laude 194; 202; *si alavdâ* 202; *se alavda*, se lăudă 199.
- Alavdare** (alăvdare) vb. și sf., lăudare, ἐπαινεῖν, loben p. 2.
- Alavdacsune** sf., laudă, lăudare; pl. *alavdacsuni*, laude 194.
- Albu** adj., alb, ἄσπρος, weiss p. 150; *albă materie*, o materie albă 189; *tru albe*, în albe, με ἄσπρα 165.
- Alegreață** sf., bucurie. (Cuv. se aude numai în Albania).
- Alegro!** ce bucurie! ὠσπό! lustig! p. 128.
- Alegrezu** vb. I, mă bucur, mă înveselesc; *care vrea si alegreață*, care ar fi bucurat 172; *care alegreață*, care înveselesc 180.
- Alegru** adj., vesel, bucuros; *alegrî*, bucurosi, veseli 166.
- Alegu** vb. III, aleg, ἐκλέγω, ich wähle; *alexi*, alegi p. 11; *aleaxe*, alege p. 11; citește; *aleaxe*, citește 171; *va si ce (țâ) alegu darle tru shtiri*, o să-ți citește știrile, informațiile, τὰς εἰδήσεις, die Nachrichten 171.
- Aleptu** adj., ales, distins; *fabule, ică paramithe shi istorii alepte*, fabule sau basme și istorii (povești) alese 192.
- Alexandria** n. pr., Alexandria, Ἀλεξάνδρεια, Alexandrien; *Alexandru*..... *se ingropâ Alexandria*, Alexandru..... fu îngropat la Alexandria, ὁ Ἀλέξανδρος... ἐτάφη εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν, Alexander ist in Alexandrien begraben p. 135.
- Alexandru** n. pr., Alexandru, Ἀλέξανδρος, Alexander p. 7, 133.
- Alihea** adv. sf., adevăr; *di alihea*, în adevăr 198.
- Aliescu** vb. IV, lipesc; *cara lâ se alikirâ csicsoarile*, dacă li se alipiră picioarele 197.

- Alikitu** adj., lipit; *alikitē*, lipite, alăturare, κολλητά, neben einander 165.
- Alinu** (me) vb. I, urc, suiu; *se alinā*, se sui 195; *si se alinā*, să se suie 189.
- Aljiurea** (al'urca) adv., aiurea; *baterea in aljiurea*, vorbirca fără rost, flecărcala, 199.
- Aljumtra** (al'umtrea) (di-) adv., de altminteri 200.
- Aljura** (al'urea) adv., aiurea, ἄλλοῦ, anderswo. p. 120; *di aljiura*, de aiurea, ἀλλοχόθεν, anderwärts p. 120; *pre* ∞, pe aiurea, ἀπαλλοῦ anderswärts p. 121.
- Alkiviadlu** n. pr., Alcibiade 199.
- Alor** pron., lor, ale lor p. 49; al lor 160; 197.
- Alster** n. pr. de râu, Alster 180.
- Altfleischmarkt** n. pr. 146.
- Altu** pr., alt, ἄλλος, ein anderer p. 44; 156; pl. *alci* (alți) 166; *alte* 193, altele; *altă oară*, altă data, ἄλλην φοράν, andersmahl p. 119; *si dau altui si me prindă*, să dau altuia sa mă înțaleaga 145.
- Alu** gen. articolului masc. la nume proprii: *capela aista este a lu Antoni* p. 132, dat. petrecui a lu Nicola unu bastunu p. 132 și pretut.
- Ama** conj., dară; *am' anvîa*, dara mie 161.
- Amanatului** (amanatului) adv., târziu, ἀργά, spät p. 119.
- Amanu** (amânu) vb. I, întârziu; *că nu u amană*, caci nu o întârzie 201; *si ră amanaci* (-ți), sa ramâneți, să vă opriți, sa va întârziați 151.
- Amare** sf., mare 132, 206; *apa a amarilji*, apa marii, τὸ νερὸν τῆς θαλάσσης, Meerwasser p. 131; *amare*, vezi mare.
- Amareacă** (amarcața) sf., amărăciune 197.
- Amărthipsescu** vb. IV, pacatuiesc, greșesc.
- Ambraçândalui** (ambrațândalui), îmbrățîșînd 183.
- Amendoi** num., amândoi, ἀμφοτέροι, beyde p. 44; *amendoilji*, ambii 198.
- Amendaole** num., amândoua, τὰ δύο, beyde p. 148.
- Amerikia** (Amerik'ia) sf., America, ἡ Ἀμερικῆ, Amerika p. 130.
- Ameu** pron., al meu, ὁ ἐμός, ὁ ἐδικός μου, mein p. 47 (decl. lui 47); *bruplu ameu* 137; *hilju ameu*, τὸ παιδάκι μου, mein Sohn 158; 168; *amea*, ἡ ἐμῆ, ἡ ἐδική μου, meine p. 47; *amei*, ai mei, οἱ ἐμοί, meine p. 47 (decl. lui); pl. fem. *amele*, ale mele, αἱ ἐμαί, meine p. 47.
- Aminte** loc. adv., aminte; *tră aducere aminte*, spre amintire, spre aducere aminte; *ce aduse a minte*, îți aduse aminte, σ' ἐνθύμισε 168; 178; *nji aducu aminte*, îmi aduc aminte 177, vezi și *minte*.

Amintu vb. I, câștig; *amintă*, câștigă 199.

Amire sm., împărat, βασιλεὺς, Kaiser p. 38; fem. *amireroanje* (≈ n' e) împărăteasă p. 38, 194; *amirelu*, împăratul 203. (Azi: *amiră*).

Amu vb., am, ἔχω, habe p. 56 (conjug. lui p. 56—62); *Amu, doamne, da, am domnule* p. 147; *tute le ai, corbe, ma minte ce (fă) lipseashte*, toate le ai, corbule, dar mintea îți lipsește 194; *Nu are cânji picurarlu?* Δὲν ἔχει σκυλία ὁ πιτσικός, Hat der Schafhirt keine Hunde? 159; *cara nu avea avere*, fiindcă nu avea avere, de oarece nu avea avere 197; *avumu*, avurăm 172; *sera aveai boace*, să fi avut voce, dacă aveai voce 194; *si nu aibă boace*, să n'aibă voce 194; *Si nji te amu*, Îți mulțumesc (ad. lit. să mi te am, să-mi trăești), Εὐχαριστῶ, Ich danke p. 150; *luplu nu avundu verună frică*, lupul neavând nici o teamă 197; *nu avundu oclji*, neavând ochi 201.

Anacarâ sf., mărginire, liman 209 (azi: *anacrâ*; cuvânt de origine grecească).

Anarga adv., încet, ἀργά, lamgsam 176; *câte cu anarga*, încet încet, ἡσυχά, allmählich p. 123.

Anaxagorlu n. pr., Anaxagora 199.

Ancerçu (anțerțu) adv., anțărț, πέρσι, voriges Jahr p. 118.

Angustatu adj., nevoit, constrâns; obligat; *fumu angustaci*, furam nevoiți, constrânși 182.

Angusteacea (angusteata) sf., nevoie, ἀνάγκη 195.

Angustu adj., îngust 196; *angustă gwă*, gaura îngustă 196.

Anjiru (așiru) vb. I, mir,, mă mir; *me anjirară*, mă facură să mă mir, sa admir 179.

Anjurzescu (așurzescu) vb. IV, miroscsc; *lji anjurzi urecljile*, îi miroși urechile 195.

Anostru pron., al nostru, ὁ ἡμέτερος, ὁ ἐδικὸς μας, unser p. 49. (decl. lui); 137; *anostra*, a noastră, ἡ ἡμετέρα, ἡ ἐδική μου, unsere p. 50; *a naolji casilji anostrei*, a casei noastre noi 163; *anoshtri* (anoștri) pron. ai noștri, οἱ ἡμέτεροι, unsere p. 49 (decl. lui).

Ante adv., înainte; *di au in ante*, de aci înainte 195.

Antoni n. pr., Anton; *capela a lu Antoni*, palăria lui Anton p. 132.

Anu sm., an; *ani* pl., ani 205; *a anlui*, a anului 186; *după nascanci ani*, după câțiva ani 187; *di căci (-ți) ani* p. 136; *anlu ci (ți) trecu*, anul trecut 196; *anu nu era neci faptu*, anul trecut nici nu era născut 196, (lat. anno).

Apa sf., apa, τὸ νερὸν, das Wasser p. 131, 149, 151, 158, 159; 196, 193, 208; *tru apă*, în apă 193; *calatoria di pre apă*, calatoria pe apă 172, τὸ ταξείδιον διὰ νερὸν.

- Aparu** (apăru) vb. I, apăř; *O, Domnixeu si apară, Ferească D-zeu, με κανέναν τρόπον, Ach, bey Leibe nicht! 171; Domnixeu si apară, Ferească D-zeu, Θεός φηλάξοι, Gott bewahre p. 123.*
- Aparu** vb. II, par, samăn; *ci se apară verunei furtună, care să semene cu o furtună, 175.*
- Apetitu**, (neol.) sm., apetit, poftă; *aveci (-ți) apetitu? Έχετε όρεξη; Haben Sie Appetit? p. 155; avea mare apetitu, avea mare poftă 194; lji vine apetitu, îi vine poftă 196.*
- Apoia** adv., apoi; *di apoia 119; depre apoia, apoi 119; di apoia, apoi, έπειτα, hernach p. 122.*
- Apostolu** sm. pr., ucenic, apostol, discipol, *άπόστολος, Apostel p. 135; apostoli, discipoli pl. 135, 136.*
- Apothică** sf., farmacie, p. 156.
- Apresu** adj., aprins; *apresu di niraire, aprins de supărare 205.*
- Approape** adv., aproape, *σχεδόν, beinahe 165, 173, 194, 197; neben 120; caum, fast 123.*
- Aprokiu** vb. I, apropiu; *se aproake di ia, se apropie de ea 197; că se apruke oara a mortilji a mei, că se apropie ora morții mele 197; cando se aproake, când se apropie 173; aproake, se apropie 203.*
- Apunu** vb. III, așez, depun; *iu lji apuse, unde îi puse, unde-i așezase 200.*
- Apunu** (me) vb. III, mă culce; *cando vrea si se apună, când vrea să se culce, când să se culce 198.*
- Apusu** adj., neted; jos; *multe cacine apuse, multe talere, fârfurii netede, neadânci, 207.*
- Apusu** adj., culcat 207; *Nu lji vexi apushi ningă elu? Nu-i vezi culcați lângă elu; Δέν τούς έλέπεις πλαγιασμένα κοντά εις τόν πιστικόν; Siehst du sie nicht neben dem Schäfer liegen? 159.*
- Aputrusescu** vb. IV, apas, cotropesc; *lu aputrusiră alanci doi, se năpustiră ceilalți doi asupra 206.*
- Arakiu** vb. IV, rapesc 205; *si re(ți) arake, sa-ți rapescă 208.*
- Aramă** sf., aramă 194; *acea (așea) di cerină zicca (-șea) aceljei (așeljei) di ramă, acea de țarină, de pamânt, zicca celei de aramă 194.*
- Arare** vb. și sf., arare, *όργόνειν, pflügen, pag. 2.*
- Aratoru** (aritor) sm., agricultor, plugar 197; *si lji facă buni aratori, să-i facă buni plugari, agricultori 197, 208.*
- Aravdu** vb. I, rabd, sufer; *aravdându, răbdând 199; pot si aravdu pot să sufer 199.*
- Arbure** sm., arbore; *sub arbure, sub arbore 195; pl. arbori, arbori*

- 190; *arbure*, arbore 194, 159; *franzile a arburilor*, τὰ φύλλα τῶν δένδρων p. 134.
- Ardere** vb. III, a arde, καλεῖν, brennen p. 75.
- Ardire** sf., ardere, foc; *cu mare ardire a inimilji*, cu mare foc al inimii 202; (*ardu*, ard).
- Aremanu**, vezi: *remanu*.
- Aremanu** (aremân) vb. III, rămân; *aremase fără di danle*, rămase fără cele două, adecă: *fără niciuna* 194; *aremane*, rămâne 204; *aremase*, rămase 199.
- Arevdare** sf., răbdare, ὑπομονή 174; (v. *revdare*).
- Argatu** sm., argat, lucrător, muncitor cu ziua.
- Aricsu** (ariću) sm., ariciu, σκαντζόχοιρος, Stackelschwein p. 2.
- Aridu** vb. III, rid; *te arizi*, te înșeli, σφάλλεις, Du irrst dich 159; *Te arizi*, te înșeli, Λανθάνεσαι, Du irrst dich 160; *si aridă omhu*, să riză omul 166; *si arida*, să riză 167; *că shi eu arideamhu*, că și eu rideam 167; *nu putu si nu aridă*, nu putu să nu riză, 204; *me arise*, mă înșelă 207; *arisendahu*, răzînd 192, 194.
- Aridere** sf., ris, rîdere; *tră aridere*, de ris, de batjocură 199, 204; *nu puteamhu si me cenu di aridere*, nu mă puteam ține de ris 166.
- Aridire** sf., rîdere 167 (vezi *aridire*); *ună era tră cama aridiri di alantă*, una era mai de ris decât cealaltă 167. (Vezi: *aridere*).
- Arikescu** vb. IV, răpesc; *Corbulu ariki ună bucată di carne*, Corbul răpi o bucată de carne 194; *ariki*, răpii 205; *ariki*, răpi 192; *shi lji arake oaia*, și îi răpește oaia 192.
- Arină** sf., nisip 207, 201.
- Arinosu** adj., nisipos, ἀμμώδης, sandig; *calea pre acolo este arinoasă*, calea p'acolo este nisipoasă 172.
- Arisescu** vb. IV, plac, îmi place; *cumu vă ariseashte*, cum vă place, πῶς σὰς ἀρέζει, wie schmeckt Ihnen p. 150; *me ariseashte*, îmi place, μοι ἀρέζει, es gefällt mir p. 153; *acea ci lu ariseashte*, aceea ce-i place 192; *me ariseashte*, îmi place 190; *nu vă ariseashte jinlu?* p. 151; *nu me arisi*, nu-mi plăcù 135.
- Aristipu**, nume pr., Aristip 204.
- Armă** sf., armă, ἔπλον, Gewehr 158.
- Aru** vb. I, ar; *arare*, a ara.
- Arucare** sf., aruncare; *cu ună arucare a ochjulu*, cu o privire din ochiu 185.
- Arucatu** adj., aruncat, asvârlit; *tru ună arucată pricsă*; într'o viețuitoare asvârlită 208; *si hiu arucatu*, să fiu aruncat 175.
- Arucu** vb. I, arunc; *lja di arucă farmacu*, iea și aruncă otravă

206; *iu arucă omlu ocljiļi*, unde își aruncă privirea omul 178; *arucarâ sheurta*, traseră la sort 205.

Arupere sf. și vb. III, a rupe, σχιζέιν, zerreissen p. 89 (Conjugarea lui p. 85—89).

Arupu vb. III, rup, σχιζώ, ich zerreisse p. 85. (Conj. pag. 85—89).

Asboru vb. I, sbor; *nu putea si asboara*, nu putea să zboare 197; *asbură*, zbură 194.

Ascultare sf. și vb., a asculta, ascultare, ἀκούειν, hören p. 75.

Ascultatoru (ascultătoru) sm., auditor; *ascultatorļi*, pe ascultători, pe auditori, pe studenți, τοὺς μαθητάς, die Lehrer 188.

Ascultu vb. I, ascult; *nu ascultă*, nu asculta 201; *di ascultai*, de ascultai 188.

Ascundu vb. III, ascund, κρύπτω, ich verberge p. 12; *ascunzi*, ascunzi p. 12; *se ascunse*, se ascunse 195.

Ascunsu adv., în ascuns; *ascunsi*, într'ascuns 202; adj. *ascunsu* 197.

Ascuntu adj., ascuns; *era ... ascuntu*, era... ascuns 195.

Asia n. pr., Asia p. 135.

Aslanu sm., leu 196.

Aspargu vb. III, sparg, stric; *virînlu asparre sanitatea*, intristarea, amarul strica sanatatea, ἡ λίπη φθείρει τὴν υγιάν, der Gramm verdirbt die Gesundheit p. 130; *si lji aspargâ volta*, să-i strice voia 203.

Aspartu adj., stricat 201.

Asparu vb. II, speriu; *ahtantu se aspare*, într'atât se sperie 196; *se aspare*, se sperie 196; *si aspară*, să sperie 196; *se aspare*, se sperie 204.

Asplindere sf., iritare, aprindere peste masura 207.

Astazu (astăzi) adv., astăzi, σήμερον, heute 118, 161; *astăzu* 166, *di astazu încolo*, de azi încolo p. 119, 138.

Ashedu vb. II, așez; *se ashade arina pre fundu*, se așează nisipul la fund 207.

Ashi (ași) adv., așa, ἔτσι, so p. 122, 173, 192, 193; *indreptu* ∞, în acelaș fel, tocmai așa, τὸν ὅμοιον τρόπον, auf die nähnliche Weise p. 122; *ashi*, așa, atât, τόσον 146; *ashi si banexu!* εἰς τὴν ζωὴν μου! so wahr ich lebe! p. 124.

Ashi (ași) interj., așa! ἄ! ach! p. 128.

Ashice (așițe) adv., așa, οὕτως, so p. 124, 197.

Ashici (așiți) adv., așa, așa că, ὥστε, so dass p. 122.

Ashpectulu sm., aspectul, ἡ θεωρία, der Anblick 173. (Cuv. nou).

Ashtepare sf., primire, δεξίωσις, Bewirthing p. 154.

Ashteptu (aşteptu) vb. I, aştept, primesc; *te ashtcaptà*. (ei) te primesc, σὲ ὑποδέχονται 191; *ashtipta*, aşteptau 202; *ashtepta cu gurâ cascătă*, aştepta cu gura căscătă, cu nerabdare 193; *tu ashteptashi*, ai primit, ai acceptat 177; *si ashteptu*, să aştept 207; *ci me ashtcaptà*, ce mă aşteptă 180.

Ashteptatu adj., aşteptat; *in doru ashteptatâ*, aşteptată cu dor, cu plăcere p. 151.

Ashternatu adj., aşternut; *ashternate cu englizeshi kilinji*, aşternute cu covoare englezeşti, στρωμέναι μ'επεύχια τῆς Αγγλίας, mit englischen Teppichen belegt 165.

Ashternu vb. I și III, aştern; *ashternarâ measa*, aşczara masa 206.

Ateu pron., al tău ὁ σός, ὁ ἐδικός σου, dein p. 48 (decl. lui).

Ata pron., a ta, ἡ σὴ, ἡ ἐδική σου, deine pag. 48 (decl. lui).

Atale pron. pl. de la *ata*; ale tale, αἱ σοί, deine p. 48 (decl. lui).

Atei pron. pl. de la *atâu*; ai tăi, οἱ σοί, deine p. 48 (decl. lui).

Athina n. pr., Atena 200.

Athineu n. pr., Atenian 202.

Atuncea (atunțea) adv., atunci, τότε, dann p. 119, 162, 166, 167, 192, 196, etc.; *pânu atuncea*, până atunci 149.

Au adv., aci 148, 119, 159; *di au in ante*, de aci încolo, de aci înainte 195; *di au incolo*, de aci încolo, εἰς τὸ ἐρχόμενον, künftighin p. 119; *di ∞ înainte*, de aci înainte p. 119; *di au shi culca*, din când și când, ἀραιὰ καὶ κάπου, dann und wann p. 123; *au shi acolo*, ici și colo 183; *trâ au*, pentru aci, διὰ ἐδῶ, hicher p. 120; *di au*, p'aci, ἀπ'ἐδῶ, vom hier p. 120; *pre ∞*, p'aci, ἀπ'ἐδῶ hierdurch p. 120.

Auce (anțe) adv., aci 119, 142, 144, 153, etc.; *trâ auce*, διὰ ἐδῶ, hicher p. 120; *di auce*, ἀπ'ἐδῶ, von hier p. 120; *pre auce*, p'aici, ἀπεδῶ, hiedurch p. 120, 158, 208.

Aurâscu vb. IV, urasc; *a gomarlui se aurâ*, magarului i se urî 196; *vâ se aurâ Nimeia?* vi s'au urât în Germania? Sind sic Deutschlands schon überdrüssig? p. 153.

Auru sm., aur, μάλαγμα 206. (Cuvânt ce nu se aude azi la Aromâni).

Aushu sm., batrân 206; *buuu aushu*, batrân bun 207.

Avae sf., clima; *avae curată da shi minte insirinatâ*, aer curat dă și minte înseuinată 208. (Cuv. turcesc).

Avarigâ adv., în jur; *pre ararigâ*, de prin prejur 167.

Avdu vb. IV, aud, ακούω, ich höre p. 89. (Conj. lui p. 89—94), 199; *se avde*, se aude, ἀκούεται, man hört p. 107; (Conj. lui la mod impers.); *avde*, aude 193; *ci avde omlu* 178; *curiosita si avde nale*, curiositatea să auza noutăți 202; *avzi*, auzi 199;

avxi vicine, auzi vecine 200; *vrea si avdi*, vrea să auză 202; *shi cando vrea si avxi*, și când ar fi auzit 167; *cara avxi*, dacă auzi 193; *si avdi*, să aud 181; *avxindu*, auzind 199; *corbulu avxindu aiste*, corbul auzind acestea 194; *luplu avxindu*, lupul auzind 193; *avxindu* 205; *avxindalui*, auzind 204.

Avere vb., a avea, avere, ἔχειν, haben p. 56 (Conjugarea lui pag. 56—62).

Avere sf., avere 197, 199, 206; *a tutei averilji*, al întregii averi 201.

Averiga adv., de jur; *va si jinâ niheamâ pre averigâ*, au să facă un mic ocol, θέλουν κάμει ἕνα μικρὸν γύρον 170.

Avghostulu n. pr., August 202.

Avinare sf., vânat; *doi cânji trâ avinare*, doi câni de vânat p. 161; *tru avinare*, la vânat, εἰς τὸ κυνήγι p. 161; *eshirâ avinare*, ieșiră la vînat, după vînat 192.

Avinatoru (avinătoru) sm., vânător, κυνηγός, Jäger 161, 160.

Avinu vb. I, vinez; *cara avinarâ multu*, vânând mult, după ce vânară mult 192.

Avostru pron., al vostru, ὁ ὑμέτερος, ὁ ἐδικός σας, eucr p. 50 (decl. lui) 142.

Avostra pron., a voastră, ἡ ὑμετέρα, ἡ ἐδική σας, enere pag. 51 (decl. lui); *avoshtri* (avostri) pron. ai voștri οἱ ὑμέτεροι, eucrc p. 50; *avostre* pron., ale voastre, αἱ ὑμέτεραι, eucrc p. 51 (decl. lui).

Avutu adj., avut, bogat 200; *avutâ*, bogată, *avute*, bogate, *avute*, πλουσία, reich, p. 37.

Avusescu vb. IV, vislesc, navighez; *si avuzeascâ catreglu tru herbirea a marilji*, să conducă nava lui în fierbrea mării (când marea este furtunoasă) 208; *si avuzeascâ*, să vâslcască, *vâ* *κωπηλατώσιν*, zu rudern 176.

Avzire vb. IV, a auzi, ἀκούειν, hören p. 75. (Conj. lui pag. 89—94). (Azi: avđire=avdzire).

Avzirea sf., auzul, auzirea 199.

Azâ adv., azi, σήμερον, heute p. 118, 156, 198; *ax' dimaneacă*, azi dimineața 207.

Aznescu vb. IV, gonesc, alung; *di nu u axneashte*, de nu o goneste 199; *si axneascâ*, să goncască 203; *fomea shi setea se axneashte cu mancarrea shi berea*, foamea și setea se alungă cu mâncarea și băutura, ἡ πείνα καὶ ἡ δίψα ἀποδιώκεται μετὴν ἐρωσιν καὶ πόσιν, der Hunger und der Durst wird durch Speise und Trank vertrieben p. 131.

B.

- Bagateauă** sf., bagatele, lucruri mici; *cu lūguriū bagatele*, cu lucruri bagatele 208.
- Bagatu** (băgatu) adj., băgat, îndemnat 205.
- Bagu** vb. I, bag, așez; îndemn; *bagă*, așază, bagă, 163; *lu băgă*, îl băgă 200; *bagară* 175; 204; *ea me bagă pre aista*, ea mă îndeamnă la aceasta 205; *shă băgă curuna in capu*, își băgă coroana în cap 199; *bagă minte*, învață minte, bagă minte 194; *si ce bagă predică*, să-ți ție predică, *ὡ σοῦ κάμνη διδασχῆν* 168; *shi le bagă di inante*, le așază înainte 192; *si vâ bagu di inante*, să vă servesc, *ὡ σᾶς παραθέσω*, vorlegen p. 150; *bagu stihimă*, mă prind, fac prinsoare 134.
- Bana** sf., vieța, ἡ ζωῆ, das Leben p. 139, 202.
- Bandurezu** (bândurezu) vb. I, flecăresc; *si bandurexu*, să flecăresc, *ὡ φλυαρήσω*, zu schwatzen 177.
- Banezu** (banezu) vb. I, traesc; *si siji banexi*, îți mulțumesc (să-mi trăești) *σο! εὐχαριστῶ*, Ich danke dir dafür p. 162; *ashi si banexu*, așă sa trăesc! *εἰς τῆν ζωῆν μου!* so wahr ich lebe! p. 124; *se baneaxă*, să traescă 200; *cum băneaxă*, cum trăește 202.
- Bară** sf., lac mic; mocirlă 193.
- Barba** sf., barba, τὸ γένειον, der Bart p. 2.
- Barbatu** (bărbatu) sm.; pl. *barbaci* (bărbați); bărbat 27, 39; *barbatlu*, bărbatul 203; *barbatu* 199.
- Barberlu** sm., barbierul 194, 204.
- Barcă** sf., barcă, *καράβι*, Kahn 175, 180.
- Basharea** (bașarea), sf. sarutarea, τὸ φιλημα, der Kuss p. 18.
- Bashu** vb. I, sarut.
- Bastunu** sm., baston, *δεκανίχι*, Stock p. 132.
- Batere** vb. II, a băteă, bătere, *δέρνειν*, prügeln p. 75; (conj. lui p. 80—84); *baterea a sumenilji*, baterea, muștrarea conștiinței 205; *baterea in aljurea*, flecăreala, vorbirea fără rost 199.
- Batu** vb. II, bat, *δέρνω*, ich prügle p. 80 (Conj. p. 80—84), 2, 7; *lu batea cu verxi*, eră bătut cu vergi 202; *cumu vâ bate vina*, cum vă bate pulsul p. 155; *vina vâ bate fără ordinu*, pulsul vă bate dezordonat p. 155; *bate fluera*, cântă din fluer, *λαλεῖ τῆν φλοέραν* (er) bläset in die Flöte 159; *me batea sumenja*, mă bătea, mă muștra conștiința 207.
- Be** sm., rostirea sunetului b, p. 1.

- Beau** vb. II, beau, πίνω, ich trinke 8, 113 (Conj. lui p. 113—115), 108; *eu biui dure*, băui destul, ἔπειον ἐρκετά, ich habe zür Genüge getrunken p. 151; *si beau*, să beau p. 151; *iu bea*, unde bea 196; *biutu*, băut; *biundu*, bând.
- Berbecu** sm., berbece, κριάρι, Widder p. 39.
- Bere** vb., a beà, bere, πίνειν, trinken p. 114 (Conj. lui p. 113—115).
- Berea** sf., băutura, ἡ πόσις, der Trank p. 131.
- Bersa** sf.: bursa 182. (Cuvânt nou, german).
- Beshica** (beșica) sf., bășica, ἡ φούσκα, die Blase p. 6.
- Bicu** sm., taur, ταύρος, Stier p. 39.
- Bileae** sf., belea; *câte bilei*, câte belele, necazuri 201; *cu mare bilae*, cu mare greutate, cu mare belea, με μεγάλην κόπον, mit grosser Mühe p. 123.
- Bilescu** vb. IV, jupoiu; *canda vrei si me bileshti*, parcă vrei să mă jupoi 194.
- Biserică** sf., biserică, ἐκκλησία, Kirche p. 133; *a bisericălji*, al bisericei 202.
- Blăstemu** sm., blestem, κατάρα, Fluch p. 13; pl. *blastenji* (*blăsten'i*) p. 13.
- Blastemu** vb. I, blestem; *lu blastemai*, îl blastemai 207; *nu blastimă*, nu blăstima 208.
- Boace** (boate) sf., voce, glas 185, 194, 202: *fără boace*, fără glas 194; *tra si spună boacea*, ca să-și arate glasul 194.
- Boe** sf. art. *boia*, sf. boia, colorarea, vopsea, τὸ χρώμα, die Farbe p. 19, 186, 187. (De origină turceasca).
- Boiajâ** (boiağâ) sm., vopsitor, μποϊατζής, Färber p. 38; *boiajaoanje* p. 38. (De orig. turcească).
- Boltă** sf., boltă; pl. *bolcile*, 204.
- Bou** sm., bou; Ochs p. 151; *aremane hiljlu bôu*, ramâne fiul bou, neînvățat 204, 205.
- Brama** n. pr., Brama 206, 207.
- Braminu** n. pr., Brama 206.
- Bravo!** bravo! εὐγε! bravo! p. 128, 143.
- Brescu** vb. IV, privesc; *nu breashte*, nu se uita 201; *acui firidile brescu tru gardină*, ale carei ferestre dă în gradină, τῆς ὀποιᾶς τὰ παράθυρα κυτάζουν εἰς τὸν κήπον 165; *luna nă brea*, luna se uită la noi 207; *brea si lu csucutească*, căută sa-l toace, să-l răpună 196; *si brească*, să se uite 201; *si le brescu*, să mă uit la ele, să le privesc 162; *brea*, vezi, uite, ἴδέ, sieh 160; *Brici* (= briți), *ci* (= ți) *oară este?* Vedeți, ce oră este, câte ore sunt? Ἰδέτε, παρακαλῶ, ποῖα ὥρα εἶναι p. 153.

- Bucata** sf., bucata 193; *di lu fece bucâci*, de-l făcù bucăți 196; *bucată di carne*, bucată de carne 194.
- Bucurie** sf., bucurie 183, 201, 204, 206; pl. *plînu di bucurii*, plin de bucurii 191.
- Bucurosu** adj., bucuros; *cu fața bucuroasă*, cu fața bucurioasă 207; *nu este bucuroasă*, nu este bucurioasă 173.
- Bucuru** (me) vb. I, mă bucur; *me bucurară*, mă bucurară, *ἐχαροποίησαν* 167; *bucură te*, bucură-te 208; *toată lumea se bucură*, ἅλος ὁ κόσμος χαίρεται p. 130; *shi eu me bucuru forte*, și eu mă bucur foarte, *καὶ ἐγὼ ὁμοίως χαίρομαι*, und ich freye mich p. 112; *forte me bucurai*, tare mă bucurai 174; *tu te bucuri cu luguirii bagatele* 207.
- Budimu** n. pr., Buda, Βούδιμι, Ofen; *eu escu Budimu nascutu*, eu sunt născut în Buda, *ἐγὼ ἐγεννήθην εἰς τὸ Βούδιμι*, ich bin in Ofen gebohren p. 133.
- Bumbacu** sn., pl. *bumbace* (bumbațe), *bumbac*, βαμπάκι, Baunwolle p. 11.
- ***Bunbunare** vb., impersonal; *bumbuneaxă*, tună, βροντά, es donert p. 106 (conj. lui).
- Bunoară** adv., de pildă; *cu bunoară*, cum de o pildă, ca și cum, ὡσπερ, so vie p. 122.
- Bunu** adj., bun 36, 130, 150, 151, 206, etc.; pl. m. *buni* 36; pl. fem. *bune* 37; *ma bunu*, mai bun 39; *cama bunu*, καλώτατος, cel mai bun 39; *bunlu omu*, bunul om, ὁ καλὸς ἄνθρωπος, der gute Mensch p. 28 (declinarea lui); *buna muljere*, buna muieră (declinarea adj. cu sbt. fem. p. 28); *vicinlu acelu bunu*, vecinul cel bun p. 30, 31; *vicina acea bună*, vecina acea bună p. 31, 32; *avxi vicine bune*, auzi bunule vecin 200; *omlu acelu bunu* p. 143; *eu escu forte inverinatu tră reulu*, care multe ori bunlu ditru mine neacă, sunt foarte amărit de răul, ce de multe ori binele din mine omoară 206; *tute bunile*, toate binefacerile, toate bunățile 207; *bune njurzirle*, frumoasele mirosuri 201; *Faceci nă aistu bunu shi remaneci pre cină*, Faceți-ne plăcerea și rămâneți la cină, *κάμετέ μας τὴν χάριν καὶ μείνατε εἰς τὸ δεῖπνον*, Sind sie so gütig und bleiben zum Abendessen p. 154; *mare bunu va si nji faceti* (= fașteți), o să-mi faceți mare plăcere, *θέλετέ μοι δεῖξει μεγάλην χάριν* p. 146.
- Burete** sm., burete, ciupercă, μανητάρι, Schwamm p. 2.
- Bute** sf. butoiu, βάνι, Fass p. 15; pl. *buci* (=buți) butoae 15.
- Buză** sf., buză; *aresendalui pre sub buză*, răzînd pe sup buze 194.

C.

C rostirea lit. C (=t), p. 1.

Ca (Ka), rostirea lit. K, p. 1.

Ca adv., ca. ὡσάν, so wie p. 122, 137; *ca bunoară*, precum, cum de o pildă, ὡσπερ, so wie p. 122; *ca cumu*, tocmai, precum, ὅν τρόπον, gleich wie p. 122.

Câ conj., că, căci ὅτι, dass p. 34, 127, 143, 145 etc.; *trâ acea câ*, fiindcă, deaceea că, καθότι, deswegen, weil p. 127.

Cabinetă sf., cabinet, ταμειον, Kabinet p. 148. (Cuv. intr. de B.).

Cacinu (cătinu) sm., farfurie, 207; pl. *cacine* 207.

Cadu vb. II, cad, πίπτω, ich falle p. 134; *lji cade aestu dolu tru minte*, îi trăsnește șiretenia asta în minte 200; *cade*, cade 194; *lji cade în coru*, (lit. îi cade în cornu, în minte) îi dă în gând, îi trece prin cap 206; *ce (ta) dau partea ci (ti) ce (tu) cade*, îți dau partea ce ți se cuvine 201; *cadea* (cit. *cădea*), cadeau 166; *cazu*, căzû 195; *lji cazu*, îi căzu 204; *cazu în csarcu*, căzu în prinsoare 192; *scriendo nji cazu pre minte*, γράφωντας μοι ἔπεσε εἰς τὸν νοῦν, schreibend fiel mir ein p. 141; *cara cazu (sheurta) pre cama njiclu*, dacă căzû sortul pe cel mai mic 205; *si nu caxi tru riu*, să fu cazi în râu; δὲ ἢ μὴ πέσης εἰς τὸν ποταμὸν, dass du nicht in den Fluss fällst 158; *shi tu vrea si caxi*, și tu ai fi cazut 167; *si cadă*, să cază p. 164.

Cafejâlu sm., cafegiul, ὁ καφετζής, der Caffeiesieder p. 23, 28.

Cafejâo(a)nje sf., cafegioaca 38. (Cuvinte turcești).

Caftu vb. I, cer, 204; *di câlu câftai*, decât cerui p. 149; *câtu caftari*, cât cereți, ce preț cereți, τι ζητεῖτε p. 148; *câfta*, cerea 203; *caftă*, ceru 203; *câftă*, ceru 198; *si ce ~ ljeracsune*, să-ți cer icrtare 183; *si caftă ajutoru*, să ceara ajutor 206; *si caftaci (ți)*, să căutați, ἢ ζητήσητε, zu suchen p. 147; *tută averea a mea caftaci u tru jinje*, toată averea mea căutați-o în vie 197.

Caijalu (caiǧulu) sm., barcagiul; *caiǧalji*, barcagii, οἱ κερδοκέρριοι, die Schiffer 176. (Cuvânt turcesc).

Cakisparsită adj., stricată, διεστραμμένη 199. (Cuvânt grecesc).

Calatorescu (călătorescu) vb. IV, călătoresc; *xua shi noaptea calatorea*, călătoria zi și noapte 134.

Calatoria (călătoria) sf., călătoria 172; *enumeracia a calatorii (ljei) a mei*, istorisirea călătoriei mele 172, 177.

Calcare (călcare) vb. și s., a călca, călcare, *πατεῖν*. treten p. 74. (Decl. lui p. 75—80).

Calcanju (călcăniu) sn., călcăiu, *πατοῦνα*, Fussohle p. 5.

Calcu vb. I, calc, *πατώ*, ich trete p. 75, (Conj. activă a lui p. 75—80); *me calcu*, (Conj. pasivă), sunt călcat, mă calc, *πατοῦμαι*, ich werde getreten p. 99—102; *si nu lu calcă*, să nu-l calce 182; *calcândalui demamdacsunle me ljeria*; călcând poruncile, mă ierta p. 205.

Caldare (căldare) sf., căldare, *καζάνι*, Kessel p. 9; pl. *caldări* p. 9.

Calea sf., drumul, calea, *ἡ σπάτα*, der Weg p. 22, 172, 173, 202; *ești di in cale*, dă-te la o parte din drum, *παραμέρισε ἀπὸ τῆν σπάταν*, geh vom Fahrwege p. 160; *si nu facu cale cu ah-tare oaspici di cumu esh(t)i tu*, să nu mai călătoresc cu așa tovarăși (oaspeți) precum ești tu 195; *fecua cale di udumu*, făceau drum împreună 195; *shâ lo calea*, porni, se puse în drum 205; *afoară di cale*, peste măsură, *καθ' ὑπερβολήν*, übermässig p. 123; *shâ lo calea*, își cătă de drum 208; *ci si poată a multor fortuni si easă di in cale*, cu care să poată ocoli multe vijelii, furtuni 208; *tra calea aljei*, pentru drumul ei, călătoria ei 171; *ună cale*, un drum 182; *trei patru săci (săți) cale*, drum de trei-patru ceasuri 173; *care va se facă cale cu tată su*, care va calatori cu tatal său, *ὁ ὅποιος θὰ ταξειδεύσῃ με τὸν πατέρα του*, der mit seinem Vater verreisen wird 169.

Călgerică (călgăriță) sf., călugariță p. 38.

Calivă (căliva) sf., colibă 196, 193.

Calu, sm. art. *callu* (se auz distinct doi l); calul, *τὸ ἀλλογον*, das Pferd, p. 24, 25 (declinarea lui); pl. *callji*, caii, pe cai 172; art. *callu*, calul p. 193, 39.

Calugeru (calugaru) sm., călugăr, *καλόγηρος*, Mönch p. 38.

Cama adv., cel mai; *cama gîine*, cel mai bine, cât se poate de bine, *κάλλιστα*, am besten p. 122; *cama vrtosu*, cât se poate de tare, *κράτιστα*, am stärksten p. 122, 201; *cama binu*, cel mai bun, *καλώτατος*, beste 39; *cama luingu*, μακρότατος 39; *cama grosu*, χονδρότατος 39; *cama dulce*, cel mai dulce γλυκύτατος, süsste p. 40; *cama mare*, cel mai mare μεγαλώτατος, grösste p. 40; *tră cama aridire*, mai de răs 167; *ma eu cama va si voi camara ta*, dar eu am să iubesc mai mult camera ta 165; *cama bunu*, cel mai bun, *καλώτατος*, der beste p. 135; *cama avutu*, cel mai bogat p. 135; *cama întreagă tru mînte*, cea mai întreagă în mînte, cea mai cuminte p. 135; *avumu unu cama mare serinu*, avurăm cel mai mare senin

- (avurăm vremea cea mai senină) 172; *cama interesantă*, cea mai interesantă 172.
- Camara** 165, vezi *camera*.
- Camera** sf., cameră 165; *camara* 165.
- ***Cambană** (cămbană) sf., clopot; *cambăni*, (cămbăuți), clopote (de biserică), *καμπάνα*, Glocke p. 140.
- Campu** (cîmpu) sn., câmp, *κάμπος*, Feld 185, 173, 186; pl. *câmpuri*, *κâμπυρι* 190.
- Cancelaria** (cancelaria) sf., *ἡ καντσελάρια*, die Kanzlei p. 17, 21. (C. n.)
- Cancido** (canțido) adv., oricând, totdeauna, *πάντοτε*, immer, allemahl p. 119, 151, 152, 188, 206, 208, etc.; *tră cancido*, pentru totdeauna 201.
- Canda si** conj., dacă, *ἐάν*, wenn p. 74; *canda*, parcă 177, als wenn, *ὥς νᾶ* 194, 195; *canda videa luplu*, parcă vedea pe lup, se prefăcea că vede pe lup 197.
- Cando** (cîndo) adv., când? *πότε*; wenn? p. 124, 158, 142; *δτχν*, 140, 153, 196; *cândo* 195, 199, etc.
- Candocido** (-țido) adv., totdeauna, *πάντοτε*, immer allemahl p. 119.
- Cane** (*cîne*) sn., căne, *σκυλίον*, Hund p. 17; art. *canele* p. 17, 193; *canile* 36; *doi cânji tră avinare*, doi ogari, doi căini de vânat, *δύω λαγωνικά*, zwey Jagdhunde p. 161.
- Canistru** (cînistru) sn., coșuleț 194, 195.
- Cantu** (*cîntu*) vb. I, cânt, *ψάλλω*, ich singe p. 15; pers. II *canți* (-ți) p. 15; *mushatu cantă*, frumos cântă, *εὐμορφα ψάλλει*, er singt schön p. 125; *o ci* (=ți) *mushatu cantă pulji!* 160; *cantă cu lavdare facatorlu alor*, cântă cu laude pe creatorul lor, lobpreisen ihren Schöpfer 160.
- Capela** sf., pălăria p. 132.
- Capra** sf., capră, *αίγα*, Ziege p. 39.
- Capu** sn., cap, *τὸ κεφάλι*, Kopf p. 2; pl. *capite* 13; *caplu*, capul 24, 35, 199; *jine tutulor preste capu*, vine tuturor peste cap 208; *Me doare caplu*, Mă doare capul, *ἔχω κεφαλαλγίαν* p. 154; *l'jea ci* (l'a-ți-) *caplu*, pieri, du-te la naiba! *λεῖψε!* gehe zum Plunder! p. 128; *lasi lji creapă caplu pânu mane*, poate să plesnească pâne mâne, chiar de s'ar prăpădi într'una pâne mâne 203.
- Cara** adv., după ce, *ἀφ' οὗ*, nachdem p. 119; căci 126, 140, 206; *cara escu muritoru*, fiind muritor 199; *cara dipuse curuna*, depunând cununa 199; *cara si le discloacsă*, dupa ce le va cloci, *ἀφ' οὗ ἐκβοῦν τὰ κλωσσόπουλα ἔξω*, wenn die Jungen ausgebrätet sind p. 162; 163, 194, 195, etc.; *ma cara nji u*

- minduescu gjine*, dară dacă gândesc bine 167; *cara intunică*, dacă se întunecă, se înoptă, după ce se înoptă 193; *cara nu vedea luplu*, nevăzând pe lup 197; *cara u fece de multe ori*, de oarece o făcu de multe ori 197; *cara nu avea avere*, fiindcă nu avea avere, de oarece nu avea avere 197; *cara vizu*, văzând 198, 193, etc.
- Carbunile** (cărbunile) sm., cărbunele, τὸ κάρβουνον, die Kohle p. 26.
- Care?** pron. care? τίς? wer? p. 53 (decl. lui) 132, 158, 161, 162, etc.
- Carecido** (carețido) pron., fiecare, πᾶς, πᾶσα, πᾶν, jeder, jede, jedes (declinarea lui pag. 33), 55. 198, 199; *a cuicido*, oricărui 202; *a carecido*, a oricărui 207.
- Caretă** sf., trăsură, καρρέτα, Wagen 182.
- Carigu** (cărigu) sn., cârlig, πλεκοβελόνι, Stricknadel p. 11; pl. *cărige*, cãrlige p. 11.
- Carne** sf., carne, κρέας, Fleisch 193, 194, 196, 201, 202; *carne di bou*, βοϊδίσειον κρέας, Rindfleisch p. 151.
- Carte** sf., carte, βιβλίον, Buch; pl. *cărți* (cãrți), cãrți p. 9; 133, 138, *carte*, scrisoare, γραφή, 171; hãrtie, χαρτί, Papier 165; *carte de joc* 153; *bagă cărcile tru ordinu*, așază cărțile în ordine, βάζει εἰς τάξιν τὰ βιβλία 163; *a dao carte*, scrisoarca a doua, δεύτερα γραφή, zweyter Brief 177.
- Casă** sf., casă, ὀσπιτάκι, Häuschen 158, 195, 201, 206; pl. *case* 160; *domnulu a casilji*, domnul, stăpânul casei p. 129; gen. *a naolji casilji anostrei*, a casei noastre noi 163; *înante a caselji*, înaintea casei, πρὸ τοῦ οἴκου p. 141; *in casă*, εἰς τὸν δωματικὸν του, in seinem Zimmer 167; *a casă*, acasă 167; *mare casă* p. 36, *μεγάλον ὀσπήτιον*, grosses Haus p. 36; *a casă*, a casă, εἰς τὸ ὀσπήτιον, nach Hause p. 133, 161, 138.
- Casatoru** (cășatoru) sm., al casei; *shi casatorlji*, și ai casei, οἰκιοακοί, und das Gesind p. 129.
- Cascatu** (căscatu) adj., căscat; *ashtepta cu gură cascată*, aștepta cu gura căscată, cu mare ncrãbdare 193.
- Ca si** conj., casă, διὰ νᾶ, um p. 127.
- Casu** sn., caz; *casuri*, întâmplări 171 (cuvânt nou); *care nu este caslu Cela*, care nu-i cazul la Cela 173. (Cuv. nou).
- Ca shi** conj., ca și 167.
- Cashtigă** (căștigă) sf., grije; *să nu aibă cashtigă*, să nu duca grije, 202, 206; *nu vrea si amu cashtiga*, nu m'ăș fi îngrijit, δὲν ἤθελα φροντίση p. 147.
- Cashtigu** (căștigu) vb. I, a purta de grije; *tră ccea neci me cashtigă*

ahtantu trā aistu interesu, de aceea nici nu mă preocupă, nu-mi pasă atâta pentru acest interes, διὰ τοῦτο μήτε μοι μέλει τόσον δι' αὐτὸ τὸ κέρδος 174.

- Catharticu** (catharticu) sn., curățenie. Purganz, καθαρτικὸ p. 155.
- Catihisescu** vb. IV, învăț; *prestulu catihiseashte ficsorlji fedea*, ὁ ἱερεύς κατηχεῖ τὰ παιδία τὴν πίστιν, der Pfarrer unterrichtet die Kinder in der Religionslehre p. 139.
- Catrâ** (cătra) prep., cătră, πρὸς, gegen p. 117; *câtrâ seară*, spre seară 172.
- Catra ci** (cătră-ți) conj. fiindcă, ἐπειδὴ, weil p. 126, 198, 166, etc.; *catrâ ci nu*, de ce nu, διατί ὄχι, warum nicht? p. 146, 151; *câtrâci*, de ce 201.
- Catrigu** sn., vapor, κάτεργον, Schiff 175, 208, 176; pl. *catrize* 178; *padure di catrîxi* 178; *singure catrigile* (catrizile) 179; *catrigu di oaste*, vas de rasboi 179.
- Catrigufranzire** (∞ frînzire) sf., naufragiu, ναύγιον, Schiffbruch 175. (Format de B. din *catrigu* și *frânzire*.)
- Câte** adv., câte. ἀπό; *cate ună ună*, câte una (una), ἀπό ἕνα ἕνα, einzels p. 44; *câte ună sută*, câte una sută, ἀπό ἑκατὸν, hundertweis p. 44.
- Catu** (catu) conj. cât, ὅσον, als auch p. 126; vezi *cātu*; *di căci* (= ciți), de câți p. 136; vezi *di cătu*; *cată apă*, căta apa, πόσον νερόν, wie viel Wasser 158; *ahtantu cătu*, τόσον ὥστε, so dass ich...
- Cātu**, în cât 178.
- Catu-cido** (cat-țidò) adv., oricât, atât cât, ὅπωςοῦν, so viel als p. 122.
- Catushâ** (cātușe) sf., pisica, γᾶτα, Katze 39.
- Ce** (ța) pron., îți (caz oblic dela pron., tu, tine); *oară ce lae!* vai ție, soartă rea ție! p. 128.
- Ceara** (țeara) sf., ceara 165; *cu ceara date*, cîruite, κηρωμένα pag. 165.
- Cearire** (țearire) sf., cerere; *cearîri* (țearîri), cereri 201.
- Cela** (Țela) n. propriu de oraș; *aġunsemu câtrâ seară Cela*, ajunseram spre sară la Cela, ἐφθάσαμεν πρὸς ἑσπέραν εἰς τὴν Κέλλαν, dass wir gegen Abend in Zelle ankamen 172; *care nu este caslu Cela*, care caz nu se petrece la Cela (cu Cela) 173; *noi durmjîmu Cela*, noi dormirăm la Cela, Ἡμεῖς ἐκοιμήθημεν εἰς τὴν Κέλλαν, wir schliefen in Zelle 173.
- Senire** (țănire) sf., ținerea; ∞ a mare, ținerea a mare, fudulia, mândria, îngâmfarea, ἡ ὑπερηφάνεια, 199.
- Senitoru a mare** (țănitoru a mare) sm., fudulul, mândrul, cel care se ține a mare, 199.

- Cenu** (țănu, ținu) vb. III, țin; *me cenu dishteptatu*, mă țănù deștept 175; *nu puteamu si me cenu di aridere*, nu mă puteam ține de răs p. 166; *u cine tră civa*, o ține drept nimica, o prețuește drept nemica 195; *tră acea (ațea) dicarea te ceni a marea*, pentru aceea așadară te ții a mare 200; *ci cene tru mană*, ce ține în mână, τί κρατεῖ εἰς τὸ χέρι; vas hat er in der Hand 158; *va si te cenu di mană*, am să te țiiu de mână 158; *cenea*, ținea 207; *lu cenea tra leu*, îl țineau de leu, credeau că este leu 196; *shă cinea adiljarea*, își ținea respirația 195; *u cenui* (țănu), o păstrai 205; *vă cenui* (țănu), vă ținu, vă oprii, ἔμπόδισα. ich habe sie . . . abgehalten p. 150; *shi alte multe cenu*, și ținu și alte multe 206; *cenu vrtosu pucinu*, ținu foarte puțin 192; *cenură publice greauri latineashte*, au ținut cuvântări publice în l. latină 188; *nu putea si cenă surafea*, nu putea ține briciul 204; *seste cā va si shă cenă parola*, dacă își va ține cuvântul 170; *nu putură si se cenă di aridere*, nu putură să se țină de ris 204; *cene ce gura!* (țăne-ță gura!) ține-ți gura! nu mai vorbi! σῶπα! halte das Maul! p. 128.
- Cenerea** (țanerea) sf., ținerea; parmaclic; *shi cenerle vrtosu formoase*, și parmaclăcul foarte frumos, καὶ τὰ κρατήματα πολὰ εὐμορφα, und das Geländer ist recht sehr hübsch p. 164.
- Cerasharlu** (čerășarlu) sm., Iunie, ὁ Ἰούνιος, Iunius p. 136.
- Cerină** (țarina) sf., țarină 194; *ună (oală) di cerină*, e alantă di aramă, una de țarină și alta de aramă 194; *acea di cerină*, acea de țarină, de pământ 194.
- Ceru** (țeru) sn., cer, οὐρανός, Himmel p. 132.
- Cervu** (țervu) sm., cerb, Hirsch 193.
- Ceva** (țeva) pron., ceva; τί, etwas; *pucinu ceva*, cât de puțin, τί παραμικρότατον, das geringste p. 155; vine și forma: *civa* (țiva) 208; *ceva* (țeva) pron., nimic, τίποτε, nichts, 161. Vezi: *civa*.
- Ci** (ți) pron., conj., ca să, spre; în cât; *oi se puteci*, ci sa puteți, ca să puteți 147; *ci* (ți) pron., relat., ce, ὅτι, ὅπου, was p. 34; ce? τί; was? p. 53 (decl. lui); *ci*, care, ce, p. 54; 132, 158, 193; *ci ce* (ți ță) *dedu*, ce-ți dadui, ὅπου σοι ἔδωσα, was ich dir gegeben habe p. 133; *catră ci?* De ce? διὰ τί 166; *catră ci* (ți) nu? διὰ τί ὄχι; warum nicht? p. 146; *ci* pron., dat. lui tu, tine; îți 228; *va si ce spunu ciusthtu ci dulce*, o să-ți spun ceva plăcut 162. Vezi: *ce*.
- Cină** (țina) sf., cină, δεῖπνος, Abendessen; *remaneci* (— ți) *pre cină*, rămâneți la masă, la cina p. 154.
- Cinci** (ținți) num., cinci 40, 162; *cinci sute*, cinci sute 40; *cincilji*

- (țințilji), cei cinci 41; *cincile* (țințile), cele cinci p. 41; *a cincilea* (a țințilea), al cincilea 41; *a cincea* (a țințea), a cincea 42; *tru cinți săci*, la orele cinci 173.
- Cincisprezace** num., cincisprezece 40.
- Cinzâci** num., cincizeci 40; *a cinzâclea* (a ținzâtlea), a cincizecelea 43; *a cinzâcea* (a ținzâțea), a cincizecea, πεντηκοστός, der fünfzigste 43; ∞ *di ori ahtantu*, cincizeci de ori atâta 44.
- Cineva** (țineva) pron., nimeni, κανένας, niemand, 55, 139; *cineva, κανείς* jemand 156; *cineva di voi nu shtie*, nimeni dintre voi nu știe 198.
- Cingu** (țingu) vb. III, încing, ζώνω, ich gürte p. 116.
- Cinu** (ținu) vb. I, cinez; *ma cinâmu*, cum cinarăm, după ce am cinat 175.
- Cisternă** sf., basen, δεξαμένη, Bassin 180.
- Citate** (țitate) sf., cetate, κάστρον, Festung, p. 9; pl., *citâci* (țitați), cetăți p. 9; oraș, πόλις, Stadt p. 145, 158, 181, 191, 206; *a citatilji*, al orașului, der Stadt 205; *nu vrea si se duca in citate*, nu vrea să meargă în oraș 205; *citatea Hamburgu*, orașul Hamburg 172, 173, 176.
- Citateanlu** sm., citățeanul, orășanul 208.
- Ciurara** (țurarea) sf., ciripitul, λάλημα, Gesang 160.
- Ciushtu** (cuştu) pron., oare ce, ceva; *ciushtu ci dulce*, oare ce, ceva, nu știu ce dulce 162; κάποιος, jemand p. 55, 156; *ciushtu ci*, nu știu ce, ceva 202.
- Civa** pron., ceva. τί, was p. 139; nimic, τίποτε, nichts 150, 172; *ma civa di aiste*, dar nimic de (toate) astea 172; *unu că nu are civa*, unul fiindcă nu are nimic 195, 198, 200; *ceva tr'acea* (ațea), nu strică, δέν βλάπτει, Es schadet nicht p. 155, vezi și: *ceva*.
- Clima** sf., clima, τὸ κλίμα, das Klima p. 2.
- Cljemu** (cl'emu) vb. I, chem, καλώ, ich lade ein 13, p. II; *cljenj'n* (cl'en'i), chemi (tu) 13; *cljimă vicinlu*, chemă pe vecin 200; *si cljamă*, se numește, ονομάζεται, heisst p. 146; *se cljiamă*, se chiamă, se numește 158; *cljamă*, (ei) chiamă, προσκαλώσι p. 140; *care se cljamă tufă*, ce se chiamă, ce se numește tufă (buchet) p. 149, 161; *cumu se cljama aista socake*, cum se chiama strada asta? 149; *ci l[e] cljamă ketri di Solingu*, anume pietre, din Solingen, ce se numesc petre din Solingen 186; *care u cljemâmu varca*, pe care o chemăm, o numim barcă 175; *care u cljemâmu tufeke*, τὸ ὄπισον τὸ λέγομεν τουφέκι, das man eine Flinte nennet 158; *lji cljmă*, îi chemă 197; *cljamă*, înseamnă 201 7

- ci va si cljamă*, ce înseamnă 202; *si vâ cljemu*, să vă chem p. 154; *si cljamă hirurgulu*, *vâ κράξη τὸν χειροῦργον* p. 156.
- Coardă** sf., sabie, *σπαθί*, Säbel p. 12; pl., *corxi*, săbii p. 12.
- Coh** sf., colț, unghiu (de casă) 200.
- Columbulu** nume pr., Columb; *Columbulu discopiri Amerikia*, Columb descoperi America, *ὁ Κολούμβος ἀνεκάλυψε τὴν Ἀμερικὴν*, Kolumbus hat Amerika entdeckt p. 130.
- Comedie** sf., comedie; pl., *comedii* 180.
- Compania** sf., societatea, *ἡ συντροφία*, die Gesellschaft p. 151, 152.
- Complimentu** sn., compliment; *fără complimente*, fără complimente, *χωρίς κομπλιμέντα*, Ohne Complimenten p. 149.
- Comunicu** vb. I, împărtășesc; *si ce comunicu cu gura*, să-ți împărtășesc cu gura 178. Vezi: *cumunicu*.
- Concljidu** vb. III, conchid; *concljishu*, mi-am propus, am hotărit, *ἀποφάσησα*, habe ich mich hingesetzt 177. (Cuvânt introdus de Boiagi).
- Condicione** sf., condiție 193. (Cuvânt introdus de B.).
- Condignacione** sf., cat, etaj, *πάτωμα*, Stockwerk p. 164. (Cuvânt introdus de B.).
- Confluxulu** sm., Fluxul *ἡ συνδρομή*, der Zusammenfluss 185. (Cuvânt introdus de B.).
- Consilie** sf., sfat, 205, 208.
- Consulu** sm., consul; *doi consuli*, doi consuli 198; *consulu*, consulul 198.
- Contentacie** sf., mulțumire 184, 191. (Cuvânt introdus de B.).
- Contentu** adj., mulțumit 207; *Eshti contetă* (!) 163, Ești mulțumită 163. (Cuvânt introdus de B.).
- Contra** prep., contra, împotriva, *κατά*, wider p. 118; *A cui rei statushi axă contra?* În contra cui te împotriviși astăzi 198.
- Contrarie** adj., contrară, *ἐναντίον* 169.
- Conversacione** (-țione) sf., conversație, *συναναστροφῆ*, Umgang p. 147. (Cuvânt introdus de B.).
- Conzulu**, vezi: *consulu*.
- Coperitu** adj., acoperit; *coperite*, acoperite, *σκεπασμένα* 185, 186; *cu frute coperite*, acoperite cu fructe, *μὲ γερνήματα*, mit Früchten bedeckt 185; *coperită*, acoperită 165, *σκεπασμένο*, bedeckt 165.
- Copiru** vb. IV, acopăr, *σκέπαζω*, ich bedecke p. 115.
- Copie**, vezi: *cupie*.
- Copuslu** sn., osteneală 189.
- Corbulu** sm., corbul, *ὁ κόραξ*, der Raabe p. 23; pl. *corgji*, corbi p. 9; *corbe*, corbule 24, 194; *suntu corgji*, sunt corbi, *εἶναι κόρακες*, es sind Raben 160.

- Cornu** sm., corn, κέρυκτον, Horn p. 2; pl. *coarne*, coarne, κέρατα 174; *lji eade in coru*, îi dă în gând, îi trece prin cap 206; *cu coarnile*, cu coarnele 193.
- Corupu** vb. III, corup, rup; *vedu trupu ameu ca unâ stranje (-ńe) si se corupă*, văd trupul meu ca o haină să să rupă (, ce se rupe), βλέπω τὸ σῶμα μου ὡσάν φόρεμα νὰ φθειρίζεται, ich sehe meinen Leib wie ein Gewand verschleissen p. 137.
- Cosa** sf., coasă 201.
- Cosu** vb. III, cos, ῥάπτω, ich nähe p. 14; pers. II *coshi* (coși) p. 14.
- Covâ** sf., găleată 204.
- Creatură** sf., creatură 206.
- Credu** vb. III, cred 182, 206; *nu lji se create*, nu i se crede, nu este crezut, δὲν πιστεύεται 197; *va si crezi*, ai să crezi 178.
- Crepu** vb. I, crap, σκάζω, ich zerplatze p. 14; *creki* (creek'i) p. 14; *lasi lji creapă caplu pānu mane*, plesnească-i capul până mine p. 203.
- Crescu** vb. III, cresc, ἀυξάνω, ich wachse p. 2; *agrite pre care creashte*, ogoarele unde crește 186; *crescutu*, crescut 203.
- Cristale** sf., cristal 193.
- Critu** sm., Cretan, locuitor al Cretei; *La Criçli*, La Cretani 202.
- Crucea** (-țee) sf., crucea, τὸ σταυρὸν, das Kreuz p. 141.
- Cu** prep., cu, με, mit p. 117; *cu mine*; *eu tutâ inima* p. 145, etc. (și pretutindeni).
- Cucotu** sm., cocoș, πετεινός, Hahn 39, 150, 195.
- Cuțutu** (cuțutu) sn., cuțit, μαχαίρι, Messer p. 2.
- Cucsanu** sm., καῦλος, Stiel 187.
- Cui** pron., *cui*, (pretutindeni).
- Cuibu** sm., φωλέα, Vogelnest p. 162.
- Culaltazu** adv., acolo alaltaeri, alaltaeri.
- Culcu** vb. I, cule; *nâ culcāmū*, ne culcaram 175.
- Culea** adv., încolo; acolo; *di au shi culea*, (de aci și de acolo) câte odata, din când în când, ἐνίοτε, bisweilen p. 119; *di au shi culea*, din când în când, ἀρχιὰ καὶ κάπου, dann und wann p. 123.
- Culo inante** adv., (acolo inainte), de curând, νεωστί, neulich p. 157.
- Culonante** adv., inainte, de curând, νεωστί, neulich p. 118.
- Cuminicu** vb. I. împartășesc, comunic; *puteai si nji u cuminici (-ți)*, puteai să mi-o comunici, sa mi-o împartășești, νὰ μοι τὴν κοινολογήσης 171; *va si ce le cuminicu*, o sa îți le cuminic 184, vezi: *comunicu*.
- Cumnatu** sm., cumnat; *averea a cumnat-sui*, averea, bogăția cumnatului său 138.

Cumu adv., cum? πῶς; wie? p. 124, 155; *cumu treci xamanaea?* πῶς διατρίβετε τὸν καιρὸν σας; womit vertreiben Sie sich die Zeit? p. 145; *di cumu*, cum, precum, ὡς, als p. 122; *ca cumu*, tocmai, precum, ὅν τρῶπον, gleich wie p. 122, etc. (Este redat și *cum* uneori).

Cunake sf., locuința, κατοικία, Wohnung 164.

Cunoashtire sf., cunoștință, γνώριμος, Bekanntschaft p. 145; *ma ce dau tru cunoashtire*, dar îți mărturisesc, ὁμῶς σοι ὁμολογῶ, ich gestehe dir doch 181; 188.

Cunoscu vb. III, cunosc; exprim; *se cunoashte*, se cunoaște 195; *vă cunoscu multă meashtire tră aista*, vă exprim multă grațitudine pentru această, Σᾶς ὁμολογῶ ἀπείρους χάριτας δι' αὐτό, Ich bin Ihnen deswegen unendlich verbunden p. 153; *si cunoscu*, să recunosc, *vă ὁμολογήσω* 168; *si lu cunoscu*, sa-l cunosc 179; *tra sî nu lu cunoască*, ca să nu-l cunoască 195; *că nu cunoashte oaspile*, că nu cunoaște pe amicul 199; *cătu ma nu cunoashteci oaspeçli acelji recelji*, că nu mai recunoașteți pe amicii cei vechi 199; *vă dau si cunoashteci*, vă mărturisesc, Σᾶς ὁμολογῶ, Ich gestehe Ihnen 166.

Cunparu (cumparu) vb. I, cumpăr; *di cunpară*, di cumpără 205; *că le cunpară scunpe*, căci le cumpără scump 204; *nu se cunpară*, nu se cumpără 206; *cartea ci* (= *ți*) *cunparashi* (-și), cartea ce cumparași, τὸ βιβλίον ὅπου ἀγόρασες, das Buch das du gekauft hast p. 138; *iu lu cunparaci* (-ți)? Ποῦ τὸ ἀγοράζετε, Wo lassen Sie ihn holen p. 150; *si cunparaci*, să cumpărați 202; *si cunpară*, să cumpere 205. (Forma mai întrebuintată este cea cu *cun-* la Boiagi. Azi se aude: *cumpăru*).

Cunuscutoru adj. cunoscător; *Eu va si vă fac cunuscutoru*, Eu o să vă fac cunoscut, Ich will Sie bekannt machen p. 145.

Cupie și **copie** sf., turmă; *cupie di oi*, turmă de oi, κοπάδι πρόβατα, eine Heerde Schafe 159; *cupii d'oi*, turme de oi 173; *copii ci pascu munci*, turme care pasc munții 185; *stinse tuta cupia*, prapadi toată turma 197.

Cuprie sf., gunoiu 195.

Curajă (curață) sf., curaj 196.

Curao, art., *curaou*, sf., curea, λουρί, Riemen p. 17, 22.

Curatu adj., curat, καθαρὸς, rein p. 148; *avae curatâ*, climă curată, aer curat 208.

Curbane sf., sacrificiu; *iu aducea curbane dumnixator*, când sacrificia zeilor 199.

Curcubeta sf., dovleacul, ἡ κολοκύνθη, der Kürbis p. 2.

- Curiosita** sf., curiositatea, ἡ περιέργεια, die Neugierigkeit 202.
(Cuvânt introdus de B.).
- Curiosu** adj., curios, παράξενον, sonderbar 169; ciudat 187; *curiosile fiziognomii*, ciudatele fizionomii 178.
- Curmatu** adj., ostenit; *curmată*, obosită, κουρασμένη, müde 175.
- Curu** vb. I, curg; *că cura*, căci curgea 196; *sanzile cură*, sângele curge p. 157.
- Curuna** sf., cununa, coroana 199.
- Curundeacă** (Curundeătu) sf., grabă, iuțeală, repeziciune; *di saporă cu mare curundeacă tuță jinjea*, de săpară cu mare grabă, cu mare iuțeală toată viea 197.
- Curundezu** vb. I, mă năpustesc, alerg, dau năvală, mă reped; *atuncea tuci (-ți) curundară cu puleane*, atunci toți se năpustira cu bețe, se repeziră cu bețe 196; *curundeamu au shi acolo*, alergam aci și acolo, ἔτρεχα ἐδῶ καὶ καὶ 183.
- Curundu** adv., iute, curând, în grabă, repede, ταχέως, bald p. 152, 200, 194; *ahtantu curundu!* așa de repede! So bald! p. 153.
- Cutezu** vb. I, cutez, îndrasnesc; *nu cutează omu si inndă*, nu îndraznește omul să umble 181; *cumu cutixashi?* cum îndrăsnii? 204; *că nu cutixa civa si nji xică*, că nu cuteza nimic sa-mi spuna 207; *nu cutixa*, nu cuteza, nu îndrasnia 207; *nu cutixa*, nu cutezau (ei) 203; *si nu cutează*, să nu cuteze 202.
- Cutotalui** adv., cu totul, de loc; *di cutotalui nu*, absolut nu, de loc nu; παντάπασιν, ganz und gar nicht 189; vezi: *Di-cutotalui*.
- Cuturburu** vb. I, turbur; *canda lji cuturbură apa*, parcă-i turbură apa 196; *nu este putere si cuturbură apă*, nu este cu putință să turbure apa 196; *shi lji cuturbura apă cu coarnile*, și-i turbură apa cu coarnele 193; *shi se cuturbură*, și se turbură 207; *fără si lji se cuturbură șufletu di cutotalui*, fara să-i se turbure sufletul de loc 199.
- Cu tutu acea** conj., cu toate acestea, με ἄλλον τοῦτο, ungcachtet p. 127.

Ç.

- Çapu** (șapu) sm., șap, τράχος, Bock p. 39.
- Çara** (țara) sf., țara, pământul, ἡ γῆ, die Erde, p. 132.
- Çasu** (țasu) vb. II, țăs, ὑφαίνω, ich webe p. 14; pers. II, *çashi* (țashi) p. 14.

Cs.

- Csactisescu** vb. IV, turbur, amețesc; *csahtisi*, se turbură 205.
(De origine turcească: rostește: *čähtisescu*).
- Csarcu** (čarcu) sm., prinsoare, lanț 192. (Turcesc).
- Csarshafe** (čarșafe) sf., cearșeaf; *aveci csarshâhi late*, aveți cearșafuri spălate (= curate), *καθαρά συνδόνια*, reine Betttücher p. 148.
- Cselahțisescu** (čelahțisescu) vb. IV, muncesc cu ardoare, cu hărnicie; *cselahțisescu*, se silesc; se năzuesc harnic 191 (Turcesc).
- Cselahțisericu** adj., harnic, muncitor; *cselahțiserici* (-ți), harnici 197. (De origine turcească).
- Csicsoru** (čičoru) sn., picior; *lă se alikiră csicsoarile*, li se lipiră picioarele 197; *csicsorlu*, piciorul 198; *csicsoarile di scară*, treptele scarii, *τὰ σκαλίδια*, die Stufen 164.
- Csocu** (čocu) sn., cioc, *σφυρί*, Eisenhammer p. 2.
- Csucutescu** vb. IV, ciocănesc; *brea si lu csucutească*, căută să-l toace (înghiță, manînce, să-l rapună) 196; *lu csucuti*, îl înghiți, îi facu de ducă 193. (Se citește: čucutescu).
- Csudă** (čudă) sf., minune, miracol; *Tră csudă*, de minune este, *ἐξαιρέτων εἶναι*, Er ist vortrefflich p. 150.
- Cstudiosu** (čudiosu) adj., ciudat; *csudiosile casuri*, întâmplările ciudate, *τὰ παράδοξα συμβάντα*, die Abentheuer 171.
- Csudisesu** (čudisescu) vb. IV, mă mir, mă minunez; *me csudisii*, mă minunai 189.
- Csumagă** (čumagă) sf., ciomag; maciucă; *cu csumăxi*, cu ciomegi 196.
- Csurunjidă** (čuruńida) sf., cărămidă; pl., *csurunjixi*, cărămizi 186.

D.

- Dao** num., două pretut (vezi: *dau*).
- Daoaci** (-ți) (a∞) adv., al doilea, *δεύτερον*, zweytens p. 122.
- Daosprezace** (-ațe) num., douăsprezece, al doisprezecilea, *δωδέκατος*, zwölfte p. 40; *doisprezace de ori ahtantu*, de 12 ori atăta, *δώδεκα φορές τόσοσ* p. 43.
- Darea** sf., darea 110, 197; *darea înprapa*, darea în grabă 197, 217, 206, 179; *darea tru shtire*, vestea, știrea, *εἰδησις*, Nachricht 187, 207; *darle tru shtiri*, știrile, informațiile, *τὰς εἰδήσεις*, die Nachrichten 171; *multe lori shi dări avea*, multe luări și dări avea (ad. multe dareaveri) avea 206.

Dashuru adj., iubit, dorit, draguț 193. (De orig. albanezească).

Dafu adj., înclinat, datat, aplicat, dat; *pre laeci datu*, dat dupa rele, ticăloșii 208.

Dau vb. I, dau, δίδω, ich gebe; *vă dao*, vă dau p. 149; *eu dau*, eu dau, δίδω, ich gebe 103 (conj. lui 103—110; 145; *vă dau si cunoașteți*, vă dau să cunoașteți, vă mărturisesc, Σᾶς ὁμολογῶ, Ich gestehe Ihnen 166; *shâ da cu dialagă*, alcargă, τρέχει, läuft (ein Haase) 159; ating: *că si furi că dai di mine*, căci de te-ai atinge de mine 194; *S(h)i si nu vruri eu si dau di tine*, și chiar de n'aș vrea eu să mă ating de tine 194; *nu da di trupuri moarte*, nu se atinge de corpuri moarte 199; *gjine shti si dai greau a greilui*, bine știi să răspunzi la vorbă 196; *ursulu nu da di trupuri moarte*, ursul nu se atinge de corpuri moarte 195; *daci(-ți) nji mana*, dați-mi mâna p. 157; *Daci nji si vă vedu cumu vă bate vina*, Permiteți sa vă vad cum va bate pulsul, Συγχωρήσατέ μοι vă ἰδῶ τὸν σφηγγμὸν σας, Lassen Sie mich doch ihren Puls fühlen p. 155; *ra si te dau luplui*, am să te dau lupului 193; *va si vă dao*, am sa va dau p. 155; *neci si dai di ele*, nici să te atingi de ele, οὔτε vă τὰ ἐγγήξῃς p. 162; *dedea*, da 203; *Catră ci nu dideshi*, de ce nu dăduși 204; *Care ce(țâ) u dede?* Cine ți-a dat-o, ți-o dădu p. 162; 196; *nji dede parola*, mi-a dat cuvântul, μοι ὑποσχέθει, hat es mir auch versprochen 170; *Si dau fede*, să mă încred 171; *cando lji dederă tru shtire*, când îl vestiră, când îi aduseră știrea 199; *dă-nji civa si mancu*, da-mi ceva să mănânc, ὅς μοι τι vă φάγω p. 139; *aiste floare da dipoia frutuln?* aceste flori produc apoi fructul, αὐτὰ τὰ ἄνθη δίδουν ἔπειτα τὸν καρπὸν? 187; *dau ori ahtantu frutu dede*, de două ori atât de produs, îndoit produs a produs 198; *da ploae*, plouă; *didea ploae*, plouă etc. p. 106; *da neao*, ninge; *da grandine*, bate peatra p. 107; *cando da ploae*, când plouă, ἔταν βρέχει 158; *si nu da Domnixeu*, (=Sa nu dea Dumnezeu) pazi-te-ar Dumnezeu! μή τὸ δῶση ὁ Θεός, Gott behüte p. 123; *cu ceară* (țeară) *date*, date cu ceara, ceruite 165.

Dâma sf., paguba, ζημία 194; pacat, pagubă 195, 208.

De (ντε) rostirea, lit. *d* p. 1.

Dè prep. de, παρά, von p. 117 și pretutindeni; Mai înseamnă: și, και, und.

Defendu vb. III, apăra, pazesc; *avea nemalo ci lji defendea*, avea îndestul ce-i apăra 198. (Cuvinte introduse de B.).

Delicatesă sf., delicatete; *cu delicatesă*, în mod delicat 183. (Cuvânt nou).

- Delicatu** adj., fraget, τρυφερός, mürbe p. 150; pl. *delicate* 184.
- Demandacsune** (demîndăcune) sf., ordin, poruncă, προσταγή, Befehl, 152; *demandacsunile*, poruncile 205.
- Demandu** (denîndu) vb. I, comand, poruncesc, trimit vorba; *Nji demandă*, îmi recomandă 195.
- Demaneață** (demăneață), sf., dimineață 149, 175 (vezi: *dimaneața*).
- Demonipsescu** (me~) vb. IV, mă îndrăcesc; *se demonipseshte*, se îndrăcește 203 (cuvînt de origine grecească).
- Depoia** adv., apoi, ἔπειτα, alsdann p. 155 (și pretutindeni).
- Deprică** conj., ca, πάρεξ, als p. 127.
- Depunu** vb. III, cobor, mă dau jos; *care se depuse*, dacă se coborî, după ce se coborî 195. Vezi: *dîpunu*.
- Descripçione** sf., descriere, περιγραφή, Beschreibung 179. (Cuvînt nou, datorit lui B.)
- Descriu** vb. III, descriu; *si ci descriu*, să-ți descriu 180 (cuvînt nou introdus de Boiagi).
- Deshteptu** vb. I, deștept; *shi deshteaptă shi noi*, și ne deșteaptă, îndeamnă și pe noi, και παρακινούν και ἡμᾶς, und ermuntern uns auch 160.
- Di** prep., de, ἀπό, aus p. 117; conj. și, de, και, und 126; *di kero vlekū*, de timp străvechiu, παλαιόθεν, von alten Zeiten p. 118; *di multu*, de mult, πρὸ καιροῦ, vor weitem p. 118; *diapoia*, apoi 119; *di pra apoia*, mai apoi 119; *ună sută di niļji*, o sută de mii p. 40; *unsprezace di ori ahtantu*, etc. p. 43; *ci (ți) se adapa di unu isvoru*, care se adăpă la un isvor 193; *di Roma*, din Roma p. 135; *ma di conversacione*, numai din conversație p. 147; *di iu*, de unde p. 146; *di voi*, decât voi, 146; *indreptatea este ma bună di Ţunaticlu*, dreptatea este mai bună decât vitejia, ἡ δικαιοσύνη εἶναι καλλιτέρα ἀπὸ τὴν ἀνδρείαν, die Gerechtigkeit ist besser als die Tapferkeit p. 135; *cineva di voi nu shtie*, nimeni dintre voi nu știe 198; *di in capu*, din cap 199; *di in casă*, din casă 199; *iu bea apă di un isvoru*, unde bea apă dintr'un isvor 196; *di astaxu incolo*, de azi încolo 119; *di au incolo*, de aci încolo 119; *di au înainte*, de aci înainte 119; *di preimnare*, dela preumblare 161; *ună legatură di floare*, o legătură de flori 161; vezi: *di adunu* (163).
- Di acutotalul** adv., καθόλου, de tot, de loc 173.
- Di acutotlui** adv., cu totul, de tot, de loc 202.
- Di-adunu** adv., împreună, ἀντάμα, zusammen p. 121, 184, 163, 194, 195.

- Dialaga** adv., alergând, mergând; *shâ da cu dialagă*, aleargă, τρέχει, läuft (er) 159.
- Diamantă** sf., diamant 195.
- Di apoia** adv., apoi, ἔπειτα, hernach p. 119; *diapoi*, apoi 205.
- Dicara** adv., așa dar, λοιπόν, denn, so, also p. 147, 143, 171, 206, 196, 198; *dicarea* 200, etc., după ce, ἀφ' ου, ἦ, nachdem, p. 140.
- Dicātu** conj., decât, ca, ἀπὸ, παρά, als p. 127, 135, 149, 161; *dicatu* 193.
- Dicumu** adv., precum 192, 193, 197, 205.
- Dicutotalui** adv., deloc, παντελῶς, gar keinen p. 155; *dicutotalui nu lă aîută*, nu le ajută de loc 176; *ma dicutotalui serinu*, dar cu totul senin, senin peste tot, ἀρα γαλήνη 176; *dicutotalui nu*, de loc nu, οὐδαμῶς, ganz und gar nicht 153, 189, 124, 199; *di cu totlui*, cu totul; ∞ *contrarie parte*, într'o parte cu totul contrarie 169.
- Dietă** sf., dietă, διαίτη, Diät p. 156.
- Diferencie** sf., diferență, deosebire 186. (Cuv. introd. de B.)
- Digjosu** (dig'osu) adv., jos, κάτω, drunten, p. 120.
- Di-nainte, di-nante** adv., înainte; *di* ∞, înainte, la față, ἔμπροσθεν, vorne p. 147.
- Dila** prep., dela 134, 200 și pretutindeni.
- Dilectatione** sf., plăcere, distragere, τέρψις, Vergnügen 174. (Cuv. introd. de B.)
- Dimaneața** (dimăneața) și **demaneață** (demaneață), adv., dimineața, πρωί, der Morgen, früh 119, 142; *alantă demaneață*. dimineața următoare 207; *aeri* ∞, eri dimineață 206, 207; *demaneața* 169, 173.
- D'inante-uboru** sn., προαύλιον, Vorhof p. 164.
- Dinaparte** adv., dincolo, în față, ἀντικρὺ, gegenüber p. 120.
- Di-napoi** adv., înapoi, ὀπισθεν, hinten p. 147.
- Dinde** adv., în a parte, dincolo; *di dінде*, de dincolo 202.
- Dinte** sm., dinte, δόντι, Zahn, 3, 15, 35; pl. *dinci* (dintți) p. 15; *dintele* p. 17; *dincilji*, dintții 195.
- Dionysiulu** n. propriu, Dionisie 204.
- Dipartatu** (depărtatu) adj., depărtat; *munci dipartaci*, munți îndepărtați 185; *dipartate*, depărtate 180.
- Diparte** adv., departe, μακρὰν, weit p. 120, 194; *di diparte*, de departe, μακρόθεν, von weiten 120, 176; *si spună di diparte*, să se arate din depărtare 173; *ma diparte*, μακρ'τερον, weiter 158.
- Dipartezu** (dipărtezu) vb. I, depărtez, îndepărtez; *se dipartă*, se depărtă 195.

Dipartu (mi) vb. I, depărtez, îndepărtez; *pânu nu te diparci* (=diparți) *di mine, ceva nu va si ce* (=șă) *facă*, până ce (cât timp) nu te depărtezi de mine, nimic nu ți se va face, *ἐάν δὲν μακρόνης ἀπὸ ἐμένα, δὲν σέ πειράζου* 159.

Dipoia adv., apoi 157.

Di-pre-apoia adv., mai apoi, *μετέπειτα*, hernach p. 119.

Dipu adv., de loc 201. (Cuvântul este de origine necunoscută. II întâlnim și în l. bulgară: *дипъ*, cu acelaș sens).

Dipunu vb. III, cobor, dau jos, depun; *cara dipuse curuna*, după ce depuse, cobori cununa 199 (vezi: *depunu*).

Directorlu sm., directorul 188.

Dis prefix., des; *dislegu*, deslegu; *discopiru*, descoper, etc. p. 115, 116.

Discarcu vb. I, descarc, *ἐκφορτόνω*, ich lade ab, p. 116.

Discingu (-țingu) vb. III, descing, *διαζώνω*, ich entgürte p. 116.

Disclocsu vb. IV, clocesc; *cara si se discloacsă pulji*, după ce puii se vor cloci, *ἀφ' οὗ κλωσσηθούσιν τὰ πουλλία*, wenn die Jungen ausgebrötet sind p. 163; *cara si le discloacsă*, *ἀφ' οὗ ἐκθούσιν τὰ κλωσόπουλα ἔξω* p. 162.

Discopiru vb. IV, descopăr, *ἀπωσκέπαζω*, ich entdecke p. 116; *ci va si nji discopiră Brama*, ce-mi va descoperi, ce-mi va arăta Brahma 207; *discopiri Amerika*, descoperi America p. 130.

Discurunu vb. I, descunun, *ἀποστεφανόνω*, ich entkröne p. 116.

Disfaptu adj., deschis, sincer; *tru sburire*, deschis, sincer la vorbă 199.

Disfrenatu adj., desfrânat, *ἄσωτος* 200.

Disgropu vb. I, desgrop; *lji disgroapă*, îi desgroapă 200; *di iu lji disgrupă*, de unde îi desgropă 200.

Disgustu vb. I, desgust; *Nacă disgustă omlu si jină Gota?* Nu cumva se desgustă omul să vie la Gota? 190; *verun' oară nu poate si disgustă*, nu se poate (omul) desgustă niciodată 190.

Dislegu vb. I, desleg, *διαλύω*, ich binde auf p. 115; *cara u dislegă*, deslegând-o 203; *disligată*, deslegată 203.

Disnjerdu (disn'erdu) vb. I, desmierd; *si u disnjardă*, să-l desmierde 193.

Dispartu vb. IV, despart, *ἔχωρίζω*, ich scheide p. 15; pers. II *diparci* (-ți) p. 15; *me disparte de tine*, mă despartă de tine 177; *si furi că vă disparcici*, dacă vă ați despărți 203; *se disparci*, se despărți 198.

Displitescu vb. IV, despletesc, *ἀποπλέκω*, ich drehe auf p. 116.

Disposicione sf., dispozițiune 163. (Cuv. introd. de B.)

- Dispuljatu** (dispul'atu) adj., despuiatu, gol 202, 207 (Dela verbul *dispolju*=dispol'ui, despoiu, jefuesc); *dispuljatâ*, despoetă 201.
- Disputacia** sf., desputarea, cearta 204. (Cuv. introd. de B.)
- Disradicinezu** (disrădiținezu) vb. I, desrădăcinez, ἐξριζώνω, ich wurzle aus p. 116.
- Dissuflu** vb. I, desuflu; *pânu si te dissuflî*, până să te desuflî 197.
- Disuprâ** adv., deasupra, sus, ἐπάνω, droben p. 120, 189; *ursici...* *disupra*, „poftiți... sus p. 148.
- Dishcljidu** (dișcl'idu) vb. III, deschid; *dishcljide gura*, deschide gura 194.
- Dishcljisu** (dișcl'isu) adj., deschis, sincer; *dishcljisu omu*, om sincer, deschis la suflet 206.
- Dishputacie** (-ție).sf., disputație 198. (Cuv. introd. de B.)
- Dishputu** vb. I, desput; *doi consuli se dishputea*, doi consuli disputau 198. (Cuv. introd. de B.)
- Dishteptatu** adj., deștept, ἐξυπνος, munter, wach p. 15, 175.
- Dishteptu** adj., deștept; *dishtcaptâ*, deștcaptă p. 191.
- Dishteptu** vb. I, deștept; *me dishtiptâ*, mă deșteptă 175.
- Doi** num., doi; *doi*, doi 40, 41; fem. *dan*, *dao*, două 40, 41, 149, 135; *dao oale*, două oale 194; *doilji*, ce doi, *daole*, cele două, οί και αί τὰ δύο, die zwei 41; *di doilji*, de ambii 198; *a doilea*, al doilea 42; *a daoa*, a doua, ἡ δευτέρα 42; *a daolea*, al doilea 164; *fără di daule*, fără ambele, fără niciuna 194; *dao ori*, de două ori 121; *a dao carte*, scrisoarea a doua 177; *dao sute*, două sute 40; *dao nilji*, două mii 40; (vezi: *dao*, *dan*).
- Doisprezace** (-țe) num., doisprezece 135; *a doisprezașlea*, al doisprezecilea 42; *a daosprezacea*, a douăsprezecea 42.
- Dolu** sm., șiretenie 200.
- Domnuescu** vb. IV, domnesc, stăpânesc; *care domnueshte*, care domnește, stăpânește 181.
- Domnizeu**, vezi: *Dumnixâ*.
- Domnulu** sm., Domnul, ὁ κύριος, der Herr 10, 16, 23 (declinarea lui după decl. IV), 137; stăpînul: *doamne*, stăpine 204; *ne; doamne*, da, stăpine, και αὐθέντα μου, Ja, mein Herr 145, 156, 157; *domnulu a casilji*, stăpînul casei, ὁ οἰκοκύριος p. 129; *domni mari*, ἀρχοντες, schöne Welt 173; *Doamne vindicatoare*, Domnule Doctor, Ἄρχων ἱατρού, Herr Doctor p. 154; *no; doamne*, nú, Domnule, ὄχι, αὐθέντα μου 145, 146, 148; *domnusu*, stăpînul sau 196.
- Doamna** sf., doamna, ἡ κυρία, die Frau p. 20; *a doamnilji*, etc., decl. (toata p. 20); 35, 147, 203; *a domnilji*, a doamnei 203, 204; *doamna a casilji*, stăpîna casei 129; *doam(n)ă* 194.

- Dormu** vb. IV, dorm, κοιμῶμαι, ich schlafe p. 3; *dornji* (dorn'î), dormi 13; *iu doarme*, unde doarme 165; *nu durnji di acutotalui*, nu dormii cu totul 175; *Noi durnjimu Cela*, Dormirăm la Cela, 1'13; *Durnjitu gjine?* Dormirați bine? Ἐκοιμήθητε... καλὰ p. 155.
- Doru** vb. II, a dura; *Me doare caplu*, Mă doare capul, Ἐχω κεφαλαλγίαν, Ich habe Kopfschmerzen p. 154; *tr' oară me doare stomahlu*, imediat mă doare stomahul p. 155; *neci si lu doară caplu*, nici capul să-l doară, și nici să ducă grija 202.
- Doru** vb. IV, doresc; *di multu dureamu*, de mult doream 172; *vratosu dureamu*, doream tare 176; *dureamu*, doream 174; *u durii*, o dorii 184.
- Doru** sn., dor, durere, πόνος p. 154; *in doru*, cu dor, cu plăcere p. 151; *lji zice* (zițe) *cu doru*, îi zice cu dor 194.
- Dracu** sm., drac 205 și pretutindeni.
- Ducu** (me) vb. III, ma duc, ὑπάγω, gehe 149, 169, 170; *me ducu la biserică*, ma duc la biserică, ὑπάγω εἰς τὴν ἔκκλησίαν, ich gehe in die Kirche p. 133; *si te duci*, să te duci 167; *si duce* (-țe), se duce 194, 200; *se duce* (țe) *in padure*, se duce în pădure 196; *si nu se ducă ne unu ne alantu*, să nu meargă nici unul nici altul 198; *si se ducă tru gubernie*, să meargă în gubernia 198; *că care si se ducă*, că cine să se ducă 205; *Dicumu jinu ashi se ducu*, Precum vin așa se duc 192; *se ducu[†] tut' ună după elu*, τὸν ἀκολουθοῦν παντότε p. 161; *me dushu*, mă dusei 207; *se duse*, se duse 200; *se duseră*, ἐπήγαν p. 137.
- Ducescu** vb. IV, pricep, înțeleg; *dukiră*, înțăleseră 197.
- Dulce** (dulțe) adj., dulce, γλυκύς, süß p. 3; *cu rirpasu*, în dulce, odihnă 208; *tru voastra dulce socilje*, în dulcea voastră societate, εἰς τὴ χαριστάτην σας συντροφίαν, in Ihrer angenehmen Gesellschaft p. 152.
- Dulceață** (dulțeata) sf., dulceață 197; *că are multe dulceci tră mine*, căci are multe plăceri pentru mine, διότι ἔχει πολλάς χάριτας διὰ ἐμένα, Sie hat viel Annehmlichkeiten für mich p. 164; *dulceața aduce amareață*, dulceața aduce amărăciune 197.
- Dulceme** (dulțeme) sf., dulcime, dulceață, γλύκισμα, Süßigkeit p. 13; pl. *dulcenji* (dulțeni) p. 13.
- Dumniză** sm., Dumnezeu, Θεός, Gott 207; *iu aducea curbane a dumnixaxlor*, unde aducea sacrificiu zeilor 199; *dumnixaci*, dumnezei 206; Mai vine și forma: *Domnixă: fața a Domnixălui*, fața lui Dumnezeu 208; *Domnixeu*, 117, 132, 160; *Domnixeu si scapă*, *Domnixeu si apară*, Ferească Dumnezeu,

Θεός φυλάξοι, Gott bewahre p. 123; *si nu da Domnixeu!* să nu dea D-zeu! μή τὸ δώση ὁ Θεός, Gott behüte p. 123; *O, Domnixeu si apară!* ferească D-zeu! In nici un chip! Supt nici un cuvânt! *Ω, με κανέναν τρόπον, Ach, bey Leibe nicht! 171.

Dunjae (duñae) sf., lume 185, 202; *unâ dunjæ di oamini*, o mulțime de oameni 185. (Cuvânt turcesc).

Dupâ prep., după, μετά, nach p. 117, 161; *dupâ aceea* (ațea), după aceea, μετά ταῦτα, nach diesem p. 119.

Dure adv., destul, ἀρκετά, genug p. 123, 151, 161, 183; *Nu è dure unu taliru*, N'ajunge un taleru? Δέν ἀρκεί ἓνα ταλῆρι; Ist ein Thaler nicht genug? p. 148. (Cuv. turcesc).

Durnjire (durnîre) sf., dormire p. 12.

E.

E, rostirea lit. *e* pag. 1.

E conj., și, καί, und, aber p. 8, 134, 163, 193, 195; iar și 192. (Lat. et).

Ea pr., ea; pl. *ele*, ele, αὐταί, sie p. 46 (decl. acestui pronume).

Earbâ sf., earbă 202.

Eashte, sufix pentru formarea adv. p. 126; *fraceashte*, frățeste 126.

Ef, rostirea lit. *f* p. 1.

Eftinu adj., eftin; *eftinâ*, eftină 202.

Egalu adj., egal; *trei egali părți*, trei părți egale 192. (Cuvânt introdus de Boiagi).

Eghipteanu n. pr., Eghipteanu, 202 (scris cu *gh*, nu cu *gj*, cum obișnuște B.).

Egyptu n. pr., Egiptul, Αἴγυπτος, Egypten p. 141.

Ehi adv., da, ναί, ja p. 124.

El, rostirea lit. *l* p. 1.

Elba n. pr., Elba 174, 176.

Elu pron., elu, αὐτός, er p. 45 (decl. lui) 161; pl. *elji*, ei, αὐτοί, sie p. 45 (decl. lui); *spune-lji*, spune-i 34; *shi-lji*, și îi 193; *dă lj' un' acu*, dă-i un ac, δὸς τῷ ἓνα βελόνι, gib ihm eine Nähel p. 8; *pre elu*, pe el 193 etc.

Em, rostirea lit. *m* p. 1.

Emiliulu n. pr., Emiliu; *Pavlu Emiliulu*, Paul Emiliu 198; *Scipiu Emiliu*, Scipione Emiliu 198.

Engastenu adv., întradins 204.

Englesu n. pr., Englez 207; *Engleslu*, Englezul 207; *E[n]glestji*, Englezii 207.

Englezeashte adv., englezește 188.

- Englizescu** adj., englezesc; *cu englizeshti kilinji*, cu covoare englezești 165.
- Englitera** n. pr., Anglia, Ἐγγλία, England p. 134 (greșit tradus nemțește prin London).
- En**, rostirea literei *n*, pag. 1.
- Energie** sf., energie, ἐνέργεια, Wirkung 185; *face ună bună energie tru campu*, exercită o bună (binefăcătoare) influență, energie asupra câmpului 186, 201.
- Enumeracia** sf., istorisirea, διήγησις, Erzählung 177, 206.
- Enumeru** vb. I, istorisesc; *si ce enumeru oară d'oară nica di aiste*, să-ți istorisesc ceas cu ceas încă de acestea 191, 178; *va si ce enumeru*, o să-ți istorisesc, θέλω σοί διηγηθῆ 180 (Cuvânt introdus de B.).
- Er**, rostirea lit. *r*, pag. 1.
- Ermu** adj., pustiu; *insulă ermă*, insulă pustie 175.
- Es**, rostirea lit. *s*, pag. 1.
- Escu**, sifix pentru formarea adv. p. 125.
- Escu** vb. ajutor, sunt, εἶμαι, ich bin p. 68—74; (vezi și **hiu**, eu sunt); *Eu escu*, eu sunt, Ἐγώ εἶμαι, ich bin p. 146, 168; *că cara escu muritoru*, căci de oarece sunt muritor 199; *Eshti contetă cu cunakea nao?* — *Escu.*; — *Ești mulțumită cu noua locuință?* Da! p. 164; *este pers. III-a verb. escu sau hiu*, este, εἶναι, er ist pag. 3, 160; *è, este. εἶναι*, es ist p. 8, 193; *nju* (cit. *nj-u*) *frică*, îmi este frică 159 (verbul *e* (este) la pers. III în unire cu pron. pers. *nj*, *ți*, *lji*, devine *u*: *nj-u*, îmi este, *țz-u*, *ți* este, *lji-u*, *ii* este, *l-u*, *le* este, *li* este; aceasta nu însă în totdeauna); *hici* (h'îți) *maltu cu tute îndrepci?* Sunteți deja gata cu totul? εἶθε πλέον εἶτοιμοι μὲ δλα; Sind Sie denn schon ganz fertig? p. 163; *suntu*, sunt (ei) 160; *era*, era ἦτον, er war p. 3; *fumu angustaci*, furăm nevoiți, constrânși 182; *vrea si hiu*, aș fi fost 184; *shi poate si hibă*, și se poate întâmpla, și poate să fie 208; *iu va si hibă gjine si nă jucămu*, unde are să fie bine ca să ne jucăm p. 164; *hiindu si moară*, fiind spre moarte 197; *in-viçata hiindalu*, fiind învățată, deprinsă 181.
- Esu** vb. IV, es; *eshi di in cale*, dă-te la o parte din drum, παραμέρισε ἀπὸ τὴν σπράταν, geh vom Fahrwege 160; *lji ese leulu in cale*, îi ese leul în cale 192; *nă isha*, ne eșea 173; *lji esli inante*, îi ieși înainte 196; *eshiră avinare*, ieșiră după vânaț 192; *Eu va si esu afoară*, Eu o să ies afară 157; *si easă di in cale*, să ieasă din cale, să ocolească 208; *si iasă*, să iasa 195; *si easă*, să easă 197.

Eta sf., veacul, ὁ αἰών, die Ewigkeit pag. 3.

Etna n. pr., Etna, ἡ Αἴτνη, Ätna p. 131.

Eu pr., eu, ἐγώ, ich, 8, 44 (declinarea lui), 54; *mè*, mă, ἐμέ, mich 8, 145; *xburici cu mine*, vorbiți cu mine 145; și pretutindeni.

Evgél adv., bravo, εὖγε! bravo! 128.

Evropea sf., Europa, ἡ Εὐρώπη, Europa p. 135.

Examenu sn., examen, ἐξέτασις, Prüfung p. 7, 188 (Cuvânt introdus de B.).

Examinescu vb. IV, examinez; *si examineascã omul vetea a lui*, să se examineze omul pe el însuși 198. (Cuvânt introdus de B.).

Examinarea sf., examenul, ἡ ἐξέτασις 198. (Cuvânt introdus de B.).

Excusatu adj., scuzat p. 154; *Nji se pare cã va si me aveci excusatu*, Mi se pare, cred că mă veți scuză, Ich hoffe, Sie werden mich entschuldiget halten p. 154. (Cuvânt introdus de B.).

Exemplu sn., exemplu; *Trã exemplu?* De exemplu, παρ. χάριν, Zum Beispiel? p. 164.

Extra adj., deosebit; *cu unã extra faptã mashinã*, cu o mașină de o deosebită construcție, *mè mían μηχανήν χωριστής κατασκευής* 175; *au unu extra portu*, au un port deosebit 190; *face unã extra energie*, face (exercită) o deosebită energie, *κάννει mían χωριστήν ἐνέργειαν* 185. (Cuv. introdus de B.)

F.

Fabricacia sf., construcția, ἡ κατασκευή, die Bauart 179. (Cuvânt nou, introdus de B.).

Fabricescu (fabrițescu) vb. IV, fabric; *iu si fabricescu*, unde se fabrica 176. (Cuvânt introdus de B.).

Fabulã sf., fabulă; pl. *fabule* 192.

Facatoru (facătoru) sm., creator, făptuitor, ποιητής, Schöpfer 160, 208.

Facerea (fățerea) sf., facerea 184.

Facu vb. III, *κάννω*, mache 3; *faci* (fați) *faci: face* (fațe) p. 12 (conj.); 108, 159, 194; *Dicum face* (-țe) *omlu aflã*, eum, precum face omul, aflã 205; *nu face* (-țe), nu face p. 135, 197; *Ci face auce?* ce treabă face aci? *τί δουλείαν ἔχει* 158; *shi njellu face*, iar mielul răspunde 196; *lji face Socratlu*, îi se adresează, îi răspunde Socrate 200; *faceci* (fațeți) *nã aistu binnu*, *κάμετὲ μας τήν χάριν*, Sind Sie so gütig p. 154; *mare binnu va si nji faceci* (fațeți), Sie werden mir einen sehr grossen Gafallen erweisen

p. 146; *tru aista calivă alte minduescu shi alte facu*, în coliba aceasta una se spune și, alta se face 193; *galjinle facu oaă*, găinele se ouă p. 132; *fecea negocitorie*, făcea negustorie 206; *doi oaspici fecea cale di adunu*, doi prieteni făceau drum împreună 195; *se fecea canda este mortu*, se prefăcea parcă este mort 195; *di lu fece burăci*, de-l făcù bucăți 196; *u facea*, o făceau, o reprezentau 201; *fecsu*, făcui 205; *nu fecsu*, nu făcui 178; *mi fecsu avutu*, mă îmbogății, devenii avut, bogat 206; *Ci feceshi sufletu soru?* Ce făcuși iubită sorioară? τί ἔκαμες ἡγαπημένη μου ἀδελφή, was hast du denn gemacht liebe Schwester 163; *di cando si fece (-țe) lumea*, de când se făcù lumea 136; *spune-lji, că se fece (fețe) acea (ațea) ci (ți) vru*, spune-i că se făcù acceace vroi, ce dori p. 34; *se fece elu sclavu a omlui*, deveni el sclavul omului 193; *cara u fece multe ori*, dacă o făcù de multe ori 197; *fece (fețe) Roma unu județu*, făcù la Roma o judecată; *fecemu*, făcurăm 176; *ci avea... faptă*, ce făcuse 200; *ci (ți) shă avea faptă*, ce-și făcuseră 204; *ci lji aveamu faptă*, ce-i facusem 207; *fă, fă* 204; *si nu facu cale*, să nu fac drum, să nu merg în drum 195; *acelu ci va si facă reu*, acela care vrea să facă rău 195; *si facu visită*, să vizitez, *ὄ επισκεφθῶ* p. 156; *si u facă*, să o facă 149; *că nu lipseashte si facemu altoru*, *acea ci nu lipseashte si nă u facă*, nu trebuie să facem altora, aceea nu trebuie să ne facă 168; *ra si ră facu*, o să vă fac... p. 145; *ra si facă cale*, va călători, va face drum, *θὰ ταξειδεύση* 166.

Faça (fața) sf., față, τὸ πρόσωπον, das Gesicht p. 2, 154, 207; pl. *făci* (făți), fețe^r 201; *fecendu-se* (fețendu-se), prefăcându-se 199; *țața a soarelui*, fața soarelui 207.

Fantasia sf., fantazia, ἡ φαντασία, die Einbildung p. 21.

Fara sf., neam, seminție; *di fara mea*, de neamul meu 206, 203.

Fără adv., fără, χωρίς, ohne p. 121, 149, 201; *fără indoire*, fără indoială 164, 165, 155.

Farină (farină) sf., făină, ἀλεύρι, Mchl pag. 2, 17.

Faptu adj., născut; *anu nu era neci faptu*, anul trecut nu era nici născut 196, făcut; *faptă*, făcută 198; *cu ună extra faptă ma-shină*, cu o mașină de o construcție dcosebită 175.

Farmacu (fărmacu) sn., otravă, venin 206.

Fasha (fașa) sf., fășia, τὸ ῥάμμα, die Binde p. 157.

Favrlu sm., ferarul, ὁ σιδηρουργός, der Eisenschmidt p. 23.

Fedea sf., credința, ἡ πίστις, die Religionslehre p. 139; religia, credința, ἡ θρησκεία, die Religion p. 3; *si furu că nu ai pre*

multă fede, dacă oare n'ai prea multă încredere 170; *arui indreptate si dau fede pre greilu a ospitaliji amei*, avui dreptate să mă încred în cuvântul amicei mele 171.

Felicitu adj., fericit, *μακάριος* 208. (Cuvânt introdus de B.).

Femină sf., femină; *ne femină*, nici femină 201.

Ficsoreashte (fiçoreashte) adv., bătește, *παιδικώς*, kindisch p. 126.

Ficsorescu (fiçorescu) adj., feciorelnic, *παιδικός*, kindisch p. 125.

Ficsoru (fiçoru) sm., fecior, băiet 197, 203; *ficsori*, băeți, *παιδιά*, Kinder 125; art. pl., *ficsorlji*, băeții 129, 139; *ca ficsorlji acelji njici*, ca copiii cei mici 208; ∞ ∞ *njiclji* 166; *ficsorlji acelji cu minte plangu ma inante di ci lji lja foamea*, baetii cei cu minte plâng înainte de-i apucă foamea 195.

Figură sf., figură; *cu formoase figure*, cu figuri frumoase 165.

Filosofu sm., filosof 204; pl., *filosofi* 201.

Filosofia sf., filosofia; *si studiescu până la filosofia*, să studiezi până la filosofie, *να σπουδάζω εκεί έως εις την φιλοσοφίαν* 188; pl. *filosofii* 198.

Firidă sf., fereastră 203; *camera ta, acui firidile brescu tru gar-dină*, camera ta, ale cărei ferestre privesc în grădina 165.

Fsiognomie sf., fizionomie 179.

Floare sf., floare 187; *ună ligatură di floare*, o legătură de flori p. 161; *aiste floare*, aceste flori 187.

Florescu vb. JV, înfloresc, *άνθω*, ich blühe p. 94 (conj. lui p. 94—98); *cătu floreashte negociulu*, cit înflorește, prosperează negoțul 182.

Florire vb. IV, a înflori, *άνθειν*, blühen p. 98. (Conj. lui 94—98).

Fluera sf., fluernul, *ή φλοέρα*, die Flöte; *bate fluera*, cântă din fluer 159.

Flurinte sm., florinte, fiorini; *trei flurinte tru septimană*, trei florinți pe săptămână, *τρία φιορίνια την εβδομάδα*, Drey Gulden die Woche p. 148; *dao fluřinte*, doi florini 149; *forinte* p. 204.

Foame sf., foame, *ή πείνα*, der Hunger 131; *lji lja foamea*, ii apucă foamea 195; *lji lo mare foame*, ii apucă mare foame 205.

Foarfica sf., foarfecele 194.

Focu, art., *foculu* sn., foc, *φωτιά*, Feuer p. 17, 202.

Fontană (fintină) sf., fintina, izvor, *έρυσις*, Quelle 129; *fontana aista mushata*, această frumoasă fintină 130.

Forinte, vezi *florinte*.

Forma sf., forma, *τὸ εἶδος*, die Form p. 20; *shi tru formă*, și în formă 186; *cu nishte forme di tujle*, cu un fel de țigle, *μὲ εἶδος τούβλων*, mit einer Art Mauersteinen 186.

- Formu** vb. I, formez; *formâ*, formează, κάμνει, 180. (Cuvânt introdus de Boiagi).
- Formosu** adj., frumos, εὔμορφος, schön; *formosu locu*, loc frumos; εὔμορφος τόπος 188; *cu unu formosu tropu*, într'un mod frumos 168; *formosâ*, *formose*, frumos, frumoase 37, 191; *formoase*, frumoase 173; *cu formoase figurē*, cu figuri frumoase 165; *vrtoșu formoase*, foarte frumoase, πολλὰ εὔμορφα, recht sehr hübsch p. 164, 165.
- Formula** sf., sentință, porunca, παράγγελμα, Vorschrift 168.
- Forsa** sf., forță, putere; *aveci ahtantâ forsâ*, sunteți în stare, aveți atâta putere... εἶσθε ἱκανοὶ p. 147.
- Forsitu** adj., nevoie; *furâ forsici*, fură nevoieți, ἠναγκάσθησαν 176.
- Forte** avb., foarte, λίαν πολλὰ, sehr p. 123, 147, 151, 155, 200; *forte inaltu*, foarte înalt 160; *fortă*, tare 203; *forte bunu cucotu*, foarte bun cacaoș 150; *forte delicatu*, foarte delicat 150; *este forte* (jinlu), este tare (vinul), εἶναι πολλὰ δυνατόν, Er ist mir zu stark p. 151; *forte lunjinoase*, foarte luminoase p. 148.
- Fortuna** sf., noroc, fericirea; *Cându va si amu fortuna si vâ vedu napoi la mine?* Când o să am plăcerea să vă văd iarăși la mine? p. 153; *vrea si amu fortunâ*, eră să am norocul 180; *trâ furtună*, spre noroc, κατὰ τύχην 196.
- Fortună** sf., fortună, vijelie 207, 208; De asemenea *furtună* p. 175, formă ce este răspindită printre Aromâni.
- Fortunatu** adj., fericit. norocos 184; *fortunatu*, (omul) cel norocos, καλότοχος 208. (Cuvânt se aude și azi în Epir cu acest sens).
- Fraceashte** (frățeaste) adv., frățește p. 126.
- Fracescu** (frățescu) adj., frățesc, ἀδελφικός, brüderlich p. 125; *fracească vrere*, iubire frățescă 200; *fracească unire*, unire frățescă 203.
- Fracilja** sf., frăția, ἡ ἀδελφότης, die Bruderschaft p. 5.
- Frangu** vb. III, frâng, τσακίζω, ich breche, *franxi*, frângi p. 11; *si u frangă*, să o frîngă, să o rupă 203; *si frangu*, se rup 203.
- Francezeashte** (frîntăzeaste) adv., franțuzește 188; *francezeshti comedii*, comedii franțuzești 180. (Azi Arom. se zice: frîntăzeaste, frîntuzeaste).
- Franzere** (frînzire) vb. III, a frînge, frîngere, τσακίξεν, brechen p. 75.
- Franza** (frînză) sf., frunza; *franxile*, frunzele, τὰ φύλλα, die Blätter p. 134; *frânxi*, frunze p. 187; *tru frânxi*, în frunze 195; *tru frânxile di arburî*, în frunzele de arbori 195.
- Frate**, art. *fratele* sm., frate, ἀδελφός, Bruder p. 17; (decl. lui după

- decl. V p. 26), 142, 171; pl. *fraci* (frați), 125; *fracji*, frații p. 135; *fratele a meu*, 206; *vrute frate*, iubite frate 183; *frate nju*, frate meu 134, 137, 207; *a frate nju*, a fratelui meu 137; *casa a fratelui*, casa fratelui tău 137; *frate su*, fratele său 169; *a frate sui*, fratelui său 201.
- Frecu** vb. I, frec, *φρίβω*, ich reibe p. 3; *frecă*, freacă p. 10; *shi se frecă*, și se freacă 187.
- Frenu** sn., frâu, *χαλινάρι*, Zügel; art. *frenlu* p. 24, 193.
- Freshcu** adj., proaspat; *oaă freshcă*, oaă proaspete p. 156; *cu apă freshcă*, cu apă proaspătă (*μὲ καθαρόν νερόν*, mit reinem Wasser), p. 149.
- Frică** sf., frică 181, 196, 197, 205; *Nju frică*, mi e frică, teamă, *φοβοῦμαι*, Ich fürchte 149, 159; *nu ai frică*, să nu-ți fie frică; *Μὴ φοβῆσαι*, Fürchte dich nicht 159, 193; *cara lu lo frica*, dacă îl apuca frica 195.
- Fricushezu** vb. I, speriu, *muma ci* (ți) *u fricusha*, mama care o speria 193.
- Friptu** adj., fript, *gține friptu*, bine fript, *καλὰ ψημένος*, gut gebraten p. 150.
- Frutu** sn., frupt, produs, *καρπὸν* 199, 187; *cu frutu*, *μὲ γεννήματα*, mit Früchten 185; *frutlu*, *τὸ καρπὸν* 187.
- Fugu** vb. IV, fug, mă duc, plec 153; *că va si fugu*, că o să mă duc, *νὰ ὑπάγω* p. 151 *fuxe*, pleacă, *ἀναχωρεῖ* 169; *Fuxici?* Plecați? *Ἀναχωρεῖτε*; *Gehen Sie schon?* p. 156; *Nu fuxici* (— ți). Nu vă duceți, *Μὴ ἀναχωρήσατε*, *Gehen Sie doch nicht* p. 152; *fuxea*, fugeau 196; *fuxi*, s'a dus, *ἔφυγε*, er ist fort p. 134; *shi cara fuxi*, și dacă fugi 196; *fuxi vrulosu contentu*, plecă foarte mulțumit 207; *fuxi invirinat*, fugi, se duse întristat 193.
- Fumelja** sf., familie, copii; *cu fumelje*, cu copii 206; *cu fumelja amea*, cu familia mea, cu copii mei 207; *tră moartea a fumelilor*, pentru moartea copiilor 199.
- Fumelju** sm., copil, al familiei 205.
- Fumitosu** adv., flămînd 193; *vulpe fumetoasă*, vulpe flămîndă 196.
- Fumu** sn., fum p. 35.
- Fndamendulu** sn., fundamentul, fundul 208; **fundamentu* 208.
- Fundatoru** sm., fundator; *Romulu e fundatorlu a Romilji*, Romanul e fundatorul Romei 130.
- Fundu** sn., fund 207.
- Furi că** conj., dacă; de; *si furi că*, chiar de 197; dacă 170, 193; *si furi*, dacă, wenn, *έάν* 143.

Furtună, vezi: *fortună*,

Furu sm., fur, hoț, haiduc; *trei furi*, trei hoți 205.

G.

Galbinu adj., galben; *cu carte galbină*, cu hârtie galbenă, με κίτρινον χαρτί, mit gelbem Papier 165.

Galjina (găl'ina) sf., găină; *δρνιθα*, Henne 39; *galjinle facu ouă* gainele fac ouă, *αί δρνιδες γενουν αυγά*, die Hühner tragen Eyer p. 132.

Gardină (gărdină) sf., grădină, *κήπος*, Garten 134, 137, 162, 166, 200; *gardinile*, grădinile 180,

Geografia (v'eografia) sf., geografia, *Γεωγραφία*, die Geographie p. 4.

Geometria (v'eometria) sf., geometria, *ή Γεωμετρία*, die Geometrie p. 4.

Georgi (v'eorv'i) n. pr., George p. 4.

Getingu n. pr., Göttingen: *nu fushi Getingu*, nu fuși la Göttingen? 186.

Ghe (γχε), rostirea lit. g. pag. 1.

Gintă (g'intă) sf., popor, *λαός*, Volk 140; *multe ginte inchină soarele*, multe popoare se închină la soare, *πολλά έθνη προσκυνούν τον ήλιον*, viele Völker verehren die Sonne p. 132.

Gjela (g'elă) sf., mâncarea, *τò φαγί*, die Speise p. 3; *plăsi di gjele*, feluri de bucate, de mâncări 195, 206; *cu gjelile infarmacate*, cu mâncările, cu bucatele otravite 206.

Gjine (g'ine) adv., bine, *καλά*, *καλώς*, gut, 3, 121, 137, 155, 176, 177, 196; *ma gjine*, mai bine, *μάλλον*, besser p. 122; *cama gjine* cel mai bine, cât se poate de bine, *κάλλιστα*, am besten p. 122; *eu afli tră gjine*, găsesc cu bine 198; *gjine te purtashi*, bine te ai purtat 143; *ma gjine*, mai bine, *καλλήτερα*, besser 146, 162; *forte gjine*, prea bine 167, 204, 205; *πολλά αγαπητόν* 147.

Gjinemescu vb. III, mulțumesc; *ră ∞ forte*, vă mulțumesc foarte mult, *Σας εύχαριστώ κατά πολλά*, Ich bedanke mich sehr. p. 153.

Gjinte sf., ginte, neam. Vezi: *gintă*.

Gjone (g'one) sf., talpa, pingea, *γκίονι*, Solen p. 3.

Gjosu (g'osu) adv., jos., *lu bagă in gjosu*, îl trîntește jos 192; *ingjosu*, în jos 193, 194, 195.

Glarime sf., nebunie, prostie, *άνοησία*, Thorheit p. 13; pl. *glarinji* (glăriñi). p. 13.

Glaru adj., prost, nebun, tont 203.

Gomaru, vezi: *gumaru*.

Gota n. pr., Gota; *Nacâ disgustâ omlu si jînâ Gota*, Nu cumva desguștă pe om să vină la Gota 190; *eu fui Gota*, eu fui la Gota 19; *Calea pânu Gota este acceptă?* Drumul până la Gota este plăcut? 190. *Si se ducă Gotha*, să se ducă la Gota 169.

Graçu (grățu) sn., grăunte 195; *un graçu (grățu) di orxu*, un grăunte de orz 195.

Gramatikia sf., gramatică, ἡ γραμματικὴ, die Grammatik p. 139.

Grandine (grăndină, grindină) sf., grindine, χαλάζι, Hagel p. 3; *da grandine*, bate piatră, πίπτει χαλάζα, es hagelt p. 107. (conj. lui).

Greață (greață) sf., greutate; *cu ∞*, cu greu, δυσκόλως, schwerlich p. 123.

Greaiulu sn., vorbă, cuvânt; *greaiulu bunu află locu bunu*, vorba bună află, loc bun; ὁ καλὸς λόγος εὕρισκει καλὸν τόπον, ein gutes Wort findet eine gute Stelle p. 130; *vine greaiulu*, veni vorba 207; *gîine shti si dai greau a greiului*, bine știi să respunzi la vorbă 196.

Greilu, cuvîntul 171; pl. *greaiurâ*. vorbe 203; *ah tare greaurâ*, așa vorbe 193; *greaiuri*, cuvinte 201. Vezi: *greaialu*.

Greasu adj., gras, *grashlji*, pe cei grași 202.

Grecu n. pr., grec,

Grescu vb. IV, graesc, vorbesc, ὁμιλῶ, ich spreche p. 12; *greshiti*, *greashte* (grești, greaște), grăești, grăește p. 12, 193; *că grescu*, că vorbesc 146; *si grici*, să grăiți, νὰ ὁμιλήσετε, p. 146; *shi grici* (grîți), și vorbiți, καὶ ὁμιλεῖτε p. 146; *grea*, graia 201; *ci lji grîi*, ce-i adresai 207.

Greu adj., greu 38; *greao*, grea; *greale*, grele, βαρεῖα, schwer 37.

Grigori n. prop., Gregore, Γρηγόριος, Gregor p. 4.

Groapă, pl. *groki* (grok'i) sf., groapă, λάκκος, Grube p. 10.

Grobianu adj., grosolan 103. Cuvânt datorit lui Boiagi.

Grosu adj., gros, χονδρὸς, dick p. 3, 39; *ma grosu*, mai gros 39, *cama grosu*, cel mai gros 39; *groshi*, groși 14, 36.

Grumațlu sm., grumazul 204.

Gubernie sf., gubernie, διοίκησης 198; *Si se ducă tru gubernie*, să meargă în gubernie 198.

Gudescu vb. IV, lovesc.

Gumaru sm., măgar 192, 196; *a gomarlui se aură*, i se urî măgarului 196; *xice leulu a gomarlui*, zice leul cătră măgar 192.

Gură sf., gură 193; *în gură*, 193; *cu gura*, cu gura, ἐκ στόματος,

mündlich 178, 180, 184; *ashtepta cu gură cascătă*, așteptă cu gura căscată, cu multă nerăbdare 193.

Gustu vb. I, gust, γεύομαι, ich koste p. 3.

Gushă (gușă) sf., gușe; *lu lja di gushă*, îl iea de gît: îl îmbrășișează p. 201.

Guvă sf., gaură, τρύπα, Öffnung p. 157, 196.

Gymnasiu sn., gimnaziu 169.

H.

Ha, (χα), rostirea lit. *h*, pag. 1.

Habare (hăbare) sf., știre, veste; *cândo lji aduseră habare*, cînd îi aduseră vestea, știrea 199.

Habinu adj., căldicel; *habină*, căldicică, χλιαρόν, laulicht p. 3.

Hamburgu n. prop., Hamburg; *vr̄tosu dureamu si h̄iu Hamburgu*, doream tare să fiu la Hamburg 176; *cândo aḡunsemu Hamburgu*, cînd ajunserăm la Hamburg 174; *se duce (-te) Hamburgu*, se duce la Hamburg, ὑπάγει εἰς τὸ Χαμβούργον 169; *se duce (-tv) shi elu Humburgu*, se duce și el la Hamburg, ὑπάγει καὶ αὐτὸς εἰς τὸ Χαμβούργον-169.

Haosu sn., haos 179.

Harisescu (hărisescu) vb. IV, mă bucur. (Cuv. de orig. grecească).

Hartă sf., hartă 200.

Hasaplu (hăsaplu) sm., măcelarul 194. (Cuv. turcesc).

Heavra sf., friguri, θέρμη, Fieber p. 155.

Hei (= h'ei) adv., ei! ἔϊ, hei p. 125.

Herbirea sf., fierberea; *tru herbirea a marilji*, cînd este marea în fierbere, cînd este furtună pe mare 208.

Herbu vb. III, fierb, βράζω, ich koche p. 3; *hergji fierbi* (tu) p. 9; *hearbe*, fierbe p. 10.

Heru sn., fier; *cu sula aista di heru*, cu frigarea asta de fier 193.

Hilje (h'il'e) sf., fiică, Θυγάτηρ, Tochter 39, 131; *hilje-ta*, fie-ta, fiica ta 137.

Hilju (h'il'u) sm., fiu, υἱός, Sohn 39, 157, 158; *hiljlu*, fiul 131; *hilju su*, fiul său 199; *hilj-tu*, fiul tău 137; *si lasa a hiljlor*, să lase fiilor 197; *hilji amei*, fii mei 197; *e hilji*, iară fiii 197.

Hire (h'ire) vb. IV, a fi, fire εἶναι, sein p. 74 (conjugarea lui p. 68—74).

Hiru sn., fir, ῥάμμα, Zwirn p. 3.

Hirurgulu sm., herurgul, χειρουργός, Wundarzt p. 156.

Hiu vb. IV, sunt (vezi verbul: *escu*).

Hoarâ sf., imprejurime, țară; *a hoarîlji*, a imprejurimilor, τῆς ἐξοχῆς 173; sat, oraș, χωρίον, Dorf 160, 185, 208.

Hranâ sf., hrană 193, 197.

Hrishtolu (Hriștolu), sm., Christos, ὁ Χριστός, Christus p. 135, 136.

Hutu adj., prost, netot; *hute*, prostule, nătăraule 206.

Huzmekearu sm., servitor, ὑπερετής, Diener (Vezi: *uimikearu*).

I.

I, rost. lit *i* pag. 1.

I conj., sau, ἤ, oder 123, 126, 172, 173, etc. [Din *hi*, derivat din *hie* (= fie, cfr. fie el, fie altul)].

Ia, adv., eacă eată, ἰδὸν 148, 156, 160, 183, etc.; *ia iu shade sub arbure*, eacă unde stă supt arbore, Ἐκεῖ κάθηται ὑποκάτω εἰς τὸ δένδρον, Dort sitzt er unter dem Baume 159.

Ia (ca, ἰα) pron., ea, ἀὐτῆ, sie p. 46; (decl. lui), 147, 168, 203, 207.

Iarâ adv., eara 207, etc.

Iarbâ sf., earbă; *ergji* ierburi 193.

Iarna sf., iarnă 180.

Icâ adv., sau, ἦτοι, oder 'p. 122, 126; 192, 207; (Derivat din *hiecâ* = fie-că, devenit: *hică, ică*).

Icido (ițido) pron., orice, fiecare; *icido mesu*, fiecare lună, κάθε μῆνα, alle Monate p. 148; *icido dimaneața*, fiecare dimineață 149, 192. 204, 207; (Derivat: din *ice*, fiiece, și din cuv. albanczesc *do*, va, vrea; cfr. *țiva*, ceva, din *çi*, ce, și *va*).

Icoanâ sf., tablou, Gemählde, εἰκόνα 179; pl., *icoane*, Kupfer 164.

Idee sf., idee: *unu haosu di idei*, un haos de idei 179, 191.

Ilfeld (u) n. pr., Ilfeld; *va si njeargâ Ilfelîl, iu are tatâlu umi oaspe*, o să meargă la Ilfeld unde tatal are un amic 170; *si așunxi Ilfeldu*, ca să ajungi la Ilfeld, in Ilfeld zu kommen, νὰ ἔλθης εἰς τὸ Ἰλφελδον 187; *Proshpectulu lipseashte Ilfeldu si hibâ mushatu*, Prospectul trebuie să fie frumos la Ilfeld 189.

Imnarea sf., plimbarea 189.

Imnu vb. I, umblu; merg; *imnu shi mancu*, περιπατῶ καὶ τρώγω, ich gehe und esse p. 140; *imnândalui mancâmu*, περιπατῶντας τρώγομεν, gehend essen wir p. 140; *imnâmu shi mancâmu*, περιπατοῦμεν καὶ τρώγομεν p. 140; *imnâ omlu*, umblă, merge omul 173; *Acolo iu imna*, mergînd așa 205; *Acolo iu imna*, pe câmd mergea 192; *nemalo imnâmu*, destul umblaram p. 161; *si imnâ*, să meargă 181.

In prep., în, εἰς in 34, 117, 132; *di in capu*, din capu 199; *di in casă*, din casă 199.

In- prefixul in-, in- p. 116; *inpletescu*, *incarcu* 116, etc.

Inadeverată adv.; înadevăr, sigur, βέβαια, wahrhaftig p. 124.

Inalçu (inalțu) vb. I, înalț; *inalç[ă]* *Indianlu ochilji*, înălță Indianul ochii 208.

Inaltu adj., înalt, ὕψηλός, hoch 190, 201; *forte inaltu*, foarte înalt 187; *cu înaltă boace*, cu voce puternică 148; *vrtoșu inaltu*, tare înalt, sehr hoch, πολλὰ ὕψηλός p. 125.

Inante pop., adv., înainte; *ma inantea tutulor*, dar peste tot, în genere, προπάντων, insbesondere 173; ∞ *innare*, premergere, ∞ *purtare*, purtarea de mai înainte; ∞ *scriere*, prescrierea p. 141; *inante a casilji*, πρὸ τοῦ οἴκου, vor dem Hause p. 141; *inante a mea*, inaintea mea p. 141; *culo inante*, de curând, νεωστί, neulich p. 137; *d'inante iboru*, curtea din față, προαύλιον, Vorhof p. 164; *ma inante*, mai nainte 195, 196; *tragu d' inante*, prefer, προτιμῶ, ziehe vor 180; vine și forma *inainte* 119; *di inainte*, înainte, ἔμπρὸς, vorn 120.

In-ante ci (-ți) adv., înainte, πρὶν, bevor 118.

Inanteimnare vb. și s., premergere, a premerge; *innă inante*, αὐτὸς προπορεύται μου, er geht mir vor p. 141.

Inatea sf., suparare 199. (Cuvânt turcesc).

Inbaru adv., bine, înainte, favorabil; *lji se ducea (-țea) inbaru*, îi mergea spre bine, favorabil 205. (Din prep. *in*, și alb. *mbară*, cu bine, înainte: iar acesta-i format probabil din prep. lat. in și alb. para=primul).

Inbuguescu (inbuguțescu) și **inbugușascu** (inbuguțăscu) vb. IV, sau I; înbogașesc; *si lji* ∞, sa-i înbogașesc 205; *inbugușashte oaminjlji*, înbogașește pe oameni 197; *si inbugușă*, se îmbogași 205.

Incalecu vb. I, încalec 193; *si lu incalică*, să-l încalece 193; *cara vru sh lu incalică*, dacă primi și îl încăleacă 193. (Dacă primi să tie încălecat, și fu încălecat).

Incanu adv., de vreme; cel puțin; *ma incanu avui kero* dar avui vreme cel puțin 127, 176; *ică in canu me dishtiptă in xare*, sau cel puțin mă deșteptă disdedimineată, μ' ἐξύπνισε πολλὰ κωτ 175. (Derivat din neogrecescul κῶν, cel puțin, wenigstens).

Incanai adv., cel puțin; *i incanai si avetamu prubulitâ verună njică fortună*, sau cel puțin să fi încercat o mică furtună, ἦ κῶν νὰ εἶχαι δοκιμάσει μίαν μικρὰν τρικυμίαν 172. (Derivat din grecește).

Inçapu vb. I, înțep.

Incarcare (incărcare); azi [*a*] *ncărcare*]; vb. I, încarcare, φορτώνειν, beladen p. 4.

Incarcatu (incărcatu) adj., încărcat; *ună keră incarcată cu jiptu*, un car încărcat cu grâu; *ένα άμάξι φορτομένο με σιτάρι*, ein Wagen mit Getraide beladen 160.

Incarcu vb. I, încare, φορτώνω, ich belade p. 116.

Incepu (*ințepu*, azi devenit: *nțepu*) vb. III, încep, αρχινῶ, ich fange an p. 4; *incepă*, începe 197; *si incepu*, să încep 172, *ν' αρχίσω*; *incăpui cu mare năraire*, începui cu mare necaz 206, 207; *shi incăpu si aspară alante prăvxi*, și începu să sperie pe celelalte animale 193, 194, 196, 197, 200; *incăpura*, începură 202.

Incetu adv., încet, ήσύχως, langsam 208.

Incietu sm., liniște, ήσυχία; *invățată hiindalu tru incietu*, fiind deprinsă cu liniștea 181; *incetlu*, liniștea, ή ήσυχτα 208.

Incincitu (ințințitu), num., fem. ∞ *ă*; de cinci ori, incincit, πενταπλοῦς, fünffach p. 43.

Incljidu vb. III, închid; *nu shă incljise ochjilji*, nu putu adormi, nu-și închise ochii 207; *nu putui ochjilji si incljidu tulă noaptea*, nu putui să închid ochii toată noaptea 155.

Incljinu vb. I, închinu; *multe ginte incljină soarile*, πολλά εἶθνη προσκυνοῦν τὸν ἥλιον, multe neamuri închină soarele 132.

Incljisu adj., închis, κλεισμένος 188.

Inco adv., aci, ἐδῶ, hier 119, 142; aci, încoace 197, 202; *tră inco*, p'aci, διὰ ἐδῶ, hier p. 120; *di* ∞, ἀπεδῶ; *pre* ∞, p'aci, hiedurch p. 120.

Incolo adv., încolo 194; dincolo 189; *di astaxu incolo*, de azi încolo, εἰς τὸ ἐξῆς, hinführo p. 119; *di au incolo*, pe viitor, εἰς τὸ ἐρχόμενον, künftig 119.

Incotu adv., în deșert, în zadar 195; *incotu minduitoare*, în deșert cugetatorule, neînțeleptule, tu cel necuminte 200.

Inculo adv., încolo, departe, πέραν, jenseits p. 119.

Incurunu vb. I, încunun, στεφανώνω, ich kröne p. 116.

Inçapu vb. I, înțap; *ci nji nçaki kelea*, de ce-mi înțapi pielea 194.

Indârlu sb., îngînfatul, închipuitul 194; *indârlu cu dâma alui bagă minte*, îngînfatul cu paguba lui pune minte, învața minte 194.

Indianu n. pr., Indican 206, 207.

Indie n. pr., India 206.

Indireptu adv., drept, ὀρθά, gerade p. 120.

Indoescu vb. IV, îndoesc; *nu indoescu*, nu ma îndoesc, δὲν ἀμφιβάλλω, ich zweifle nicht 170; *eu indoescu*, mă îndoesc ἀμφιβάλλω, Ich zweifle p. 146.

- Indoire** sf., îndoiala; *fără îndoire*, *fară îndoiala*, *χωρίς ἀμφιβολίας*, Zweifel 124, 164, 165, 170, 190.
- Indoitu** fem., *îndoită*, num., de două ori, *διπλούς*, zweifach p. 43.
- Indreapta** adv., la dreapta; *di* ∞, a dreapta, *εἰς τὰ δεξιά*, rechts p. 120.
- Indregu** (me) vb. III, ma gătesc, mă pregătesc; mă indrept; *pânu se indre:ea mămă mea*, pîna se gătea mamă mea 177; *indre-xeci u*, pregătiți-o, *ἐτοιμάσατέ τον*, Macht es fertig p. 149; *tru ci te indrepseși?* In ce te îndreptași 198; *se indrepse*, se îndreptă 204.
- Indreptatea** sf., dreptatea, *ἡ δικαιοσύνη*. die Gerechtigkeit 18, 135, 197 (greșit *îndreptatea*); *cu* ∞, drept, în adevăr, *τῆ ἀλη-θεῖα*, Fürwahr p. 146, 153, 171, 203, 206.
- Indreptu** adj., 1) gata, *ἔτοιμος*. fertig; *Hici maltu cu tute in drepei* (-ți)? sunteți cel puțin gata cu totul? 2) drept, *δικαίως*. billig 121; *indreptu ași*, în acelaș fel 122; *roi va si me aflaci cancido indreptu servu*, Ma veți găsi în totdeauna cel mai aplecat serv, supus, *Θέλετε με εὖρει πάντοτε προθυμώτατον δούλον*, Sie werden mich allezeit bereit finden, Ihnen zu dienen p. 152; *indreptulu omu*, omul cel drept 208; *mana acea indreptă*, mâna cea dreapta 157; *lji amu indrepei*, îi am gata 195.
- Induperu** (me) vb. I, ma razem, ma sprijin; *se induperă orbulu di muru*, *și lji se pare*, *că ma încolo nu este locu*, se razemă orbul de zid și i se pare, că mai încolo nu este loc 194.
- Indupoimane** (indupoimîne) adv., după poimâne, *μετὰ δύο ἡμέρας*. nach zwey Tagen p. 118. (Derivat din prep. *in+de+post+mane*).
- Infarmacatu** (infărmăcatu) adj., otrăvit; *cu gjelile infarmacate*, cu bucatele otrăvite 206.
- Informu** vb. I, deslușesc; informez; *informă me*, deslușește-ma, *πληροφόρησε* 208. (Cuvânt introdus de B.).
- Inforticatu** adj., întarit; *shade inforticată tru fundamendulu*. șade întarita în fund, în fundament 208.
- Ingarnjericu** (ingarjericu) adj., certăreț, cărcotaș; *ingarnjerică*, certareață 199.
- Ingjosu** adv., în jos, *κάτω*, unten p. 120, 196; *pre* ∞, pe jos, *ἀποκάτω*, untenweg p. 121; *le trecui cu însusu ingjosu înnarea*, le petrecui plimbându-ma ici și colo 189. Vezi și: *gjosu*.
- Inglijăcatu** adj., înghiețat; *cando este afoară inglijăcată*, când afara e înghețat 167.
- Inglijinândalui**, glumind 197. (Vezi verbul: *inglijinescu*).

Ingljinericu adj., glumeț 199.

Ingljinescu (me) vb. IV, glumesc; *shâ minduiră că se ingljineashte*, crezură că glumește 197; *ingljînândalui*, glumind 197.

Ingrîșatu adj., ingrășat.

Ingropu vb. I, îngrop; *avea... îngrupată*, îngropase 200; *si îngropu*, să îngrop 200; *se îngropă Alexandria*, se îngropa (a fost înmormântat) în Alexandria p. 133.

Ingrumuru adv., cu grămada, ἀγγελιδόν, scharrenweise p. 121.

Ingrupatu adj., îngropat; *suntu... îngropaci* (-ți), sunt îngropați 200.

Inimă sf., inimă; *cu tută inimă*, din toată inima, με πάσης καρᾶς. Ganz gern p. 149, 150, 167, 182; *u voi di tută inimă*, o iubesc diu toata inima 103; *vreamu cu tută inimă*, doream din toata inima 172; *Cando si vâ va inima*, când veți dori, când veți avea placere, Ὅταν ἀγαπάτε, Wenn es Ihnen beliebt p. 153; *avea inima rao pre elu*, se supărara asupra lui 198; *nji fece bună inimă*, îmi facu bine, lit. îmi facu inima buna; ma dispuse spre bine 206; *si nu nji le va inima*, să nu mi le dorească inima 207; *arise ditru inimă*, rise din inima, cu pofta 207; *poartă tru fundamendulu a inimilji*, poarta în fundul inimii 208; *nirăirea mancă inima a omlui*, ἡ ὄργη τρώγει τὴν καρδίαν τοῦ ἀνθρώπου, p. 139; *a inimilji*, a inimei 202.

Injisezu (in'visezu) vb. I, visez; *nu me injisamu altă*, nu visam alta 175.

Injurarea (inǵurarea) sf., injurarea 199.

Injuru (inguru) vb. I, injur; *shi injura*, și jură 196; *nji injurashi parincilji*, îmi injurași părinții 196; *nu me injurâ*, nu ma injura 205; *nu vrea si se injurâ cu mine*, nu era să se certe cu mine, δὲν ἤθελε συγχοσθῆ με ἐμένα; *si injuru*, sa injur 207.

Inkerdisescu vb. IV, a avea parte de; a fi cu noroc; *nu va si u inkerdiseshi*, n'ai să ai parte de ea 192. (Dela neogrecescul κέρδος, câștig).

Inkisescu vb. IV, pornesc.

Inpade adv., pe jos, dejos; *de inpade*, dejos, χαμῶθεν, von untenher p. 120.

Inpartu vb. IV, împart; *shi se shâ împartă partea a lui*, să-și împarte partea lui 206; *shâ lji inparciră*, și-i împărțiră 205; *si u inparta*, să o împartă 192; *lja shi inparte*, iea, poftim și împartește 192; *si le inpartă*, ca să le împărțească 192; *si inparci*, să împarți 192; *se inparte calea*, să împartă drumul 186.

Inpatratu num., fem. *inpatrată*, de patru ori, τετραπλοῦς, vierfach p. 43.

Inplitescu vb. IV, împletec, πλέκω, ich stricke p. 116.

Inprapă adv. și s.; cu grabă, repede cu năzuință, stăruitor; *cu pucină incipui, ma cu lucrarea shi inprapa me fecsu arutu*, cu puțin am început, dar cu cu munca și stăruința devenii bogat 206; *care va si nji dau inprapa si lu cunoscu gjine*, pe care ma voi năzui, ma voi grabi să-l cunosc bine, τὸ ὁποῖον θέλω πασχίσει νὰ τὸ γνωρίσω καλὰ 179; 217. [Etim. din alb. *prapă*?]

Impresionea sf., impresiunea 178, 184. (Neologism datorit lui B.).

Inpromutu vb. I, împrumut, δανίζω, ich borge p. 117.

Inpusu adj., așezat. pus; *pavimentile suntu inpuse*, pardoseala este așezată, τὰ ἐδάφη εἶναι ψηφίασμένα, Die Fussboden sind eingelegt 164.

Insaratu (insaratu) adj., sarat; fem. *insarată*, sărată, gesalzen 131. (Dela verbul *insaru*, sărez).

Inscrită adv., prin scris, ἐγγράφως, schriftlich 178.

Insirinatu adj., inseninat, aüsserst heiter 173; *da shi minte insirinata*, da și minte inseninata 208.

Insoru vb. I, însor, ὑπανδρεύω. ich verheurate p. 14.

Instanga (instinga) adv., *di* ∞, τὰ ἀριστερά, links p. 120.

Instogu adv., de-a gramada, σωρηδόν, haufenweise p. 121,

Instrumentu sn., instrument, ὄργανον, Instrument p. 181. (Cuvânt introdus de B.).

Insulă sf., insula 175; pl. *insule*, p. 176. (Cuvânt introdus de B.).

Insusu adv., în sus; *άνω*, oben 119, 207; *le trecui cu insusu ingjosu innarea*, le petrecui plimbându-mă ici și colo, în sus și în jos, τὰς ἄλλας δὲ τὰ ἐμεταχειρίσθην εἰς τὸ νὰ περιηγηθῶ τὸν τόπον 189; *ma insusu*, mai mult, περισσότερο, p. 151; *că cura di in susu ingjosu*, ca curgea de sus în jos 196.

Insu, pron., însu-; *insuși*, (insuși) pron. însu-mi; *eu insuși*, ἐγὼ ὁ ἴδιος, ich selbst p. 54; *tu insuci (insuși)*, tu însu-ți p. 54; *elu, ia insushă*, (insușă) I, el, ea însă-și p. 55; *noi inshină, voi inshiră, elji insushi, ele insushă*, p. 55. Vezi: *intresu*).

Inshaptitu (inșaptitu), num., fem. *inshaptită*: de șapte ori, ἑπταπλοῦς, siebenfach p. 43.

Inshasitu, fem., ∞ ἄ, num., de șase ori, ἕξαπλοῦς, sechsfach p. 43.

Intardă adv., încet, târziu, ἀγάλα, langsam p. 123.

Intenje și **intânje** adv., întâi, πρῶτον, erstlich 122; 164; *di intenje*, întâiu, prima dată 196; *ma nu va di intenje*, dar nu ca întâi

196; *a intenea* p. 42; πρώτος, der (die, das) erste 43; *dî intenje*, primul 184.

Interesantu adj., interesant; *cama interesantă*, cea mai interesantă 172.

Interesu sm., interes; 208; *shi va si am interesu di ele*, și o sa am interes de ele 168.

Intevalescu (intevalescu) vb. IV, tăvălesc; *ci se intevalca*, care se tavalca 193.

Intrebatu adj., întrebat; *intrebatlu*, cel întrebat 202.

Intrebu vb., întreab, έρωτώ, ich frage p. 9; *intregji*, întrebi p. 9; *di u intreabă*, de o întreaba 197; *lu intreabă*, îl întreba 195; *intribă omnu*, întreabă pe omu 193; *cara intribă*, întrebând 202; *Ciushu care intreabă tră mine*, oarecine întreabă de mine, Έρωτά τις δια έμένα, Es fragt jemand nach mir p. 116; *intribă Socratlu*, întreba pe Socrate 199; *si se intreabă*, sa se întrebe, sa se cerceteze 198; *di întreba sufletlu*, de cerceta sufletul 198.

Intregu adj., întreg; *Nu este muljere ta întreagă tru minte?* Nu-i soția ta înțeleapta, (lit. întreagă la minte)? 198; *intreagă*, întreagă 200.

Intreitu, fem. ∞ *ă*, num., de trei ori, τριπλούς, dreifach p. 43.

Intresu, pron. într'însul; *După moartea a tată sui vine intresu*, După moartea tatalui său, își reveni într'însul, adică: își reveni în sine, la buna rațiune 200. [Derivat din: *intr'e(n)si*].

Intristatu adj., întristat, περιλυπος traurig 208.

Intru vb. I, intru; έμβαίνω, ich gehe hinein 4; *cu averea intră shi cashigă*, (odată) cu averea vine, intră și grija 206; *intră*, 196; *tru care intră veghitorji*, εις την οποιαν έμβαίνουσιν οι φύλακες 158; *cando intrashi*, când intrăși 197; *cara intră tru mî padure*, Intrind într'o padure 193; *intrămu*, intraram 175; *intră* 204.

Intruxescu vb. IV, ascut; dau la tociță; *intruxea*, își ascutea 195; *ce intruxeshi dincilji?* îți ascuți dinții 195; *si lji intruxescu*, să-i ascut 195.

Intunicu vb. I, întunec; a se întuneca; *cara intunică*, după 'ce se întunecă, după ce se înoptă 193.

Inuntru adv., înăuntru, μέσα, innen p. 120; *pre* ∞, pe din nauntru, από μέσα, durchweg p. 121, 162, 164, 180.

Inveçatoru sm., învățător, *inveçatorlu*, învățătorul 139; *peana a inveçatornjiu*, pana învățătorului meu, τὸ κονδύλι τοῦ διδασκάλου μου, meines Lehrers Feder p. 137. Alte forme sunt: *invicitoru* 147, *invicitorlu* 202; *invicitorji*, pe învățătorii 188.

Inviçatu și **inveçatu** adj., învățat; *inviçatâ hiindalu*, fiind de-prinsă, învățată, συνειθισμένη οὔσα 181; *aishci oamini inveçaci*, diese gelehrten Menschen p. 129, 130; *inveçatlu*, învățatul 204, 205.

Inveçu sn., învaț, exemplu 204; știrea 204.

Inveçu vb. I, învaț, *μανθάνω*, ich lerne p. 132; *ci inveaçă*, care studiază, ὁ[π]οῦ σπουδάζουν 188; *inveçatorlu inveaçă Petrule gramatikia*, învățătorul învață pe Petre gramatica, der Lehrer lernet den Peter die Sprachlehre, ὁ διδάσκαλος διδάσκει τὸν Πέτρον τὴν γραμματικὴν p. 139; *acelu ci inve[ă]çă*, acela care învață 208; *u inveaçă*, învață-o 208; *si inveaçă*, să învețe 169; *si u inveaçaci* (invețați), să o învățați p. 147; *ne me inveaç*, nici mă învăța 205; *in locu ci te inveci a casă*, în loc să iei lecții acasă, ἀντὶ νὰ διδάσκησαι εἰς τὸ ὄσπίτιον, Statt im Hause unterrichtet zu werden 167; *cara inviçă*, Aflând 200; *dicumu lu inviçă Braminlu*, precum îl învăță Braminul 208; *care te inviçă*, cine te a învățat 192.

Inverigatu adj., înconjurat 18°.

Inverinatu adj.. amărît, necajit, 130, 201, 206; *inverinată*, trista, betrübt 168.

Inverinu (me) vb. I, mă întristez, mă necăjesc; *Shi cătu vrea si te inverini*, și cât te ai fi întristat, Καὶ πόσην λύπην ἤθελες ἀισθανθῆ 167; *că vrea si me invirinu pucinu*, că m'ăș fi întristat nițel 168.

Inveru (me) vb. I, mă întristez; *inveară te*, întristează-te 208.

Invescu vb. III, îmbrac; *u lja di se inveashte*, o iea de se îmbracă 169; *inviscută cu carte galbină*, îmbrăcată în hârtie galbena 165.

Inviscutu adj., îmbrăcat; *inviscută*, îmbrăcată, *καπλαδισμένη*, ausgeschlagen 165.

Isostasia sf., indiferența 208.

Ispanie n. pr., Spania; *tru gubernie a Ispanilji*, în gubernia Spaniei 198.

Istoria sf., istoria, die Geschichte p. 20. (Decl. p. 20, 21); pl. *istorii*, istorii 192, 198.

Istu pr., acest, fem. *ista*, aceasta p. 155.

Italianeashte adv., italienește, *Ιταλιστῆ*, 123.

Iu adv., unde? ποῦ? p. 124, 157, 159, 164, 195, etc., etc., *di ∞*, de unde? πόθεν, woher? p. 124.

Lucido (iuțido) adv., oriunde, pretutindeni, 173; *di iucido*, pe oriunde, πανταχόθεν, allenthalben p. 120, [Derivat din: *iuci* = iu (lat. nbi) + ci (quid) + alb do, care corespunde verbului: *va*].

Iuva adv., undeva 193; nicairi 200, [Derivat din *iu*, lat. ubi, și *va*, vrea, va; cf. dacorom. *undeva*].

Isvoru sn., izvor, fântâna 193.

Ix (ωξ), rostirea lit. x din alfabet, p. 1.

J.

Ja (=ia, ăa, ea) adv., iata, ἰδοῦ, sieh p. 125.

Japâ (*capă, iapă*), sf. εἰπά, φοράδα, die Stute p. 4, 39.

Jermu (v'ermu) sm., vierme, σκωλήκι, Wurm p. 4.

Jiaça (v'ața) sf., vicața 197.

Jie sf., iuțeală; *bate forte cu jie*, bate (pulsul) foarte iute, εἶναι, πολλά ταχύς. er (der Puls) geht sehr geschwind p. 155.

Jinje sf., vie 197; *jinjea*, viea 198.

Jinjici num., douăzeci p. 40; *a jinjiçlea, a jinjiçea*, al douzecelea, a douzecea, εἰκοστός, der (die, das) zwanzigste; *jinjici ori ahtantu*, de douăzeci de ori atâta, εἴκοσι φοραῖς τόσον, p. 43, 206.

Jinu sn., vin, *jînu*, (v'inlu) vinul, τὸ κρασί, der Wein 150, 151.

Jinu (v'inu) vb. IV, vin 108; *ia iu jine unâ kerâ*, eaca unde vine un car 160; *lji jine*, îi vine 206; *jine tutulor preste capu*, le vine tuturor peste cap 208; *dicumu jinu ashi se ducu*, precum vin așa se duc 192; *câ jine*, caci vine 197; *luplu jine inco*, lupul vine incoace 197; *lji vinea tru ațutoru*, îi veneau în ajutor 197; *di iu venici* (-ți), de unde veniți? p. 146; *jino mane*, vino mâne 207; *jino tora*, vino acuma p. 162; *vinici* (-ți), veniți εἰθετε, kommen sie p. 156; *vinea*, venea p. 193; *eu vinju*, am venit 200; *vine oara și fugu*, e timp de plecare, καιρός εἶναι νὰ ὑπάγω, es ist Zeit dass ich gehe p. 153; *acclu ce vine la mine*, acel care veni la mine p. 54; *hunea vine*, veni luni p. 134; *vine di la gardinâ*, veni dela grădina p. 134; *lji vine apetitu*, îi veni pofta 196; *vine un' oară*, veni odată p. 193; *Gjine vinetu, doamne*, bine ați poftit, domnule, Καλῶς ἦλθετε, αὐθέντα μου, Mein Herr, Sie sind sehr willkommen p. 149; *vinerâ nishte muljeri*, veniră niște femei, ἦλθον μερικαὶ γυναῖκες, p. 27, 197; *cando va si jini la mine*, când o sa vii la mine p. 142; *mane va si jinu*, mâne o să vii p. 142; *vinici* (-ți) *inco*, veniți incoace p. 142; *va si jini dupâ mine*, θέλεις μοι ἀκολουθήσει, du wirst mitgehen 157; *vine intresu*, își reveni în sine 200.

Jino (v'ino) adv., (de îndemnare), vino! εἰλα! komm! p. 121;

vinici (viniți)! veniți! εἰλατε, kommt p. 121.

- Jot** (γιώτ, citește: *v'ot*), rostirea literei j p. 1.
Jiptu (v'iptu) sn., grâu, σιτάρι, Getraide p. 160.
Jite (v'ite) sf., vița, κλημα, Weinstock p. 4.
Jiu (v'iu) adj., viu, ζωντανός, lebendig p. 38, 195, VI; *jie creaturá*, vie creatură (πλάσμα) p. 206.
Josiflu, n. pr., Iosef, δ Ίωσήφ, Joseph p. 141.

Î.

- Îale** (ǧale) sf., jale, λύπη, Traurigkeit p. 4; *Nji 'este Îale di tine*, Imi e jale, îmi pare rau de tine, mi-e milă de tine p. 199.
Îalitu adj., jelit 201.
Îavairicolu (ǧa —) sm., juvarecalele, Putzwerk p. 163.
Îeru (ǧeru) sm., jaratec, ἀναμμένον κάρβουνον, glühende Kohle p. 4.
Îocu (ǧocu) sn., art. *Îochu*, jocul, τὸ παίγνιδι, das Spiel p. 24; pl. *Îocu rele amele* jucariile mele, τὰ παίγνιδιά μου, meine Spielsachen p. 163.
Îocu (ǧocu) vb. I, joc. χορεύω, ich tanze, *Îoacá*, joacă p. 4, 10; *Îucare*, jucare p. 10; *Îucâmu* (ǧucâmu), *Îucaci* p. 14; *si nã jucâmu a urǧjishalui*, să ne jucăm d'ascunsele, νὰ παίζωμεν τὸν τυφλόν; p. 164; *Vreci si vã Îucaci cãrci*, Dorîți să jucați cărți, Ἀγαπάτε νὰ παίξετε τὰ χαρτία, Belieben sie Karten zu spielen p. 153; *si se Îoacá*, sa se joace p. 207.
Îone (ǧone) adj., viteaz, voinic, p. 129; τὸ παλικάρι, der Tapfere p. 26, 35; *osteanlji acelji Îoni*, oștenii cei viteji p. 130; *Îonlji*, tinerii, οἱ νέοι p. 188; *acelji Îoni*, acei voinici p. 188.
Îudeçu (ǧudeçu) sn., judecată 198; *fece Roma unu Îudeçu*, făcu la Roma o judecata 198.
Îudicu (ǧudicu) vb. I, judec, κρίνω, ich urtheile p. 4.
Îumitate (ǧumitate) sf., jumătate 199, 200, 204, 205.
Îunaticu (ǧunaticu) sn., vitejie, ἡ ἀνδρεία; die Tapferkeit, art. *Îunaticlu*, vitejia 135.
Îuneashte (ǧuncashte) adv., voinicește 199; *forte ∞ shade contra*, foarte voinicește stă împotriva, se împotrivesțe voinicește 208.
Îuratu (ǧuratu) sn., juramint 192.
Îuru (ǧuru) vb. I, jur, ὀμνῶ, ich schwöre p. 4.

K.

Kärnthnerstrasse n. pr. de strada în Viena 149.

Keatrashternarea sf., pavajul ὁ λιθόστρωτος, das Steinpflaster 190.

Kefea (k'efca) sf., cheful, placul 203.

Kelea (k'elea). sf., pielea 194; *kele di leu*, piele de leu 196.

Keptu (k'eptu) sn., piept, στῆθος, p. 4, 207.

Keptinu (k'eptinu) vb. I, piepten, κτενίζω, ich kämme, conjugarea pasiva: *eu me keptinu*, mă piepten, κτενίζομαι, ich kämme mich p. 102—106.

Kera (k'era) sf., caruța, τό ἀμάξι, der Wagen 160, 175, 182.

Kerdisitoru adj., câștigător 201. (Dela neogr. κέρδος, câștig).

Kerdu (k'erdu) vb. II, pierd χάνω, ich verliere; *kearde*, pierde p. 10; *nă keardenu jiața*, na pierdem viața 197; *kerdutu vederea*, pierdura-ți vederea 199; *va si lu keardă*, are să-l peardă 203.

Kero (k'ero) sn., timp; *di kero vleku*, de timp stravechiu p. 118; *unu kero*, într'un timp. alta data, ἕναν καιρὸν, ehemahls p. 118, 176; *nu amu kero*, n'am timp δέν ἔχω καιρὸν, ich habe keine Zeit p. 153.

Ketriciao (k'etriciao) sf., pietricea; *ună nilje ahtare ketriciele*, o mic de așa petricele 195.

Kilime (k'ilime) sf., covor, pl. *kilinji*, covoare 165.

Kilicâ (k'ilicâ) sf., tapet de lână, covor mic 165.

Kipuru (k'ipuru) sn., clopot, κωδόνι, p. 4.

Kirutu (k'irutu) adj., pierdut, prost, netot.

Kymvalu (k'imvalu) sn., țimbal, κύμβαλον, Zimbel p. 4.

L.

La prep. la, παρά, bey p. 117 și pretutindeni.

Lacrimă sf., lacrimă; *cu lacrinji*, cu lacrimi 197; *cenea lacrinjele*, ținea lacrimile 207; *aiste lacrinji*, aceste lacrimi 207.

Laeacă sf., ticăloșie, rele; *acelu ci este pre laeci datu*, acel care este dat dupa rele 207; *se tunusi tră laeci* (-ți) *și avea faptu*, se căi de ticăloșiile ce făcuse 200.

Lagicescu, vezi: *lajicescu*.

Lai, apelativ, mai! *a lai!* mări! 204.

Laiu adj., negru, rău, ticălos, crud 204; *o laile di noi*, o sarmanele de noi 197; *lai*, negre 185; *oară ce lae!* soartă rea ție! p. 128.

Lajicescu vb. IV, oglindesc; *lajicashte*, se oglindește 207; *se la-giçashte shi Domni'ă*, se oglindește și Dumnezeu 207,

- Lajie** (lav'ic) sf., oglinda, καθρέπτης, Spiegel p. 148.
- Lalâ**, art., *lalâlu*, sm., unchiu, θείοσ, Onkel p. 16, 35.
- Lanâ** (lănă, lina) sf., lână, μλλι, Wolle 2, 17, 174; redat și prin *lână* 194.
- Lancetâ** (-țetâ), sf., bisturiu, φλεβότομος, Lancette p. 157.
- Landurâ** (lândurâ) sf., rîndunică, χελιδών, Schwalbe p. 135; *unâ landurâ nu face (-țe) rearâ*, o rîndunică nu face vara, μία χελιδών δὲν κάμνει καλοκαίρι, eine Schwalbe machet keinen Sommer p. 135.
- Lanzidu** (lânzidu) adj., bolnav, lanced; *Escu lanzidu*, sunt bolnav, Είμαι ἀρρώστος, Ich bin krank p. 154; *landxidlu*, cel bolnav 205.
- Lanzizascu** (lânzizăscu) vb. IV, mă bolnăvesc; *cara lanziză omulu tra morte*, îmbolnăvindu-se omul de moarte 205; *si nu lu lanzizăscă*, să nu-l îmbolnăvească 203.
- Lapte** sm., lapte, γάλα, Milch p. 35, 194; *laptile*, laptele 174.
- Lare** sf., spalatul, spalarea; *trâ lare*, de spălat, διὰ νίψιμον p. 149.
- Largu** adj., larg, 5; *largă*, largă, φαρδεῖα, breit pag. 11, 37; pl. *larxe* p. 11; *scara este largă*, scările sunt largi 164.
- Lasarea** (lasarea), sf. lăsarea; *lasarea a sanxihii*, ἡ φλεβοτομία, das Aderlassen p. 156; *di mare lasare pre voltă a lui*, de prea mare lasare în voia lui 203; a închiria: *Doamnă, aveci verunâ odă tra lasare?* Doamnă, aveți vreo oda pentru închiriere? Κυρία, ἔχετε κανέναν ὀδᾶν διὰ ἐνοίκιον; Frau, haben Sie ein Zimmer zu vermieten? p. 147.
- Lasatu** (lasatu) adj., liber, slobod, lăsat; *ci este a lasatilji citate Hamburgi*, care este (aparține) liberei cetăți Hamburg 179.
- Lasi** interj.; ai, ăș; *Lasi nă turnâmu tora a casă*, ai să ne întorcem acuma acasă, Ἄλλ' ἄς γυρίσωμεν τώρα εἰς τὸ ὄσπίτι p. 161; *lasi jină hasaphu*, las' să vie măcelarul 194.
- Lasu** vb. I, las, ἀφίνω, ich lasse p. 14; pers. II *lashi* (= lași) p. 14, 205; *catră ci u lashî?* de ce o lași, de ce te desparți de ea? 198; *si lasă a hiljlor*, să lase fiilor 197; *după puçinâ oarâ lji lasă cu sanitate*, după puțin, după câțva timp, îi lasa sanatoși, adecă: își iea rămas bun, se duce depe lume 197; *lipseashite si vâ lasu cu sanitate*, trebuie să-mi iau rămas bun, πρέπει νά σᾶς ἀποχαιρετίσω, ich muss Abschied von Ihnen nehmen p. 153; *Napu lasă pulji după vâconlu alor cuibulu?* Nu cumva părăsesc păsările după obiceiul lor cuibul? p. 162; *că... nu lji lasă cira*; că nu-i lăsă nimic 201; *nici parte nu lji lasă tru testamentă a lui*, nici parte nu-i lăsă în testamentul lui 200; *di nu lu lasa si bea*, de nu-l lăsă sa bea

196; *shi se lasă*, și se lasă 193; *Nu nă lăsaci nica*, Nu ne lăsați, nu ne părăsiți încă, *Μη μᾶς ἀφήσατε*, Verlassen Sie uns doch noch nicht p. 152; *depoia lipseashte si lasaci (-ți) sanxi*, apoi trebuie să lăsați sânge, *ἔπειτα πρέπει νᾶ φλεβοτομήσητε* p. 155; *Nji lasai sanxi*, Mi-am lăsat sânge p. 155; *lipseashte*, trebuie, 156, 157 etc.; *ci nji lăsă culo înainte sanxi*, ce-mi lăsă colo înainte, de curând sânge p. 157; *nu u lăsă in ūumitate*, nu o lasă la mijloc (neisprăvita) 199; *lu lasarâ*, îl lăsara liber, îl liberară 193; *shi lasându*, și lasînd 194.

Latineashte adv., latinește 188.

Latu adj., spalat, curat; *esarshâhi late*, cearceafuri curate (= spalate), *καθαρά συνδόνια*, reine Bettlühler p. 148.

Laturâ (lătura) sf., latură; *shi alte multe laturi*, și multe alte lături 207.

Lau vb. I, spăl; *tră lare*, de spalat p. 149; *esarshâhi late*, cearceafuri spălate, curate p. 148.

Lavdatu (lăvdatu) adj., lăudat, *ἔπαινετός*, gelobt p. 37; *lavdatî*, laudată, [Dela *lavdu*, laud];

Lavdare (lavdare) sf., lauda; *Cantă cu lavdare facatorulu alor*, Inalta imn creatorului lor, cântă cu laudă pe creatorul lor, *Ἕμνοῦν τὸν ποιητὴν των*, Lobpreisen ihren Schöpfer p. 160.

Le art. m. le; *fratele*, fratele p. 16, 17.

Legu vb. I, leg, *δένω*, ich binde p. 5; *leagă*, leaga 10, 115; *u leagă*, leagă-o, *δέσον αὐτὸ* verbinde er es p. 157.

Lejicsu (lev'icū) vb. I, oglindesc; *se lejicsa*, se oglindea 208.

Lele! interj., aoleu! *φεῦ!* ach! p. 128.

Lemnu sn., lemn, *ξύλον*, Holz p. 36; pl. *lemne* 196.

Lenă n. pr., *Ελένη*, Helena 178.

Leu, sm., leu 192; *leulu*, pe leu 196.

Ligare sf., legare; legămint; *cu ahtare ligare*, cu așa legamint 192;

Ligaturâ (ligatura) sf., legatură; *ună ligaturâ di floare*, o legătura de flori, *ἓνα δεμάτι λουλούδια*, ein Büschlein von Blumen p. 161; *ligaturâ* 203; *legaturâ di verxi*, legătura de nuele 203; pl. *ligaturi*, legaturi 187.

Ligatu adj., legat; *ligatî*, legata 203; *Vă remânu ligatu tră aistă*, Vă rămin obligat (= va mulțumesc) pentru aceasta; *Σᾶς εὐχαριστῶ κατὰ πολλὰ δι αὐτὸ*, Ich bin Ihnen dafür verbunden p. 145; *ligate*, legate 203.

Ligene (lig'ene) sf., lighcan, *λεκάνη*, Waschbecken p. 149.

Lihie sf., Polonia; *Λεχία*, Polen 146; *Cando va si vâ turnaci (-ți) narpoi Lihie?* Πότε θέλετε επιστρέψετε εις τὴν Λεχίαν; Wenn

werden Sie wieder nach Polen reisen? p. 153; *Lahie nu este xăcomu*, In Polonia nu este obiceiul, Δέν είναι συνήθεια εἰς τὴν Δελχίαν, Es ist in Polen nicht gebräuchlich p. 151.

Lihoană sf., lehuza, λεχοῦσα, Wöchnerin p. 3.

Limba sf., limba, λῳσσα, die Sprache p. 145; *multe plăsi di limbi*, multe feluri de limbi 178.

Limpideaşa sf., limpezimea 207.

Limpidu adj., limpede; *cu apă limpidă*, cu apă limpede 207; *tru apă limpidă*, în apă limpede 208; *a cui apă era limpidă*, a carui apă era limpede 193.

Lipsescu vb. IV, lipsesc; a trebui; *lipsaşte*, trebuie, πρέπει, soll 169, 170, 172, 198; es muss 107, 139, 158, 167; *Nu lipsaşte multu si caftaci*, Nu trebuie să mai căutați, Δέν είναι πλέον ἀναγκαῖον νὰ ζητήσητέ τινα, Es ist nicht mehr nötig, dass Sie einen suchen p. 147; *seste că te lipsaşte carne*, dacă-ți trebuie carne 194; *lipsaşte si lomu a minte*, Πρέπει νὰ ἤμεθα προσεκτικαί, Man muss vorsichtig seyn p. 164; *lipsaşte si u facă*, trebuie să o facă, χρεωστεῖ αὐτὴ νὰ τὸ κάμνη, Sie soll es thun p. 149; *lipsaşte si lasaci (-ți) sanzi*, trebuie sa lasați sânge, πρέπει νὰ φλεβοτομήσητε, p. 155; *ci te lipsaşte aista?* τι τὸ χρειάζεσαι, wozu brauchst das? p. 140; *cătu te lipsaşte*, cât îți este de trebuință 208; *si lipsea*, de ar fi trebuit 167; *că lipsii si ce scriu*, σπου ελλειψα νὰ σοι γράψω, nu ți-am scris 182; *cândo si me lipsască*, cînd mi-ar trebui 195; *va si nu lipsescu*, nu voi lipsi, Δέν θέλω ελλείψει, Ich werde nicht er-mangeln p. 156; *shi cara nu lipsescu laptile a lor*, și fiindcă nu întrebuițează laptele lor, καί ἐπειδὴ δέν μεταχειρίζονται τὸ γάλα των 174; *ma minte ce (= țâ) lipsaşte*, dar mintea îți lipsește 194. *lipsaşte* (-ște), lipsește este lipsa, trebuie, λειπει, er fehlt p. 107.

Lipsire sf., trebuință, nevoie 195.

Lishanu (lişanu) vb. I, *lişinu*; a se leşina.

Livade, livede, λιβάδι, Wiese 12, 162, 193; pl. *livăzi*, livezi 12, 185.

Ljau (l'au) vb. I, iau, παίρω, ich nehme p. 108; (conj. lui p. 110—113); *si le ljau pre minte*, să le observ 179; *seste că ljei frenlu in gură*, dacă iei frîul în gura 193; *lji lja foamea*, îi apucă foamea 195; *lji lja*, îi ea 200; *tra si lja*, ca să ica, să apuce 194; *eu va si lja*, eu o să iau 162; *potu si le lja*, pot să le ieau 162, τολμῶ νὰ τὰ πάρω, 162; *atuncea va si lji lomu*, τότε θέλομεν τὰ πάρει 162; *va si le lomu di adunul*,

o să le luăm împreună 163; *lipseashte si lomni minte*, trebuie să fim atenți, sa bagăm de seamă, Πρέπει νά ἤμεθα προσεκτικαί p. 164; *ti loa bucurie*, ți era plăcere 204; *si loaci (-ți) medicină*, să luați doftorie p. 156; *axâ si ljanu?* să icau astăzi? νά πζρω σήμερον p. 156; *lu lofa/i*, îl lui 207; *nu loai*, nu lui, nu primii, δὲν ἔλαβον, ich habe nicht bekommen p. 148; *nji [l]o[a]shi*, mi o luași 192; *lu lo*, îl luă 201; *lu lo frica*, îl apucă frica 195; *shâ lo calea*, își căută de drum 208; *ahtantă curașă lo*, atita curaj prinse 196; *le loatu*, le luarăți, le ocuparăți 199; *loarâ tr'oară*, apucară îndată 197; *lji loarâ*, îi luara 205; *lji lo mare foame*, îi apucă foame mare 205; *shâ lo calea*, se puse pe drum 205; *lomni*, luarăm 206; *lja ci caplu*, piei! fă-te nevăzut! λεῖψε! gehe zum Plunder! p. 128; *lja shi le inparte*, ica, poftim și împărțește 192; *Loaci vâ ca recido acea ci lu ariseashte*, luați fiecare ce-i place 192; *lja shi le face unu stogu*, se apucă și le face o gramada 192; *londalui*, luând 198.

Ljepure (l'epure) sm., iepure, λαγός. Hase 5, 35, 159; *doi ljeperi*, doi iepuri 160, 161.

Ljertaciune (l'ertăciune) sf., iertăciune, iertare 183.

Ljertu (l'ertu) vb. I, iert; *me ljerta*. mă ierta 205; *Nu ci este ljer-tate (!) neci si dai di ele*, nu-ți este iertat, nici să te atingi de ele p. 162; *si me ljerai*, să mă ierți, sa mă scuzi 191; *Si me ljerai* (l'erti), *doamne*, Să mă ierți, Domnule, Μοι συγχωρεῖτε, αὐθέντα μου, Um Verzeihung, mein Herr p. 146; *si me ljer-taci*, Mă iertați, mă scuzați, Μοι συγχωρεῖτε 150; *si me ljer-taci*, sa mă iertați, să mă scuzați p. 151; *si lu lhartă*, sa-l ierte, să fie iertat 192.

Ljinu (l'im) sn., in, λινάρι, Flacs p. 5.

Loare sb. și vb., luare, a luă p. 113 (conj. 110—113); *multe lori shi dâri avea*, avea multe dare-averi 206.

Loareamintea sf., băgarea de seamă, atenția, ἡ προσοχή, die Aufmerksamkeit, Vorsicht 22; *loare a minte*, 181.

Loatu adj., luat; considerat, luat drept...; *casile tru tute loate*, casele luate in general, τὰ ὀσπίτια ἐν γένει, 190.

Locu sn., loc 25, 176, 194, 200; pamînt; țara; ὁ τόπος, der Ort; *suntu tute in locu*, sunt toate la locul lor, εἶναι ἄλα εἰς τὸν τόπον των 163; *Tru un locu*, Intr'un loc, într'o țara, undeva 194; *greailu bunu află locu bunu*, ὁ καλὸς λόγος εὐρίσκει καλὸν τόπον p. 130; *in locu*, in loc, ἀντ', statt 167, 193; *in locu si ce (fă) scriu*, in loc de a-ți serie 183; *nu è nici tru ună*

- parte a loelui?* Nu-i nicairi, în nici o parte a pământului? 200.
- Londalui**, luînd 198 (vezi: *ljau*).
- Londra** n. pr., Londra 200.
- Lu** art. masc.: *tatălu*, tatăl *ὁ πατήρ*, der Vater p. 16; declinarea artic. *lu* p. 18.
- Luca** n. pr., Luca p. 19, 35,
- Lucirea** sf., lucirea; *tru tutâ ∞ a lor*, în toata strălucirea lor 180.
- Lucrarea** sf., lucrare, muncă, lucru; *cu lucrarea*, cu lucrul, cu munca 206.
- Lucrecia** (— ția) n. pr., Lucreția p. 135.
- Lucrezu** vb. I, lucrez; *nu poate si lucrea:ă*, nu poate să lucreze p. 135; *si ră lucrezu cu verunu lucru*, să vă servească cu ceva, *νὰ σὰς ὑπηρετήσω εἰς κανένα πρᾶγμα*, Ihnen dienen zu können p. 152; *ci lucra*, care lucrau 185; *si lucrează*, se muncesc 186.
- Lucru** sn., lucru, treaba, muncă 172, 193, 208; *lucrile*, lucrurile 196; ocupație, activitate, *ἡ δραστηριότης*, die Geschäftigkeit 178; *că nu amu verunu lucru*, *ἐπειδὴ οὐδεμίαν δουλειαν ἔχω*, denn ich habe sonst nichts zu thun p. 145; *proste shi ordinare lucre*, lucruri comune și obișnuite, ordinare 185; *si ră lucrezu cu verunu lucru*, să vă servească în ceva, cu ceva p. 152; *mushate lucre*, lucruri frumoase p. 161; *lucru mare*, mare lucru 208; *lucurlu shi darea inprapa inbugucashke oamintji*, lucrul și agoniseala îmbogățește pe oameni 197,
- Lucrutoru** sm., adj., lucrător; *striga multe ori lucrutorji*, chemă de multe ori pe lucrători 197.
- Lugurie** sf., lucru, obiect, *πράγμα*, Ding 181, 185, 195, 203; *cu lugurii*, cu obiecte, cu lucruri 149, 208; *luguria altui*, avutul altuia 205.
- Lumea** sf., lumea, *ὁ κόσμος*, die Welt 5, 136; *a lumilji*, a lumii 189; *lume nao*, lume nouă 178; *toata lumea se bucură*, *ἔλος ὁ κόσμος χαίρεται*, die ganze Welt freuet sich p. 130; *era shi elji tru lumea alantă*, erau și ei pe lumea cealaltă 206.
- Luna** sf., luna, *ἡ σελήνη*, der Mond p. 20, 204, 207.
- Lungu** adj., lung; pl., *lunxi*, lungi, *μακρῆς*, lang p. 11; fem., *lungă*, *lunxi* 37, 202; *ma lungu*, mai lung; *ca ma lungu*, cel mai lung 39; *lungă zamane*, timp îndelungat 170.
- Luni** sf., luni; *lunea vine oaspile*, *τὴν δευτέραν ἦλθεν ὁ φίλος*, der Freund ist Montags gekommen, p. 134.
- Lunjina** (lun'ina) sf., lumina, *τὸ φῶς*, das Licht p. 5.

Lunjinosu adj., luminos; *amendaole suntu forte lunjinoase*, amândouă sunt foarte luminoase p. 148.

Lunzescu vb. IV, lungesc; *si lunzimu calea*, să lungim drumul, să ocolim mult 182.

Luptu vb. I, lupt, μάχομαι, ich kämpfe p. 15; *lupci* (-ți), lupți p. 15.

Lupu sm., lup, λύκος, Wolf, p. 13; pl. luki (luk'i) p. 13, 25, 35, *luplu*, lupul 192, 196, 197; *La luplu albu*, Εἰς τὸν ἄσπρον λύκον, Beym weissen Wolf p. 150; *luplu mută perlu*, *ma nu mîntea*, lupul părul își schimbă, dar nu naravul 192.

Lutu sn., lut, pamînt 207.

Luxuria sf., lăcomie; *luxuria este ocazione a multoru reeci*, lăcomia este prilej pentru multe răutați, rele 196.

M.

Ma conj., numai, μόνον, allein p. 127, 177, 199; *nu ma nu avu frică*, nu numai [că] nu avu frica 196; *nu are ma semînța*, nu are decît semînță 187; *ma ună xudă*, numai o zi 189; *ma ergji*, numai ierburi 193; *ma peshti*, numai pești 193; *voi ma vâ sprelinxeci* (-ți), mă lingușiți numai, Μὲ κατακεύετε μόνον, Sie schmeicheln mir nur 146; *ma di conversacione*, numai din conversație p. 147; *ma tră mine*, numai pentru mine 170; *că ma di pranxulu ameu ce aduceamu a mîntea*, că numai de prinzul meu îți aduceam amîntea 178; *ma oadă*, numai oua, μόνον ἀὐγά 162; *eu va si ljaui ma dao oadă*, eu o sa ieau numai două ouă 162.

Ma adv., mai; *ma bunu*, mai bun, καλλίτερος, besser 39; *ma lungu*, mai lung, μακρότερος, länger 39; *ma grosu*, mai gros, χονδρότερος, 39; *ma dulce*, mai dulce 40; *ma mare*, mai mare 40, 193; *diparte di ma vrtoslu di tine*, departe de cel mai puternic decît tine 194; *si le brescu ma gjine*, sa le privesc mai bine, γιά νά τά θεωρήσω καλλίτερα, dass ich sie besser ansehen kann 1.2; *ma diparte*, mai departe, μακρότερα, weiter 158; *ma pucinu*, mai puțin p. 148; *ma însusu*, mai mult, περισσότερο, mehr, 151; *Eu ma nu potu si beau*, Eu nu mai pot să beau p. 151; *ma multu*, mai cu seamă, mai ales, μάλιστα, ach ja p. 146; mai mult, περισσότερο, mehr 122; *ma pucinu*, mai puțin 122.

Ma, conj., dară, ἀλλά, aber, sondern 126, 154, 193, 196, 197, etc.; *ma ahtantu cătu potu*, και τόσον, ὥστε..., so das ich mich... p.

- 145; *ma cinâmu shi nâ culcâmu*, îndată ce cinară, cum cinară și ne culcară 175.
- Macâtu** adv., îndată ce 199; *macâtu le loatu*, imediat, îndată ce le luarăți, imediat ce le ocuparăți 199; *macâtu vixi unu poreu*, imediat ce văzu un porc 193; *macâtu*, fiindcă, επειδή και, weil schon 127.
- Macinu** (mașinu), vb. I, macin, ἀλέθω, ich mahle p. 5.
- Macu** (măcu), vezi: *mancu*.
- Mașu** sn., mașu, maște; *macile* (mașile), mașele 192.
- Macsocu** (mașocu), sm., γάτος, Kater p. 39.
- Madra** nume propriu 207.
- Magază** sm., magazin 197.
- Magipsitu** (mag'ipsitu) adj., fermecat, vrăjit 191. (Dela neogrecescul: μαγεύω).
- Mainante** adv., mai nainte, προτίτερα, ehedem 188, 197, 207.
- Maltu** adv., deja, πλέον, schon; cel puțin, cel mult, mehr; 122; *Ihici maltu cu tute îndrepci* (-ți)? Sunteți deja gata cu totul? Είστε πλέον έτοιμοι με έλα; Sind sie denn schon ganz fertig 163; *Soarile avea maltu scapitată*, *Ο ήλιος είχε πλέον βασιλεύσει, Die Sonne war schon unter gegangen 174; *maltu*, mai mult, πλέον, mehr 147. (Format din *ma multu*).
- Malumă** sf., aur 165; *di malumă marguri*, cu perivazuri aurite 165.
- Mamultu** adv., mai mult 208.
- Mană** (mîna, mana), art. *mana*, sf., mână, χέρι, Hand 17, 158, 201; *mână* și *mana* 158; *tru manle a draclui*, în mînile dracului 205; *Acea (Așea) ci (ți) è tru mană nu è mencesună*, Ce-i în mîna, nu-i minciună 193.
- Mane** (mâne) adv., mâne, αύριον, morgen p. 118, 142, 156, 203, 207.
- Mâncarea, mancarea**, sf., mîncarea, ή βρώσις, p. 131, 195; *tră mancare*, de ale mîncării 205.
- Mancu** (mâncu, măncu) vb. I, mîncă 154, *că mâncu*, că mîncă 178; *eu mancu*, mîncă 140; *mancă omlu gjine*, mîncă omul bine 177; *nirairea mancă inima a omlui*, supărarea mîncă, (= roade) inima omului p. 139; *nu mânca altă, ma nuci* (nuți), nu mîncă altceva, decât nuci 195; *Voi nu mancaci civa*, Voi nu mîncăți nimic, Δέν τρώγετε τίποτε, Sie essen nichts p. 150; *mancaci* (-ți) *oaă*, mîncăți ouă p. 156; *di manca*, de mîncău 197; *di le mancă*, de le mîncă 196; *imnu shi mancu*, umblu și mîncă, περιπατώ και τρώγω, ich gehe und esse p. 140; *imnânu shi mancâmu*, wir gehen und essen

p. 140; *si mancu*, să mănânc, *ὡ φάγω*, zu essen p. 139; *si u mancâ*, să o mănînce 194; *si o mancâ*, să o mănînce 192; *nu va si mancâ carne*, nu va să mănînce carne 193; *cara nu avea mancatâ dao zile civa*, deoarece nu mîncaseră nimic de două zile 205; *va si mancu*, o să mănânc 151.

Manică (minică, mănică), pl. *manici* (mîniți) sf., mîneacă, *μανίκι*, Armel p. 11.

Mantela și **mantelu** s., manta 202.

Mapari adv., cași cum, *ὡσάν*, als wie p. 122.

Ma-pucinâ conj., cel puțin, *τουλάχιστον*, wenigstens p. 126.

Marculu n. pr., Marcu, *Porticlu Marculu*, Porticulul Marcu 202.

Mare sf., mare; *tre herbirea a marilji*, în fierberea mării, când este fortună pe mare 208; *aista herbirea a marilji*, această fierbere a mării 208.

Mare adj., mare, *μεγάλος*, gross p. 36, 138, 198, 199, etc.; *mare omu*, *mare casâ*, om mare, mare casă 36; *marlji*, pe cei mari 202; *ma mare*, mai mare 193; *cama mare*, cea mai mare 172; *nji u amu tră mare*, mă bucur 178; *te ceni a marea*, te ții a mare 200; *Cenitoru a mare Alkiviadu*, fudulul, mîndrul Alcibiad 199; *cenire a mare*, ținerea a mare, mîndria, fudulia, *ἡ ὑπερηφάνεια* 199; *mare bunu va si nji faceci* (-eți), mare bine o să-mi faceți, ai să-mi faci o mare placere p. 146.

Mareața sf., măreția, *τὸ μεγαλειόν* 179.

Marescu vb. IV, maresc, slavesc, glorific; *se mari*, se mari, *ἐδοξάσθη*, gelang zur Ehre p. 141.

Margurâ, pl. *marguri* sf., margine, perivaz; *tru albe shi di malumâ marguri*, în alb și cu perivazuri, margini de aur, *μὲ ἀσπρα και χρυσὰ περιβάλλια*, in weissen und goldenen Rahmen 165.

Maria sf., Maria, *Μαρία*, Maria p. 17.

Marirea (mărire) sf., marirea, *δοξολογία*, Lobpreise 160.

Maritu (măritu) sm., soț; *maritlu*, soțul, *ὁ σύζυγος*, 203.

Martyria (martirie) sf., marturie 206, 208.

Mascuru adj., masculin 201.

Maseaoa (*maseaoa*) sf., maseaua, *ἡ δοντοκάρα*, der Bachzahl p. 22.

Mastorie (mastorie) sf., meșteșug, *τέχνη*, Kunst p. 135; arta, iscusința 200; *nu este cu mastorie faptâ?* nu-i făcută cu artă? 198.

Mastoru sm., zidar 205.

Masturlikea (masturlik'a) sf., meșteșugul; zidaria 205.

Ma shi (ma și) conj., dar și, *ἀλλὰ και*, sondern auch p. 126, 143,

Mashinâ sf., mașina 175.

- Materie** sf., materie, ὕλη 189; scopul 202.
- Me** conj., și, καί, und p. 126; dar: *me tu ai a treia parte*, dară tu ai a treia parte 206.
- Mea** pron., a mea, ἡ ἐμή, meine p. 3, 34, 47; *sormea*, soru-mea 137; *a sormeari*, a sorei mele 137.
- Measă** sf., masă, τράπεζα, Tisch p. 148, 177.
- Meashstire** sf., grație, gratitudine, cinstire, dar; *Yâ cunoscui maltă meashtire tră aista*, Σᾶς ὁμολογῶ ἀπειροῦς χάριτας δι' αὐτό, Ich bin Ihnen deswegen unendlich verbunden p. 153; *nacă tu u ai meashtire di la oaspile ateu*, nu cumva tu o ai drept cinste dela prietenul tău 192.
- Medicină** (-țină) sf., doftorie. ἰατρικὸν, Arznei p. 156. (Cuvânt nou).
- Mencsună** (menčună) sf., menciună; *acea ci è tru mană nu è mencsună*, ce-i în mină, nu-i minciună 193.
- Mencsunosu** (menčunosu) adj., mencinos 36, 197; *mencsunostiu*, cel mencinos 197; *mencsunoshi*, mencinoși 39; De asemenea: *mincsunosă*, ψεύστης, Lugner 14.
- Mescu** vb. III, cinstesc, dăruesc; *lu miscui*, îl cinstii 207; *cu care me miscu tată nju*, cu care mă dăruî, mă cinsti tatăl meu, ὅπου μοι ἐχάρισεν ὁ αὐθεντάκης, die mir mein Vater geschenkt hat 165.
- Mesticu** vb. I, amestec; *Mesticaci lu cu apă*, Amestecați-l cu apă, Συγκεράσατέ το με νερόν, Mischen Sie ihn mit Wasser p. 151; *nu mesticu*, nu amestec, δὲν συγκερῶ p. 151.
- Mesu** sm., lună, μῆνα, Monat p. 148; *cu trei meshi*, pe trei luni p. 148; *cu unu mesu*, pe o lună, cu luna p. 148.
- Meu** pron., meu, al meu; *a fumelilor a meor*, al copiilor mei 205; *a preftului a meu*, preotului meu 205.
- Milă** sf., mila, μιλίον, Meile 189.
- Milione** num., milion 40; *ună milione*, un milion 40.
- Mincsunosu** vezi: *mencsunosu*.
- Minduescu** vb. IV, gîndesc 193; *nu minduescu tuci* (tuți) *ashi, dicumu grescu*, nu gîndesc toți așa, precum vorbesc 193; *tru aista calivă alte minduescu shi alte facu*, în coliba aceasta alte se gîndesc și alte fac (una spun și alta fac), 193; *cara nji u minduescu gjine*, dacă gîndesc, dacă cuget bine 167; *si ce* (ța) *mindueshti*, să gîndești 208; *fără si nji minduiamu nira*, fără să mă fi gîndit, fără să fi sperat, χωρίς να τὸ ἐλπίσω ἀκόμη, ohne es noch hoffen zu dürfen 172; *cumu nj' u minduiamu*, cum speram, καθὼς ἔλπιστα 175; *acolo iu shă minduia*, stînd așa pe gînduri 200; *m[i]nduia ce scolusma*, gîn-

dește la sfârșit 204; *elu shâ mindui*, crezu, își inchipui cu mintea 204; *Dicara vâ minduici că*, Așa dar credeți că, Πιστεύετε λοιπόν, ότι, So glauben Sie, denn p. 147; *mindui*, se gândi 193; *minduia ce* (țâ), gîndește 201.

Minduirea sf., gândirea, gândul, idcea, ἡ ἰδέα, der Gedanke 175, 195, 197, 200, 204, 206; *escu cu bună minduire*, sunt de bună intenție 206.

Mine pron., eu; forma oblică: mine; *la mine*, la mine 142.

Minte sf., minte, νοῦς, Vernunft p. 15; pl. *minci* (minți), pareri p. 15, 202; *întreagă tru minte*, întreagă la minte, înțeleapta 198; *cumu shâ bagarâ tru minte*, cum își propusera 204; *si u aibă tru minte*, să o aibă în vedere 205; *lji trecu pretu minte*, fi trecu prin minte 200; *O di minte, ri portu*, Vai de minte, ce port! 195; *ficsorlji acelji cu minte*, copiii cei cu minte 195; *cu minte*, cu minte, înțelepțește, σώφρωνα 192, 200; *cu minte consilie*, sfat cu minte 208; *trâ aducere a minte*, spre amintire, spre aducere aminte 201; *ce aduse a minte*, îți reamintești 168; *luplu mutâ perlu, ma nu mintea*, lupul își schimbă parul, dar nu și naravul 192; *loare a minte*, bagare de seama 181; *gîine si le ljan pre minte*, sa le observ bine 179; *Tute le ai. corbe, ma minte ce* (țâ) *tipseashte*, Toate le ai, corbule, dar mintea îți lipsește 194; *bagâ minte*, baga minte, învața minte 194; *si lom u a minte*, să bagăm de seamă p. 164; *cama întreagă tru minte*, a fost cea mai cu minte, ἐστάθη σοφρωνεστάτη p. 135; *scriendonji cazu pre minte*, scriind mi-a venit în minte, γράφωντας μοι ἔπεσε εἰς τὸν νοῦν p. 141.

Mintescu vb. IV, amestec 207; *pânu si nu u mintească verună fortunâ*, pînă nu o turbura-o vreo furtuna 208; *Acolo iu se mintea cucotlu*, Acolo unde scormonea cocoșul 195.

Mintimenu adj., înțelept, cu minte; *mintimenâ*, înțeleaptă 203.

Minu (me) vb. I, ma mișc; *neri se minarâ*, nici nu se mișcă 197.

Minutâ sf., minuta; *neri unâ* ∞, nici un minut, de loc 170; *neri unâ minutâ*, niciun minut 190.

Miraculu sn., miracolul, minunea, θαῦμα 202.

Misale sf., masa, τραπέζι, Mahlzeit p. 150.

Miscâ sf., curcan, μεσίρκα, Truthan p. 150.

Misuru vb. I, masor, μετρῶ, ich messe p. 5. .

Misurlu sm., masura; *Lucrulu shi misurlu, face Braminlu, ce* (țâ) *da sanitate*, Lucrul și masura, raspunde Brahma, îți da sanatate 208.

Mitropolea sf., capitala, ἡ μητρόπολις, die Hauptstadt 190.

Mizie adv., abia, μόλις, kaum p. 123.

Moară sf., moară; μύλος, Mühle 159; *ună moară di carte*, o moară de hîrtie, χαρτόμυλον, Papiermühle 189; *mori* pl. 10.

Moarte sf., moarte, θάνατος, Todt p. 5, 199, 202, 294, 205; *oara a moartilji*, ora morții 203; *a mortilji*, a morții 201; *starea a moartilji*, starea morții 201.

Monastiru sn., monastire 188.

Mortu adj., mort, νεκρός, todt p. 15; pl. *morci* (morți) p. 15, 195; fem. *moartă* 10; *trupuri moarte*, corpuri moarte 195.

Moru vb. IV, mor, ἀποθνήσκω, ich sterbe p. 7; *cando moare*, când moare 202; *ah! că muri omlu acelu bunu*, ah! că muri omul acel bun, ἀχ! ἔτι ἀπέθανεν ὁ καλὸς ἄνθρωπος p. 143; *muri Vavylona*, muri la Babilonia p. 133; *că muri hilju su*, că muri fiul sau 199; *și mori*, să mori 201; *hiindu si moară*, fiind sa moara, fiind spre moarte 197.

Mulcimea (mulțimea) sf., mulțimea, τὸ πλῆθος, die Menge p. 3, 161, 182.

Mulgu vb. III, mulg; *mulxe lapte shi nu scoate sanxi*, mulge lapte și nu scoate sînge 194.

Multu adv., mult, πολὺ, viel p. 123; *ma multu*, mai mult 181; *cama muttu*, cel mai mult; fem. *multă*; *di multă sapare*, de multa săpare 198; *pre multă*, prea multă 170; pl. *mulci* (= mulți), πολλοί, viele p. 44; *căci* (= căți) *mulci* (-ți) *porungji*, căți mulți porumbei 160; *nu suntu ma mulci* (-ți) *di cincii* (ținți), nu sunt mai mult decât cincii 159; pl. f. *multe* 141, 164, 165; *multe mastori*, multe meșteșuguri 135; *multe ginte*, multe neamuri 132; *multe ori*, de multe ori p. 121; *shi ma multu*, și mai ales, μάλιστα δέ, und besonders p. 123; *ma multu*, mai ales, mai cu seamă, μάλιστα p. 146; *di multu*, de mult, πρὸ καιροῦ, vor weitem p. 118.

Muljerea (*mul'erea*) sf., nevestă, femeea, muierea, ἡ γυνή, das Weib p. 18, 39; pl. *muljeri* 125, 203, 206; *muljerle*, femeile 190; *buna muljere* (decl. adj. cu subst. fem. p. 28); *muljere(a) bună* (decl. s. fem. cu adj. p. 30); *se disparci di muljerisa*, se despartți de muierea sa, de soția sa 198, 199; *muljerea-sa*, soția sa 205; *Lucrecia statu cama întregă tru mînte tru tute muljeri di Roma*, Lucretia a fost cea mai înțeleaptă din toate femeile din Roma p. 135.

Muljereashte (*mul'ereashte*) adv., muierește, femeeste, γυναικείως, weiblich p. 126.

Muljerescu adj., muieresc, femesc p. 126.

- Mumâ** sf., mama, μήτηρ, Mutter p. 39, 163; *muma*, mama 193; *vrutâ numâ*, iubită mamă 166; *se pleacă a mumilji*, se supune mamei p. 131; pl. *mumânji*, mame: *multe mumânji*, multe mame 204; *mumâ-mea*, mamă mea 163, 175; *mum' mea* 174; *mumea*, mamă mea 182; *mumâ ta*, mamă ta 165; *cu mumâ sa*, cu mama sa 138, 169.
- Municlone** sf., elemente, mijloace; *municioni di gurâ*, Lebensmittel, mijloace de traiu 181. (Cuvânt datorit lui Boiagi).
- Munte**, pl. *munci* (munți) sm., munte p. 131; *muntite*, muntele 184; *alci munci*, alți munți 184, 185; *suntu munci inalci*, sunt mulți înalți 189.
- Muritoru** adj., muritor, θνητός 199; pl. *muritori*, muritori 199.
- Murmurare** sf., murmurare, sgomot, neliniște, cărtire, παραχή, Geräusch 182.
- Murmuru** vb. I, murmur, cîrtesc; *dîpu nu murmura pre elu*, deloc n'a murmurat, n'a cărtit în contra lui 201.
- Murnu** adj., brun, negricios; *nu este murnu?* nu este negricios? δέν εἶναι μελανός, er ist aber nicht braun 186.
- Muru** sn., zid, perete 194.
- Muscâ** sf., muscă; *mushtile*, muștele 197.
- Musicantu** sm., muzicant, cîntăreț; pl. *musicanci* (ți), μουσικοί 180.
- Mushatu**, (mușatu)fem. *mushatâ*, adj., frumos, ὡραῖος, schön; pl. *mushaci*, fem. *mushate* 37, 129, 160, 164, 176, 187, 189, 194; *era forte mushatu si aridâ omhu*, era foarte frumos să rădă omul 166; *mushate lucre*, lucruri frumoase p. 161; *unâ mushatâ odâ*, o frumoasă odae p. 148; *mushatâ livade*, livede frumoasă 193; *forte mushatu*, foarte frumos 171; *mushatu cantâ*, frumos cântă, εὐμορφα ψάλλει, er singt schön p. 125; *serie ∞*, serie frumos, γράφει εὐμορφα, schreibt schön p. 137.
- Mushcu** (mușcu) vb. I, mușc, δαγκάνω, ich beisse p. 12; *mushti* (muști), muști tu 12; *si nu me mushcâ*, să nu mă muște, νὰ μὴ μὲ δαγκάσων 159.
- Musheteață** sf., frumusețe; *musheteci*, frumuseți, θαυμάσια, Heerlichkeiten 173.
- Mushuțâscu** (mușuțascu), vb. IV, înfrumusețesc, împodobesc p. 165.
- Mushucitâ** (mușuțită) adj., împodobită, στολισμένο, geziert 165.
- Mutu** adj., mut, βουβός, stumm, 5, 25; vocat. *o mutu* p. 25. (Azi se zice: o mute).
- Mutu** vb. I, mut, ridic, schimb; *dicara, câ mutâmu unâ ovarâ callji*, după ceschimbarăm odată caii, ἀφ' οὗ ἀλλάζαμεν τὰ ἄλογα 172.

Muzgâ sf., mocirlă 193.

Mystiriu (mistiriu) sm., taină, μυστήριον, Sakrament p. 7.

Myru (miru) sm., mir, μύρον, heil. Öhl p. 7.

N.

Na adv., na, να, da p. 125; ține, na, iacă, ἴδου, da ist 157 etc.

Nacâ conj., nn cumva, μή πώς, ἄρα, etwa p. 127, 190, 192.

Nacione sf., națiune; *di tute nacione*, de ale tuturor națiunilor 178. (Cuvânt introdus de Boiagi).

Nadeveru adv., în adevăr, τρώντι, in der That p. 124, 168, 197; *di nadeveru*, în adevăr 166, 174; desigur, βέβαια 193.

Namâ sf., renume: *cu mare namâ*, în mare faimă 204 (Poate fi și greșală de tipar pentru: *numâ*).

Nao sf., nouatate; *ci nao*, ce noutate 202; *nale*, noutăți 202.

Napu conj., nu cumva, μήπως, vielleicht, p. 127, 162.

Napoi adv., iarăși, πάλιν, wieder p. 118, 153, 200, 203, 207; înapoi, îndărăt 197; *napoi acelu*, din' nou pe acela, tot pe acela... p. 156; *vinici napoi mâne*, veniți mâne iarăși p. 156; *napoi face*, zice iară 205; *di napoi*, îndărăt, ὀπίσω, hinten, p. 120; vezi: *di napoi*.

Narea sf., nasul 195, 201; *cadea unu dupâ altu pre nare*, ἔπιπτον ἓνα κατόπι τοῦ ἄλλου ἐπάνω εἰς τὴν μύτην 166.

Nascântu pron., câtva, niște; pl. *nascântci* (-ți), cîtiva, 204, 205; *nescante*, câteva 205; *nascante ori*, câte odată, μερικαῖς φοραῖς, zuweilen 119—173; *nascanci ani*, cîtiva ani 187; *nascantu*, câtva; *nescanci*, cîtiva 203; *nescanci* (nescinți) cîtiva, μερικολί 44; *nescante ori*, câte odată 206.

Nascu (me) vb., III, mă nasc; *se nascu*, se născu, ἐγεννήθη 133, 194; *cando se n(e)ashte*, cînd se naște 202; *va si nascu*, va să nasc, o să nasc 199.

Nâsu pron., dânsul; *di nâsu*, nășă, dela sine; παρ' ἑαυτοῦ, ἐαυτῆς, von sich; *di nâshi*, nășe, dela sine p. 46.

Natura sf., natura, firea, ἡ φύσις, die Natur p. 5, 20.

Ne adv., nici 8, 126, 199, 206; *ne si mancu ne si beau*, nici să măninc nici să beau, οὔτε νὰ φάγω, οὔτε νὰ πῖω p. 151; *ne unu ne altu*, nici nnul, nici altul 198; *ne bunu ne reu*, nici bine nici rău 208.

Nè adv., da, νὰ, ja, p. 8, 124, 145, 193, 156, 158. (Cuvânt grecesc).

- Neao** sf., nea, zapada; *da neao*, ninge, χιονίζει, es schneyet p. 107 (conj. lui).
- Neapandaxită** (neapîndaxita) adj., neașteptat; *neapandaxită*, pe neașteptate 195. (Din neogrecescul: ἀπαντώ, aștept).
- Neashtiptată** adj., ceva neașteptat 199.
- Neavutu** adj., sarac, neavut 198; *neavutlu*, cel sarac, πτωχός, der Arme; *acelu ci așută*, *neavutlu*, *împrumută Domnixeulu*, cel care ajută pe cel sărac, pe Dumnezeu împrumuta 117.
- Nebunu** adj., nebuu, rau 204.
- Neci** (neți) adv., nici 157, 196, 197, 200; *neci unu*, nici unul 205.
- Neciunu**, **neciună** (nețiunu, nețiună) pron., niciun, niciuna, μηδείς, μηδεμία, μηδέν, keiner, keine, keines p. 55, 145; *neci unu Romanu*, niciun Român p. 146.
- Neci un' oară** adv., niciodată, ποτέ, niemals p. 151; *nec' un oară*, niciodată 198.
- Necu** vb. I, mă prapadesc, mor: *acolo iu se nira*, *zicea*, acolo unde se prapădea, zicea 197; *care multe ori bunlu di tru mine neacă*, care de multe ori binele din mine omoară 206;
- Necuratu** adj., necurat; *necurată mintitură*, o amestecatură ne curată 208.
- Nedukirea** sf., nesimțirea, imbecilitatea 192.
- Negocitorie** sf., negustorie 206. (Cuvânt nou).
- Negocitoru** sm., negustor, πρᾶγματευτής 205, 206; *negocitorji* negustorii 182. (Cuvânt nou, obișnuit printre Aromânii din Austroungaria).
- Negociulu** sn., comerțul, negoțul 182. (Cuvânt nou).
- Neindreptate** sf., nedreptate 192, 204, 205; *neindreptăci*, nedreptați 205.
- Nemalo** adv., destul, ἀρκετά, genug p. 123, 161, 194, 198; *ne-malo bunu*, destul de bun, potrivit, Μέτριον, er ist so ziemlich p. 150. [Din bulg. *ne*, *malo* = nu puțin, adecă: destul].
- Nemceashte** (nemțeashte) adv., nemțește, în limba germană, Γερμανιστί, Deutsch p. 123, 188.
- Nemcescu** (nemțescu) adj., nemțesc, german; *nemceshti comedii*, comedii germane 180.
- Nemțu** sm., German, Neamt, ὁ Γερμανός, Deutsche p. 24.
- Nenumeratu** adj., nenumarat; *peshti nenumeraci* (-ți), pești nenumarați, ὀψάρια ἀναρίθμητα, unzählige Fische p. 132.
- Neoaspe** sm., dușman, inamic 203.
- Neplicatu** adj., nesupus 200, 201.
- Nerushunosu** adj., nerușinat 203.

Nescantu, vezi: *nascantu*.

Neshti pr., niște, *μερικαι*, einige p. 164; *cu neshti forme dî tuvle*, cu niște forme de țigle 186.

Nica adv., încă, *ἀκόμι*, noch p. 118, 126, 138, 146, 158, 172, 191, 196, 200; *nica nu*, încă nu, *ἀκόμη όχι*, Noch nicht p. 162; *nica ună oară ahtantu*, încă odată atâta, *ἀκόμι μίαν φοράν τόσον*, noch einmahl so viel p. 201.

Nica shi (și), adv., încă și, *ἔτι δέ*, auch noch p. 126.

Nici (niți), adv., nici, *μήτε*, auch nicht 126; *nici pre ună plase*, cu nici un chip, *κατ' οὐδένα τρόπον*, auf keine Art p. 124; vezi: *neci*.

Nicola n. pr., Nicolae, *Νικόλαος*, Nikolaus p. 132.

Niforse adv., poate, o fi! *ἴσως*, vielleicht p. 124.

Niheamă adj., nițel 170.

Nilje num., mic; *ună nilje*, o mic 40, 195; *dao nilji*, două mii 40; *ună sută di nilji*, o sută de mii 40, 137, 184.

Nimcia (-ția) sf., Germania, *Γερμανία*, Deutschland; *vă se aură Nimcia*, *ἐχορτάσατε πλέον τὴν Γερμανίαν*, Sind Sie Deutschlands schon überdrüssig? Vi s'a urit în Germania? p. 153.

Ningă prep., lângă, *κοντά*, neben 159.

Niraescu, mi ∞ (mi nirăescu) vb. IV, mă supăr, *si niraesahete*, se supăra 192.

Nirairea (nirairea) sf., supărarea, necăjirea, *ἡ ὀργή*, der Zorn p. 139, 201, 205.

Niraitu (niraitu) adj., suparat 183; *niraită*, supărată 204.

Nishoreață sf., ușurință 199; de asemenea vine și forma: *nishureață* 203.

Nishoru adj., ușor; *face... lucrile nishoare*, face... lucrurile ușoare 196; adv. 195, 203. (Azi: *lișoru* și *nișoru*, după localități).

Nishte pron., niște, unii, câțiva, *μερικαι*, einige p. 27; *nishte barbaci*, niște bărbați p. 27.

Nishureață 203; vezi: *nishoreață*.

Njelu (n'elu) sm., miel, *ἀρνί*, Lamm 5; *luplu vizundu njellu*, lupul vâzînd pe miel 196; *înțura njellu*, injura pe miel 196; *e njellu xicea*, iar mielul zicea 196.

Njere sf., miere, *μέλι*, Honnig 197.

Njergu vb. III, mierg; *si njeurgă Ilfeld*, să meargă la Ilfeld, *ὡς ὑπάγων εἰς τὸ Ἰλφεδόν* 170; *in njerzi* (= n'erzi)? unde mergi? *ποῦ ὑπάγεις*; wo gehst du hin? p. 133; *Ju va si njarxemu*, Unde vom merge, *Ποῦ θέλωμεν ὑπάγει*, Wohin gchen wir 157; *Tora lasi njarxemu ma diparte*, Acuma să mergem mai departe 158.

- Njicu** (n'icu) adj., mic; fem. *njică*, mică 129; *Evropea este ma njică dicātu Asia*, Europa este mai mică decât Asia 135; *njică barcă*, barcă mică; *neci acea cama njica casă*, nici cea mai mică casă 201; *dai a njicalji*, dai mititicăi 168; *njiclu*, micul 168; *cama njiclu*, pe cel mai mic 205; *ficsorlji acelji njiclji*, feciorii cei mici 166.
- Njila** sf., milă; *cara vixui njila*, văzindu-i starea de compătimit în care se afla 206.
- Njiru** vb. I, mir, mă mir; *Acolo în se njira Alkiviadla pre inatea a ljei cătră barbatu su*, pe când se mira Alcibiade de necazul ei cătră bărbatul său 199.
- Njiză** prep., între; *njixă elji*, între ei 192, 206; *shă lji imparciră njixă elji*, își îi împărțiră între ei 205; *dîtru njixă carecido plantă*, din fiecare plantă 187; printre, miază 204.
- Nju** pron. posesiv, meu; prescurtat din *a njeu* (al meu) 47; *frate nju*, frate meu 134, 137; *peana a invecatornjui*, pana învățătorului meu p, 137; *tată nju*, tată meu, total meu 165.
- Njurzire** sf., mirosire, miros; *bune njurxirle*, frumoasele miro-suri 201.
- No** adv., nu, *ὄχι*, nein, 124, 145, 146, 147, 155, 169. etc.
- Noaptea**, sf., noaptea, *ἡ νύκτα*, die Nacht p. 134, *no[a]ptea* 207; *noaptea ista*, noaptea aceasta p. 155; *tută noaptea*, toată noaptea p. 155; *se duce ună noapte*, se duce într'o noapte 200.
- Noi** pr., noi, *ἡμεῖς*, wir 5, 45 (declinarea lui pag. 45) și pretutindeni.
- Nordhaimu** n. pr., Nordheim 186.
- Nordhausen** n. pr., Nordhausen; *aJunxe Nordhausen*, ajunge la Nordhausen 190.
- Noru** sf., noră; *averea a norsai*, averea nurorei sale p. 138.
- Notu** vb. I, innot, plutesc; *diparte di mine noată*, plutește, înoata departe de mine 194.
- Nou** adj., nou; fem. *nao*, noua 38; *cunakea nao*, noua locuința 163; *nou*, ceva nou, noutate 199; *nao, nale*, nouă, *καινούρια*, neu p. 37; *bună dispoziție a naolji casilji anostrei*, cu aranjarea casei noastre cele noi, *εἰς τὴν εὐπρέπεισιν τῆς νέας μας κατοικίας* p. 163; *că este nou*, căci este ceva nou, *διότι εἶναι νέον* 172; *tru lume nao*, lume nouă 178.
- Nourare** vb. impersonal I; *nouraxă*, înorează, *συννεφιάζει*, es ziehen sich Wolken auf p. 106 (conjugarea lui).
- Nau** num., nouă p. 40; *naulji* (—l'i), fem. *naule*, cei nouă, cele nouă p. 41; *a naulea, a naua*, num. ord. *ἕνατος*, neunte p. 42.
- Nausprezace** (nausprezațe), nonasprezece p. 40.

- Nauzăci** num., nouăzeci 40.
- Nu** adv., nu, δὲν și μή, nicht și nein 34, 124, 135, 145; *nica nu*, încă nu 162; *nu avundalui*, neavând, μὴν ἔχωντας p. 140.
- Nucă** sf., pl. *nuci* (nuți), nucă, καρύδι, Nuss p. 11, 195.
- Nucu** sm., nuc, *nuclu*, nucul 25, 35.
- Nu ma** conj., nu numai, ὄχι μόνον, nicht allein p. 126.
- Numeru** sn., număr 185; *numerlu*, numărul, ὁ ἀριθμός 182.
- Numeru** sm., umăr; *pre numeri*, pe umăr, εἰς τὸν ὤμον, auf der Schulter 160; *sculându numerlji*, dând din umeri 203.
- Numeru** vb. I, număr, ἀριθμῶ, ich zähle p. 5; *numeri le*, numără ră le, ἀριθμησέ τους, zähle sie 159; *nu numerashi gjine*, n'ai numărat bine, δὲν ἀριθμησες καλά 159.
- Numisescu** vb. IV, numesc; *cum se numiseashte*, cum se numește, πῶς ὀνομάζεται, wie heisst er p. 146; *se numiseashte*, se numește 180. (Din neogrecescul ἐνόμησα, dela ὀνομάζω, numesc).
- Nusha** n. pr., Christina, Χριστίαν, Christina, 169, 170, 171.
- Nutricu** vb. I, nutresc; *nutrică*, nutrește, τρέφει, nährt p. 132. (Astăzi se zice și *nutricu*, a nutri pe un prunc, și *mitricu* sau *mătricu*).

O.

- O**, rostirea literei *O*, pag. 1.
- O** adv., o! ὦ! o! p. 125; interj. 183, 158; o! ὦ! Ach! 158; o! ὦ! Ey! 160.
- Oae**, art. *oia* sf., oaea, τὸ πρόβατον, das Schaf 19, 39, 192, 194; pl. *oi* 10; *oile* 197; *ună cupie di oi*, o turmă de oi 159.
- Oala** sf., oala, τὸ τσουκάλι, der Topf p. 5; *dao oale*, două oale 194.
- Oară** sf., ceas, oră; 182; *ci oară este?* ce oră este, cât este ceasul? ποῖα ὥρα εἶναι? Welche Zeit ist es? τί καιρὸν; Welche Zeit? 124; *are oură terminată*, are ceas terminat, determinat 202; *ună-oară*, odată, μᾶ φορᾶ, einmahl 121; *un' oară*, odată 193, 195; *altă oară*, altă dată 119; *după pucină oară*, după cât-va timp 197; *ună oară ună è ună*, odată una e una, μία ἢ μία μία; eimahl eins ist eins p. 44; *dau ori patru suntu optu*, de două ori patru e opt, δύο τέσσαρες ὀκτώ, p. 44; *a dao oară*, a doua oară 196; *a treia oară*, a treia oară 196; *oară d'oară*, des, deseori, neîncetat, συχνά 176, 191; *oara a moartilji*, ceasul morții 203; *tru oară*, numai decăt, la moment, πάραυτα, gleich p. 118, 200; *tr'oară*, îndată, numai decăt 193; *multă oară*,

mult timp 193; *dao ori*, de două ori, δύο φοραῖς, zweymahl p. 121; *multe ori*, πολλάκις, vielmahl; *puține (puține) ori*, puține ori, ὀλιγάκις, etlichemahl; *oară di oară*, adese ori, συχνάκις, oft p. 121, 197; *optu ori ahtântu*, de opt ori atâta 43; *nascante ori*, câte odata p. 119, 173; *or' ori imnă omłu trei patru sâci*, din când în când umblă, merge omul trei patru ceasuri; μερικαῖς φοραῖς περιπατεῖ τινὰς τρεῖς ἕως τέσσαρες ὥρας 173; *ahtantu ori di ori*, așa de des, τόσον συχνά, so oft 177; *cate verunu oară*, câte odată, κάποτε, etlichemahl p. 119; *verun' oară*, nici odata 196; *vern' oară*, nici odata p. 148; (vezi: *vern' oară*); *nica ună oară ahtântu* p. 43; *nec' un' oară* nici odata 198; vezi: *neci un' oară*; *oară ce* (= oară-ța) *lae!* soartă rea ție! κακῆ σου μοῖρα! weh dir! p. 128.

Oaspe sm., oaspete, amic, prieten, musafir 170, 183, 192, 203; *si lu ospetu ca unu oaspe*, sa-l ospatez ca pe un oaspete, ca pe un musafir 207; *Lunea vine oaspile*, Luni veni oaspetele, (amicul, musafirul) p. 134; *oaspile*, oaspetele 195, 199, 207; *oaspile se cunoashte tru angusteața*, prietenul la nevoie se cunoaște 195; *doi oaspici*, doi prieteni, doi amici 195; *oaspițji*, oaspeții, amicii 198; *oaspețji acelji vecji*, amicii cei vechi 199; *tuturilor oaspici* (— ți) (gen.) p. 151.

Oaspitâ sf., amica, prietenă, musafiră; *a oaspitilji amei*, al prietenei, amicei mele, τῆς φιλιναδος μου 171.

Oaste sf., oaste, armată 199; *catrigu di oaste*, vas de rasboiu 179.

Obiectilu sm., pl. *objectile*, obiectele, τὰ ἀντικείμενα, Gegenstände 176. (Cuvânt datorit lui Boiagi).

Obligatu adj., obligat, verpflichtet, ὀπόμενος p. 151; *forte obtigaci*, foarte obligați, foarte îndatorați 152. (Cuvânt nou introdus de Boiagi).

Obliguesu vb. IV, oblig, îndatorez; *Va si me obligueshti vrtosu*, o să mă obligi foarte 17; *di cumu ce* (= ța) *me obligui[i]*, după cum m'am obligat față de tine 183; *se obligui*, se obligă 179; *Nji se obligului*, mi s'a obligat, Αὐτὸς μοι ὑποσχέθη 170.

Observacione sf., observațiune; *observacionile*, observațiunile 174; (Cuvânt introdus de Boiagi).

Observescu vb. IV, observ; *si observescu*, sa observ 176. (Cuvânt introdus de Boiagi).

Ocasione sf., ocazie 196. (Cuvânt introdus de Boiagi).

Ocljulu (ocl'ulu) sm., ochiul, ὁ ὀφθαλμός, das Auge p. 23; *ocljji*, ochi 200, 201; *nu shă incljise ocljilji*, nu închise ochii, nu adormi de loc 207; *nu putui ocljilji si incljidu tută noaptea*, nu putui

- sa închid ochii toată noaptea 155; *cu ună arucare a ochiului*, cu o singura privire de ochiu 185; *iucido în arucă omul ochiului*, ori unde, unde privește omul, unde își aruncă privirile, παντού, όπου και αν βλέπη τινάς τὰ ὄμματα 178; *di doilji nu nji se umple ochiul*, amindoi nu-mi inspiră (destulă) încredere 198.
- Ocupatu** adj., ocupat; *Eramu ocupaci cu...* Eram ocupați cu,... 163. (Cuvînt nou introdus de Boiagi).
- Odâ** sf., odaie, camera, ὀδᾶς, Zimmer, Stube p. 147, 148, 164, 165, 203.
- Ofikie** sf., serviciu, funcție 199; *mare ofikie*, funcție mare 199.
- Ohu** interj., of! ὦχου! ach! p. 128.
- Omu** sm., om, ἄνθρωπος, Mensch p. 5, 135, 158, 160, 193; *omlu*, omul 139, 166, 178, 199; *oamini*, oameni 202; *oaminlji* 203 și *oâminlji*, oamenii 132, 196; *acelu omu bunu*, acel om bun 129; *un' omu*, ἕνας ἄνθρωπος, ein Mann p. 8; *omlu acelu bunu* p. 143; *bunlu omu*, bunul om (declinarea adj. cu subst. p. 28); *omlu bunu*, omul bun p. 29 (decl. sbst. cu adj.); *omu lipseashte si mori*, omule trebuie sa mori 201; *omu mare*, om mare p. 36; pl. *oamini înveçaci*, oameni învațați, πεπαιδευμένοι ἄνθρωποι p. 129; *omlu* p. 130; *unâ dunjæ di oamini*, o mulțime de oameni 185; *tru suftetile a oaminlor* 207.
- Omurire** vb. IV, a omori, φονεύειν, tödten p. 75. (De sigur un dacoromînist, pentru arom. *murirë*, care are și sensul de omor: *il murii*, îl omorîi); *si lu omoarâ*, sa-l omoare 204; *cara lu omurirâ*, dacă-l omorîră 206.
- Optu** num., opt 40; *optulji*, fem., *optule*, cei opt, cele opt 41; *a optulea*, a optua, al optulea, a opta 42.
- Optusprezace** num., optsprezece 40.
- Optuzâci** num., optzeci 40, 203.
- Orbu** adj., orb, τυφλός, blind p. 5, 9, 200; pl. *orgji*, orbi p. 9; *orbulu*, orbul 194; fem. *oarbâ*, pl. *oarbe* 37, 201.
- Ordinaru** adj., ordinar, comun, obișnuit; *ordinare lucrë*, lucruri ordinare, obișnuite, συνειθισμένα 185.
- Ordinu** sm., ordine; *tru ordinu*, în ordine, εἰς τάξιν, în ordinul 163; *fără ordinu*, dezordonat, în mod neregulat p. 155.
- Ordu** sn., ordine, rînd 172; *lipseashte cu ordu si ce dau tru shtire*, trebuie cu ordine să-ți dau de știre, θέλω σοι δημοσίωσις με τάξιν 172; *cu ordu*, pe rînd, ἀραδικῶς, reihenweise p. 122.
- Orixa**, nume propriu 206.
- Oru** vb. I, feliicit, urez; *se duse si lji oarâ*, merse să-l feliците 199.
- Orzu** sm., orz; *un graçu di orzu*, un grăunte de orz 195.

Ospeçu vb. I, ospătez; *si lu ospeçu*, să-l ospătez 207.

Ostean sm., ostaș, soldat; pl. *osteani* p. 129; pl. art. *osteanlji* p. 130.

Osu sn., os, κόκκαλον, Bein, (Knochen) p. 5, 35; *di oase uscate*, cu oase goale 201.

Ou sn., ou; pl. *oaă*, ouă, αὐγά, Eyer p. 132, 156; *ma oaă*, numai ouă, μόνον αὐγά, aber Eyer 162; *ma dao oaă*, numai două ouă 162.

P.

Pacientu (pațientu) sm., pacient, suferind, ἀσθενής, Patient p. 156.

Pacire (pațire) sf., pățire, suferire, întâmplare; *pacirle*, pățirele, întâmplările, τὰ πάθη 207; *pacirea a gomarului*, pațirea măgarului 192.

Pade sf., pajiște, loc șes, poiană, πεδιάδα, Fläche I. 12; pl. *pâxi* p. 12.

Pade adv., jos; *cazu în pade*, cazù jos 195; *pre pade*, zu Fuss 182.

Pâdure sf., pădure 196; scris și: *padure* 173, 178, 193, 206.

Pake sf., pace; 192, 206. (Cuvântul este împrumutat din limba albaneza).

Pâne sf., pane 196; *pri pâne*, jur pe pâne 203; *pre pane*, (jur) pe pâne, μὰ τὸ ψωμί, auf das Brod p. 124.

Panigyre sn., festivitate, bilciu, ἡ πανήγυρις, die Feierlichkeit 189.

Panu adv., până, Ἔως, bis p. 119 (mai degrabă prep.) 123, 199; redat și sub forma: *pânu* 148, 159, 197.

Pânticu sn., pânțec; *pânticlu*, pânțecul 196.

Panzâ (pânza, pînza) sf., pânză, πανί, Segel 175; *pânzile*, pânzele, τὰ ἔρμενα, das Segel 176.

Papa sm., Papa, ὁ πάπας, der Papst p. 19, 35.

Papușă (păpușă) sf., gheata; pl. *papucile*, ghetetele, τὰ καλτῖα μου, die Schuhe p. 149.

Paramithu sn., basm, poveste; *paramithe*, basme 192.

Parinte (parinte), sm., părinte, tată, πατήρ 186, 204, 205; *parintele*, părintele 203; *a parintenjiuî*, a părintelui meu 201; *parinte nju*, părintele meu, ὁ ἀθροτάκης, der Papa 163; *Semana-rea p(ă)rincilor tră moartea a fumelilor*, Mângăerea părinților pentru moartea copiilor 199; *nji inșurashi parincilji*, îmi injurași pe parinții 196.

Parola sf., cuvîntul, parola, cuvînt de onoare; *seste câ va si shâ*

cenă parola, dacă își va ține cuvîntul 170; *nji dede parola*, îmi dede cuvîntul, mi-a promis 170. (Neologism uzitat).

Partashu sm., părtaș, μέτοχος 184.

Parte sf., parte, μέρος, Theil p. 35, 169, 200; *trei egali părți*, trei părți egale 192; *tute parcile*, toate părțile 179; *pre dao parci* (= părți), în două părți, διχῶς, zweyerley p. 121; *pre trei parci* τριχῶς, dreierley p. 121; *a treia parte*, a treia parte p. 206; *pârți* (părți), părți 206; *tră parte*, în parte, ἐν μέρη 185; *a parte*, în parte, mai ales 190; *parte*, parte (de moștenire) 201; *neci parte ni lji lasă tru testamentu*, nici parte nu-i lasă în testament 200; *tru tute parci*, în toate părțile, εἰς ὅλα μου τὰ μέλη, in allen Gliedern p. 155; *si amu parte*, să am parte, să fac parte p. 152.

Partie sf., parte. cantitate, 207; *unu Englesu me arise cu ună mare partie*, Un Englez mă înșelă cu o mare cantitate 207.

Paru vb. II, par, a părea; *Nji se pare*, Mi se pare, sper, ἐλπίζω, ich hofe p. 149; *Nji pare reu*, îmi pare rău p. 151; *se pare a omului*, pare omului 173; *lji se pare*, i se pare 194; *nji se pare*, mi se pare 172; *nji se parură*, mi se păzură 174; *vrea si nji pare forte gjine*, era să-mi pară foarte-bine p. 141; *paru*, părù 205.

Pascu vb. III, pasc; *copii ci pascu munci*, copii care pasc munții 185; pasc, βόσκω, ich weide p. 12; *pashti* (= paști) p. 12; *pashte* (paște) p. 12; *pashtea* (păștea), paštea 193.

Pashâ (pașă) sm., pașa πασιᾶς, Pascha p. 38; fm. *pashonje* p. 38.

Patru num., patru 40; *patru sute* 40; *patrulji*, fem., *patrule*, cei patru, cele patru 41; *a patrulea*, a *patra*, al patrulea, a *patra* 42.

Pațrusprezaci num., patrusprezece p. 40; *pațrusprexaci di zile*, patruspreze zile 170.

Patruzâci num., patruzeci 40; *a patruzâclea*, a *patruzâcea*, al patruzecelea, a patruzecea, τεσσαρακοστὸς, der vierzigste p. 43; *patruzâci di ori ahtantu*, de patruzeci de ori atâta, σαράντα φοραῖς τόσον p. 43.

Patu vb., IV, pățesc, sufer 197; *cândo patu alci reu*, când alții pățesc (ceva) rău, ὅταν οἱ ἄλλοι πάσχουν κακὸν 166; *O si pâca di nadeveru reu*, o de ar fi suferit, pățit rău în adevăr 166; *Ci* (= ți) *pacitu*, *doamne?* Ce ați pățit, Domnule? τί ἔχετε, ἀθθέντα μου; was fehlt Ihnen, mein Herr? p. 154. *Di cando u pacitu?* De când suferiți? Ἄπὸ πότε πάσχετε τοῦτο p. 155; *pacindu* (= pățindu), pățind, suferind, παθὼν p. 141.

- Pavimentu** sm., podca, duşumeà; *pavimentile suntu tîmpuse, τὰ ἐδάφη εἶναι ψηφιασμένα*, Fussboden sind eingelegt 165. (Cuv. nou).
- Pavlu Emiliulu** nume propriu, Paul Emiliu 198.
- Pe** (πε), rostirea lit.: *p* pag. 1.
- Peana** sf., pana, condeiul, τὸ κονδύλι, die Feder p. 137.
- Peatica** sf., pânza, τὸ πανί, Bäuschlein p. 157,
- Pecatul** păcat! κρίμα! schade! p. 128.
- Pela** n. pr., Pela; *Alexandru se nascu Pela, murî Vavylona, se ingrupă Alexandria*, Alexandru se născu în Fela, murî în Babilonia, se îngropa în Alexandria, δ' Ἀλέξανδρος ἐγεννήθη εἰς τὴν Πέλλην, ἀπέθανεν εἰς τὴν Βαβυλώνα, ἔταφη εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν p. 133.
- Peru** sm., pâr; *perlu*, parul 192.
- Periculu** sn., pericolul 195; *di pericolu*, de pericol 192; *este periculu si cadă omu pre ele*, riscă omul sa cada pe ele, εἶναι πολλὰ κινδυνώδες νὰ πέσωμεν ἐπάνω, es ist sehr gefährlich darauf zu fallen p. 164.
- Perosu** adj., paros, τριχῶδης, haaricht p. 14; pl., *peroshi* (perosi) p. 14.
- Pescu** sm., peşte, ὀψάριον, Fisch p. 12; pl., *peshti* (peşti) p. 12, 132, 193; *va si hibă pescu*, o să fie peşte 193.
- Peshtereao** sf., peştere, σπήλαιον 192.
- Petală** sf., potcoava; *tră pucinu nu dede petalle*, pentru puţinu nu dede potcoavele, adeca: puţin a lipsit sa dea ortul po-pii 196.
- Peticu** sn., petec; *petici unse*, petece negre, λερωμένα πανία 189.
- Petrecu** vb. III, petrec; *petrece* (— țe), tramite, στείλει, schicke p. 156; *petreci u*, tramite-o, στείλετέ την, schicken Sie es p. 156 *eu petricui*, eu trimisei, ἐγώ ἔστειλα p. 154; *pitricui a lu Nicola un bastunu*, trimisei lui Nicolae un baston, ἔστειλα τῷ Νικολάφ ἓνα δεκανίκι, ich habe dem Nikolaus einen Stock geschickt p. 132.
- Petrelu** n. pr., Petre, δ Πέτρος, Peter p. 139.
- Petropole** n. pr., Petersburg, Πετρούπολις, Petersburg p. 134.
- Piaçă** sf., piaţa 204.
- Picuraru** sm., pastor, cioban, ποιμῆν, Hirte, der Schäfer p. 35, 159, 196.
- Pidipsescu** vb. IV, pedepsesc; *si lu pidipsească*, să-l pedepsească 193; *in locu si pidepsească cervulu*, în loc să pedepseasca pe cerb p. 193.
- Pidipsirea** sf., pedepsirea 202.

Pigunju sm., ban, aspru, ἄσπρον; *tră ahtanci piguni*, Pentru a-tițea aspri 205.

Pitreacu, vezi: *petreacu*.

Plangu (plăngu, plingu), vb. III, plâng, κλαίω, ich weine p. 11; *planxi*, plângi; *ca planxi*, ca plânge 203; *eu vrea si plangu*, aș fi plâns, ἤθελα κλαύσει 167; *ficsorlji*... *plangu*, copiii... plâng 195; *că planxe*, că plînge 193.

Plangu (plăngu, plingu) sm., plîns 193.

Plantă sf., plantă 187.

Plase sf., fel, mod; *pre aista plase*, în acest mod 20; *alte multe plâsi di gjele*, alte multe feluri de bucate 195; *ma di multe plâsi posicionile a truplui*, ἄμωσ αἱ διάφοροι θέσεις τοῦ σώματος 167; *pre ună plase*, la fel, în acelaș fel 208; *cu cî (ți) plase?* în ce fel, chip? τίνοι τρόπω; auf welche Art? p. 124; *ci plase*, ce fel 207; *nici (-ți) pe ună plase* cu nici un chip, κατ' οὐδένα τρόπον, auf keine Art p. 124; *curios că avem noi ună plase di fortună!* Este curios că noi avem astfel de noroc! 169; *multe plâsi di limbi*, multe feluri de limbi 178.

Plasezu (plasezu) vb. I, creez; *di ce se plasă*, de ce se cree 205.

Platescu (platescu) vb. IV, plătesc; *plati*, plati 204.

Plea adv., mai, deja, πλέον, schon p. 161. (Din neogrețește).

Pleagă, pl. *plexi*, sf., plagă, rană, πληγή, Wunde p. 11.

Plecatu, vezi: *plicatu*.

Plecu vb. I, aplec, σκύπτω, ich beige; *pleacă*, el apleaca p. 10; ascult, ma supun: *hiljea bună se pleacă a mumiłji*, fiica cea buna se supune, mamei, ἡ καλή θυγάτηρ ὑποτάσσεται τῇ μητρὶ p. 131; *me plecu a demandacsunilji avostrei*, ma supun ordinului vostru, Πείθομαι εἰς τὰς προσταγὰς σας, Ihnen zu gehorsam p. 152; *plicămu*, plecăm, ἐκινήσαμεν, 173; 175.

Plicare sf., supunere; plicare 201.

Plicatu adj., supus, devotat; aplecat; plecat; *plecatu servulu a vostru*, supusul vostru serv, Ταπεινότητος δούλος σας, gehorsamster Diener p. 154; *plecatu*, supus 157.

Plinu adj., plin, γεμάτος, voll p. 6, 190, 201.

Pliniulu nume propriu, Pliniu 202.

Ploacsă (ploacă) sf., placă; pl. *plocsi*, plăci de peatră, peatra de pavat, Πλάκα p. 164.

Ploae, pl. *ploi* sf., ploae, βροχή Regen p. 10; art. *ploaia* 19; *da ploae*, ploua, βρέχει. es regnet p. 106 (conj. lui); *cando da ploae*, când ploua 158.

Plutarhulu nume propriu, Plutarh 202.

Poate adv., poate! ἴσως, vielleicht; *poate si hibă, poate, se poate să fie, ἐνδέχεται*, es kann seyn p. 124; *poate si hibă, se prea poate, Ἐνδέχεται*, Vielleicht wohl 167.

Poi-mane (Poinâne) adv., poinâne, μεθαύριον, übermogen p. 118.

Pole n. propriu, Constantinopol, πόλις, Konstantinopel 133; *in pole*, la Constantinopol.

Politesu adj., cuminte, bun, φρόνιμος, artig 171.

Politică sf., politete, τὸ πολιτικόν, Höflichkeit p. 154.

Politicu adj., politicoosu p. 152.

Pompesu adj., pompos, mareș; *o, aista este pompesă, aceasta-i mareș; ὦ τοῦτο εἶναι ἐξάριετον!* Das est prächtig 185.

Porcu sm., pore 193; *porculu agrulu*, porcul sălbatec, mistrețul 195.

Porticlu Marculu n. propriu, Porticul Marcu (din Veneția) 202.

Portu sn., port de mare τὸ λιμένο, der Hafen 178, 179.

Portu vb. I, port, φορῶ, ich trage 14, 202; *poartă, poarta* pag. 10; *purtămu, purtam* 14; *afoară di mine ci u portu*, afara de mine ce o port 198; *O di minte ci (ți) portu*, vai de minte ce port! 195; *bravo! gjine te purtashi*, bravo! bine te purtași p. 143; bravo! du hast dich gut aufgeführt p. 143; duc, port; *poartă doi ljepuri vatamacî pe numeri* 160; *si poartă lemne*, sa care, să poarte lemne 196; *se poartă*, se poarta, πολιτεύονται p. 137, 208; *ci purtă doi ljepuri*, care purtă doi iepuri, ὁποῦ ἐδαστοῦσε δύο λαγούς p. 161; *purta, purta* 202; *ci poartă*, ce poarta? 202; *si purtă acolo*, se stabili acolo, ἐκαταστάθη ἐκεῖ, die sich eben da niedergelassen hat 169; *inante purtare*, a purtă înainte, a duce înainte p. 141; *eu purtam crucea* (-țea) *inante*, ἐγὼ ἐπροπορεύομον με τὸν σταυρὸν, ich trug das Kreuz vor p. 141; *shi u purta*, și o purta 192.

Portu sn., port; *oamenji au unu extra portu*, oamenii sunt înbrăcați în mod deosebit; oamenii au un port deosebit 190.

Porumbă sf., porumbiță, περιστερᾶ, Taube, p. 35.

Porumbu sm., porumbel, περιστέρι, Taube p. 9; pl. *porungji: mulci porungji*, mulți porumbei p. 160.

Posesione sf., posesiune; *posesionile*, posesiunile, proprietățile, ὑποστατικά 200.

Posicione sf., poziție, stare, θέσις 167. (Cuvânt nou).

Potu vb. pot, ἔμπορῶ, ich kann p. 6, 151, 162, 167, *cătu potu si dan altui si me prindă*, cât pot da altuia să mă înțeleagă, priceapa p. 145; *si furică poate*, dacă poate 193; *nu poate*, nu

- poate p. 135; *câtu poate si hibă*, cât se poate să fie, *ὅσον εἶναι δυνατόν* p. 148; *ci poate si hibă*, ce este, pentru ce 199; *ni puteamu* 166; *nu putemu* 166; *si puteaci*, de puteați, de ați fi putut p. 152; *ci se puteci*, încât să puteți 147; *nu putea*, nu putea 193; *nu putea*, nu. putea 197; *si aveamu verună tufeke*, *puteamu si lu vatămu*, de aș fi avut vreo pușcă, aș fi putut să-l împușc 160; *ny putui*, n'am putut, *δὲν ἐμπόρεσα* p. 155; *neci unu neoaspe nu va si nă poată*, nici un dușman nu o să fie mai puternic, n'o să vă învingă, 203.
- Pre** adv., prea; *si furi că nu ai pre multu fede*, dacă nu ai cumva prea multa încredere, ob du nicht zu viel getraut hast 170; *cu pre mushatlu prospectu a lumilji*, cu frumosul aspect, cu frumoasa vedere a lumii 189.
- Pre** prep. pre, *ἐπί, μὰ*, auf, über, pretutindeni; *pre livade*, in livede 162.
- Predica** sf., predica; *eu voi predicele aljei*, iubesc predicele ei 168; *si ce (ță) bagă predică să-ți lie predică* 168.
- Predicatoru** sm., predicator 168.
- Prefteasă** sf., preoteasă, *ἡ παπαδιά*, die Priesterin 38.
- Preftu** sm., preot, popă. *παπάς ὁ ἱερεὺς*, der Pfarrer, Priester 24, 38, 139, 205.
- Preimnare** sf., preumblare, *περιδιάβασις*, Spatziergang p. 9; pl. *preimnări* p. 9; a plimba, spatzieren 75; *preimnare pre apă*, plimbarea pe apa 180; *cu preimnarea*, plimbându-mă, *περιδιαβάζωντας*. mit Spatziergehen 145; *noi nă turnămu plea di preimnare*, noi ne întoarsem deja dela plimbare p. 161; *ἡμεῖς ἐγυρισάμεν πλέον ἀπὸ τὴν περιδιάβασιν*, wir sind schon vom Spaziergange zurückgekommen p. 161.
- Prelmnu** vb. I, preumblu, *si me preimnu*, sa ma plimb, *νὰ περιδιαβάσω*, 157; *se preimni cu barca*, se plimba cu barca 180.
- Prerogativă** sf., prerogativa; *prerogativile*, *τὰ προάστεια*, die Vortheile 173.
- Preste** prep., preste, pre, *ἐπί*, auf, über p. 117, 158 și pretutindeni.
- Presteanu** (di ∞) adv., cu putere, forțat, *μετὰ βίας*, mit Gewalt p. 123.
- Presub** prep., prin, pe sub, *διὰ*, unter p. 117.
- Pretu** prep., prin, *διὰ*, durch p. 117, 178, 181, 203 și pretutindeni.
- Pranzulu** (pränzulu, prinzulu) sn., prânzul, masa, *τὸ τραπέζι*, die Mahlzeit p. 152, 178; *astăxu după prânzu*, azi după prânz, *σήμερον τὸ ἀπόγευμα* 166.

Praxe sf., practică, πράξις, Praxis p. 7.

Pravdâ sf., vită, animal 173; *prâvzile*, animalele, τὰ ζῶα, die
Thiere p. 132, 196.

Pricsâ sf., viețuitoare, *tru unâ aruncatâ pricsâ*, într'o viețuitoare
asvirlită 208.

Primlu, fem. **prima**, num. ord., primul, întâiul, πρώτος, πρώτοι,
der (die, das) erste p. 42.

Prindu vb. III, pricep, prind, înțaleg, καταλαμβάνω, ich begreife
p. 12; *prinxi* p. 12; *Prinxi limba Romaneasca?* Pricepi limba
românească? Καταλαμβάνετε την ῥωμανικήν (βλαχικήν) γλώσσαν,
Verstehen Sie die romanische (wlachische) Sprache? p. 145;
ma ahtantu câtu potu si dau altui si me prindâ, τόσον, ὥστε
νὰ δηλώσω τὰ νοήματά μου p. 145; *nu nâ prinseshi gjine*, nu
ne ai înțeles bine, δὲν μᾶς ἐκατάλαβες καλά, du hast uns nicht
gut verstanden p. 138; *acea* (ațea), *ci* (ți) *u prinde omhu*
nishoru u cine trâ civa (tiva), aceea ce nu se cuvine omul
ușor o considera drept nimica 195; *tra si spunî câ nu prindu*
scopolu a lui, ca sa arate ca nu pricep scopul, motivul lui
198; *di ascultai lucre ci nu prindeau*, de asculta lucruri care
nu le pricepeai 188.

Procuru vb. I, procur; *acele ci nji procurâ mushatâ xamane*,
acele care mi le procura timpul cel frumos 180. (Cuvînt in-
trodus de Boiagi).

Profitu sn., profit, folos; *nu suntu ne trâ profitu*, nu sunt nici
de folos 174.

Profitescu vb. IV, profitu 181.

Prostu adj., simplu, prost; *proste shi ordinare lucre*, lucruri
proaste și ordinare 185.

Proshpectu sn., prospect, poziție, vederea 184, 189.

Provisione sf., provizie; *provisionile*, proviziile, Vorräthe 163.

Publicu adj., public; *publice greauri*, cuvîntari publice 188; *pu-
blicâ strigarea*, strigatul continuu, τὸ ἀκατάπαυστον διαλόγημα,
das beständige Ausrufen 181.

Pucinu (puținu) adv., puțin, ὀλίγον, wenig p. 145, 152, 168; fem.
pucinâ, pl. *pucini*, puțini, ὀλίγοι, wenige 44; *seste câ mancu*
pucinu ceva (-țeva), ἐὰν φάγω τὸ παραμικρότατον, wenn ich das
geringste esse p. 155; *cu pucinâ incipui*, am început cu pu-
țin, dela puțin 206; *trâ pucinâ hranâ*, pentru puțină hrană
197; *ahtantu si aspare, ci trâ pucinu nu dede petal[l]e*, în-
tr'atât se sperie, că pentru puțin n'a dat ortul popii 196;
pucine ori, puțin o ori 121; *ma pucinu*, mai puțin p. 149; *ma*

- pućinu*, mai pućin, ὀλιγότερον, weniger p. 122; *ma pućinã*, cel pućin, τουλάχιστον, wenigstens p. 127.
- Pulbere** sf., pulbere, πρᾶφ, κονιορτός, Staub p. 35.
- Puleanu** sn., băť; *cu puleane*, cu beťe 196.
- Pulju** sm., pasere; puiu; *pulji*, pãsarile 160, 162; *pulji*, pui, πουλλια, Lunge 162, 163; *unã mulcime di pulji*, o mulťime de pãsarĩ, ἕνα πλῆθος πουλλίων, p. 161; *amire a puljilor*, împãrat al pãserilor 194.
- Pulmuna** sf., plãmãn, τὸ πευμόνι, die Lunge p. 20.
- Pungã** pl., *punxi*, sf., punga, πουγγύ, Beutel p. 11.
- Punte** sf., pod, punte, γεφυράκι, Steg 158.
- Punu** vb. III, pun, bag; *si ce punu di inante*, sã-ťi reprezint 178.
- Purtarea** sf., mutatul (casei), μετοίκησης, das Aufrãumen p. 163; purtare; ducere.
- Putridu** adj., putred, σαπρὸς, faul 6; *putrixĩ*, putrezi 12.
- Putere**, art. *puterea*, sf., puterea, ἡ δύναμις, die Macht p. 17, 33; a putea 10; können, ἠμπορεῖν 75; *nu este putere*, nu este cu putinťã, δέν εἶναι δυνατόν 196; *nu este [cu] putere*, nu-i cu putinťã 183; *nu era putere, nu puteamu*, nu era cu putinťã. δέν ἐδύνομουν p. 150; *nu era ∞ trã trecire*, nu era cu putinťã de trecut 182; *seste cã este putere*, dacã-i cu putinťã 177.
- Pythagorikescu** adj., pitagoricesc: *pythagorikeshťilji filosofi*, filosofii pitagoricești 198.

R.

- Radacina** (radaćina) sf., radacina, ἡ ῥίζα, die Wurzel p. 6; pl. *radicini*, rãdacini 193.
- Radicinezu** (—radaćinezu) vb. I, înradãcinez, ῥιζώνω, ich wurzle ein p. 116.
- Ramã**, vezi: *aramã*.
- Raru** adv., rar, σπανίως, selten p. 123; adj. *raru*, 37, fem. *rarã* 38.
- Re** prefix, rã — p. 115; *resaru*, rãsar; *resumu*, rasun p. 116.
- Receptã** sf., reťetã, ῥετσέπτα, Recept p. 156.
- Recomendescu** vb. IV, recomand; *si lu recomandescã*, sa-l recomande, νã τὸν συστήσῃ, will ihn empfehlen 169, 170.
- Recreacione** sf., distractie, ξεφάντωσης, Lustparthie 180. (Cuvint introdus de Boiagi).
- Reeaća** sf., rãutate; pl. **reeci**, rautãťi, rele 196.

Remănu vb. III, rămănu; *Vă remănu legatu tră aistă*, Vă rămănu obligat pentru aceasta, *Σας εὐχαριστῶ κατὰ πολλὰ δι' αὐτὸ* p. 145; *Vă aremanemu forte obligari* (-ți), Vă rămănem foarte obligați p. 152; *Vă remanu forte obligatu*, Vă rămănem foarte obligat 151; *remaneci* (-ți) *tru shternutu*, μένετε εἰς τὸ κρεββάτι, bleiben Sie im Bette p. 156; *remaneci*, rămăneți p. 154.

Renoiescu vb. IV, reînoiesc; *va si renoiască*, se va reînnoi 184.

Reparescu vb. IV, repar; *iu (se) reparescu*, unde se repară 176. (Cuvînt introdus de Boiagi).

Res prefix, răs-, p. 113; *restornu*, rastorn, etc., p. 116; *resplatescu*, resplatese, *respunu*, respund etc.

Resaru vb. IV, rasar, ἀναπηδῶ, ich springe wieder p. 116.

Resplatescu (resplatese), vb. IV, resplatese 154; *lji se resplateashite copushu*, i se rasplatește ostcneala 189.

Respandescu (respândescu, respîndescu) vb. IV, respândesc,

Respunu vb. III, respund; *lji respune*, îi raspunde 192; *sesta cã respunea*, dacă respundea 202; *lji respuse*, îi respunse p. 195, 199.

Respusu sn., răspuns 196; *respusulu*, respunsul 207.

Restornu vb. I, rastorn, ἀναποδογυρίζω, ich werfe um p. 116.

Resunu vb. I, rasunu, ἀνακρούω, ich klopfe wieder p. 116.

Retorikie sf., retorica 188. (Din neogrecește).

Returnarea sf., reîntoarcerea, ἡ ἐπίστρεψις, die Rückkehrung p. 22.

Reu adj., adv., rau; fem. *rao*, rea; *κακός*, adv. *κακῶς*, schlecht, 38, 121, 206; *rale*, rele 37; *oaspiçlji a lui avea inima rao pre elu*, oaspeții lui aveau inima rea, ad. se supăra asupra lui 198; *muljerea rao*, femeea rea 199; *cineva nu va omli reu*, nimeni nu iubește pe omul rău p. 139; *nj' este reu*, îmi pare rau, λυποῦμαι, Es ist mir leid p. 154; *Nji pare reu*, îmi pare rau, λυποῦμαι, Es ist mir leid p. 151; *u tundeã reu*, o tundeã rau 194; *reu crescutu ficsorlu*, copil rau crescut 203; *acelu ci (ti) va si facã reu*, află ocazione, acela care vrea să facă rau, afla prilej 196; *a cui reu statushi axã contra?* cui te ai opus azi rau? 198; *reulu*, raul, rautatea, τὸ κακόν 166, 167; *trã reulu*, de raul 206; *scoaterea a reului*, razbunarea ἡ ἐκδίκησις p. 193; *si shã scoatã reulu pre elu*, sa se razbune asupra lui 193.

Revedu vb. II, ravad, ἀναθεωρῶ, ich sehe wieder p. 116.

Reverencie sf., stimă, σέβας, συστολή, Ehrfurcht 188, 201.

Reviderea sf., revederea 183.

Rinlu sn., Rinul, ὁ Ῥήνος, der Rhein p. 131.

- Riu** sm., riu, ποταμάκι, Flüsschen 158, 180, 193; *riulu*, riul 194; *suntu mari riuri*, είναι μεγάλοι ποταμοί, es sind grosse Flüsse p. 131.
- Roata** sf., roată, ὁ τροχός, das Rad, *vezi roatile?* βλέπετε τοὺς τροχοὺς 159.
- Robinsonu** nume propriu, Robinson 175.
- Rogu** vb. I, rog; *me rogu*, ma rog, rogu-vă 148, 149, 152; 156; *lu roagă*, il roagă 203; *rugă cu juratu*, rugă cu jurământ 192.
- Roma** n. pr., Roma; *ci nao este Roma?* ce noutate este la Roma? 202; *S. E. fece Roma unu județu*, S. E. facu la Roma o judecata 198; *di Roma*, din Roma p. 135; *a Romilji*, al Romei p. 130; *consulu a Romilji*, consulul Romei 198.
- Romaneashte** (românește) adv., românește, Ῥωμανιστί, Romanisch p. 123; *Di Lihie (venici) shi grici ashî gjine Romaneashte?* veniți din Polonia și vorbiți așa frumos românește? 146; *Eu indoescu că grescu gjine Romaneashte*, Mă indoesc ca vorbesc așa de frumos românește 146; *Si shitiamu gjine Romaneashte*. De știam bine românește, Ἐὰν ἤξευρον καλὰ τὴν γλῶσσαν, wenn ich gut wlachisch könnte p. 147.
- Românescu** adj., românesc; *Prinxi limba Româneasca?* Pricepi limba românească? Καταλαμβάνετε τὴν ῥωμανικὴν (βλαχικὴν) γλῶσσαν p. 145.
- Romanu** (Romănu) n. pr., Român, Ῥωμάνος, Romaner; voc. *Romane*, (Române) p. 25; *Cu îndreptate neci unu Romanu nu poate ma gjine si grească di voi*, în adevăr nici un Român nu poate vorbi mai bine ca D-sa p. 146.
- Romulu** n. pr., Romul, *Romullu este fundatorlu a Romilji* (—l'i), ὁ Ῥώμυλος είναι θεμελιωτῆς τῆς Ῥώμης, Romulus ist der Stifter Roms p. 130.
- Roshu** (roșu) adj., roș, κόκκινος, roth p. 36; *roshi* 36; *roshe*, roșii, κόκκιναι, roth 186; *floare roshe*, floare roșie 187;
- Rugăcsune** sf., rugăciune; pl. *rugăcsuni*, rugăciuni 201.
- Rupasu** sn., repaos, odihnă; *cu dulce rupasu*, în dulce repaos 208; *repauslu*, repaosul, odihna 208.
- Rupu** vb. III, rup, σχίζω, ich zerresse p. 6; *ruki*, [tu] rupi 14.
- Rupusare** sf., repaos, odihnă, *cu rupusarea mea*, cu odihna mea, με τὴν ἀνάπαυσίν μου 176.
- Rupusosu** adj., odihnitor; *rupusoase*, repausatoare, odihnitoare, foarte lesnicioase, πολλὰ ἀναπαυτικά, recht bequem 164.
- Rushine** (rușine) sf., rușine, ἐντροπή p. 17.
- Rushinezu** (me) vb. I, rușinez; *cara se rushinà luplu*, daca se

rușină lupul 196; *se rushiñă*, s'a rușinat, i-a fost rușine 204; *Me rushiñaci (-ți) cu avoastră ahtantă multă politică*, *Μέ συγγίξετε με τὸ πολὺ σας πολιτικὸν*, Sie beschämen mich mit ihrer Höflichkeit p. 154.

Ruzină sf., rugina; *care era pre ruzină vine la mine si caftă așutoru*, care era ruinat, care era prăpădit de sarac, veni la mine sa ceară ajutor 206.

S.

Sa pron., a sa, *ἡ ἔδική του*, seine p. 49 (decl. lui); *mumă sa*, mama sa; *averea... a norsai*, averea nororei sale p. 138.

Sacu sm., sac 35; *sacul*, sacul 25.

Saijâlu (= saigâlu) sm., ceasornicarul, *ὁ ὠρολογᾶς*, der Uhrmacher p. 23.

Saijonje sf., ceasornicareasă 38. (Cuv. turcesc).

Sanitosu (sănitosu) adj., sănătos 208; *sanitoshlji*, pe cei sanatoși 202; *sanitoasă*, sanatoasă 38.

Sanitatea (sanitatea) sf., sanatatea p. 130; *lji lasă cu sanitate*, îi lasa sanatoși; *iși iea ramas bun*, moare 197; *lipseashte si ră lasu cu sanitate*, trebuie sa-mi ieau ramas bun, *πρέπει νά σᾶς ἀποχαιρετίσω*. ich muss Abschied von Ihnen nehmen p. 153; *tră bună sanitate*, *εἰς τὴν ὑγείαν σας*, Auf Ihre Gesundheit p. 150, 151.

Sântulu sm., sfântul; *turonlu a sântului Stefanu din Viena*, turnul sfântului Ștefan din Viena, *ὁ πύργος τοῦ ἁγ. Στεφάνου...* 136.

Sanzi (sânzi) sm., sânge 155, 157, 194; *si lasaci (-ți) sânzi*, sa lasați sânge p. 155; *lasarea sanzului*, lasarea de sânge, φλεβοτομία, das Aderlassen p. 156.

Sapă sf., sapa; *loară tr'oară sapile*, apucara indata sapele 197.

Sapare (sapare) sf., săpare 198.

Sapu vb. I, sap, *σκάπτω*, ich grabe p. 14; pers. II, *saki* (sak'i) p. 14; *di saporă*, de saporă 197

Sapunjâlu (sapunjilu) sm., sapunarul, *ὁ σαπουνῆς*, der Seifensieder p. 23; *sapunjâ* 38.

Sapunjoanje sf., sapunăreasa 38.

Sarmanița (sarmanița), sf., pruncul, copilășul 193.

Saru vb. IV, sar; *πηδῶ*, ich springe 116 *iu putemu si sarinu*, unde putem sarî, *ἔπου ἐμποροῦμεν νά πεδούμεν* 166.

- Sarbatoare** (sărbătoare) sf., sărbătoare, ἡ πανήγυρις, das Fest 180.
- Sate** sf., ceas; *sată* 206; *sate di arină*, ceas de nisip 201; *tru cinci* (ținți) *săci* (= săți), la orele cinci 173; *trei patru săci cale*, drum de trei patru ceasuri 173. (Cuv. turcesc).
- Saturu** (me) vb. I, mă satur; *nu se satură*, nu se satura, nu se mulțumește 198.
- Sburascu** (zburăscu) vb. IV, vorbesc; *se duse di sbură cu elu*, merse de vorbi cu el 196; *si shă sburască nascânci*, să se înțeleagă câțiva 204; *Acolo iu sburamū*, pe când vorbiam 207; *shă sbureră*, își vorbiră, se înțaleseră 206.
- Sburirea** (zburirea) sf., vorbirea, înțelegerea 204.
- Scafă** sf., pahar, ποτηράκι, Gläschen p. 152.
- Scamnulu** sm., scaunul, τὸ σκαμνί, der Stuhl p. 24, 142; *shase scamne*, șase scaune p. 148.
- Scapiru** vb. I, a scăpăra; a fulgeră; *scapiră*, fulgera, ἀστράπτει, es blitzt 139.
- Scapirare** sf., fulgerare; *scapiră*, fulgeră. ἀστράπτει, es blitzt p. 106 (conj. lui).
- Scapitu** vb. I, apun, a apune; *soarile avea maltu scapitată*, soarele asfințise deja, Ὁ ἥλιος εἶχε πλέον βασιλεύσει, Die Sonne war schon untergegangen 174.
- Scapu** vb. I, scap, γλυτόνω, ich erlöse p. 14; pers. II, *scaki*, (scak'i) p. 14, 204; *shi si me scapă*, și sa se ispravească 194; *tra si scapă*, ca sa scape 192; *lji scapă bana*, îi scăpă viața 204; *Domnițeu si scapa*, Ferească D-zeu, Θεός φυλάξοι, Gott bewahre p. 123.
- Scara** sf., scara, scările 164; treaptă; *csicsoarile di scară*, treptele de scară 164.
- Scilurlu**, nume propriu, 203.
- Scipiu Emiliulu** n. pr., Scipione Emiliu 198.
- Sclavu** sm., rob, sclav 193.
- Sclijncsu** (selinču) sm., sgîrcit, φιλάργυρος 198, 205.
- Sclijncsureaça** sf., sgîrcenia 204; *Di sclijncsureaça a parintelui aremane hiljlu bou*, De avariția părintelui rămâne fiul bou 204.
- Scoatirea** sf., scoaterea; *scoatirea a reului*, rasbunarea, ἡ ἐκδίκησις p. 193.
- Scolu** (me) vb. I, mă scol; *cara se sculă unu mare vîntu*, ridicându-se un vînt mare 196; *di lji sculă* (greșit în text: csulă) *kelea*, de-i ridică pielea 196; *si u scoală*, să o scoale 208; *si scula lnerutorlji*, se sculau lucratorii 197; *si sculă arina in-*

susu, să scoale, să ridice nisipul în sus 207; *si scoală însusu*, se ridică în sus 187; *sculându*, sculând 203.

Scolusma sf., sfârșitul 204. (Cuv. neogrecesc).

Scopolu sn., scopul, ținta, motivul 198. (Cuv. neogrecesc).

Scotu vb. III, scot; *nu știe cumv. si lji scortă dila elu*, nu știe cum sa-i scoată de la el 200; *si shù scoată reulu pre elu*, sa se razbune asupra lui 193; *care scoate floare roshe*, care scoate floare roșie 187; *mulxe lapte, shi nu scoate sanxi*, mulge lapte și nu scoate sânge 194.

Scriatu adj., scris; *iuva nu suntu scriate*, nicairi nu-s scrise, însemnate 200; *scriată*, scrisa, γραμμένη, geschrieben 171.

Scriitoru sm., scriitor 205; *scriitorlu a citatilji*, scriitorul orașului 205.

Scriu vb. III, scriu; γραφω, ich schreibe; *cara scrie*, scriind 137; *si scriu*, să scriu 139; *si scrie*, sa scrie 205; *va si ce scriu?* o sa-ți scriu? 170; *se ce scriu*, sa-ți scriu 172; *scriendo*, scriind, γραφοντας, schreibend p. 141; *inantescriare*, scriere înainte 141.

Sculusescu vb. IV, termin, sfârșesc; *cu aista sculuseashite calatoria mea*, cu asta sfârșește călătoria mea 172; *panu sculusi*, până termina 199. (Cuv. neogrecesc).

Scunpu adj., scump, ἀκριβός, theuer p. 13; pl. *scunki* p. 13; *ma scunpă si vindeci*, dar scump să vindeți 202; *scunpe*, scumpe 204.

Scurtezu vb. I, scurtez; *shi scurteaxă bana*, și scurteaza viața p. 139.

Scuturu vb. I, scutur; *care scutură isostasia a sufletlui a lui*, care alungă (= scutură) indiferența sufletului sau 208.

Scythu n. pr., scit 203.

Se prom., εαυτὸν, εαυτήν, sich p. 46; *nji se pare*, mi se pare 194; *se fece*, se făcu, ἔγινεν 34.

Se, vezi: *si*.

Seaminu vb. I, seaman; *seminare*, samănare, σπείρειν, säen 75.

Seara adv., seara, βράδυ, abends p. 119, 198, 207; *catră seară*, spre seara, πρὸς ἑσπέραν, gegen Abend p. 119, 172; *seara τὸ ἑσπέρας*, der Abend 142; *seri* 11.

Searu n. pr., Seres, Σέρραις, Serras p. 134. Face excepții de la regula întrebării numelor de orașe la întrebările *unde*, aratând mișcare sau stare pe loc, fără prepoziție. Astfel se zice: *Mi ducu*, ori: *stau in Searu*. Azi totuși se zice: *Mi ducu Searu*, *stau Searu* fără prepoziție (vezi: Alexandria, Pcla, Vavylonia, Pole.

- Se furecă** conj., dacă, *ἐάν*, wenn 150.
- Selagescu** (salag'escu), yb. IV, a da drumu: a sfârși, a libera; *cando selagiră școala*, când s'a dat drum dela școală, *εταν ἀπόλυσε τὸ σχολεῖον*, als die Schule in unserer Nachbarschaft aus war 166.
- Selegitu** (salăg'itu) adj., și adv., liber, slobod, *ἐλεύθερος* p. 193.
- Semanarea** (samanarea) sf., mângâierea 199: *Semanarea părinților tra moartea a fumelilor*, Mângâierea parinților pentru moartea copiilor 199; *semanare tru virinu*, mângâere în întristare 200.
- Seminare** sf., a semăna, semănare; *σπείρειν*, săeh p. 75.
- Semnare** sf., însemnarea, *ἡ σημείωσις*, die Anmerkung p. 3.
- Semînça** sf., semința 187.
- Semnu** sn., semn, *σημεῖον*, Zeichen p. 155.
- Semnuface** vb. III, fac semn; *semnuface* (ατε), înscamna 202; *σημαίνει*. (Cuv. datorit lui Boiagi).
- Senatu** su., senat 198.
- Sencire** (sențire) vb. IV, a simți, *αἰσθάνεσθαι*, empfinden p. 75; *senciri*, simțiri 179.
- Sentencia** (sentenția) sf., sentința, hotărâre. *ἡ ἀπόφασις*, das Urtheil p. 21.
- Sentu** (sintu) vb. IV, simt, simțesc 183; *ci sencii*, ce simții 184; *sentu ună stabilje*, *αἰσθάνομαι μίαν ἀδυναμίαν* p. 155; *neci, va si u senciei*, nici nu o să o simțiți p. 157; *Iu senciei doru?* unde simțiți dor, *ποῦ αἰσθάνεσθε τὸν πόνον*; wo thuts Ihnen Weh? p. 154.
- Septimana** (septinână) sf., săptămâna, Woche p. 155; *cu septimană*, (închiricz) cu saptamâna, *καθ' ἑβδομάδα*, Wochenweise p. 148; *tru ∞*, pe săptămâna, 148; *trei septimâni*, trei săptămâni 153, 169, 170.
- Sera** conj., dacă, de ar fi fost, *sera areai boace*, de ar fi fost sa ai voce, dacă aveai voce, 194. [Compus din *si* (dacă) + verbul *era*].
- Serinu** sm., seninul, seninătatea; *arunu unu cama mare serinu*, avurăm cel mai mare senin (vremea cea mai senină) 172.
- Serinu** adj., senin 176.
- Servu** sm., servitor, *δούλος* 152, 207; *plecatu servu*, supus serv p. 157; *plicatu servulu a vostru*, supusul vostru serv, p. 154.
- Seste** și **seste câ** conj., dacă, *ἐάν*, wenn p. 126; *∞ se agudeashte*, *ἂν τύχη*, wenn sich es trift p. 74, 126, 170, 193; *seste câ mancu*, *ἐαν φάγω* p. 154; *shi seste câ*, și dacă, *ἐάν και*, und wenn gleich p. 143; *seste eshti*, dacă ești, dacă o fi ca ești 208. (Derivat din *si* (dacă) + *este* + conj. *câ*).

Setea sf., setea, ἡ δειψα, der Durst p. 131.

Sgjicu (sg'icu) sn., strigăt 197.

Sgrumu vb. I, sugrum, πνίγω, ich erdrossle 13; *sgrunji* (= sgruñi), sugrumi p. 13.

Si conj., să, νά, etc. p. 123, 145; *ci se puteci*, în cât să puteți p. 147; *si furi că*, daca 170; *si aveamu verună tufeke*, Daca aş avea vreo puşcă, Ἐάν εἴχαμεν τουφέκι, wenn wir ein Gewehr hätten 160.

Si furi că conj., dacă, ἐάν, wenn p. 74, 126, 143, 193.

Siguru adj., adv., sigur 200; *sigurâ*, sigur, ἀσφαλῶς, versichert 124.

Simplu, fem., *simplâ*, adj., simplu, ἀπλούς, η, ουν, einfach, etc. p. 43.

Singuru adj., singur, însuşi; *este shi singuru minduitu*, este însuşi gânditor, însuşi s'a gândit 208; *singuru tatălu va si lu ducă*, însuşi tatăl o să-l ducă 169; *oaspile ameu era singuru Englezu*, oaspetele meu era însuşi Engles 207.

Sinu sn., sân, κόλπος, Busen p. 35.

Sith n. pr., Sith, Σήθ, Sith p. 6.

Slabilje (slabil'e) sf., slabiciune, ἀδυναμία, Trägheit p. 155.

Soacrâ sf., soacră, πενθερά, Schwiegermutter p. 10.

Soare sm., soare, ἥλιος, Sonne p. 35; *faça a soarelui*, fața soarelui 207; *soarile*, soarele, ὁ ἥλιος, die Sonne 132, 174.

Socacă sf., uliță, strada, σοκάκι, Gasse 177, 182; de asemenea vine și forma: **Socake** (Socak'e) 146, 149.

Socilje (soțil'e) sf., societate, συντροφία, Gesellschaft p. 129, 152; *feceră socilje*, se întovărășira, facura tovarășie 192.

Socrate, n. pr., Socrate 199; *Socratlu* 199.

Socru, fem. *soacrâ*, s., socru, πενθερός, Schwiegervater p. 10.

Soçu (soțu) sm., tovarăș, σύντροφος, Gefährte p. 24; art. *soçlu* (soțlu), tovarășul 24, 201, 206.

Soldatu sm., soldat, στρατιώτης, Soldat 158.

Solingu n. pr., Solingen 186.

Solonu, n. propriu, Solon 201.

Somnulu sm., somnul, ὁ ὕπνος, der Schlaf p. 24.

Somnuosu, fem. *somnuoasi*, adj., somnoros, ὑπνώδης, schläfrig p. 37.

Sorbu vb. III, sorb, ρουφῶ, ich schlürfe, pag. 9; *sorgji*, tu sorbi p. 9; *soarbe*, el soarbe 10.

Soru sf., soră 177; *soru* (vocativ), soro, ἀδελφή, Schwester p. 161, 168; *sormeai*, soru-mea p. 137; *a sormeai*, a sorei mele 137; *sora ta*, sora ta 168; *gardina a sortai*, grădina sorei tale 138;

a njicalji sor' tai, sorei tale cele mici 168; *sufletu soru*, iubită sorioară, sufletele 163.

Sperare sf., speranță, *ἐλπίδα*, Hoffnung 175; *amu sperarea*, am speranța, *ἐλπίζω*, ich hoffe p. 156.

Spică sf., bucata, bucățele, *me facu tută spiță*, mă fac toată bucățele 194.

Spinzuru vb. I, atîrn, spinzur; *Spînzurari*, Atârna, *Ἐκρέμασα*, Ich habe... aufgehängt p. 164.

Spirtu sn., spirit; *ri plase di spirturi*, ce fel de spirite, *πνεύματα* p. 207.

Spirtuosu adj., viu; *era di camu spirtuoasă*, a fost din cele mai vii 184.

Sprelingu vb. III, a lingși; *Voi ma vă sprelinxeci* (-ți), Mă lingșiți numai, *Μὲ κολλακεύετε μόνον*, Sie schmeicheln mir nur p. 146.

Spuma sf. spuma, *ὁ ἀφρός*, der Schaum p. 6, 20, 35.

Spunere și **spunire** sf., dovadă, poveste, spunere; *multu numerlu a lor este ună spunere*, numărul lor cel mare este o dovada 182; *spuniri*, povești, istorisiri 198.

Spunu vb. III, spun, arat, zic, etc.; *si ce spunu*, să-ți spun 171; *si furi că spune îndreptatea*, și de ar fi că spune adevărul 197; *spune nă cartea ci cumparashi*, arată-ne cartea ce cumparași p. 138; *δειξέ μας τὸ βιβλίον ὅπου ἀγώρασες* p. 138; *spune-lji*, spune-i pag. 34; *spune*, arată 180; *Spuneci nji ună*, Spuneți-mi una, arătați-mi una, *Δείξτε μοι ἓνα*, Zeigt mir eines p. 147; *spunu* (oamenii), se spune 199; *că spunu*, *că ursulu nu da di trupuri moarte*, se spune ca ursul nu se atinge de corpuri moarte 195; *lji se spuseră urechjile*, i se arătară urechile 196; *ra si ce spunu*, o sa-ți spun 162; *vrea să spună*, vrea să arate 201; *tra si spună*, ca sa arate, ca sa dovedasca 198; *si se spună di diparte*, să se arate din depărtare 172.

Stafidă sf., stafida, *σταφίδα*, Zibeben p. 12; pl. *stafixi* p. 12.

Stare sf., stare 201; *vreamu si hiu tru stare*, Doream să fiu în stare, *εὐχόμεν ἢ ἡμῶν ἐκάνθς*, Ich wünsche im Stande zu seyn p. 152.

Stau vb. I, stau 108; *aista nu sta in puterea mea*, aceasta nu stă în puterea mea, *τοῦτο δὲν στέκεται εἰς τὴν ἐξουσίαν μου*, dieses stehet nicht in meiner Macht p. 34; *sta contra*, stă în contra 203; *A cui reu statushi axă contra?* Cui ai stat azi rău, cui te-ai opus azi rau? 198; *statu*, a stat, a fost p. 135;

- statu însusu*, se așeza sus 196; *statură*, statura 203; *statundu* (statundu), stînd 192.
- Steao**, art. *steaoa* sf., steaua, ὁ ἀστὴρ, der Stern p. 22; pl. *stealle*, stele 22 (decl. III).
- Stefanu** n. pr., Stefan; *turonlu a sântului Stefanu*, turnul sfințului Ștefan 136.
- Stefu** n. pr., art. *Steflu*, prescurtat dela *Stefanu*, Ștefan 169, 170, 187.
- Stepsu** sn., greșala, pacat, vina; *ci stepsu cê (tâ) vindicashi?* Ce păcat, ce greșală ți-ai vîndecat 198; *stepsulu*, vina 198. (Din grecește).
- Sternutu** adj., vezi (shternutu).
- Stihimă** sf., prinsoare; *bagu stihimă*, mă prind, fac prinsoare 184.
- Stingu** vb. III, sting, prăpadesc; *stinse tuta cupia*, stinse, prapădi toata turma 197.
- Stipsescu** vb. IV, mă fac culpabil, sunt de vina; *fără si nji stipsească vrtoșu*, fără să-mi fie mult de vină 207. (Din grecește).
- Stogu** sn., gramada 192.
- Stomahlu** sn., stomahul, τὸ στομάχι, der Magen p. 155.
- Strahă** sf., streășină; *sab străhle aiste*, sub acoperișurile acestea 201; *tute strehile a casilor*, toate acoperișurile caselor 185.
- Stranjea** sf., haina, straiu, φόρεμα 137; *stranjea nu face omłu*, haina nu face pe om 196; *fără stranje*, fara haine 201; *nu voi stranjele di lană*, nu iubesc straele, hainele de lîna 174; *cu stranje verzi*, cu haine verzi, μετὰ τὸ πράσινον τὸ φόρεμα, mit dem grünen Kleide p. 160.
- Streahă**, vezi: *straha*.
- Strigarea** sf., strigarea 18.
- Strigu** vb. I, strig; *striga*, striga, chema 197, 202; *si strigă*, să țipe, sa strige: *si strixi*, sa strigi 185.
- Stringu** vb. III, strâng; *Foarte nji strinxî mîna*, Μοι σφετέγγεις πάρα πολὺ τὸ χέρι, Er bindet mir den Arm zu fest p. 157; *carerido shtie iu lu strânxe shtifla*, fiește care știe unde-l strînge cizma 198; *iu nji stranxe csicsorlu*, unde-mi strînge piciorul, unde mă strînge (la picior) 198.
- Strintu** adj., strâns; *strinte ligate*, strânse legate 203.
- Strungă** sf., strungă, stîină 192.
- Studescu** vb. IV, studiez; *si studiescu*, să studiez 188.
- Su** prom., seu, ὁ ἐδικὸς του, sein p. 48; *tatâ-su*, tata-su p. 138; *averea a cumnatsui*, averea cumnatului său 138.
- Sub** prep., sub, ὑπὸ. ὑποκάτω, unter p. 117, 159; *sub arbure*, supt arbore 194, 195.

- Subcitate** sf.; mahala; *ma înainte țitului subcitatele sunt foarte mushate*, ἀλλὰ πρὸ πάντων τὰ προάστεια εἶναι πολλὰ εὐμορφα, aber die Vorstädte insbesondere sind sehr artig 173.
- Subsarcinată** adj., împodobit; *suntu subsarcinate cu kilici*, sunt cu tapete de lână împodobite, εἶναι καπλαδισμένοι με κιλίδια, (es) sind mit wollenen Tapeten behangen 165.
- Sufletu** sm., suflet 198, 199; *sufletlu ameu*, sufletelule, ἡγαπημένημου, meine Liebe 158, 171, 199, 205, 208; *tru sufletile a oamnilor*, în sufletele oamenilor 207; *pre sufletu*, pe suflet (jurământ), μὰ τὴν ψυχὴν, auf meine Seele p. 124; *a sufletulu*, al sufletului p. 131; *ci feceshi sufletu soru?* ce făcuși iubită, sorioară? 163.
- Sufrenceaua** (sufrențeaua) sf., sprinceana, ὄφρῦδι, das Augenbrau p. 23.
- Sula** sf., țeapa, frigarea, sula 193; ∞ *aista di heru*, frigarea asta de fier 193.
- Sumaru** sm., samar; *lji unflară sumarlui*, il snopiră în bățai 196.
- Sumenje** sf., conștiință 206; *tră bină sumenje amea*, pentru conștiința mea curată 206; *baterea a sumenilji*, muștrarea conștiinței 206; *me batea sumenja*, mă bătea conștiința 207.
- Sunu** vb. I, sun, κρούω, ich klopfe p. 116.
- Supă** sf., supă, ζωμὴ ἀπὸ κρέας, Fleischbrühe p. 156.
- Supcire** (suptire) adj., supțire, ψιλός, dünn; ∞ *lemnul*, ψιλὸν ξύλον; ∞ *veargă*, ψιλὴ βέργα p. 36.
- Supră** adv., supra; *pre supră*, pedeașupra, ἀποπάνω, obenweg p. 121.
- Surufea** sf., briciul 204. (Din grecește).
- Surdu** adj., surd, κωφός, taub, p. 6, 12; *surzi*, surzi 12.
- Surpu** vb. I, surp; *surpa te di auce* (-ți)! piei de aci! κρημνήσου ἀπεδώ, Packe dich von hier p. 144; *surpă-te!* piei! κρημνήσου! packe dich! p. 128.
- Sursescu** vb. IV, rad; *cando si lu sursească*, când să-l rază 204.
- Suskirarea** sf., suspinarea 197.
- Suskiru** vb. I, suspin; *si suskiră*, să suspine 197.
- Suta** num.; suta; *suta di taliri*, suta de talanți 200; *ună sută*, o sută 40; *dao sute*, două sute 40.
- Symvulie** sf., sfat, consiliu 200. (grecește).

SH (Ș).

- Shâ** (șă) pron., își, ἑαυτοῦ, ἑαυτῆς, seiner p. 46, (decl. lui) 159; *shâ cineia adihjarea*, își ținea respirația 195; *shâ minduiră*, se gândiră, crezură, socotiră 197.

Shaizâci num., șasezeci 40.

Shaoa sf., șaua, ἡ σέλλα, der Sattel p. 23.

Shapte (șapte) num., șapte 6; *shapte nilji trei sute e unsprejincii*. 7ᵒ21 (dela facerea lumii în 1813) pag. 37; *shaptelji, shaptele*, cei șapte, cele șapte 41; *a shaptelea, a shaptea*, al șaptelea, a șaptea 42.

• **Shaptesprezace** (șaptesprezațe) num., șaptesprezece p. 40.

Shaptezâci (șaptezâți) num., șaptezeci 40.

Sharmantu adj., șarmant, fermecator; *oameni șarmanci*, oameni șarmanți. (Cuvânt introdus de Boiagi).

Sharpe (șarpe) sm. și sf., șarpe, ὄφις, Schlange pag. 13; pl. *sharki* (șark'i) p. 13.

Shase (șase) num., șase p. 40; *shaselji*, fem. *shasele*, cei șase, cele șase p. 41; *a shaselea, a shasea* p. 42 (num. ord.), al șaselea a șasea, ἕκτος, sechste.

Shasprezace (șasprezate) num., șaisprezece p. 40.

Shcolâ sf., școala, τὸ σχολεῖον, die Schule 166, 167; *inveçu in shcolâ* (școlâ), μαθητὴν εἰς τὸ σχολεῖον, ich lerne in der Schule p. 132, 133.

Shcurta sf., scurta, sortul; *arucarâ shcurta*, traseră la sort 205.

Shedere (ședere) sf., a ședeă, ședere, κάθουσαι, sitzen p. 75.

Shedu (ședu) vb. III, șed, κάθομαι, ich sitze p. 6; locuiesc 164, 173; *shexi*, șezi, locuești, κατοικεῖς, Wohnest du? 164, 197; *shade*, șede, κάθηται, sitzt er 159; *iu shade*, unde locuieste 165; *shade contra*, se împotrivesțe 208; *shedeci*, ședeți, καθήσατε p. 149; *shedeă*, ședeă 195, 204; *shexu*, șezû 193; *shexumu*, șezurăm 177; *shexurâ* 206; *si shedu*, să locuiesc, νὰ κατοικῶ 181; *shexundu*, șezând 206.

Shi (și) conj. și, καί, und p. 126, 145, 195 și pretutindeni.

Shi adc., și, asemenea, auch 160; *cashî*, cași 167; *shi ashî*, (și ași) conj., și astfel, prin urmare, καὶ οὕτω, folglich p. 127; *shi-seste-că*, conj., și dacă, ἂν καί, wenn auch p. 127; *shi seste că*, și dacă, ὅν καί, und wenn gleich p. 143; *shi seste că*, ἂν καί, deși, și dacă, und wenn gleich p. 143; *ma shî că*, dar și ἀλλὰ καί, sondern auch 143.

Shoaricu sm., soarece 194.

Shtergu vb. III, șterg; *va si nji s[h]teargă papucile*, o să-mi curățe ghetetele, θέλει μοι καθαρίσει τὰ καλτῖα μου 149; *s[h]tearsiră*, ștersera 207.

Shternutu sn., așternut, pat, τὸ κρεβάτι, das Bett p. 156; τὸ στρώμα, das Federbett 148.

- Shternutu** adj., șternut; (*uborlu*) este *shternutu* (pentru; *shternutu*) cu *plocsi*, curtea este pavată cu plăci de piatră; *gepflastert* p. 164.
- Shtifla** sf., cizma, *ὄπδημα* 198.
- Shtirea** sf., știrea 204; *darle tru shtire*, știrile, informațiile 171; *dare tru shtire*, dare de știre, știre, veste, *Nachricht* 187, 207; *si ce (-ța) dau tu shtire*, te vestesc, te previn 172; *cando lji dederă tru shtire*, când îi aduseră știrea, când îl înștiințara 199.
- Shtiu** vb. IV, știu; *nu shtiu*, nu știu p. 146; *că gjine shti*, că știi bine 196; *shtiu gjine*, știu bine 168; *carecido shtie*, fi-care știe 198; *si shtiamu*, de știam, de aș fi știut... *ἐάν ἤξευρον* p. 146; *u shtiamu eu vrtoșu gjine*, o știam prea bine 207; *shtiamu*, știam 199; *shtia*, știa 198; *va si shtibă*, o să știe 202; *tra si shtibă*, ca sa știe 196.
- Shuču** (me) vb. IV, *se shučă Solonlu di lji xice*, se întoarce Solon de-i zice 201.

T.

- Ta** pron., a ta, *ἡ σή ἡ ἐδική σου*, deine p. 48; *hiljeta*, fie-ta p. 137; *gardina a soartai*, gradina surorii tale p. 138. (Vezi *ateu, ata*).
- Tabacu** sm., tutun, *Ταβάκος*, *Tabak* 186; *tabaca*, tutunul 187.
- Tâbâluitu** adj., așternut cu tablite; *tâbâluită*, așternută cu tablite, *στωμένο με τετράγωνα*, *getäfelt* 165.
- Tabatieră** sf., cutie de tutun, *ταβακοθήκη* 186.
- Tacu** vb. II, tac, *σιωπῶ*, *ich schweige* 6, 12; *taci* (tați), *tace* (tațe) p. 12; *cara tacură tuci*, tăcînd toți 202; *taci* (tați)! *taci!* *σιώπα!* *schweige!* p. 128.
- Taliru** sm., talent 205; *100 di taliri*, o sută de talanți 200; pl. *talir'ji*, talanții 200.
- Talju** (tal'u) vb. I, taiu; *talje*, taie 202; *că talja*, căci tăia 194; *va si me talje*, o să mă taie 194; *si lji talje grumaclu*, să-i taie grumazul 204.
- Taljatu** (tal'atu) adj., tăiat; *cu frumoase figure taljate*, cu frumoase figuri 165.
- Tamanu** adv., tocmai 168.
- Tată**, art., *tatilu*, sm., tata, *πατήρ*, *Vater* p. 16, 35, 39, 158, 165; *tatilu va*, tatăl vrea 138; *vrute tată*, iubite tată 157; *tată*

nju, tatal meu 201; *tatâsu*, tatal sau 138; *ca tatâ su*, ca tatăl său 169; *a tatâ sui*, a tatalui sau 200; (dat.) 200.

Tavru sm., taur, ταύρος, Stier p. 39.

Te, rostirea lit. *t*, pag. 1.

Te, pr., te (Acus.); *te vedu*, te vad 138.

Terminat adj., determinat; *are oară terminată*, are ceas determinat 202. (Cuvânt introdus de Boiagi).

Testamenta sf., testament 200, 201, 205.

Tetâ sf., mătușe 169.

Theatru (theatru) sn., teatru, θέατρον, Theater p. 6, 202.

Thisavru sm., tesaur, comoara 197, 198.

Thoma (Toma) sm., Toma, Θωμάς, Thoma 19.

Thronu (thronu) sm., tron, θρόνος, Thron p. 6.

Tindu vb. III, tind, întind, εξαπλώνω, ich breite p. 6.

Tinderea sf., întinderea, întinsul, εξαπλωσις, die Ausbreitung p. 18.

Tine pronume, tu; (caz. oblice) tine; *vai di tine!* vai de tine! 143.

Tineru adj., tânăr, νέος, jung p. 36; pl. *tineri*, tineri; fem. *tineră*, *tinere*, tânăra, tinere 37.

Tinireaça (tinireața) sf., tinerețea 200.

Tora adv., acum, νῦν, jetzt p. 118, 149, 158, 161, 162, 179, 200 etc.

Tornu vb. I, întore, γυρίζω, ich kehre zurück p. 116; cinstesc (cu vin etc.) 150; *eu me turnai di la piața*, m'am întors dela piața, ἐγύρισα ἀπὸ τὴν ἀγορὰν, ich bin vou dem Markte zurückgekommen p. 134; *se turna napoi*, se întorceau îndărăt 197; *cando si se toarnă*, cînd s'o întoarce 206; *toarnă te a casă*, ἐπίστρεψε εἰς τὸ ὄσπίτιον, kehre nach Hause zurück p. 138; *ra si me tornu cu tutâ inimă*, am sa ma întore din toata inima, θέλω ἐπιστρέψει μὲ χαρὰν 182; *lasi nă turnămu tora a casă*, ai sa ne întoarcem acuma acasa p. 161; *noi nă turnămu plea di preimmare*, noi ne întoarseram déjà dela preumblare 161; *Cando ra si vâ turnaci (ți) napoi Lihie?* Când vă veți întoarce iarăși în Polonia? p. 153; *tornaci (ți) a domnului*, cinstiți pe domnul, κέρασε τῷ αὐθέντη, Schenk dem Herrn ein p. 150; *shî cara si me tornu*, și când m'oiu întoarce, καὶ δταν ἐπιστρέψω 179.

Totalul (di tu) adv., cu totul, în totul, παντελῶς, gänzlich p. 124.

Totu adj., tot; fem. *toată*; *toată lumea*, toata lumea 130; pl. masc. *toți*, toți.

Totu adv., tot; *di cu toflui contrarie parte*, într'o parte cu totul contrarie 169; *di cu totu*, cu totul, ganz 185.

Trâ conj., caci, ἔνεκεν, wegen p. 127; pentru, διὰ, für 145, 148,

172 și pretutindeni; *de* 150; *intru* 160; *tră mine*, pentru mine; *tră exemplu*, de exemplu p. 164; *tră csudă*, de minune este p. 150; *doi cânji tră avinare*, doi câini de vânat p. 161; *tră marirea a lu Domnuxeu*, *Intru marirea lui Dumnezeu* 160.

Tra aceea (ațea) conj., de aceea, διὰ τοῦτο, derowegen p. 127.

Tractamentu sn., tratament; *că nu era putere si amu ma bunu tractamentu*, caci nu era cu putință să am un tratament mai bun, (o masă mai bună), ἐγὼ δὲν ἐδύνομου νὰ ἔχω καλλίτερον τραπέζι, ich könnte keine bessere Mahlzeit erwarten p. 150.

Tractatu adj., tratat, ospătat; *Verun' oară nu fui ashî tractatu*, Niciodată nu fui așa ospătat, Δὲν ἐφυλεύθην ποτὲ τόσον καλά, Ich bin niemals so wohl bewirtheet worden p. 152.

Tractern sm., cărciumă, Birt, Wirthshaus, πανδοχεῖον 177.

Tragu vb. III, trag; *tragu d' inante*, prefer, προτιμῶ, ziehe vor p. 180; *trareci (-ți) tutune?* trageți tutun, adecă: fumați? καπνίζετε, Rauchen Sie Taback? p. 153; *Di cutotalui nu tragu*, nu fumez deloc 153.

Translocatu adj., transportat, transferat 178. (Cuvânt nou).

Tra si conj., casa, ἴνα, damit 127.

Trecirea sf., trecere; *tră trecirea xamanalji*, pentru [pe]trecerea vremii 181; *tră trecire*, de trecut 182.

Trecu vb. III, petrec, περνῶ 169; *o trecu*, o petrec 169; *cumu treci xamanea?* cum petreci timpul? πὼς διατρέβετε τὸν καιρὸν σας? Womit vertreiben Sie sich die Zeit? p. 145; *lji trecu pretu minte*, îi trecu prin minte 200; *lji cade aistu dolu tru minte*, îi trasnește prin minte șiretenia asta 200; *anlu ci trecu*, anul care trecu, anul trecut 196; *treceamu*, treceam 176; *trecea* (trețea), trecea 195; *ci trecea*, care trecea 197; *cumu tricu tita xua*, cum trecu, se isprăvi toată ziua 191; *shă trecu jiața*, își trecu viața 208; *septimana ci (-ți) trecu*, săptămâna trecută, τὴν ἀπερασμένην ἑβδομάδα, die vergangene Woche 155; *si trecemu*, să trecem, νὰ περάσωμεν 158; *nu vrea si nji treacă pretu minte acea ce este*, nu mi-ar fi trecut prin minte aceea ce este 186; *trecondu*, trecînd 203; *trecundu*. trecînd p. 193; *trecundalui*, trecînd 178.

Trei num., trei; *trei sute*, *trei nilji*, trei sute, trei mii p. 40; *trăilji*, fem. *treile*, cei, cele trei p. 41; *acelji trei*, *acele trei* p. 42; *a treilea*, *a treia*, num. ord., al treilea, a treia p. 42.

Treisprezace (— zațe) num., treisprezece p. 40.

Treizăci (treizăți) num., trei zeci p. 40, 136; *a trei:âplea*, *a treizăcea*, al treizecelea, a treizecea, τριακοστός, dreissigste p. 43.

Tremurare sf., tremurare 204.

Tremuru vb. I, tremur; *tremurâ*, tremura 205.

Tricutu adj., trecut; *tută tricută contentăcia*, toată mulțumirea trecută 184.

Tr' oară adv., în data, numai decât, εὐθύς, gleich p. 149, 193, 194, 205 etc.

Tropu sn., mijloc, mod 168, 208. (Din neo-grecește: τρόπος).

Tru prep., în, la, εἰς, zu 132, 156; printre 135; *tru oară*, numai-decât, πάραυτα, gleich p. 118; *tru ordinu*, în ordine 163; *tru gradină*, în grădină 162; *shexi tu tru intenje condignacione?* tu locuești în catul întâi? p. 164; *tru arinare*, le vânat, εἰς τὸ κυνήγι, auf die Jagd p. 161; *trei florinte tru septimană*, trei fiorini pe saptamână p. 148; *tru ajutoru*, în ajutor 197; *tru citate*, în cetate, εἰς τὴν πόλιν, in der Stadt p. 148.

Trubatu adj., turbatu 203.

Trubu vb. I, turbez; *truba di reu*, turba de rău (ce era) 203.

Trupu sn., trup, corp, σῶμα, Körper, p. 35; *truplu*, corpul 131, 137, 205, 208; *a truplui*, a corpului 167; *trupuri*, corpuri p. 195.

Tu pron. pers., tu, σὺ, du p. 45, 195 și pretutindeni; gen. *a tui*, dat. *a cea* (a ția), *ce* (țâ), ac. *tine*, *te*, abl. *dela tine* pag. 45, (Declinarea lui p. 45); 193, 194; *ceva nu va si ce* (țâ) *facă*, nimic nu o să ți se facă 159; *ce* (țâ) *aduse*, îți aduse 168.

Tu prescurt. pron. posesiv: *ateu*, pron. tau, p. 48; (*tată-tu*, tatal tău); *hiljtu*, fiul tau 137; *casa a fratelui*, casa fratelui tău p. 137.

Tucine (tuține) sm., tăciune, δαυλός, brennendes Holz p. 2.

Tufâ, sf., tufă, buchet, δσφράδιον, Blumenstrauß p. 161.

Tufeke sf., pușca, τουφέκι, Flinte 158, 160.

Tuna sm., Dunărea, ὁ Δούναβις, die Donau p. 131.

Tundere vb. III, a tunde, κουρεύειν, schörren p. 75; *u tunde reu*, o tundea rău 194; *nu si me tunxi*, ci nu să ma tunzi, *si me tundă*, sa mă tunză 194.

Tunusescu (me) vb. IV, ma caesc, îmi pare rau, regret; *se tunusi*, se cai 200. [Derivat din grecescul aor. μετανόησα].

Tunositu adj., căit 201. (Derivat din *tunusescu*).

Tuomna sf., toamna; *tuomna cadu franziile a arburlor*, toamna cad frunzile arborilor, τὸ φθινόπωρον πίπτουν τὰ φύλλα τῶν δένδρων, in Herbst fallen die Blätter der Bäume p. 134.

Turcu sm., Turc, Τούρκος, Türk p. 24; *turcilji nu avuidatui cambăni eljamă ginta di pre tironu*, οἱ τούρκοι μὴν ἔχωντας καμπάνας προσκαλῶσι τὸν λαὸν ἀπὸ τοῦ πύργου p. 140.

- Turonu** sn., turn, πύργος, Thurm 29, 136, 140, 160; *di turone*, după turnuri, ἀπὸ τοῦς πύργους, durch hohe Thürme 173;
- Tuse** sf., tuse, βήχας, Husten p. 6.
- Tutu**, fem. *tutii*, pron. nehot., tot, toata 150, 165, 194; *cu tute*, cu toate, cu totul 163; *Aista este pranzulu di tută xiă*, Accasta-i masa obișnuită p. 152; *tută noaptea*, toată noaptea, ἅλην τὴν νύκτα, die Ganze Nacht p. 155; *cu tută inimă*, din toată inima, μετὰ πάσης χαρᾶς, Ganz gern p. 145; *tute aiste*, toate acestea, ἔλα ἀστὰ 165; pl. m. *tuci* (= tuți), toți, ἄλοι, alle, p. 34, 44, 135, 193; pl. fem. *tute*, toate 34; *tutulor* (Gen), 151, (Dat) p. 208; *na înainte tutulor*, dar peste tot, mai cu seamă, προπάντων, insbesondere 173; *cu tut' acea*, cu toate ca 200; *di tutu lucru tră mine*, de orice lucru pentru mine 172; *casile tru tute loate*, casele luate în general 190; *tutu di unu*, totdeauna, 204; *tutu di ună*, totdeauna 181.
- Tut' ună** adv., mereu, într'una, πάντοτε, immer p. 147, 161.
- Tutune** sf., tutun; *tră tutune*, pentru tutun, de fumat, διὰ καπνόν, zum Rauchtabak 187; *traxeri tutune?* Fumați? p. 153.
- Tyrania** sf., tirania 204.
- Tyranu** sm., tiran 203, 204.
- Tuvlă** sf., țigla, cărămidă; *tuvle*, țigle, τούβλα 186.

U.

- U**, rostirea lit. *u*, pag. 1.
- UI** interj., o! o! fu! p. 128.
- Uboru**, sn., curte, Hof 203; *d'inante uboru*, curtea din față, προ-αύλιον, Vorhof p. 164; *uborlu acelu mare di inante*, curtea cea mare din față, τὸ μέγαλον προπύλαιον 166.
- Unflatu** adj., îngînfat 199.
- Unflu**, vezi: *umflu*.
- Ungu** vb. III, ung, ἀλείφω, ich schmiere p. 6.
- Unire** sf., unire 203.
- Unitu** adj., unitu 173; ἐνωμένος, vereinigt 173.
- Universalu** adj., universal 201, (Cuv. introdus de Boiagi).
- Ună-oară** adv., odată; μίαν φοράν, einst p. 118; *un' oară*, odată 193, 195, 201.
- Unplu și umplu** vb. III, umplu, γεμίζω, ich fülle 6; *aista me unplu di bucurie*, aceasta mă umplu de bucurie 206; *di doilji nu nji se umple ocljulu*, amîndoi nu-mi inspiră încredere 198.

- Unplutu** adj., unplut; *unplute cu apă*, umplute cu apa 207.
- Unsu** adj., uns; *petici unse*, ptece unse, murdare 189; (Dela verbul *ungu*, azi se întrebuintează forma *umtu*, *untu*).
- Unsprejinjici** num., douazeci și unu 137.
- Unsprezace** (-date) unsprezece p. 40; *a unsprezacelea*, *a unsprezaceea*, unsprezecelea, a unsprezecea, ἐνδέκατος, elfte 42; ∞ *di ori ahtantu*, ἐνδεκα φοραῖς τόσον p. 43.
- Unu**, *ună* num., un, una, ἓνας, μία Ein, Eine 7, 26, 27; declinarea lui p. 147, 148; *unu*, *una*, τίς, τί 55; *ună sută*, o sută 40; *ună nilje*, o mie 40; *ună sută di nilji*, o sută de mii 40; *ună milioane*, un milion 40; *ună oară*, odată, *μίαν φοράν* 118, 121; *ună oară ună è ună*, odată una este una, *μία ή μία μία*, ein mahl eins ist eins p. 44; *tru ună*, în acelaș timp, zugleich 185; *tut' ună*, mi-e tot una, mi-e indiferent, Ὅλον ἓνα εἶναι, das ist gleich viel p. 147; *neci unu*, niciunul 205; *nə unu ne alantu*, nici unul nici altul 198; *alikite ună di altă*, lipite una de alta 165.
- Unzescu** vb. IV, samăn; *hilju unzeashte a parintelui*, fiul samăna parintelui, ὁ υἱός μοι ὁμοιάζει τῷ πατρί, der Sohn ist dem Vater ähnlich p. 131; *unzeashte* (unzeashte), se cuvine, ἀρμόζει es gebülirt sich p. 107; (conjug. impersonală a lui p. 107), *nu nji unzeashte aista*, δέν μοι ἀρμόζει diess gebührt mir nicht p. 139.
- Umbra** sf., umbra 193.
- Umflu** vb. IV, umflu; *si umflă*, se îngâmfă 194; *lji se umflă pânticlu*, îi se umflă pânțele, burta 196; *lji umflară sumarlu*, l-au snopit în băți 196. (Se întâlnesc ambele forme cu *un* - și *um* -).
- Umplu**, vezi: *unplu*.
- Urdinu** vb. I, urmez, obișnuesc a mă duce, vizitez, συχνάζω, ich besuche; *urdinu la școlă*, urmez la școala, συχνάζω εἰς τὸ σχολεῖον, ich besuche die Schule 133.
- Ureaclje** sf., ureche; *wreclje* 190; *wrecljile*, urechile 195, 196, 201.
- Urgjashte** adv., orbește 201.
- Urgjishalui** (a ∞) adv., d'a ascuusele, τὸν τυφλόν, Blindekuh p. 164.
- Urmezu** vb. I, urmez, *las' urmămu calea anoastră*, ai sa urmăm drumul nostru 189.
- Ursescu** vb. IV, poftesc; *ursici*, poftici p. 148. (Din neogrețește).
- Ursu** sm., urs, ἀρκουδα, Bär p. 35; 195; *ursulu*, ursul 195.
- Urutu** adj., urât, ἀχαμνός, schlecht 190, 193; *aistu este semnu urutu*, acesta este semn rău, τούτο εἶναι κακὸν σημεῖον, Das ist ein schlimmes Zeichen 155.

- Uscatu** adj., uscat; *eshimui pre locu uscatu*, eşiram pe uscat, ἐπατήσαμεν εἰς στερεάν 176; *cu oase uscate*, cu oase goale, shelet 201.
- Usucu** vb. I, usuc; *care se usucă*, care se usuca 187.
- Ushâ** (ușe, ușă) sf., ușe 207; *di înainte a ushîlji*, înaintea ușei 206.
- Uzmikeara** sf., servitoarea, die Magd, ἡ δούλη p. 149.
- Uzmikearu** sm., servitorul, ὁ δούλος, der Diener 203.

V.

- Vacă** sf., vacă, ἀγελάδα, die Kuh p. 39.
- Vahi** (vah'i) adv., o fi, poate, dar, ἴσως, vielleicht p. 124; nucumva, poate, μήπως, vielleicht 149; (Derivat din *va hi* = va fi, o fi!).
- Vai!** interj., vai! ἀλλοίμονον! weh! p. 128; *vai di tine!* vai de tine! ἀλλοίμονον εἰς ἐσένα! weh dir! 144.
- Vale** sf., vale; *valjuri*, vai 190.
- Varca** sf., barca, γεράνιον, Kahn 175.
- Varigă** (variga) prep., de jur, jur împrejur 207; *pre ∞ di miné*, în jurul meu 207; *pre virigă*, de jur împrejur 201.
- Vasu** sn., vas, ἀγγεῖον, Geschier p. 7; pl. vase 207.
- Vatamare** (vătamare) sf., omor, ucidere 204.
- Vatamatu** (vatamatu) adj., omorit; ucis; *doi ljeperi vatamaci*, (pe) doi iepuri omoriți, δύο λαγούς σκοτωμένους p. 160.
- Vatâmu** vb. I, omor,ucid; *puteamu si lu vatâmîmu*, am fi putut să-l omorâm p. 160; *va si lu vatâmu* o să-l omor 193; *ne si u vatâm i omhu*, nici să o ucida omul 206; *si vatamă* (si vatâmă), să omoare 206.
- Vavylona** n. pr., Babilonia; *Alexandru muri Vavylona*, Alexandru muri la Babilonia p. 133.
- Ve**, rostirea lit. *v*, pag. 1.
- Veară**, pl. veri sf., vară, καλοκαίρι, Sommer pag. 11, 135.
- Veargă** sf., vargă, βέργα, Stäbchen p. 36, 207; *verxi*, vergi 202, 203.
- Veclju** (vecl'u) adj., vechiu, παλαιός, alt p. 38, 199; fem. *veclje*, vechie, 38; *este veclje* (citate), este oraș vechiu 185.
- Vederea** sf., vederea, văzul 199.
- Vedu** vb. II, văd, βλέπω, ich sehe 7, 12, 137, 138, 153, 160, 196; *vexi*, vezi 13, 160, 171; *se vede*, se vede, pare, φαίνεται, es scheint p. 107 (conj. lui imper.), *ră se vede di pre faci*, se vede, se arată după față, Φαίνεται ἀπὸ τὸ πρόσωπον, p. 154;

ci (ți) *lji se vedea*, ce se vedeà, ce o vedea, 193; *acea ci lji se vedea*, *acea ce vedea* 194; *videa*, 197, *vedea*, 187; *voi vedeci*, *voi vedeți* 197; *vixui*, văzui p. 27, 183; *ci lu vixu*, care-l văzù 194; *ci vixushi?* ce văzuși? *vixumu*, vazurăm εἶδαμεν, p. 161; *nu avea vixutâ*, nu văzuse 196; *si râ vedu*, să vă văd p. 155; 180; *si veadâ*, sa vadă 200; *va si videmu*, o să vedem 170; *si me videci* (-ți), casă ma vedeți p. 156; *vixumdu leulu aista*, vazînd aceasta leul 192; *vixundu*, vazînd 193, 196, 199, 203; *vixundalui*, văzînd 197.

Vezi adv., eacă, vezi, ἴδε, sieh p. 124.

Veduâ sf., văduva 194.

Vegljitoru sm., pázitor; *vegljitorlji*, pazitorii 158; οἱ φιλῶνες, die Schildwachen 158.

Veglju vb. I, pazesc; *ri dietâ, lipseakte, si veglju*, ce dietă trebuie să păstrezi p. 156; *vegljie*, păzește, φυλάττει εἰς τὴν τάξιν, Er steht auf dem Posten Schildwache 158; *veglje-te*, păzește-te 207; *vigljea oile*, veghia oile 197.

Veglie-te! (= vegle-te)! păzește-te! φυλλάτου! hütte dich p. 124.

Venire vb. IV, și s., a veni, ἐρχεσθαι, kommeu p. 75.

Venitlu sm., cel venit 207.

Verde adj., verde; *cu verzi frânxi*, cu frunze verzi 187.

Verigâ vezi, *varigă*.

Vern'oară adv., nici odată, ποτέ, niemals p. 148.

Versu vb. I, vars; *se vîrsâ*, se varsă 197; *shî lji vearsâ macile*, și-i varsă mațele 192.

Verunu, Verunâ pron., nimeni, κἀνήs, κἀμμία, κἀνὲν, niemand p. 50, 160; *verunu invecitoru*, vreun învațator 147, 202; *verunu lucru*, ceva, în ceva 102; *verunâ socake*, vreo strada 146; *verunâ odâ*, vreo odae 147, 175; *verunu thisavru*, vreun tesaur 197; *câ nu am verunu lucru*, caci nu am niciun lucru, vreo treabă, ἐπειδὴ οὐδεμίαν δουλείαν ἔχω p. 145; *nu arcei verunâ cunoshtire in citate?* n' veți vreo cunoștință în oraș? *cate verunâ oară*, câte odata, κἀποτε, etliche mahl p. 119; *fâiâ verunâ lipsire*, fara nici o nevoie, trebuința 195; *fortunâ*, vreo furtună 207; *verunei fortunâ* 175; *ne avundu verunâ frică*, neavând nicio frică, nicio teamă 197.

Verunâ'oară adv., niciodată, ποτέ, niemals p. 152, 186, 196, 205.

Vesuviulu sm., vezuviul, ὁ Βεσούβιος, Vesuv p. 131.

Vetea sf., persoană; *vetea a lui*, el însuși, persoana lui 198; *a vetilji a lui*, a lui însuși, τοῦ εαυτοῦ του 198. [Derivat din alb. *vete*, însu, însuși, însuți, etc.].

- Vicina** sf., vecinătate; *tru vicina anoastră*, în vecinătatea noastră 166.
- Vicina** (vițina) sf., vecină; *vicina acea bună*, (declinarea p. 31, 32),
- Vicin** (vițin) sm., vecin 200; *vicinlu acelu bunu*, vecinul acel bun, δ καλὸς γείτων, der gute Nachbarr p. 30, 31. [Declinarea lui].
- Viena** n. pr., Viena 136, 158; *Voi aveci* (= ți) *forte bună carne di bou Viena*, voi aveți foarte bună carne de bou la Viena $\epsilon\iota\varsigma$ τὴν Βιέναν p. 151.
- Viglă** sf., sentinelă, βίγλα, Wachtütte 158.
- Vigjitoară** sf., pazitoare, servitoare, ὑπερέτισσα, Wärterinn p. 156,
- Vilhelmsburg** n. pr., Wilhesburg 176.
- Vina** sf., pulsul, δ σφυγμὸς, der Puls p. 155; *cumu vâ bate vina*, cum vă bate pulsul 155; *vina vâ bate fără ordinu*, pulsul va bate dezordonat p. 155.
- Vindicatoru** sm., doctor, ἰατρός, Doctor, *Doamne vindicatoare*, Herr Doctor p. 154; *vindicatorlu*, doctorul 137.
- Vindicu** vb. I, vindec, ἰατρῶω, ich heile p. 12; *vindici*, (= vindiți) p. 12; *si vindeci*, să vindeci 202; *ci* (ți) *stepsu ce* (ță) *vindicashi* ce greșală ți-ai vindecat 198.
- Videre** sf., și vb., a vedea, vedea, βλέπειν, sehen p. 75.
- Vindere** sf., a vinde, vindere, πωλεῖν, verkaufen p. 75.
- Vindu** vb. III, vând, πωλῶ, ich verkaufe p. 13; *vinxi*, p. 13, 204; *tu ci vinxi*, tu ce vinzi 204; *si vindeci*, sa vindeți 202.
- Vinerea** sf., Vineri, ἡ παρασκευή, der Freytag p. 134.
- Vinirea** sf., venirea, δ ἐρχομὸς p. 151.
- Vintu** sm., vânt, δ ἀνεμὸς, der Wind p. 24, 176.
- Virigă** vezi, *vârigă*.
- Virinu** sn., veniți, tristețe, supărare; *semanare tru virinu*, mângâere în tristețe, 202; *câte virini*, câte supărări, tristețe 201; *nu este fără virinu*, nu-i fără necaz, fără supărare 201; *virinlu asparxe sanitatea*, intristare strică (sparge) sănătatea p. 130; ἡ λύπη φθείρει τὴν υἰγιάν, der Gram verdirbt die Gesundheit p. 130.
- Visită** sf., vizită; 169; *si facu visită*, să vizitez, $\nu\alpha$ ἐπισκεφθῶ, zu besuchen p. 156.
- Vishenu** n. pr., zeu indian 206.
- Vivat!** traiască! ζήτω! es lebe! p. 128.
- Vleku** (vlek'u) adj., vechiu; *di kero vleku*, din vremea veche 118; *tru zamanea acea vleke*, în vremea cea veche 201.
- Volta** sf., voința, voiă 203.
- Vomu** vb. II, vom, boresc; vărs; *Etna shi Vesuviulu suntu munci*

(-ți) *ci* (=ți) *romu focu*, Etna și V. sunt munți care varsa foc, ἐκπέμπουν πῦρ, speyen Feuer p. 131.

Voi pron., voi, ὑσεῖς ὑμεῖς, ihr, p. 45 (decl. lui); 197 și pretutindeni.

Voi vb. IV, voi, θέλω, ich will p. 62 (conj. lui p. 62—68); *forte voi*, iubesc, doresc mult p. 152; *Compania vrea forte*, societatea dorea foarte, ἡ συντροφία ἀγαποῦσε πολλὰ, die Gesellschaft sähe es gerne p. 151; *si nu ni le va inima*, sa nu mi le vrea inima 207; *cinera nu va amlu recii*, nimeni nu iubeste pe omul sau p. 139; *tatalu va*, tatal iubeste, ὁ πατήρ ἀγαπᾶ; *hiljlu se va*, fiul se iubeste, ὁ υἱὸς ἀγαπᾶται, p. 138; *vreci* (=ți), vroiti, θέλετε, p. 146; 150; *iu vreci*, unde vreți, unde doriți p. 147; *care vreci* (-ți)? pe cine doriți? p. 156; *ci vru*, ce vroii p. 34; *cava vru shi lu incalica*, dacă primi, dacă consimți, dacă se lasă a fi încalcat 193; *lji vru inima*, dara ținea, dorea, 197; *si* (shi) *se nu vruri eu si dau di tine*, și chiar de n'as vrea eu sa ma ating de tine 194; *cama va si voi camara ta*, am sa iubesc și mai mult camera ta 165; *nu vrea si amu cashtiga*, n'as fi îngrijit p. 147; *Cando si va va inima*, când veți dori, "Ὅταν ἀγαπᾶτε, Wenn es Ihnen beliebt p. 153; *va si va facu cunuscutoru*; *vă ramănu ligatu*, vă ramănu recunoscator, va ramănu obligat p. 145, etc.; *vrundu*, vroind, dorind 182; *nu vrundu si serie*, nevrând sa serie 205; *vrundului*, vrind 205.

Voscopole u. pr., Voscopole; *aistu este di Voscopole*, acesta-i din Voscopole, τοῦτος εἶναι ἀπὸ τῆν Βοσχόπολιν, dieser ist von Woskopoli p. 134. (Orașul numit și: *Muscopole*).

Vrerea sf., dorința, placerea; *se furi că vă este vrerea*, dacă doriți, dacă vă place; Ἐάν ἀγαπᾶτε, wenn Sie belibien, mein Herr p. 150; dragoste, vrere 200; a vroii, vrere 62 (conj. lui); *nica cu ma mare vrere*, inca și cu mai mare vrere, dragoste 176.

Vrtosu (vartosu) adv., tare, foarte, λίαν, sehr p. 123, 193; *vtosu bune*, tare bune 165; *vtosu formoase*, tare frumoase 164; *cama vrtosu*, cel mai tare, tare de tot, κράτιστα, am stärksten p. 122; *Diparte di ma vrtoslu di tine*, departe de cel mai puternic de tine 194.

Vrtutea sf., puterea, vârtoșenia 208.

Vrutu ad., iubit, ἀγαπητός, geliebt p. 37; *vrută*, iubită, ἀγαπητή, 37; *vrute frate*, iubite frate 183; *vrute tată*, dragă tată, 157; *vrută mamă*, iubită mamă 166; *vrută soru*, iubita sora 176.

Vulgaru sm., Bulgar, Βούλγαρος, Bulgar p. 25; vocativ: *O Vulgare*, p. 25.

Vulpe sf., vulpe; ἀλώπηξ, ἀλωποῦ, Fuchs, 7, 13, 35, 194, 195, 197;

art. *vulpea*, 196; pl. *vulki* (vulk'i), vulpi 13; *xice a vulpilji*, se adresează vulpei 192.

X.

Xanthipa n. pr., Xantipa, nevasta lui Socrate 199.

Xenofonlu, n. pr., Xenofon 199.

Xenu adj., străin, ξένος, fremd p. 146.

Xudisericu adj., cheltuitor 200. (Derivat din neogrecește).

Z.

Zaconu și **Zâconu** sn., obicei, συνήθεια, Gewohnheit p. 161
· 202, 204; *zaconlu*, obiceiul 196; *zâconu* 151, 198; *zaconlu face tute lucrile nișhoare*, obiceiul face toate lucrurile ușoare 196; *avea zaconu*, avea obicei 198. (Cuv. de origina slavă).

Zahare (zahare) sf., zahar, τὸ ζάχαρη, Zucker p. 7.

Zamane (zamaane) sf., timpul, ὁ καιρὸς, die Zeit p. 145, 163, 169, 170, 176, 186; *tru xâmanea*, în vremea 201; *unã zamane*, într'o vreme 200; *zamane lungã*, timp îndelungat 190. (Cuv. turcesc).

Zace num., zece, *a xacelea*, (= a zațelea), fem., *a xacea*, (= zațca) num. ord., al zecelea, a zecea, ο δέκατος, 42'; *xace nilji*, zece mii 40; *xacelji*, cei zece 41; *xacele*, cele zece 41.

Zare sf., zori, zare; *în zare*, în zori de zi, disdedimineată, πολλά πρωτ 175; *di în zare*, din zori de zi 207; *în zari*, adv., în zori, de vreme, ωρὶς, zeitig p. 119.

Zâconu vezi, *zaconu*.

Zburescu vb. IV, vorbesc, ὁμιλῶ, ich spreche p. 145; *xburici*, (-ți) vorbiți, ὁμιλήσατε, reden Sie p. 145; *si xburascã*, să vorbească 178; (vezi sburascu).

Zboru sn., vorbă, cuvânt; *cu unu zboru*, cu un cuvint 191.

Ze, rost. lit. z, pag. 1.

Zeanã sf., deal; pl. *xenji*, dealuri 190.

Zefcã sf., chef, viață; *face omlu zefcã*, face omul chef, petrece 181. (Cuvânt de origine turceasca).

Zefyru (zefiru) sm., zefir, ζέφυρος, Zephyr p. 7.

Zemane vezi: *xamane*.

Zgrimu vb. I, sgãriu: *shã xgrima fața*, își zgãria fața 203.

Zicu vb. III, zic; *si zicu*, sa zic 167; *ce xicu*, iți zic 172; *lji xice*, (zițe), fi zice 192, 193; *se xice* (=zițe, dițe), se zice, λέγεται, man sagt p. 107. (Conjugarea lui); *xicea*, zicea; *xise*, zise 196; *va si ce xicu*, o să-ți zic, werde ich's dir sagen p. 162; *xi nji*, zi-mi, spune-mi 206; *xiceci nji*, spuneți-mi, ελπéτε μοι, Sagen Sie mir p. 146; *va si xicã*, va să zică 202; *xicãndu*, zicînd 193; *xisendu*, zicînd 197; *xisendalui*, zicînd 194, 202.

Zinere sm., ginere, γαμβρός, Schwiegersohn p. 7.

Zinzia sf., gingie, τό κρέας τῶν ὀδόντων, das Zahnfleisch 7.

Zizane sf., intriga, ζιζάνιον, Zwist p. 7.

Znuescu vb. IV, reînoesc; *aista me xnua*, aceasta mă reînoia, mă reinvia, ma facea sa retraiesc 207.

Zografie sf., pictura 201; *cu xografii*, cu picturi. μέ ζωγραφίας p. 165.

Zua sf., ziua, ἡ ἡμέρα, der Tag p. 134; *zua shi noptea calatorea*, ziua și noaptea calatorea, ἡμέραν καὶ νύκτα ἐταξίδευε, Tag und Nacht ist er gereisen p. 134; *aista este pranxulu di tutã xua*, acesta-i prânzul, aceasta-i masa obișnuită (de toate zilele); Τοῦτο εἶναι τὸ συνηθισμένον μας τραπέζι, Es ist nur eine gewöhnliche Mahlzeit p. 152; *unã xua*, într'o zi 195; *pãnu alantã xua*, pâna în ziua următoare 173, 175; *xua in xua*, zi cu zi, în fiecare zi 198; *cumu tricu tuta xua*, cum se termină ziua 198; *ai tutã xua examinarea*, zilnica examinare 198; ἡ καθημερινὴ ἐξέταση, 198; *tutã xua*, toată ziua, 198; pl. *xile*, 136, 200, 205; *xilile*, zilele 208.

Zugrafisescu vb. IV, piotez; *si xugrafiseascã moartea*, să pioteze moartea 201; *xugrafisea*, pictau 201. (Cuvânt de origine neo-grecesca).

Zureashte adv., nebunește, μωρῶς, thöricht p. 121.

DE ACELAȘ AUTOR

	L. B.
1. Jocuri copilărești culese de la Români din Macedonia, (Analele Acad. Române, seria II, tom. XV), București 1893	0,75
2. Sammlung arumanischer Sprichwörter und Rätsel (in Zweiter Jahresbericht des Inst. f. rumänische Sprache, a lui G. Weigand), Leipzig 1895.	1,—
3. Din Literatura poporană a Aromânilor , volumul I, pagina XXII+1072, București, 1900 (apărută în colecțiunea de Materialuri Folcloristice a Ministerului Instrucțiunii Publice). De vânzare la autor . . .	10,—
4. Români din Meglenia , București 1900	2,—
5. Megleno-Românii , partea I, II, (Analele Academiei Române, Seria II, tom. XXV), București 1902	2,80
6. Grac Aromâne , (Analele Academiei Române, Seria II, tom. XXVII), București 1905	1,60
7. Basme Aromâne și Glosar , (edițiune a Academiei Române), pag. XXVII+748, București 1905.	8,—
8. Cestiunea Aromână (conferința ținută la societatea «Leo» din Viena), Brașov 1906	0,50
9. Notite Etimologice (Analele Academiei Române, seria II, tom. XXIX), București 1907	0,50
10. Parallele Ausdrücke und Redensarten im Rumänischen, Albanesischen, Neugriechischen und Bulgarischen , Leipzig 1908	1,—
11. Scriitorii Aromâni în secolul al XVIII , pag. 329, București 1909	7,—
12. Poesia înstreinării la Aromâni , București 1912	1,—
13. Din trecutul cultural al Aromânilor (Analele Academiei Române, seria II, tom. XXXV), București 1912	0,20
14. Doina la Români (în « <i>Viata Românească</i> », 1912) Iași.	
15. Aromânii, din punct de vedere istoric-cultural , București 1912	0,50
16. Turela (în colaborare cu d-l Dr. G. Murgoci), București 1911.	1,—